

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

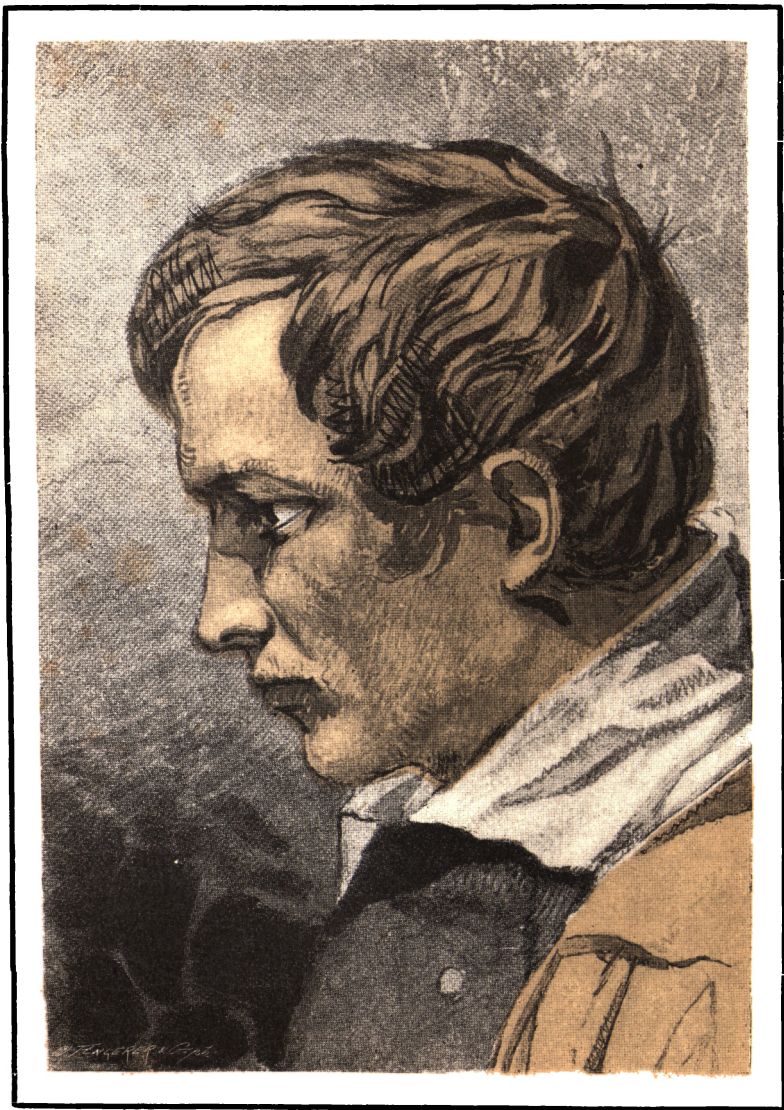
Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

J. A. Jerichau.

Efter en Akvarel af J. T. Lundbye fra 21. Nov. 1837.

Nicolaj Bøgh.

ERINDRINGER

AF OG OM

JENS ADOLF JERICHAU.

Faa have naaet højere end han: men almindeligere begavede Mennesker og Kunstnere blive sædvanlig bedre forstaaede end denne store lukkede Bog, i hvilken det var mig forundt at blade.

Elisabeth Jerichau.

KJØBENHAVN.

ANDR. SCHOUS FORLAG.

TRYKT HOS NIELSEN & LYDICHE.

1884.

Til
Medaljør Harald Conradsen

med

Erbedighed og Hengivenhed.

Professor Jerichau, hvem jeg har kjendt fra mine Drengaar, har flere Gange udtalt det Ønske for mig, at jeg efter hans Død skulde »skrive om ham«. Ikke sjældent stak han et til dette Brug afbenytteligt Papir til mig og sagde, det var bedst, jeg opbevarede det. Jeg søgte at forestille ham, at det Interessanteste vilde være, om han kunde bringes til at diktere mig sine Livserindringer, og det lod da ogsaa, som han var villig dertil. Jeg erklærede ham, at jeg vilde tilsidesætte alt Andet og altid være rede, naar han var oplagt og i dette Øjemed søgte mig. Vi aftalte ofte en Dag, da han skulde komme og diktere; men naar det saa skulde sættes i Scene, var han oplagt til noget hélt Andet og sagde, at han slet ikke vidste, hvor han skulde tage fat. Og saaledes blev det desværre aldrig til Noget.

Han har imidlertid, vistnok i 1868, gjort nogle Optegnelser fra sin Barndoms- og Ungdomstid, opfordret dertil af min afdøde Broder Frederik Bøgh, som da paa dette Grundlag udarbejdede hans Biografi til »Illustreret Tidende«. Jeg vil begynde med at aftrykke disse og saa senere tilføje Hvad jeg kan have at sige — Altsammen mest paa Grundlag af Hvad Jerichau i Aarenes Løb har fortalt mig og Hvad jeg har oplevet med ham; jeg har altid strax nedskrevet Sligt med det Formaal engang at benytte det til en Skildring af ham. Det er denne, jeg nu giver mig i Læg med, og gjør det med den Overbevsning,

at han var et saa karakteristisk og betydeligt Menneske, at han maa kunne interessere de Fleste. Han er hidtil saa lidet kjendt og saa galt bedømt, at det maa være mig en hellig Pligt at stille ham i det rette Lys. Men jeg føler paa samme Tid det Vanskelige herved og turde maaske næppe have indladt mig paa en Skildring af ham, hvis det ikke udtrykkelig var overdraget mig af ham selv. Jeg maa da gjøre det saa godt jeg kan, men ønsker at forudsende den Bemærkning, at min Dom om ham som Kunstner kun gjør Fordring paa at være en menig Mands.

I.

Jerichaus ovenfor omtalte Manuskript, i hvilket der her kun er foretaget ganske smaa, faa og intetsigende Rettelser, som han selv kan siges at ville have tilvejebragt, hvis han havde givet det i Trykken, lyder saaledes:

»Min tidligste Erindring er den, at jeg som lille Barn gik nede i Haven efter min Fader, der havde Knæbuxer og Sko med Spænder paa, som knirkede; jeg fulgte i hans Fodspor og vilde ogsaa have mine Sko til at knirke. Den første Alvor i mit Liv var hans Død kort efter i dette Tidsrum, og jeg erindrer tydelig, at han laa Lig og min yngste Søster Caroline sagde: »Tys, gaa sagte, thi Fader sover«.

Der blev holdt Auktion over Alt, og min Moder var en fattig Enke med tolv Børn hvoraf hun selv havde født de sex yngste.

Min Moder begyndte at fortsætte Handelen og stod selv den hele Dag i Butikken for at ernære de mange Børn; om Aftenen sad hun i Dagligstuen og afvejede Farvervarer for lettere at kunne udsælge dem næste Dag.

Bønderne, som havde megen Godhed for min Moder og kjendte hendes svære Stilling, kom i Mængde til Butikken, og saaledes gik Handelen over Forventning. Jeg erindrer, da min Broder og jeg første Gang fik nye Klæder med blanke Knapper.

I min Barndom var jeg sygelig; først, da jeg var otte Aar, fik jeg Haar paa Hovedet, og en lang Tid herefter tilbragte jeg i Sengen.

Tjenestefolkene fortalte altid mange Spøgelsehistorier, hvorved min Fantasi var meget ophidset.

Min Moder kunde naturligvis intet Tilsyn have med os Dreng, saa vi nøde en ubunden Frihed som vist Faa.

Min ældste Hëlbroder Julius, der var godt tre Aar ældre end jeg og to Aar ældre end Frederik, var, da han var tretten Aar gammel, den stærkeste Dreng i hele Byen, og saa stærk, at jeg ikke erindrer, at nogen Karl har kastet ham, hvorimod han til vores store Fornøjelse kastede mangan Bondekarl, naar vi besøgte Bønderne i vor Fritid.

Denne usædvanlige Styrke gav os Brødre en saadan Overvægt iblandt alle Assens' Dreng, at vi kunde udøve en Magt og angive Tonen i de fleste Ting.

Julius var imidlertid meget godmodig, og jeg véd knap, at han i Alvor har slaaet nogen Dreng; men i Spøg har han ofte forsvaret sig mod 15—16 Dreng og kastet dem til alle Sider, medens det ikke var muligt for disse at faa ham om.

Min Broder Frederik og jeg bleve ogsaa stærke og havde ikke vor Overmand i Byen, og jeg vil nu rose os for en ædel Tænkemaade, idet vi indførte strænge Love for, at ingen Dreng i Byen maatte i Slagsmaal benytte sig af Stok, Sten, Spark eller paa nogen Maade tilføje sin Modstander nogen Overlast. Naar en Dreng var falden og erklærede sig for overvunden, da maatte Sejerherren ophøre med videre Slag, og Den, som overtraadte denne Regel, blev sat i Kreds og slaaet og skubbet af Enhver, indtil han var ganske udmattet og lovede Bod og Bedring.

Fra min tidligste Ungdom havde jeg en uimodstaaelig Trang til at slutte et varmt Venskabsforhold. Den første Dreng, min Kjærlighed faldt paa, var Adolf Baumann (Søn af Byens Læge). Jeg besøgte ham, saa ofte jeg kunde, og gjorde ham alt det Gode, jeg kunde finde paa;

men han nærede kun liden Følelse for mig, og en Dag, da han satte min Taalmodighed for haardt paa Prøve ved at drille og spotte mig, kom mit Blod i Kog, og jeg gav ham nogle følelige Slag, hvorpaa jeg gik hjem, (jeg var nemlig hans Gjæst) og dermed havde jeg brudt Venskabet, som aldrig mere blev fornyet.

Engang var jeg paa Baagø¹⁾ med Adolf Baumann og hans Fader, der var Doktor og skulde vaksinere Børn. Da vi skulde hjem, stod der i Sydvest et svært Tordenvejr, og Baagøerne fraraadede Sejladsen; men Krigsraaden vilde hjem. Vi vare imidlertid næppe naaede en Fjerdingvej ud, saa kom Tordenbygen med en saadan Voldsomhed, at Baagøerne strax drejede til Vinden og tog Sprydtaget af Sejlet. Vår løb nu en stærk Fart for Fokken og en Stump af Sejlet i Retning af Nordvest mod Land. Den gamle Doktor foldede sine Hænder og bad indbrynstig²⁾ til Vorherre, og Adolf laa og brølede i Bunden af Baaden. Jeg overværede med stor Interesse denne Scene; slig havde jeg aldrig før set paa. Jeg var ligesaa rolig, som om jeg havde været i Moders Dragkiste; thi jeg saå, der var slet ingen Fare: Baagøerne vare raske Søfolk, og med en torebet Fok og en Lap af Sejlet kunde den store Baad ikke kastes.

En af mine største Fornøjelser var at ro og sejle, og jeg ejede en lille Slup paa en god Alens Længde, der var det bedste Børneskib i hele Byen, hvorfor det altid var en lille Begivenhed, naar jeg var nede ved Stranden for at sejle med dette Skib. Undertiden kunde Sluppen sejle saa stærkt, at vi kunde blive trætte af at ro efter den og knap indhente den. Min bedste Sejlkammerat var Joachim Baumann, en yngre Broder af den før omtalte A. Baumann; han er ogsaa bleven en dygtig Sømand og lever nu i Amerika. Min yngste Halvbroder Daniel, som var Sømand, havde lavet ovenomtalte Slup, og med ham gik

¹⁾ Baagø ligger en Milsvej nordvest for Assens.

²⁾ Tysk Ord: inderlig.

jeg ogsaa paa Jagt om Vinteren, naar Bæltet var tillagt og der vrimlede af Vildænder; en Dag, hvor jeg var fjerde Mand, skød vi 50 Ænder og Ederfugle. Den Dag skød jeg den første And i Flugten, og Joachim Baumann, der var med som Tilskuere ved denne Jagt, raabte: »Hurra! Det var godt gjort, Adolf!«

Samme Dag brast Isen med en Fisker, der vovede sig for langt hen til Voven, hvor han havde skudt en And, som han vilde tage. Han var heldig nok til at faa fat i den stærkere Is, men i sin Dødsangest raabte han om Hjælp, og min Broder raabte fra Prammen, at han skulde hænge rolig ved Isen, indtil han kom; men Manden begyndte at arbejde sig op, hvad jeg med Gysen betragtede, da Strømmen vilde have ført ham under Isen, dersom denne atter var gaaet itu. Han kom imidlertid lykkelig op og fik al vor Brændevin at drikke, hvorpaa han maatte gaa en Mil til Thorøhuse ¹⁾).

Byens Ungdom bestod af to Partier, Aristokrati og Demokrati, og jeg var valgt til Anfører for Aristokratiet, hvor min Stilling blev vanskelig nok, da mine ældre Brødre ikke mere vare i Byen, og Anføreren for Ladegaardsgadedrengene ²⁾ var en stor og stærk Dreng ved Navn Karl Knudsen. Det kunde ikke undgaas, at det jo maatte komme til en afgjørende Tvekamp mellem os To, skjønt vi længe undgik hinanden. Jeg var heldig nok til at kaste min Modstander, hvilket vakte stor Jubel hos Storgadedrengene ³⁾, og Kampen blev hurtig afbrudt af disse med den Satisfaktion, at han var overvunden, skjønt det vist ellers havde været tvivlsomt, om jeg i Længden ikke var kommen tilkort, da han var en Del stærkere.

En Dag var jeg gaaet med Karl Knudsen (i et Tidsrum, hvor vi havde sluttet Forlig) ud mod »Hellig

¹⁾ Et Fiskerleje syd for Assens.

²⁾ Ladegaardsgaden er en af Assens' mindre Gyder.

³⁾ Storgaden er Assens' Hovedgade.

Kilde« norden for Byen. Der laa en Del Drivis ved Kysten, og saa kunde vi ikke modstaa at faa en Sejlur. To Gærdestave bleve afbrudte, og med dem arbejdede vi snart et Isstykke flot. Vinden var nordvestlig, og jeg var altsaa sikker paa at kunne naa Land, naar jeg vilde. Men da vi kom lidt ud paa Dybet, mærkede jeg, at Strømmen, som her rimeligvis gjorde en Bue, satte os saaledes ud efter, at alle Anstrængelser med Gærdestavene og vore Trøjers Udspilen mod Vinden Intet virkede. Isstykket havde kun en Gjennemsnitsflade af vel tre Alen og laa næppe en Tomme over Vandfladen; dersom Strømmen satte os ud i Bæltet, og vi ikke bleve bemærkede fra Skibbroen, saa vare vi uundgaaelig fortabte. Det var sent paa Eftermiddagen, og jeg var for første Gang bange paa Søen; jeg raabte om Hjælp. Karl Knudsen var mere rolig. Vi maa imidlertid være komne ud af den Strøm, som bar saa stærkt ud efter; thi vi dreve nu mere op efter Skibbroen, hvor vi vel ikke kunde komme iland, da der var opfyldt med Sjap og Drivis, men en af mine Sejlkammerater, Kristian Thuesen, der nu er Skipper, øjnede jeg snart med en lille Jolle kommende ud af Havnen imod os. Det var den farligste Sejlads, jeg har gjort; thi et Stykke Is er altid et daarligt Fartøj, og dette Stykke var tilmed et lille og halvt optøet et.

Mit første Slagsmaal, da jeg var en lille Dreng paa en ni-ti Aar, faldt meget uheldigt ud, idet jeg vilde forsvare to Jødedrenge mod en stor Dreng, som pryglede dem. Jødedrengene løb bort og lode mig alene med den store Dreng, der tampede mig med et Tov, og jeg kom hylende hjem og bad min stærke Broder om at hævne mig paa Klodsemagerdrengen; men han mente, at jeg jo kunde være bleven derfra, og saa blev jeg aldrig hævnet.

I min Barndom havde jeg en saa stærk Kjærlighed for Dyrene, at jeg sprang af Vognen, naar man rørte Hestene med Pисken, og da jeg havde opdaget, at flere Drengesøgte Fuglereeder, som de forstyrrede, og mishandlede

Ungerne, saa gik jeg paa Spor efter disse Dreng og forbød dem at røre Rederne, og baade ved Trusel og Moraliseren søgte jeg at virke paa dem.

Fra min tidligste Barndom tegnede og klippede jeg ud i Papir, og da der kom en Tegnelærer til Byen, saa blev jeg sendt derhen, hvor jeg ogsaa med stor Ærgjerrighed tegnede og snart overgik alle hans Elever. Men jeg havde dog mere Lyst til de mange raske Drengefornøjelser, som vores frie Hjem gav saa rig Anledning til. I Skolen lærte jeg ingen Ting, fordi Lærerne ikke forstode at vække min Lærelyst og jeg ikke brød mig om Straf eller Skam, da jeg saâ, at det var de daarligste Dreng, som havde Lærernes Yndest. Kun i Skjønsskrivning var jeg fremmelig; men jeg vilde dog ikke ganske rette mig efter Læreren noget pedantiske Maade at skrive paa; jeg gjorde store Sving paa Bogstaverne, og derover laa vi i Krig. Men da Pastor Blædel første Gang inspicerede Assens' Skole, roste han min Skrift over alle Andres; og da Læreren søgte at moderere denne Rós, saa blev hans Rós endnu stærkere. Herover holdt jeg meget af Pastor Blædel og søgte at blive en god Konfirmand, hvilket ogsaa lykkedes mig, især da Blædel ikke brød sig meget om Udenadslæsning, men forlangte, at man skulde forstaa Hvad man læste.

Tidlig havde jeg alt gjort en Rejse til Flensborg med min Halvbroder Peter, som dér havde lært Handelen og nu besøgte sin Principal, hvor han ogsaa købte Varer for sin egen Handel. Her oplevede jeg det stærkeste Faktum af den fremtrængende tyske Fornemhed, idet Døtrene i det Hus, hvor min Broder og jeg vare Gjæster, ikke vilde tale Dansk til mig, skjönt de daglig talte Dansk med Tjenestefolkene. De talte saaledes Tysk til min Broder og lode ham oversætte dette for mig paa Dansk; men jeg blev saa forbitret paa Tyskheden i Slesvig (senere har jeg lært mange elskværdige Tyskere at kjende), at jeg aldrig har kunnet forvinde det. Paa Malerskolen i Akademiet truede jeg ogsaa Slesvigholstenerne med Prygl, dersom de ikke

ophørte med deres højrøstede Tysk, og jeg ærgrede mig stadig over den megen Tyskhed i Kjøbenhavn. Dog tror jeg, at Tysken er ikke farlig i Kjøbenhavn; men i Slesvig har den vist sig farlig nok, saa det bør være enhver dansk Regerings Omsorg at sætte den en Grænse.

I mit trettende Aar kom jeg til Kjøbenhavn og saå denne store By; men jeg længtes efter Assens, og det var en usigelig Glæde at sejle hjem. Da jeg igjen saå Langeland og Fyen, Svendborgsund og tilsidst Assens' Kirke, saa var mit Hjærte nær ved at briste af Glæde.

I dette Mellemrum var Pastor Blædels Familie kommen til Assens, og da jeg gik op ad Storgaden, mødte jeg et Par af Sønnenne, som senere bleve mine intimeste Venner; de vare i samme Alder som jeg, og jeg bemærkede, at de saå med stor Nysgjerrighed efter mig; de vidste, at det var den navnkundige Sla'sbroder Adolf Jerichau, som var kommen hjem fra en stor Kjøbenhavnsrejse.

Det varede ikke mange Dage, før jeg gjorde Békjendskab med disse nye Dreng, og jeg fattede snart et varmt Venskab for dem, især for Carl, den Ældre; men senere udviklede sig den Yngre, Nicolaj, langt smukkere og mere aandigt, saa jeg blev Carl utro, og Nicolaj Blædel blev min bedste Ven. Det Venskab, som udviklede sig mellem os, er ganske vist et af de varmeste, som nogensinde har fundet Sted i denne Verden, og vi kjende hinanden saa nøje, som Mennesker kunne kjende hinanden, og vi have levet saa lykkelige Timer og Dage sammen, som man vel kan tænke sig. Dog dette fandt først Sted, efter at jeg var kommen til Kjøbenhavn for at blive Kunstner.

Men nu maa jeg først fortælle, at jeg blev sat i en Malerlære i Odense, som var den mest skærende Modsætning til mine frie og lykkelige Drengaar.

En Læredreng indtog, i det Mindste den Gang, den mest underordnede Stilling i Samfundet. Han blev brugt til det mest underordnede Arbejde og blev behandlet af

Alle som deres Dreng og Tjener. Hvor nedværdiget og forpint jeg følte mig, kan jeg ikke beskrive uden at tale om den raa og aandløse Omgang med de andre Læredrenge.

Jeg lærte snart Hvad der fordres af en Malersvend, og Mesteren kunde bruge mig til det fineste Arbejde — som det hedder — og jeg var egentlig hans Øjsten. Men det hjalp ikke; thi jeg saâ, at de vigtigste Aar af mit Liv vilde være spildte, dersom jeg skulde staa Læren ud, og saa besluttede jeg at desertere, hvilket ogsaa strax udførtes, og saa var jeg igjen i mit kjære Assens og forestillede min Moder, hvor urimelig den Kontrakt var, som var afsluttet med Mesteren, og at jeg nu ikke længere vilde være Malerdreng, men til Kjøbenhavn og studere paa Kunstakademiet. Min Moder, som havde et sundt Omdømme, indsaâ det Rigtige i min Klage, og hun besluttede selv at rejse med mig til Kjøbenhavn.

Vi rejste over Land gjennem Odense By, hvor Mester Fich kunde tage mig ved Politiet, dersom han saâ mig, og jeg sad derfor parat til at springe af Vognen, dersom han skulde møde os og lade gjøre Holdt; men vi naaede lykkelig Kjøbenhavn, hvor jeg kom til at tegne privat hos Professor Hetsch og om Aftenen paa Akademiets Skoler; her gjorde jeg hurtig Fremgang og kom snart ind paa Modelskolen.

Jeg maa nu fortælle om et Bysbarn, nemlig Dankvart Dreyer, som fra Barndommen af havde Kjærlighed til og Talent for Kunsten. Medens jeg løb med de andre Drenge paa Spektakkel, sad han hjemme hos sin Moder og Søster og tegnede, og man kan næppe tænke sig en større Tilbøjelighed for Kunsten end hos denne Dreng. Han var allerede kommen til Kjøbenhavn før jeg og var langt fremme paa Skolerne, da jeg begyndte, og han var den bedste Tegner paa Akademiet blandt Ungdommen. Hvilken Kamp forestod der mig nu ikke! Thi dersom jeg ikke kunde komme forud for Dreyer, Hvad vilde man saa sige

i Assens! Min Moder maatte alt høre Meget om hans store Geni og om, hvor langt han var fremme foran mig.

Dersom jeg ikke kunde komme forud for den forkjælede Dankvart, Hvad var saa mit Liv værdt? Det første Kvartal, jeg tegnede paa Gipsskolen, tegnede Dreyer paa Modelskolen en af de bedste Modelfigurer, som er bleven tegnet i Kjøbenhavn, og Professor Freund sagde, at han strax vilde give ham den store Sølvmedalje derfor; men det var et Sommerkvartal, hvor der ingen Medaljer kunde falde, og jeg avancerede samme Kvartal ind paa Modelskolen. Nu kom Vinterkvartalet, hvor Dreyer og jeg skulde konkurrere til den lille Sølvmedalje, og jeg tegnede, saa mine Øjne gnistrede, sagde Dreyer til mig, og mine Kinder blussede. Dreyer tegnede ogsaa flittig og godt, men da Tegningerne vare ophængte til Bedømmelse, viste det sig, at mine Tegninger vandt Prisen; thi mig alene blev tilkjendt den lille Sølvmedalje, og nu var jeg saa lykkelig som Scipio, da han slog Hannibal.

Jeg vandt Kvartalet derpaa ogsaa den store Sølvmedalje alene, og Dreyer fik da den lille. Nu gjorde jeg en Triumfrejse til Assens, hvor Nicolaj Blædel kom mig imøde fra Odense Latinskole, og denne Sommer var vist den lykkeligste i mit Liv.

Førend jeg kom i Malerlære i Odense, ønskede jeg at blive Skibbygger; men det lykkedes ikke at skaffe mig en Plads i Aabenraa. Og nu var jeg jo et Geni; thi jeg havde ikke blot overvundet Dreyer, men blev endog anset for at være den bedste Tegner paa hele Akademiet. Men al den Ære kunde jeg ikke bære; thi jeg frygtede nu at frembringe noget mindre Godt og derved igjen tilsætte mit nys erhvervede Renommé. Jeg blev ængstelig og doven og begyndte at spille Billard og andre Daarligheder. Nogen Tid blev vel ret godt anvendt til Læsning og Sligt, hvortil jeg jo saa højlig trængte; men jeg var dog fortabt for mig selv, og hvor meget jeg end led af Samvittighedsnag, saa kunde jeg ikke mere rejse mig op, og mit Ønske var nu

at gaa til Amerikas Urskove, hvortil der blev lagt mange Planer, men forgjæves.

I dette Mellemrum havde en ung Maler, Thorald Læssøe, set mig og fattet Kjærlighed og Godhed for mig; han søgte mig, saa ofte han kunde, hos Lundbye, en fælles Ven, og den Iver, hvormed han forfulgte mig, overvandt alle Hindringer, saa jeg modtog den ene Velgjerning efter den anden af ham, og intet Menneske har gjort Det for mig, som han har, og det vil vist være svært at fremvise Mage til det opofrende Venskab, som dette Menneske har udvist imod mig, saa, skjønt han i sit hele Liv har udrettet meget Godt for mange Mennesker, er det dog vist Intet imod det uegennyttige Venskab, han har vist mig.

Jeg havde nu tilbragt flere Aar uden noget Resultat for min Kunst. Jeg havde kostet min Moder flest Penge af alle os Søkende, jeg havde gennemgaaet de skrækeligste Lidelser, som en Menneskesjæl kan gennemgaa, mit melankolske Temperament tog aldeles Overhaand, jeg havde intet Haab mere for min Fremtid, jeg betragtede mig selv som et Vrag, der maatte sønderlaas jo før jo heller; men min Moder levede, og hun, som havde sat sin Glæde og sit Haab til mig, maatte ikke opleve endnu større Sorg, end hun allerede havde haft ved den fuldkomne Standsning paa min Kunstnerbane. Med Dreyer gik det bedre; han frembragte smukke Ting i flere Retninger.

Min Broder Frederik havde desværre ogsaa slaaet sig til Kunsten og vilde være Musiker; men han havde kun lidet Talent, og denne Omstændighed forværrede jo hele Situationen.

Vore Pengeforhold vare ikke synderlig gode. En Dag havde vi kun én Mark og vare Begge sultne. I flere Dage havde vi ikke spist til Middag. Jeg satte Marken, og Skuespiller Hansen slog som sædvanlig dem alle Ni, og saa gik vi hen og spiste for de to Mark.

Rejseselskab til Amerikas Urskove kunde jeg ikke faa, og en ung Digter ved Navn Kaalund, som vilde gjøre

en fortvivlet Fodvandring med mig til Rom, opgav denne Plan. Men Maler T. Læssøe, som ikke hvilede, før han fik aabnet en Frelsens Dør for mig, havde gjort Bekjendtskab med en ældre Dame, der malede. (Det maa bemærkes, at jeg tidlig gjorde Lykke hos Damerne, det vil sige: hos gamle Frøkener, mest henimod de Tres. De unge Damer havde jeg ingen Tillid til, og Selskaber og Baller forlod jeg helst for at spasere om Natten, hvilket havde noget Tiltrækkende for mig.) For denne gamle Dame havde Læssøe præsenteret mig, og hun syntes strax saa godt om mine Øjne og kunde se, at jeg maatte være et Geni. Læssøe begejstrede hende for den Tanke at rejse til Rom og tage mig med. Det blev besluttet, og hun og jeg søgte hos Marinen om Tilladelse til at gaa med Fregatten »Rota«, der skulde afhente Thorvaldsen.

Hun fik ikke Tilladelsen, men jeg derimod. Læssøe havde ogsaa været hos Prins Christian og vakt hans og Prinsessens Interesse for mig, og saa var den kjære Frøken saa ædelmodig, at hun vilde ofre det Halve af sine Rejsepenge paa mig; men hun var jo ogsaa vis paa, at jeg skulde blive noget Stort.

Da jeg sagde Farvel til min Moder, udtalte hun det trøstige Haab, at det med Guds Hjælp nok vilde gaa mig godt; men jeg var saa sikker paa, at det aldrig kunde gaa mig godt, som jeg var vis paa, at Solen vilde staa op og næste Dag belyse min Elendighed. Jeg var vis paa, at jeg havde intet Talent; men jeg maatte bort fra Danmark og bort fra Livet, og naar Andre sige: »Se Neapel og dø«, saa tænkte jeg med den uimodsigeligste Vished: »Se Rom og dø.«

Med disse Følelser gik jeg ombord i Fregatten. Her havde jeg faaet en uheldig Stilling, og unge Søofficerer ere jo desuden lidt overmodige; man valgte mig til Morskabskive, og dette havde nær faaet et slemt Udfald; thi jeg havde altid sagt: »Øje for Øje og Tand for Tand«, og saaledes ogsaa her, skjønt jeg jo maatte føle mig temmelig

værgeløs ombord i et Krigsskib, hvor jeg kun var tagen med af Naade og Barmhjærtighed; men jeg havde Intet at tabe, og det var godt, at man lod mig i Fred, da det blev til Alvor. — Paa hele Rejsen befandt jeg mig som i et pinligt Fængsel, og mange Gange stod jeg ved Rælingen eller agter i Hækjollen med den Tanke, om det dog ikke var bedst at gjøre det af strax.

Men en usynlig Engel holdt sin Haand over mig, og jeg naaede Rom, hvor min Indtrædelse var følgende: Jeg blev afleveret i Café greco som en Pakke, og jeg var heller ikke stort Andet; thi jeg kunde ikke tale og ikke forstaa et Ord. Det var Koncertmester Frølich¹⁾, som var saa god at aflevere mig i Café greco, som han strax forlod for at søge sine danske Venner. Alt, hvad jeg havde at blive introduceret med i Rom, var et lille Brev, som Professor Lund²⁾ havde givet mig med til Blunck; dette havde jeg i Lommen og tog det frem for at vise det til Opvarteren i Kafeen, den berømte Pietro; han førte mig hen til en stor Tysker, som paa det Bedste beskrev mig, hvor Blunck boede; jeg fandt derhen og blev modtagen, som det kunde have været en nær Slægtning af ham. Fra dette Øjeblik af smilede Verden igjen venligere til mig, og et lille Haab begyndte at røre sig i mit Indre.

Blunck førte mig strax til Thorvaldsens store Atelier, hvor vi traf den verdensberømte, gigantiske Landsmand. »Det er en ung Kunstner, som er kommen med Fregatten«, sagde Blunck, og Thorvaldsen omfavnede og kyssede mig to Gange. Det svimlede noget for mig, og efter at Thorvaldsen havde tilbudt mig Alt, hvad han og hans Atelier kunde yde mig, forlod jeg beruset af Glæde Atelieret og gik med Blunck til Lepre³⁾, hvor vi skulde træffe de andre Landsmænd. Kuchler, Sonne og Flere

1) Frølich var for sin Helbreds Skyld rejst ned med Fregatten.

2) J. L. Lund, Historiemaleren.

3) En bekjendt Restavratør.

kom strax efter; de vare ogsaa venlige imod mig, og jeg sad ret som Blommen i et Æg, da Frølich med nogle Officerer traadte ind, efter at de forgjæves havde søgt Landsmændene eller »Vennerne«, som han kaldte dem; og Nemesis vilde, at jeg herefter var dem en kjærere Omgang end Frølich, han, der saa hjærteløst forlod mig i Kafeen.

Før Thorvaldsens Afrejse fra Rom kom vi oftere sammen i Knejerne med Tyskerne. Her traf jeg flere berømte Mænd, som behandlede mig venlig og som Kammerat, og blandt de Yngre var der en Billedhugger Widmann¹⁾ fra München, et meget begavet Menneske, som fattede Godhed for mig, og vi bleve Venner; jeg flyttede hen i et Værelse ved Siden af hans, og da de faa Penge, som jeg havde haft med mig, vare fortærede og en lille Vexel fra den gamle Frøken udeblev i lang Tid, saa begyndte jeg igjen at tvivle paa det Hele, og det var med stor Overvindelse, at jeg modtog Penge af Widmann, der havde mærket min Nød og nu paatvang mig sin Hjælp. Jeg overlagde imidlertid, hvor Meget alt mit Tøj kunde være værdt, at han ikke skulde lide Tab, dersom jeg dog maatte tage min Tilflugt til en Kugle.«

Her ender Jerichaus Manuskript. I enkelte Punkter kan jeg supplere det, væsentligt med Hvad han selv og hans Nærmeste have fortalt mig.

Jerichaus Farfader var efter al Sandsynlighed en for-dreven sachsisk Adelsmand, der kom her ind i Landet og antog Navn efter sin Fødeby Jerichow²⁾, ikke langt fra Magdeburg. Han giftede sig efter Sigende med en Bondepige, og da hun havde født ham en Søn — Billedhuggerens

---

¹⁾ Elev af Ludvig Schwanthaler.

²⁾ Se Cannabich: Lehrbuch der Geografi. Weimar 1846. S. 650.

Fader — rendte han fra hende og kom ikke mere tilbage; man hørte senere Intet fra eller om ham.

Denne hans Søn, Carl Jerichau, havde nydt en slet Opdragelse; men Adolf siger om ham, at »hans fremadstræbende Aand havde gjort ham til en dannet og velhavende Mand.« Som Folk ere flest, var han ikke, og han var navnlig en komplet Modsætning til sine Kollegaer blandt Haandværksmændene og Kjøbmændene i Assens. Det var en lille, spinkel Mand med et paa Grund af Leversyge gulagtigt Ansigt; Sønnen Adolf lignede ham noget af Ydre. Han var meget fingernem og kunde lave mange Ting, der røbede Kunstfærdighed. Først var det hans Profession at være Snedker, senere blev han Kjøbmand, men har næppe passet til nogen af disse Livstillinger. Sin Have dyrkede han med stor Iver og Kynighed og vilde gjerne give sine Børn Kjærlighed til Naturen. Han var meget livlig og overmaade afholdt af Børnene. I en forholdsvis ung Alder var han bleven Enkemand med sex Børn og havde da i Huset hos sig en Pige Karen Birch, som allerede havde været der under hans første Ægteskab, og som nu snart blev hans Ægtefælle. Borgerne i Assens sagde: »Sikken en Lykke den Pige gjør!«; men Sognepræsten Hornsyld mente: »Nej, det er min Tro Manden, der gjør sin Lykke.« Hendes Moder var en Søtoft, en Slægtning af Digteren Nicolaj Søtoft. Af Væxt var Madam Jerichau lille; hun var ikke egentlig legemlig smuk, men havde et meget karakteristisk Ansigt med kraftige, nærmest skarpe Træk. »Hun var i Virkeligheden en storslaaet Karakter, aldeles fri for Smaastæders Smaalighed.«¹⁾ Hendes Personlighed var sjældent dygtig, meget ærlig, retskaffen, sund og kraftig. Hendes Ro var uovervindelig, hun var stilfærdig, beskeden og lidt

¹⁾ Denne, som flere af de i det Følgende om hende citerede Ytringer skyldes en kvindelig Bekjendt af hende, der velvilligt har overladt mig dem til Afbenyttelse, men som ikke ønsker at nævnes.

mut, saa hendes ydre Væsen stod for saa vidt i Strid med hendes energiske Ihærdighed. Der gik dog ofte midt i det Mutte hen over hendes Aasyn et inderlig indtagende Smil, som Adolf havde arvet efter hende, og ligeledes havde han i Arv fra hende det udpræget barnlige Sind. »Hvor hendes Hiælp paakaldtes, dér var hun altid tilstede med sine kloge Raad og sin Ydelse i enhver Henseende; altid vidste hun at gjøre det paa en fin og behagelig Maade.« »Var der Syge i Byen, da var man vis paa, at der blev sendt til dem af hendes udmærkede Madtillavning, hvori hun var en hel Kunstnerinde.« »Hun havde ikke modtaget mange Kundskaber, men havde Hjærtets Dannelse og en fin Takt, forenet med en meget god Forstand og klar Dømmekraft. Taknemmelighed — denne skjønne Dyd — besad hun i rigt Maal. — Af sin rige Blomstersamling, som hun selv passede, glædede hun Mange.«

Kort efter Brylluppet fik hendes Mand en stærk Tyfus, hvorpaa han for bestandig mistede sin Hukommelse og var i det Hele mindre aandsstærk end før. »I denne Tilstand havde han ved Laan og Kavtion ødelagt hele sin Formue, og hans mange Børn vilde have delt en haard Skæbne, hvis ikke Moderens Klogskab og utrættelige Flid havde reddet dem. Efter at en krænkende Auktion var holdt, så hun sig dog i Stand til at redde saa Meget, at hun kunde fortsætte Mandens Handel, og da Gud gav sin Velsignelse, blev hun Børnene Mere end i Faders Sted.«¹⁾ Hun drev sin Handel lige saa akkurat som omfattende og førte altid Sager af bedste Sort. Assens' Stormand i Handelsverdenen, Agent Søren Bruun, havde stor Respekt for hende og støttede hende meget. »Han fremførte som et Træk af hendes redelige Vindskibelighed, at for at gjøre sit lille Varelager saa godt som muligt, saa — naar hun fik en Sæk Kaffe hjem — sad hun selv med sine Børn om Aftenen

---

1) Hendes Søn Adolfs egne Ord i en Optegnelse paa et løst Stykke Papir.

og sortérede, for at bringe det mest Mulige frem af den.«
 »En Chokoladefabrik oprettede hun, og her kunde hun ogsaa bruge sine Børns Hjælp til at udpille Kakaoen. Aldrig har hun haft fremmed Hjælp i sin Butik — altid var hun selv ved Haanden. Til at blande Farvestoffer havde hun et eget Talent, og alle Bønderne, som dengang selv farvede deres Garn og Stoffer, skulde købe Farve dertil hos Madam Jerichau, der altid gav dem Anvisning med om Maaden, hvorpaa Farven skulde bruges. Saadanne Anvisninger sad hun selv og afskrev om Aftenen og ud paa Natten. Denne Gren af Handelen blev senere vigtig for hende og hendes Efterslægt.«

Lidt efter lidt fortjente hun godt, da Mange, af Respekt for hendes hele Bedrift, søgte hendes Butik. Skjønt Boet efter hendes Mands Død var fuldkomment afviklet, saa hun juridisk ikke skyldte Nogen Noget, afbetalte hun dog lidt efter lidt i Aarenes Løb Alt, hvad han havde været Andre skyldig.

Man vilde faa en gal Opfattelse af Forholdene, naar man troede, at Hjemmet var ligefrem fattigt. De levede dér snarere paa velhavende Maade, gik godt klædt og fik god Kost. »Der var over dette borgerlige Hjem en Fred og nobel Sæmpelhed, som var afgjørende for hendes Børn og for Alle, hvem hun saa gjærne saâ hos sig om Aftenen, naar hun havde lukket Butikkens Skodder.« Hun gjorde undertiden smaa Selskaber, mest for Børnenes Kammerater, ogsaa Baller, og det var hende højlig magtpaaliggende, at hendes Børn skulde komme i Byens bedste Huse, særlig blandt Embedsmændene, hvilket ogsaa med Lethed lykkedes for hende. Selv kom hun kun sammen med faa Ældre, men glædede sig meget ved at være blandt de Unge og satte stor Pris paa, at disse vare smukke, da hun — ligesom Sønnen Adolf — havde en udpræget Skjønhedssans.

Af Byens Honoratiores var den bekendte Præst Hornsyld — »en mærkelig, højtbegavet Mand«¹⁾ — regelmæssig

¹⁾ Wiberg: Almindelig dansk Præstehistorie. I, S. 120.

Nic. Bøgh: J. A. Jerichau.

hver Lørdag Aften Madam Jerichaus Gjæst til varm Aftensmad. Han talte da meget og sagde altid Alting saa rent ud, at han ofte fornærmede Folk, selv fra Prædikestolen. Men ved Siden af, at han var dygtig og ejendommelig, var han ogsaa en stor Gourmand og spiste meget. Naar han saa de omtalte Lørdagstener maatte sige Stop, foldede han sine Hænder over Maven og udbrød:

»Aa, Mave,
 »ku' Du tave,
 »hvilke Dave
 »ku' Du have!«

Hans anden Eftermand, Præsten Blædel, og dennes Hustru, født Dons¹⁾, bleve senere nær forbundne med hende. »Strax da de i Sommeren 1829 flyttede til Assens, kom hun dem saa elskværdig imøde og blev dem lige til deres Død en trofast Veninde baade i Raad og Daad.« Blædels Børn bevare hende endnu i taknemmelig Erindring.

Medens Madam Jerichau var frugtsommelig med Adolf, drømte hun en Nat, da Tiden nærmede sig, han skulde fødes, at han vilde blive en stor Kunstner, og hun troede fuldt og fast derpaa. Drømmens Enkeltheder vare hende ikke ganske klare, men efterhaanden som Sønnens Udvikling gik for sig og han vandt Berømmelse, sagde hun: »Det gaar akkurat ligesom i Drømmen.«

Assens' Kirkebog meddeler²⁾: »Jens Adolph³⁾ Jerichau, født 17de April 1816, hjemmedøbt den 29de s. M., og Daaben publiceret i Kirken den 21de Juni s. A., Søn af Kjøbmand Carl Jerichau og Hustru Karen Birch i Assens.

»Daabsvidnerne vare: Jomfru Risom⁴⁾, Jomfru Marie

1) Poul Dons'es Søster.

2) Udskriften skyldes Pastor Schaldemoses Velvilje.

3) Han skriver selv, i alt Fald hele sin Ungdom igjennem, Adolf.

4) Jomfru Risoms Fader var tidligere Officer, senere ansat ved Havnevæsenet som Transportforvalter.

Winstrup¹⁾, Toldinspektør Sessing, Apotheker Albinus og Fuldmægtig Nellemann²⁾, Alle af Assens.«

Naar denne Dreng, 12 Dage gammel, blev hjemmedøbt, var Grunden sikkert hans Svaghed, der ytrede sig stærkt i alle hans første Aar. Denne Svaghed kulminerede i Krampe-slag, der begyndte, da han næsten var syv Aar, og varede til det 14de. En Dag hang han bag paa en Bondes Slæde ned ad Assens' Gade, han skumpedes meget, fik vaade Fødder og blev tilsidst kastet af. Lidt efter at han var kommen hjem, indfandt sig det første Krampeslag, som nu hvert Foraar og Efteraar plagede ham stærkt. Læger og Medicin udrettede Intet, indtil endelig Adolfs Fadder, Kammerraad Sessing, trods Lovens Forbud lærte at magnetisere for at anvende denne Kur paa Drengen, og det hjalp, saa at han helbrededes for bestandig. Det bliver let forklarligt, at Moderen plejede ham med særlig Omhu, mere end sine andre Børn; hun sagde altid, at det var, som Gud i Særdeleshed havde betroet hende denne Søn til Opfostring. Han var hendes Hjærtebarn, den Kjæreste af alle de Kjære. Igjennem ham skulde de andre Børn have Lov til Alt. Paa Grund af sin Sygdom maatte han, efter Moderens bestemte Ordre, ikke siges imod. Skjønt han var forkjælet, var han ikke blød- eller sød-laden. Der var en udmærket Tone mellem Børnene, de havde stor Frihed og kunde have benyttet den til meget Utilladeligt, men aldrig gjorde de egentlig dadelværdige Drengestreger eller rene Uvornheder; det hadede Adolf. Selv om han undertiden blev foretrukken, var der aldrig Tale om, at de Andre vare misundelige paa ham. Moderen forstod saa ypperlig at jævne Alt, og hendes harmoniske Ro og stille Maade at være paa, afprægede sig i deres indbyrdes Forhold. — Adolf følte selv sine fremragende Evner mellem de Andre. Senere i sit Liv sagde han: »Som Dreng havde jeg stolte Drømme

¹⁾ Datter af Amtsforvalter Winstrup.

²⁾ Fuldmægtig paa Byfogedkontoret.

ligesom Joseph, at jeg skulde blive en Støtte for mine Brødre.«

Der var i det Hele 6 Hélsøskende: 1) Julius (død som Kjøbmand i Fædrehjemmet). 2) Juliane (gift med Grosserer Christensen, før i Faaborg, nu i Kjøbenhavn). 3) Niels Frederik (død som Lærer ved Borgerskolen i Assens). 4) Adolf. 5) Jakobine (død som Enke efter Møllejer Nicolaj Schwartz i Kaals Mølle ved Assens) og 6) Caroline (endnu levende i Odense Kloster). Af Halvsøskende havde der været 12; men da Faderen giftede sig anden Gang, var der — som før sagt — kun sex levende.

Moderen ønskede meget, at Adolf maatte blive Præst. Det kunde synes at stride mod Drømmen; men Sagen er vel, at denne, indtil den opfyldtes, stod for hende mere som Fantasi end Virkelighed. At der gjærede noget Andet i ham i Retning af Drømmen, kunde dog vel ikke undgaa hendes Opmærksomhed; thi allerede i sit femte Aar klippede han med Færdighed alle Slags Figurer i Papir, og naar han ofte i sin Barndomstid laa syg, fyldte han Væggen ved Sengen med allehaande Tegninger. Først var denne Væg hvid, og paa den tegnede han med sort Kul; saa blev den blaa, og da tog han hvidt Kridt. For saa ikke at spolere, fik han over sin Dyne lagt en Spækfjæl, beklædt med Papir, paa hvilket han helst tegnede med Rødkridt. Havde han ingen Tegneremedier, laa han og bevægede Pegefingern i Luften, saa det dannede Figurer. Det var Ryttere, Stridsmænd i Kamp, Dyr, Menneskehoveder og Karrikaturer, han fremstillede, og det fængslede Altsammen i høj Grad hans Søskende. De maatte ogsaa spille Kaart med ham, naar han laa tilsengs; det morede ham meget, men han vilde altid vinde. —

Hans sygelige Periode blev efter hans egen Mening overvunden derved, at han løb meget omkring langs Stranden, saa at den friske Sølufft ganske omdannede hans Natur. Paa det ovenfor benyttede løse Stykke Papir skriver han: »Forkjælelsen forandrede sig til Stolthed og

Egensindighed, medens mit Legeme hver Dag blev stærkere. Mine ældre Brødre kaldte mig »Tykke Jens«; men jeg var stolt af min Førhed, og alle Skoledrengene havde Respekt for den ... Af Selvkjærlighed kan jeg ikke undlade at bemærke mine smukke, blaa Øjne og min veldannede Næse, der vansiredes saa skammelig af en stor Hætte, jeg længe maatte bære af Mangel paa Haar.« — Den allerede flere Gange citerede Kvindebekjendt af Adolf Jerichau skildrer ham i hans 12te Aar saaledes: »Denne poetiske, drømmende Dreng havde et aabent, uskyldigt, stille Ydre; med det fine Ansigt og det lange, lyse, silkebløde Haar, havde han et pigeagtigt Udseende. Naar jeg har set Fru Jerichaus Billeder af hendes Børn, maa jeg finde en eller anden Lighed med deres Fader fra hin Tid.« En anden af hans daværende Bekjendte siger: »Han havde et lyst, aabent Ansigt, der særlig fængslede, naar han havde Noget for, hvorved han kunde udmærke sig som Vovehals.«

Af sine Søskende lignede Adolf mest Frederik og Caroline, og det Trekløver holdt ogsaa sammen. Frederik var en ægte Kunstnernatur, der ikke brød igjennem. I sin Barndom satte han sig med sin Violin op paa Loftet i den ensomste Krog; han sagde selv senere, han var ligesom en Kat, de maatte logre for og kalde paa, naar han skulde have Noget at spise. De to Søskende forstode ham. Adolf sagde: »Hvis Caroline ikke var min Søster, vilde jeg gifte mig med hende.« Hertil svarede Frederik: »Det vilde Du ikke kunne komme til, for jeg er den Ældste, og jeg vilde først have taget hende.«

Det var ikke alene blandt sine Søskende, at Adolf var yndet, Alle i Assens holdt af ham, og naar han selv i sine Optegnelser spøgende siger, at han mest gjorde Lykke hos de gamle Damer henimod de Tres, bør man vide, at han altid i sin Ungdom og Barndom var de unge Dammers erklærede Yndling og almindelig gik under Navnet »Pigerens Jens.«

Adolf Jerichaus Fødegaard ligger omtrent midt i

Assens' Hovedgade. Nu er den i mange Henseender forandret; men her skal den skildres fra hans Barndomstid. I Stueetagen var der Butikken, hvortil man kom op ad en Stentrappe og gennem en Forstue; ved Siden af Butikken, ogsaa til Gaden, var der en dyb Dagligstue og bag den atter en Spisestue. Fra disse kom man ud til Gaarden ind i et stort Værelse »Borgestuen«, som stod i Forbindelse med Forstuen, og hvorfra der gik Døre ind til Køkkenet og forskjellige Soveværelser, som alle vendte mod Gaarden. Ovenpaa var der ogsaa en Del Stuer, som for det Meste stode tomme. Der førte særskilt Gang bag om Butikken gennem »Borgestuen« til Dagligstuen, men man kunde ogsaa gaa gennem Butikken derind og traf da ofte her Madam Jerichau handlende; hun gav saa blot et lille, kort Nik til sin Gjæst, som vidste Besked og gik videre ind i Stuen, hvor Værtinden da, saa hurtigt det var gjørligt, indfandt sig og sagde rigtig Goddag. Hun var meget gjæstfri; men Butiksklokken kaldte hende ofte bort og afbrød Samtalen. — Over Gaarden kom man ned i den lange, store Have med de klippede Hække, de fint révne Gange og de vel dyrkede, blomstrende Bede, mellem hvilke et overordentlig stort Lindelysthus midt i Haven spillede Hovedrollen og samlede Alle under sit løvrige, skyggefulde Tag.

At Adolf følte sig meget lykkelig i sit Barndomshjem, er en uomtvistelig Kjendsgjerning. Han havde i høj Grad Følelse for Familielivet — det var ham det Helligste paa Jorden. Han var derfor meget ilde tilmode, da hans Moder lejede nogle af de ledige Værelser ovenpaa til en gammel Jomfru Baumgarten, som saa tillige var i Kost hos Familien. Hun betalte godt for sig, og der skulde tages Hensyn til hende. Men hun var trættekjær og herskesyg, hvilket Moderen »i sin Godmodighed bar over med og ved sit jævne og rolige Væsen beholdt en vis Ligevægt overfor.« Børnene vare derimod meget generte deraf, og Adolf var opbragt. Det, at der var trængt et fremmed

Element ind iblandt dem, var næsten uudholdeligt for ham. Hans Øjne skøde Lyn af Vrede, naar hun bragte Disharmonier tilveje, og det var kun hans store Kjærlighed til Moderen, der gjorde, at han ikke lod sin Harme gaa ud over alle Grænser. — I »Skitser og Fortællinger af danske Forfattere«¹⁾ er der i tredje Binds andet Hæfte givet en Skildring af denne gamle Jomfru, og her hedder det om det nu omtalte Forhold: »Maatte han (Adolf) end sædvanlig give efter, søgte han, hjulpen af sit tidlig udviklede kunstneriske Talent, paa anden Maade Tilfredsstillelse for sine Nederlag, idet hendes skarpe, markerede Profil med Ørnenæsen prangede paa alle Mure og Vægge, hvor Kul og Kridt kunde finde Anvendelse.«

Madam Jerichaus Moder, Enke efter Kobbersmed Birch, beboede i Adolfs Barndom et lille Hus henne i en af de smaa Sidegader ved Assens' Kirke. Hun blev nogle og halvfems, sad altid hjemme og havde det trist, fordi hun plejede en blind Datter, der efter en Sygdom var bleven sindssyg og nu bestandig laa tilsengs. Adolf og hans Søkende bare daglig Mad hen til hende. De levede begge To af Madam Jerichaus Godhed og fik al deres Føde fra hendes Hus. Hver Løverdags gik hun selv hen til dem, gjorde deres Bolig ren og ordnede Alt for dem. Adolf huskede dem tydelig sit hele Liv igjennem, og af Tanten havde han et meget uhyggeligt Indtryk.

Til sit 13de Aar var han efter eget Sigende meget gjerrig; han kunde »sidde og ruge med Øjnene over Guldet.« Men saa bestemte han sig til for de opsparede Penge at gjøre en Skovtur for sin Familie, og da gik Gjerrigheden over, for aldrig mere at komme tilbage.

Han har allerede selv bemærket, at han var doven i Skolen. saa han havde faa Kundskaber; »dette var Skyld i, at han under de andre livlige Drenges Udtalelser stedse var tilbageholden.« Skolen var meget tarvelig, og Intet i

¹⁾ C. A. Reitzels Forlag.

Undervisningen greb ham aandelig. En af hans Klassekammerater, Adolf Raffenberg¹⁾, skriver om ham: »Han var meget doven ...; han bestilte ikke stort Andet end at tegne Karrikaturer paa sin Tavle. Han staaer for mig som ikke meget livlig, i Almindelighed som »falden i Staver« med begge Hænder i Lommerne; kun naar der blev prøvet Styrke, kom der Liv i ham; thi ... det var en Æressag for ham at være den Stærkeste af alle sine Jævnaaldrende.« Prygl fik han aldrig af Lærerne, om hvilke han forøvrigt mente, at de gjorde ham Uret; der var over ham Noget, som bevirkede, at man'ikke slog ham: han var nobel og trods sit fine Ydre mandig. — Naar han i sine ovenstaaende Erindringer siger, at han aldrig i Slagsmaal tilføjede sin Modstander Overlast, gjælder dette dog ikke et enkelt Tilfælde, hvor hans Hidsighed bragte ham bort fra Princippet: en Dreng slog ham en Sten i Hovedet, og da gav Adolf ham Svar i Form af en knyttet Næve lige i Ansigtet.

Han var forøvrigt en udmærket Kammerat. Da han allerede dengang havde en stærkt udviklet Sans for det Skjønne, bragte denne ham ogsaa til at vælge sig Venner blandt de smukkeste Dreng; derfor var han ogsaa en Tid saa optagen af Adolf Baumann, der var meget kjøn og indtagende, rank og let, ypperlig i Dans og tilhest. Selv var han tungere af Figur og gik mere sømandsmæssigt. Man saå ham altid ned ad Gaden følges enten med Adolf B. eller senere med Blædels Dreng saa fidelt som muligt: han havde sin højre Arm om Halsen paa Vennen, denne sin venstre om Adolfs Liv — anderledes fulgtes han aldrig med en god Kammerat.

Jerichau har selv fortalt om sit Venskab med de blædelske Dreng. Hertil bør dog maaské føjes Noget. Han gjorde først Bekjendtskab med Carl Blædel derved, at en Assens-Dreng havde taget Adolfs Slup for at sætte

¹⁾ Nu Kjøbmand i Middelfart.

den over til et lille Næs paa den anden Side Skibbroen, og saa var den sejlet fra ham; han hentede saa Carl Blædel til Hjælp, og denne gik tilsøs i en Baad og reddede Sluppen. Det vandt ham først Adolf Jerichaus Hjærte, og de bleve snart Uadskillige. De gik til Præsten sammen og stode som Nr. 1 og 2 paa Kirkegulvet. Paa det flere Gange nævnte løse Stykke Papir skriver Jerichau: »Under Konfirmationen blev jeg meget tiltalt af Religionen; dette udviklede sig tilligemed et varmt Venskab, der opstod mellem mig og Præstens Søn Carl Anton Blædel. Vi besluttede at ville følges ad i Liv og Død.« Adolf var nu hver Aften Gjæst hos Blædels eller Carl hos Jerichaus, og Carl sov altid om Natten dér — Adolf vilde have ham hos sig. I det blædelske Hjem sad alle de mange Drengene om det store, runde Bord, »hvor de taklede Skibe, snittede, tegnede, læste«, og Adolf tegnede med Kridt paa Bordet Karritaturer og afbildede Alt omkring sig, og saa skulde de Ældre hen at se Ligheden. August Blædel, nu Præst i Assens ved Horsens, skriver: »Adolf sluttede sig ganske til os, forsvarede os mod alle andre Drengene, som vilde gjøre os Fortræd, kom daglig til os og vi hos ham, og sluttede et Venskab med os, der var mest jævnaldrende med ham, som altid veüblev gennem Tidernes Løb. Begge mine Forældre holdt meget af ham og vare glade ved den gode og trofaste Kammerat, vi havde faaet, og han blev et Bindeled mellem Jerichaus og vor Familie, saa at der blev en stadig Omgang imellem os. Adolf var en stærk og modig Dreng; han taalte ingen Fornærmelse, men mod sine Venner havde han det ømme-ste, mildeste og kjærligste Sind.« —

Madam Jerichau kunde ikke siges at have Kunstsans, i alt Fald slet ikke bevidst, kun som almindelig Dragelse til Alt, hvad der var skjønt. En af Adolfs Faddere, den før omtalte Kammerraad, Toldinspektør Sessing, der boede i samme Gaard som Blædels, var Byens første Kunstkjender. Til ham førte Moderen sin Søn for at faa

afgjort, om der virkelig var Kunstnertalent i Drengen, og det viste sig i alt Fald, man kunde være bekendt at traktere med Krumkager og Flødeskum. Jerichau kunde sit hele Liv igjennem ikke nyde denne Ret, uden at den spændende Scene hos Sessings atter rullede op for ham. Kammerraaden raadete meget fornuftigt til foreløbig at sætte ham i Malerlære. Saa blev der sluttet Akkord med »den gamle, snøvlevorne Mester Fich paa Overgaden i Odense.« Betingelserne gik ud paa, at der aarlig i fem Aar skulde betales 200 Rbd. (400 Kroner) for ham; men saa skulde han være fritagen for at bære store Byrder. Fich holdt, som Jerichau selv siger, meget af ham, men var derimod stræng mod en langelandsk Lærling, der fik Prygl næsten hver Morgen, naar Mester kom op og var i slet Humør; saa stod Adolf Jerichau og kunde ikke udholde det for tilbagetrængt Latter. Han var ogsaa her en udmærket Kammerat, hvilket er saa meget rosværdigere, som han jo selv udtaler, at de andre Lærlingers Omgang var raa og aandløs. Han var overmaade god imod dem og hjalp dem med deres Arbejde, naar de ikke selv kunde overkomme det. De elskede ham højt; nylig er en af dem død i Odense, og han kunde ikke blive færdig med at prise sin tidligere Kammerat. Denne gamle Mand fortalte, at naar Jerichau gik med de andre Malerdrenge og malede Plankeværker, tegnede han overalt de latterligste Karrikaturer af Mester Fich, altid lignende og karakteristiske, og Altsammen til de Andres største Fornøjelse; de ærgrede sig meget, fordi de maatte male dem over igjen. Alle Eleverne slede stærkt i det fra tidlig Morgen til Kl. 9 om Aftenen. Saa sad Adolf paa Bordet ude i Forstuen foran Værkstedet og konverserede Fichs lille Pige, der stod foran ham, eller ogsaa opholdt han sig i Værkstedet med de andre Malerdrenge. Baade Madam Fich og Datteren vare elskværdige og gode mod ham.

En Trøst havde Adolf Jerichau i sin Fornedrelesstand. Han siger selv: »Lykken føjede Carl Blædel og

mig, idet vi Begge kom til Odense, han i Snedker-, jeg i Maler-Lære.« De to Venner saas da hyppig og havde endogsaa det Held at komme til at arbejde sammen i Hospitalet. Carl Blædel var ogsaa ofte Aftengjæst i den ovenfor omtalte Forstue, hvor Vennerne saa sad og passiarede, medens Adolf Jerichau tegnede. Om Søndagen gik de Landture sammen eller sejlede paa Aaen i Biskop Plums Baad, der laa for Enden af dennes Have, og som de havde Lov at benytte paa Grund af Blædelernes nære Forhold til Biskoppen.

Adolf Jerichau kom aldrig ud nogen Steder, »skjønt han dog« — efter sine egne Ord — »opholdt sig hos den dannede Fich, der havde gaaet i Latinskole.« Han var ikke god nok til at komme i ordentlige Huse i Odense, og de daarlige vilde han helst være fri for.

En Dag kom Fich ind til Adolf Jerichau og sagde med sin langsomme, snøvlende Stemme: »Jeg har faaet Bestilling paa at male en Neger¹⁾, der staar paa en Trappe og fanger Sommerfugle; nu kan Du jo øve Dig i at gjøre Udkastet, saa skal jeg korrigere²⁾ det.« Jerichau tegnede Billedet og Fich — korrigerede, det vil sige: han malede Negeren sort, dermed var hans Arbejde gjort³⁾.

En anden Gang satte Mester ham til at »marmorere« en Kakkeiovnskrog, og Jerichau gjorde det saa godt, at Fich sagde: »Naar jeg ikke vidste bedre, skulde jeg næstendels tro, at det var mig selv, der havde gjort det.« Jerichau bad ham nu, om han ikke maatte lære det finere Arbejde, men derpaa fik han det Svar: »Hvad skulde jeg saa lære Dig de fire andre Aar, Du er her?«

Det blev for galt! Dette Svar bragte Bægeret til at

1) Udtales: Nejer.

2) Udtales: korrissjere.

3) I sin Biografi af Jerichau antyder H. C. Andersen denne Historie; som den her er fortalt, har jeg den, ligesom de fleste andre Meddelelser denne Tid vedrørende, fra Jerichaus egen Mund.

strømme over. Adolf J. betroede sig til Carl Blædel, der var lige saa misfornøjet i sin Tjeneste som Vennen i sin, og han fik her fuldt Medhold i Planen om at løbe bort. Han havde nylig været hjemme i Assens og klaget sin Nød, men det hjalp ikke — han skulde holde Pinen ud. En Dag kort efter sad hans Søster Caroline ved Vinduet og udbrød da paa éngang til Moderen: »Men — der kommer Adolf!« Hun var glad over det; men Moderen blev bestyrtet. Paa sin Fod var han vandret fra Odense til Assens, hvor han dog fik en nogenlunde god Modtagelse.

Fich førte Proces for at faa ham tilbage; han holdt sig til Kontrakten, men det var netop den, som han selv havde brudt; han havde nemlig ladet sin Lærling gaa Byærender, læsse Tørv af, bære store Byrder og endogsaa engang ladet ham slæbe paa en stor Tønde med Farve i, hvorved Adolf var bleven sprængt, hvilket hele hans Liv igjennem blev ham til Byrde. Fich paastod, at Adolf gjærne vilde blive hos ham, men blot blev lokket bort af sin Familie. Der blev afæsket Tjenestepigen Forklaring om, hvor vidt Jerichau i den Tid, han havde været der, havde ytret Ønske om at komme derfra. Hun, som var Fich paa Nakken, sagde, at Jerichau havde udtalt til hende, han »ikke kunde lære Noget hos det gamle Snøvl.« Saa forlangte man Jerichaus egen Erklæring, der gik ud paa, at han ikke ønskede sig tilbage til Mester Fich — og derved blev det.

Efter sin Hjemkomst fra Rom besøgte Jerichau »Mester«, der nu var meget venlig imod ham og tilegnede sig selv ikke liden Andel i Kunstnerens Hæder; »han havde dog lagt Grunden«. Jerichau har ogsaa flere Gange besøgt Fichs Datter, der blev gift med en Skolelærer, og som han altid meget godt kunde lide. En af sine tidligere Lærekammerater véd jeg ogsaa, han senere har opsøgt i Odense og været meget elskværdig imod.

Strax da Jerichau kom til Kjøbenhavn »aabnede der sig« — efter hans egne Ord — »en ny Verden for hans begjærlige og ærelystne Sjæl.« Han boede hos sin Moders Broder, Federalmager Birch i Løvstræde, gl. Nummer 121 (nu Nr. 10). I disse Omgivelser havde han det godt og holdt navnlig meget af sin Tante, der skal have været en ypperlig, stille og højst tiltalende Kone. Han havde et stort Værelse, der optog hele det lille Hus's Facade paa første Sal, og førte her en Tidlang sin egen Husholdning, dengang hans Broder Frederik kom til Kjøbenhavn, sammen med ham; de fik da ugentlig store Forsendinger fra Moderen i Assens.

Birchs kjendte gamle Medaljør Conradsen, og Madam Jerichau og hendes Broder gik da strax til ham for at raadslaa om, hvor Adolf helst skulde lære at tegne, og man valgte Hetsch. Allerede under Adolfs første i hans Erindringer omtalte Besøg i Kjøbenhavn havde Moderen og han været ude hos Conradsen for at tale om den samme Sag, hvoraf man vil kunne se, at det dengang halvt om halvt har været Planen, at han skulde blive Kunstner. En stor Betydning for Jerichaus Liv fik et Bekjendtskab, han paa denne Tid løst gjorde med gamle Conradsens Søn Harald, der i en senere Periode og derpaa lige til Jerichaus Død skulde blive en af hans allerbedste, mest opofrende og trofaste Venner.

Som det vil erindres, fortæller Jerichau selv om sin Kappestrid paa Kunstakademiet sammen med Dankvart Dreyer og om sin »Triumfrejse til Assens«, efter at han i Decbr. 1834 havde faaet den store Sølvmedalje. Han skriver andensteds herom: »[Her] traf jeg nu ogsaa min gamle Ven Carl; men Hovedstadens Forfængelighed havde alt smittet mig, jeg syntes, at den Snedkerdreng ikke havde Meget tilfælles med mit fordums Ideal, og dertil kom, at hans yngre Broder Nicolaj Gottlieb ... havde noget saa Aandrigt og Elskværdigt i sit Væsen, der saaledes fortryllede mig, at jeg uagtet min Samvittigheds Bebrejdelser ... altid

søgte at være alene med den **smukke** Nicolaj, og da han nu heller ikke var ligegyldig mod mig, saa opstod der et Forhold, der indeholder den lykkeligste og skønneste Periode i mit Liv. Fra nu af begyndte min Aand først at udvikle sig, og min Fantasi aabenbarede en ideal Verden for mig.*

Han opholdt sig flere Gange i længere Tid hos sin Moder i Assens og sejlede saa derhjem med en eller anden Skipper. Fra et saadant Ophold, vistnok i Sommeren 1835, tør man sikkert datere hans Omslag fra at være Maler til at blive Billedhugger. Han havde bestemt sig til at indfri et gammelt Løfte om at male Adolf Baumanns ældste Søster Helene. Ogsaa her var Dankvart Dreyer hans Konkurrent; hun maatte paa samme Tid sidde for begge de to unge Kunstnere. Dreyer blev snart kjed af det; men Jerichau holdt ihærdig ved hele Sommeren igjennem og kunde ikke faa Billedet, som han vilde have det. Man syntes heller ikke om det i Assens. Han tog det med til Kjøbenhavn; men her erklærede Autoriteterne, at han manglede Farvesans, og efter Sigende blev dette den egentlige Aarsag til, at han opgav Malerkunsten, tilmed da han i Juli 1835 havde meldt sig for at deltage som Maler i Konkursen for den lille Guldmedalje, men ikke engang hans Skitse blev antagen. Frøken Baumanns Billede blev, symbolsk nok, brændt.

Som et Bevis paa, hvor højt Idealet stod for ham, kan jeg fortælle, at han en anden Gang i Assens tegnede et dejlig udført Portræt af den dér boende Agent Bruuns Datter Sofie; det blev almindelig beundret, men til Alles Forførdelse rev han det med Et midt over. Da man spurgte ham, hvorfor han dog havde gjort det, svarede han, at saa skjönt et Menneske kunde han ikke tegne.

Allerede inden han kom til Kjøbenhavn, havde han malet sin Moder, et Billede, der nu ejes af hans Søster Fru Christensen. Sig selv har han malet, da han var 19 Aar, altsaa omtrent paa den Tid, da han opgav Maleriet; men da det var fortegnet i det ene Øje, har hans Hustru

senere ladet et Gardin dække for det halve Ansigt. Dette Billede ejes nu af hans Søster Caroline. I mit Eje er et Portræt af ham, som Dankvart Dreyer har malet i hans 19de Aar.

J 1836 begyndte Jerichau at være Elev i Freunds Atelier. Digteren H. V. Kaalund og Harald Conradsen bleve her hans nærmeste Kammerater; rigtignok var han et Trin videre end disse To, der stode paa samme Standpunkt, men de dannede dog et Trekløver. Som Lærer optraadte Freund ikke meget vejledende, han vilde, at Eleverne skulde skjøtte sig selv og saaledes udvikle deres Oprindelighed. Selv holdt han meget af Søen, han ejede Sejlbaad og tumlede sig med sine Elever paa Kalvebodstrand, hvor han befriede sig for Livets mange Sorger og Tryk. I dette som flere Kapitler følte Jerichau sig beslægtet med ham. Naar det begyndte at blæse op til Storm, gik han alene bort, samlede Sejlene og vilde ud paa Stranden. Bad man, om man maatte gaa med, fik man et kort, lidt mut Ja. Blæste det saa rigtig op ude paa Havet, trodsede han Elementerne, han yndede Kovending, og naar Stormen da stod stik imod, lo han dæmonisk uhyggeligt. Havde han sine melankolske Tider, yndede han ogsaa meget sildig om Aftenen at gaa ud ad en Landevej med stærk Storm lige imod sig.

Han gjorde forresten Indtryk af at være beskeden og tilsluttet, som oftest tavs. Han havde dog ogsaa sine kaade, exalterede Tider, men var dengang — som altid senere — ofte nedsunken i dyb Melankoli. Naar han blev adspurgt af Udenforstaaende, smaasnakkede han lidt paa en mumlende Maade i Ord uden synderligt Sammenhæng.

Det er i denne Periode, Kaalund har tænkt paa ham, naar han i et utrykt Vers synger saaledes om ham:

- »Og han følte sin Kraft, men var sluttet og tavs,
- »og ved Hindringer voxed hans Mod,
- »og han lo, naar han satte sin Sejlbaad tilhavs
- »og i Braadsø for Styret han stod.«

En af hans Venner skildrer hans Ydre dengang saaledes: »Han var meget firskaaren og skulderbred, udmærket skabt, skjønt stærk, dog fin, meget behagelig af Legeme med smukke Haandlede og Hænder, ikke saa lidt i Smag med Thorvaldsens. Han var overordentlig muskuløs, endnu meget mere end hans Panterjæger; naar han formede denne, Herkules og mange andre af sine Figurer saa kraftige, faste og stærke, saa var det, fordi han kjendte det saaledes fra sit eget Legeme og egen Natur. Hans Væsen var sømandsmæssigt, han kom raskt frem, bevægede Overkroppen lidt hoppende, med Armene ud, og gik lige paa. Man maatte synes om ham.« Som man vil se, har han legemlig udviklet sig meget, siden han sidst skildredes os i Assens.

Endnu var han — ligesom i Assens og Odense — den udmærkede Kammerat. Det var ham meget magtpaaliggende, at hans Venner skulde komme frem, han valgte for dem Hvad de skulde tegne efter, alt som han mente, det passede til deres Begavelse, og han opstillede Modeller for dem, hvori han var meget kyndig. »Da der saaledes om Sommeren 1835 skulde konkurreres paa Akademiet om Pengepræmien for en malet Modelfigur, som Eleverne selv skulde stille, valgtes Jerichaus Stilling som den bedste, til at Konkurrenterne skulde male efter den.«¹⁾

Jerichau var altid i disse Aar meget flittig, ivrig og omhyggelig; han forsømte aldrig sin Gjerning. Foruden paa Akademiet og hos Freund arbejdede han hjemme i sin Stue. Her havde han modelleret en Figur i Vox, som gik i Stykker, og dette var ikke alene for ham, men for alle hans Nærmeste, en stor Sorg. Han lavede Basrelieffer med Scener af Syndfloden, hvori der var underlige, forvredne Figurer. »I Februar 1836 fik han Akademiets Tilladelse til at modellere efter Kristusfiguren af Michel Angelo, hvoraf der stod en Afstøbning i Thorvaldsens

¹⁾ Se Philip Weilbach: Dansk Kunstnerlexikon. S. 330.

Værksted paa Akademiet.«¹⁾ Den begejstrede ham meget; han udbrød: »Se den er nok død, men den lever dog alligevel; alle de andre Figurer, som de nu gjør, er døde, skjønt man siger, de lever.« »Samme Sommer konkurrerede han om Pengepræmien som Billedhugger, dog uden at opnaa den.«¹⁾ Nu lavede han i sin Stue en Balder, som i Marts 1837 blev forevist Akademiet og samme Aar udstillet, hvorpaa han udbad sig en anbefaling for at kunne faa Rejseunderstøttelse. Præsæs, Prins Kristian, fraraadede ham at rejse og gav ham Midler til at faa »Balder« støbt. Han blev ogsaa foreløbig hjemme og meldte sig s. A. som Billedhugger til Konkursen for den lille Guldmedalje; først blev hans Skitse ikke antagen, men han fik dog Lov at konkurrere. Ved Bedømmelsen fandt man imidlertid, at han i Udførelsen var afvegen »til det Værre«, hvorfor Medaljen ikke blev tilkjendt ham. Opgaven var »David og Saul.«¹⁾

Under sit Ophold i Kjøbenhavn før Romerrejsen var Jerichau — som det senere vil ses i hans Breve — meget optagen og paavirket af Grundtvig; han gik altid sammen med sin Broder Frederik, Kaalund, Nicolaj Blædel og Flere til hans Prædikener i Frederikskirken. Her lærte han Thorald Læssøe og J. T. Lundbye at kjende. Brødrene Jerichau skrev stadigt Breve til deres Søster Caroline i Assens om alle deres indre Oplevelser i denne Periode og havde derved stor Indflydelse paa hendes Udvikling. Alle disse Breve ere desværre brændte, og det Samme gjælder alle Adolfs Breve til hans Moder og Søkende. De vilde ellers blandt Andet have givet mange Oplysninger om Grundtvigs Indflydelse paa ham. — I Striden med H. N. Clausen stod Jerichau decideret paa Grundtvigs Side. Han skrev saa et dundrende Brev til Clausen, men kunde ikke faa det forment, som han vilde. Da bad han Kaalund op til sig og lovede ham

¹⁾ Se Philip Weilbach samme Sted S. 331.

fyensk Mjød, hvis han vilde hjælpe ham. Kaalund havde dengang ikke fulgt Striden nøje, men Jerichau forklarede ham den, og Kaalund gav Grundtvig Ret. De skreve da i Fælleskab Brevet med begge deres Navne under, det var saa revsende og forkjætrende som muligt, og saa sendte de Clausen det. Begribeligvis fik de intet Svar og nærede senere den vel ikke ganske urimelige Tro, at Clausen havde antaget de ubekjendte Brevskrivere for gale. Om han siden, da han traf Jerichau i Rom og blev Forlover ved hans Bryllup, har haft nogen Anelse om, hvilken tidligere Modstander der stod for ham, derom fortæller Historien Intet, men derimod Meget om, hvor god Ven og Beskytter Clausen i Tidernes Løb viste sig at være af Jerichau.

Om Forholdet til Grundtvig endnu kun dette: Paa Graabrødretorv tilhøjre faa Steder fra Hjørnet af Løvstrædet var den wahlske Boghandel, som ejedes af en Milo. Her forlagdes Grundtvigs Skrifter, og her kom han ofte personlig. Milo og Birchs vare Bekjendte, og de Unge fra Birchs vare daglig inde om Hjørnet, hvor de ofte traf Grundtvig og med stor Beundring hørte paa ham, der talede meget. Her har Jerichau aabenbart lært ham personlig at kjende. Inden sin Afrejse til Rom gik han op i hans private Bolig paa Kristianshavn for at hilse paa ham. Grundtvig stod med Ryggen mod en gammeldags Kakkellovn og med store Uldstrømper op ad Benene, som han gned imod Kakkellovnen. De talte sammen om Mytologi, og Jerichau syntes ret godt om ham, dog ikke saa godt som i Kirken. I Stuen var der overordentlig tarveligt, og Grundtvig var fattig klædt. Sine berømte Forelæsninger paa Borchs Kollegium begyndte Grundtvig en god Maaned efter at Jerichau var rejst, saa deres vækkende og beaandende Indflydelse maatte han savne; — men det vil senere i Jerichaus første Breve fra Rom ses, hvor oprigtig han beundrede Grundtvig. Efter hans Tilbagekomst fra Rom traf de

ofte hinanden, navnlig i Fru Toftes Hus. Grundtvig var dengang gift med sin første Kone, men kyssede ofte Fru Toftes Haand. I Begyndelsen var der et venligt Forhold mellem Jerichaus og Grundtvig, og denne døbte i alt Fald ét af deres Børn. Jerichau syntes dog nu langt mindre om ham, han fandt, at hans Arrogance og Ufejlbarhed var traadt stærkt frem, og han modsagde Jerichau meget; til Slutningen vare de — efter Jerichaus eget Udsagn — næsten ikke enige i Nogetsomhelst. —

Jeg skal nu se at gjøre Rede for Jerichaus nærmeste Vennekreds i denne Periode.

I de første Aar førte han et temmelig isoleret Liv i Kjøbenhavn. Barndomsvennen Carl Blædel levede han atter sammen med i 1833, da denne kom til Hovedstaden og ikke alene delte Værelse, men ogsaa Seng med sin gamle Kammerat. Deres Samliv var højst uskyldigt og uden nogen Extravagancer. Naar de skulde gjøre sig en glad Aften, bestod Nydelsen i, at de gik hen til en Konditor og spiste Kager. Adolf var næsten altid i Arbejde for at bringe Malerkunsten til Sejer. Carl Blædel laa længe Model for ham til en Narcissus, der spejlede sig i Vandet, men trods mange Anstrængelser vilde Billedet ikke lykkes.

I Efteraaret 1836 bleve Nicolaj og August Blædel Studenter og flyttede altsaa fra Odense til Kjøbenhavn, hvor de stadig levede med deres Barndomsven. Flere af Blædelernes Venner kom nu ogsaa i Berøring med Adolf Jerichau. Først vil jeg nævne de falstringske Præstesønner Brødrene Niels Hansen¹⁾ og Mouritz Mørk Hansen²⁾. Den Første var Student fra 1833, den Anden fra 1835. Denne Sidste har vist mig den Godhed at give mig føl-

¹⁾ Senere Adjunkt i Nykjøbing paa Falster, derefter (1848) Præst i Snedsted i Thy, hvorfra han i 1871 forflyttedes til Egeslevmagle ved Skjelskjør, hvor han døde af Tyfus den 5te Januar 1872, 61 Aar gl. Han var „en udmærket begavet og meget kundskabsrig Mand“, dertil ren og ædel af Karakter.

²⁾ Den bekendte Præst og slesvigske Patriot.

gende Oplysninger: »Da Nicolaj Blædel var Jerichaus bedste Ven fra Assens, kom min Broder og jeg ogsaa i et venligt og fortroligt Forhold til ham, og det varede ved, indtil Jerichau 1838 drog til Rom. Men det var dog nærmest som N. Blædels Venner, at vi vare sammen med Jerichau. Nicolaj Bl. elskede og beundrede J., og disse Følelser meddeltes ogsaa os. Vi fandt i ham en ægte Kunstnersjæl, og vi ventede med Føje noget Stort af ham. Der var en elskværdig Aabenhed i hans hele Væsen, og naar han ofte kunde fremføre og hævde Paradoxa, skrev vi det paa hans Genialitets Regning, for hvilken vi bøjede os. Jeg husker godt, hvor optagne vi vare af den Prisopgave (til den lille Guldmedalje), som han skulde løse, og da vi ved ham fik Adgang til at se Konkurrence-Arbejderne, vare vi enige om, at han burde have Prisen. Det vakte stor Harme, da et andet Arbejde blev foretrukket for hans. Opgaven var »David, som opmuntrer Saul ved sin Harpe«, og, saa vidt jeg mindes, var det Eddelien, der vandt Prisen¹⁾. Vi vare dybt bedrøvede, da Udfaldet blev bekendtgjort.

»Jeg finder i min Dagbog ofte antegnet, at jeg har været med N. Bl. hos Jerichau, og at han har været vor Cicerone paa Udstillingen, o. s. v. Et Sted hedder det (25de Jan. 1838): »Hos Nic. Bl. traf jeg Jerichau, med hvem jeg disputerede om Troen.« Men jeg kan nu slet ikke mindes, i hvad Retning vor Dispyt gik, om det var ham eller mig, der var mest ortodox. Snarest tror jeg, det var ham, der tog Alt enfoldigt troende, medens jeg dengang med Begejstring hørte Clausens Forelæsninger.«

Til den teologiske Kreds, Jerichau stod nær, hørte endvidere Hans Peter Købke, hvis Fader var Bager ved det militære Bageri i Kastellet, og hvis Broder var den bekendte Maler Christen Schjellerup Købke, der var Jerichaus Kunstfælle og vistnok Omgangsbekjendt med

---

¹⁾ Se Pag. 33. Det var Eddelien og Adam Müller, der som Malere fik Medaljen.

Lundbye som Mellemed. Begge Brødrene Købke vare stærkt paavirkede af Grundtvig i denne Periode og hørte til Menigheden i Frederikskirken. H. P. Købke var et fromt og elskeligt Menneske, men brystsyg som sin Broder.

Den af de unge Kunstnere, som Jerichau sluttede sig varmest til, var J. T. Lundbye, der daglig kom hos ham i Løvstræde med sin store, hvide Hund og sin flade Kaskjet paa Hovedet. Jerichaus Søster Caroline, som i længere Tid var paa Besøg hos Broderen, mindes, at de aldrig gik ud at spasere, uden at de mødte Lundbye, hvem Vennen havde sat Stævne paa et eller andet Sted. De fremelskede det Ejendommelige hos hinanden og følte sig meget aandsbeslægtede. Fulgtes de ad ud i Landet, var det de samme Egne, den samme Natur, de følte sig dragne til, og de kunde Begge nyde den i samme tavse Forstaaelse. Lundbye holdt — ligesom Jerichau — stærkt paa Alt, hvad der var karakteristisk, ja, saa stærkt, at han f. Ex. haardt kunde bebrejde sine Nærmeste, naar de ikke udtrykte noget Saadant i deres Klædedragt. Han og Skovgaard havde noget Kvækeragtigt over sig. Sibbern sagde om dem: »Kunde de, saa klædte de sig i Tørv.« Det var ogsaa mest nationalt. — Lundbye kunde i vaagen Tilstand fantasere om Nisser, som om disse virkelig eksisterede, og dette bragte Jerichau Barndomsminder fra Folkenes Æventyrhistorier i Hjemmet. Mærkelige Samtaler have ganske vist disse to Kunstnere ført med hinanden, naar de Begge i Had til Mængden og Larmen søgte de ensomme Steder. Da Jerichau engang saâ Lundbyes Tegninger og udbrød: »Du ser jo ud til at kunne blive berømt«, forbitrede dette Lundbye, der havde Modbydelighed for den Nyfigenhed og Offentlighed, Berømmelsen fører med sig. Men netop heri samstemmede Jerichau ganske med ham.

Følgende Breve ville bidrage til at tydeliggjøre Forholdet imellem dem:

Fra Jerichau til Lundbye.

Assens 1836.

..... Jeg vil bede Dig ikke alene at overbære med Skriften, men og at overse det uheldige Foredrag, der er mig saa eget, samt at eftergive mig al den kjedsommelige Snak, hvormed jeg ret strax vil plage Dig. Lad mig nu se, Du finder Dig med Taalmodighed i Dine Lidelser; thi de staar nær for Haanden.

Maa jeg begynde med at sige Dig, hvor glad jeg blev ved at modtage Dit Brev og mere ved at gjennemlæse det. Samme Aften var jeg ikke i godt Lune, og for at give min Harme Luft, greb jeg »Hugo von Rheinberg«, i hvilken Tragedie der er megen Blodsudgydelse, men blev dog snart behagelig afbrudt med et Brev, efter hvis Udskrift jeg dog ikke vidste, om jeg skulde blive glad eller bedrøvet; thi Haandskriften, syntes jeg, var mig bekjendt . . . . Flere Gange vendte jeg det i Haanden; men hvor behagelig blev jeg ikke overrasket, da jeg ved at aabne det blev klog paa, at Brevet var fra en kjær Person, hvem jeg troede ikke at have Mere tilbage af, end den tomme Erindring. Jeg læste nu det kjærkomne Brevskab og blev ved hver Linje mere tilfreds i Sindet, og da jeg havde læst det tilende, var jeg ikke mere bedrøvet, men tværtimod meget glad; thi jeg saâ nu, jeg havde Mere tilbage af min Yndling end Erindringen om ham; jeg har ham selv og hans Venskab, det, jeg saa længe har stræbt at vinde, men dog tilsidst troede aldrig at kunne naa. Kjære Johan! (Maa jeg ikke nok kalde Dig saaledes? Du kalder mig Adolf, og det er just efter min Smag.) Du bliver maaske forundret over denne Bemærkning; men det forholdt sig dog virkelig saaledes. Lagde Du ikke Mærke til, at jeg i den sidste Tid, vi var sammen, blev mere stille og tilbageholden? Eller tilskrev Du det maaske andre Aarsager end den, at jeg i Dig ikke fandt det V . . . ., den Person, jeg troede at finde, og at jeg aldrig kunde

blive for Dig Det, jeg ønskede at være? Forstaar Du mig, kjære Ven? Ser Du, jeg har alletider syntes godt om Dig og troet, Du var en god Dreng. (Det er et af mine Yndlingsudtryk; jeg siger det kun til Dem, jeg holder mest af, saa Du bør ikke være vred derfor.) Jeg søgte derfor Dit Selskab, og Du behagede mig mer og mer (**som Du vel nok mærkede**); men tilsidst blev jeg bange for mig selv; thi jeg mærkede, at jeg bestandig vilde være Dig nærmere — og jeg tænkte: »Du holder vist for meget af Lundbye; han kan ikke heller begribe, hvor det er muligt, at han kan være Dig saa kjær. Og hvor ufornuftigt er det da ikke at trænge Dig saaledes ind paa ham?« For at finde mig selv igjen, (thi jeg var Intet for mig selv, men levede kun i og for Dig og en anden god Ven, som jeg da ikke heller forsømte at gjøre Dig bekjendt med, nemlig Nicolaj Blædel) maatte jeg med Alvor rive mig løs fra disse Drømmerier og derfor hellere undgaa Dit Selskab end søge det. Saaledes fjærnede jeg mig fra Den, jeg før saa meget søgte — og stod nu alene! Kun Erindringen om det Forgangne havde jeg tilbage! Du var paa Landet, og jeg længtes kun efter den Dag, jeg igjen skulde se min kjære Nicolaj: han var den Samme, som da jeg forlod ham. Og jeg har, siden vi saas, haft mange lykkelige Øjeblikke i hans Selskab. Jeg venter nu med Glæde paa Julen; thi saa faar han igjen Ferie og kommer her hjem til mig. Husker Du de Aftaler, vi gjorde, om at rejse til Assens, og hvor vi glædede os til at se Nicolaj? Jeg vil haabe, den smukke Drøm skal gaa i Opfyldelse, om ikke her, saa i Kjøbenhavn. Skal ikke (efter Aftale) vi Tre bo sammen, naar Nicolaj kommer over til os til Efteraaret? Naar Juleferien er forbi, skal jeg forlade denne kjære Ven, og tør jeg ikke da trøste mig med, at Du vil være mig en Erstatning for Tabet af ham?

Se, nu har jeg underholdt Dig med mine Yndlinger Johan og Nicolaj; men Hvem tror Du, der elsker sin

Y . . . . . højest, enten Du eller jeg? Mon Du skulde kunne holde saa meget af Dine Køer, som jeg af mine Venner? Rigtignok er det en utilgivelig Kjærlighed, Du har til disse dumme Bæster; for alt det jeg har bedet Dig om ikke at spille Dit Talent paa disse aandløse Skabninger, har det dog Intet frugtet. Men bi, til jeg kommer over til Dig! Du skal visselig ikke faa Lov til at sjuske med Dine Prøvetegninger, som jeg véd, Du har gjort, dersom det ellers er sandt, at de ikke ere gode.

Du er vel allerede rædsom kjed af at læse mere i mit Brev? Men vær taalmodig, lad mig se, Du er tapper og kun holder Pinen ud til Enden. Dersom Du bare kunde have en 10,000,000,0000 Del saa megen Fornøjelse af at læse mit Brev, som jeg havde af Dit, saa vilde det være meget smigrende for mig.

Dit lille, skjødesløse Brev var næsten lige saa elskværdigt, som Du selv er (nej, der er dog en himmelvid Forskjel) og havde en magnetisk Virkning paa mit hele Væsen. Dersom Du kjender mig, vil Du næppe anse det for Smigreri; thi det tror jeg aldrig, Nogen har kunnet beskyldt mig for. Jeg taler altid rent ud af Posen, og det er en af mine store Fejl.

Kan Du udholde det, saa skriver jeg Mer endnu.

For dog at variere lidt, vil jeg nu tale som Kunstner og for et Øjeblik lade mine Yndlinger have Fred. Men snart vil de igjen være Gjenstand for mine Lovtaler. Bliver Du ikke misfornøjet med mig, naar jeg siger Dig, at siden jeg malede den lille Hund ¹⁾ i Dit Selskab og ved Dine velmænte Raad fik den nogenlunde, har jeg ikke frembragt et eneste taaleligt Kunstprodukt, og min eneste nyttige Beskæftigelse har kun været at læse gode Bøger. Har Du maaske Noget at indvende imod, at Du har givet mig gode Raad, som har bidraget til Hundens Godhed,

1) En Hund, Studie efter Naturen, udstillet 1835, kjøbt af Kunstforeningen for 20 Kr., vundet af Farver Hammer i Korsør.

saa giver Du mig netop herved Lejlighed til at komme frem med Det, som jeg vil sige Dig, nemlig: Jeg tror, at det ikke er godt, en Kunstner er alene, men at to eller flere alletider bør med forenet Kraft arbejde sig frem paa Kunstens Bane; thi de kan da ikke alene være hinanden til Hjælp i Raad og Daad, men jeg tror tillige, det styrker og opmuntrer den ofte nedtrykte Kunstner at have en Medarbejder, der jo paa en Maade (jeg mener som Kunstner) deler Skæbne med ham. Og tror Du nu ikke, at to gode Venner vare allerbedst skikkede til at leve saaledes sammen? Thi de deler jo ikke alene Skæbne som Kunstnere, men ogsaa som Mennesker i den mest udstrakte Betydning. Og dette er jo dog det Vigtigste! (Vort Formaal, vor Bestemmelse her paa Jorden er vel ikke alene at blive en stor Kunstner, men meget mere at blive et retskaffent og dydigt Menneske). Mon Johan og Adolf ere saadanne Venner, der i alt Dette kan og vil staa hinanden bi?

Nordrach¹⁾ har ogsaa faaet Brev fra mig, og dér staar Noget i, som Du skal læse. Jeg foreskriver deri Dig og ham Hvad og hvorledes I skal være, dersom I vil have mig til Ven. Misforstaa det ikke! Vel har jeg talt som i Spøg, men det er dog Alvor; Meningen deraf er, at jeg vil have, Du skal være en god Dreng (atter det slemme Yndlingsudtryk; det maa Nicolaj ofte finde sig i at blive skjældt ud for) og bestandig elske Dyden; thi Intet vilde jeg nødigere se, end Dig give Dig af med nogen Last; saa kunde jeg ikke holde mere af Dig; og det vilde Du ikke gjerne have, at jeg ikke kunde lide Dig. Du maa gjerne være lidt overgivet og munter, det er nok efter min Smag, naar Du kun alligevel har et vaagent Øje med Dig selv. Klokken er mange, jeg maa i

¹⁾ Den norske Komponist Nordraachs Fader, der dengang som Maler gjenngik Kunstakademiet i Kjøbenhavn og var en Omgangsven af Jerichau.

Seng, men skal da ikke forsømme at tænke paa min kjære Johan; maaske mødes vore Tanker. Godnat!

(Næste Dag) ... Og nu maa jeg da ogsaa fortælle Dig Lidt om, hvorledes jeg lever. Ser Du, her kommer jeg igjen til at tænke paa mine Yndlinger, fordi de bidrager saa meget til at gjøre mig Livet behageligt. Men naar jeg derfor undtager Savnet af Dig og Nicolaj, Antiksalen og andet Mere, hvoraf jeg som Kunstner skal drage Næring, saa mangler jeg Intet; men det er jo omtrent det Vigtigste, jeg mangler. Vel har jeg flere gode Venner her i Assens; men uden disse kunde jeg ikke heller være her ...

Jeg vil ikke ulejlige Dig med nogle Hilsener; det kommer Ingen ved, at Du har faaet Brev fra mig. Lev vel, og tænk paa mig, naar Du er mest glad og overgiven. Tvivl aldrig om mit oprigtige Venskab! (Det er bygget paa en god Grundvold.) Farvel, Johan, Du kjære Ven!

Din Adolf.

P. S. Skulde Du engang igjen faa Lyst til at gjøre mig glad, saa behøver Du blot som sidst sætte Dig hen og skrive et Brev til mig. Naar jeg vil tilbagekalde Dig i Erindringen, tænker jeg altid paa, naar vi spaserede sammen om Aftenen i Maaneskin, ogsaa, naar vi sad hjemme paa mit Værelse i Tusmørke og taledede i Fortrolighed, medens vi saâ paa Ilden, som brændte saa varmt i Kakkellovnen. Men det Bedste var dog den Aften, jeg første Gang dutede Dig; saa lykkelig har jeg sjældent været; og det var ikke for den dog meget kjærkomne Medalje¹⁾, men ved min lille Johan var jeg saa glad! Vinen bidrog da ogsaa Sit til at gjøre mig rigtig gal. Var det ikke ogsaa Dig en morsom Aften? Adieu, Farvel! (à la Muhle!)²⁾ Den

¹⁾ Formodentlig Decbr. 1834, da Jerichau fik den store Sølvmedalje.

²⁾ Se senere.

bagvendte Hilsen¹⁾ er fra min Broder, ikke Ortekammeren, men den yngre, som hedder Frederik, ham, jeg bedst kan lide. Synes Du ikke ogsaa godt om ham?

Fra Samme til Samme.

Kjøbenhavn.

Hvorfor kom Du ikke og afhentede mig igaar til Oehlenschlägers Forelæsninger? Jeg tabte ikke alene herved den Nytte, som ethvert veltænkende Menneske kan have af disse, men tillige den Fornøjelse, jeg kunde have haft i Døt behagelige Selskab.

Dersom Du vil gjøre Din Forseelse god igjen, kan Du komme hjem til mig i Eftermiddag Kl. 5; hvis ikke jeg ser Dig, er det en Fornærmelse Nummer 2. Og rejs til —!

Jeg kalder mig Jens Adolf Jerichau og bor i Løvstrædet Nr. 121 første Sal eller ogsaa i Stuen.

Fra Lundbye til Jerichau.

[Uden Døtum. Skrevet med Blyant.]

Kjære Adolf!

En herlig Dag har jeg haft idag; den har lært mig at kjende min Fader fra en elskværdig Side. Imorges skjændte han paa mig over en Ubetydelighed, Noget, jeg skulde hente, som jeg ikke kunde finde; jeg gik paa mit Værelse. Næppe havde jeg været der et Øjeblik, før hans mægtige Stemme kaldte mig ned.²⁾ Nu, da han viste mig, jeg havde haft Uret, overfusede han mig med Bebrejdelser og sagde iblandt, at vi ærgrede ham i Graven. Saa opbragt han kan blive over Ingenting. Jeg blev staaende, da jeg saâ, han ikke var

¹⁾ Frederik Jerichau har tilføjet: „De være hilset paa det Ubekjendteste fra Klatte-Niels [hans Blæk har nemlig slaaet en Klat paa Brevet] eller Laadne Niels; man benævner mig efter Behag.

²⁾ Det var i en af Officersboligerne i Kastellet.

færdig med sin Paaklædning, for at hjælpe ham, og da jeg havde gjort det, gik jeg igjen op, inderlig bedrøvet over denne haarde Tiltale. Nu gik en Tid — jeg begyndte at male lidt. Atter lød hans: »Johan!« nede fra hans Værelse. Da jeg kom ned, sagde han, at han havde overfuset mig, om jeg vilde glemme det; vi brast Begge i Graad. Han forsikrede, det græmmede ham bitterlig at gjøre saa Mange Uret imod sin Vilje, men det var hans bestandige Sygdoms Skyld. Han forsikrede mig, at han holdt af mig, og at han og Moder ofte havde talt sammen om den Glæde, jeg gjorde dem. Hvor stak hvert syndigt Øjeblik mig i Hjærtet! I dette Øjeblik — hvor helligt, hvor rent brændte det Ønske at blive mine Forældres Kjærlighed værd! Adolf! Det var et saligt Øjeblik, et af de skjønneste i mit Liv! Fader spurgte, om jeg kunde glemme den Uret, jeg havde lidt, og jeg tænkte: »Hvorned har Du fortjent Adolfs og Nicolajs Venskab, og hvorved al den Lyksalighed, jeg nyder i mine glade Øjeblikke, hvorned har jeg Usling fortjent den Salighed, som i dette Øjeblik opfylder mig — hvorned?« Jeg skulde kunne beklage mig over Fader! Nej, det følte jeg — Han talte længe med mig og sluttede saaledes: »Bliv ved at være god mod Dine Forældre! Du véd ikke, hvor lidet Godt fra Børn der kan glæde Forældre. Vær god imod Din Moder og imod mig, Din Fader, da skal Gud lønne Dig — jeg kan det ikke!« — Jeg gik grædende op paa mit Kammer og skrev dette og glæder mig over at finde en Følelse i Faders Hjærte, som jeg forlængst troede uddød.

Din

J. T. L.¹⁾

1) Som Minder fra dette Jerichaus og Lundbyes Venskabsforhold eksisterer der — mig bekjendt — tre Portrætter af Jerichau, tegnede af L.: en Akvarel, tilhørende Hr. Emil Birch, og to Pennetegninger, som Hr. Boghandler Lyngge erhvervede sig efter Victor Freund, og af hvilke han har været saa velvillig at overlade mig den ene til Afbenyttelse foran i nærværende Bog.

Jerichaus og Lundbyes fælles Ven var den senere saa almindelig skattede Digter H. V. Kaalund, som allerede flere Gange er nævnt i det Foregaaende. Jerichau og han traf hinanden første Gang i Freunds Atelier, og snart saas de ofte i Jerichaus Hjem, hvor dennes Broder Frederik nu ogsaa boede. Begge Brødrene betroede ham, at de gjensidig ansaa hinanden for gale. Adolf kaldte Frederik »min Bro'er Niels Brás«, førte ham ofte smaa-leende frem og sagde: »Se, her er min Bro'er Niels Brás.« Adolf var ofte meget exalteret, næsten rasende, og der kunde da være røde Glimt i hans Øjne, og disse Glimt forekom især efter en vild, kaad Latter. Han erklærede ogsaa til Kaalund, at der laa Galskab i Familien, og at han ventede at blive det.

Kaalund saâ første Gang Frederik Jerichau under besynderlige Forhold. Der stod i Stuen et stort Klædeskab, hvori tre Afdelinger med forskellige Døre for. Den ene Del var indrettet til at gemme Klæder i, den anden til Madvarer, og den tredje havde foreløbig staaet tom. Den forbeholdt Frederik sig til Aftrædelsesværelse; naar han saa syntes, der blev snakket for meget, eller han trængte til at være ene, satte han sig derind og spillede paa sin Violin. — Kaalund kom op til Adolf Jerichau og traf kun ham. Da han havde siddet der noget, gik Skabsdøren op, Frederik kom ud, men hilste slet ikke paa Kaalund, aabnede derimod Døren ved Siden af og smurte sig en stor Rundtenom, med hvilken han atter trak sig tilbage i »Aftrædelsesværelset«. — Saa gik der nogle Øjeblikke, og derpaa begyndte Adolf sin »Græshoppedans«, hvilken han ofte udførte; den bestod i, at han som en Vanvittig sprang rundt paa Gulvet og slog alle Tilstedeværende med sine Ben op ad deres, og det var da, som om han havde Bersærkegang; man maatte værgе for sig med Stole og Hvad der ellers var ved Haanden.

En Aften kom Adolf buldrende op ad Trapperne hjem til sin Broder, rasede inde i Stuen, smed Borde og Stole

omkuld, rev sine Klæder af sig, kastede dem til alle Sider, og endelig smed han sig selv ned i Sengen og trak Tæppet op over sig. Frederik vidste ikke Hvad der var i Vejen, men opdagede senere, at han havde været henne at se Skuespillet »Regulus«¹⁾ og var forbitret over det Tyranni, der var skildret heri. Hovedpersonen i Stykket er den bekjendte Romer, der som Konsul førte en romersk Hær til Afrika, hvor han toges tilfange af Karthagenienserne, som igjen sendte ham til Rom for at bringe en Fred i Stand; men her fraaader han sine Landsmænd at gaa ind paa Fredsbetingelserne og vender saaledes selv igjen tilbage til Fangenskab. Skuespillet omhandler hans Ophold i Rom som Fange og giver navnlig stærke Skildringer af hans Kamp med Hustru og Børn, som ville have ham til at blive hos dem. Den Fantasi og Gaaen-op i Fremstillingen, som røbes gjennem Jerichaus Harme og Lidenskab, kan man ikke lade være at beundre.

En Dag kom begge Brødrene Jerichau op til Kaaalund og spurgte, om han vilde gaa med dem i Vandet. Det var han villig til, og de styrede da ud ad Nørrebro. »Jamen, ad den Vej kommer vi jo ikke i Vandet«, sagde Kaaalund. »Jo vist saa«, svarede de og gik videre. Lidt efter tilføjede Adolf: »Vi skal i Vandet i Kattegattet.« »Det kan jeg ikke; min Moder véd jo ikke, jeg er gaaet, og hun vil blive angst.« Der hjalp imidlertid ingen kjære Moder, og Kaaalund mødte heldigvis en Bekjendt, som han bad bringe hans Moder Bud. De fik ham trukket med lige igjennem Sjælland til Kattegattet, hvor de badede. Derpaa vandrede de videre, og Adolf sagde, at de næste Dag skulde bade i Hornbæk. De kom dertil om Aftenen og toge ind i Kroen. Som de sad dér, forlangte Adolf Mjød og drak af Flasken, saa det klukkede; han blev nu paa éngang dæmonisk, dansede først Græshoppedans og

---

¹⁾ Drama af H. J. Collin, oversat af N. V. Dorph, blev opført første Gang paa det kongelige Teater den 1ste Decbr. 1836.

løb saa med Et uden Kaskjet ud ad Døren midt under et stærkt Uvejr i Mulm og Mørke. Han var ikke kommen tilbage, da Klokken var tolv, og de fik da Flere med for at søge efter ham. De gik langs Stranden og raabte; Ingen svarede, og Regnen gjorde dem vaade. I lang Tid søgte de uden Resultat og vare virkelig tilsidst bange for, han havde druknet sig; dog sagde Frederik: »Nej, det har han ikke«. Endelig kom de hjem i Seng og faldt langt om længe i Søvn. Næste Morgen, da de vaagnede, laa Adolf og sov i sin Seng. Frederik sagde da til Kaalund: »Naar han vaagner, saa sig ham ikke, at vi har været urolige for ham, eller at vi har søgt efter ham.« »Nej, naturligvis«, svarede Kaalund.

Op ad Formiddagen badede de, spiste derpaa en god Frokost og begave sig saa ad Kjøbenhavn til. Da de havde gaaet et Stykke, spurgte Adolf, om de havde Lyst til at gaa med ham ind til en Fiskerfamilie, han havde lært at kjende. Jo, det vilde de nok. Han gik forud, og da de to Andre kom derhen, stod han inde i Stuen midt i Familien med en smuk, rank, blond Fiskerpige, som han holdt om Livet. Familien syntes at billige dette, hvilket vel følger af sig selv, da de ellers havde smidt ham paa Døren. Pigen og hendes Søster fulgte de tre Gjæster paa Vej, og Jerichau fik et Afskedslys.

Kaalund, som selv har fortalt mig Historierne fra sit Samliv med Jerichau, tilføjede: »Vorherre maa vide, hvordan det hang sammen; jeg har tit senere spurgt ham derom, men enten svarede han: »Det er dog mærkeligt, saa Du kan huske«, eller ogsaa, at det skulde høre til mine Gaader.«

Selv maa jeg tilføje, at Historien Intet har med det Usædelige at gjøre. Efter et enstemmigt Udsagn fra forskjellige af Jerichaus Venner var han i hele sin Ungdom »jomfruelig ren«.

Da de vare komne videre, foreslog Adolf, at de skulde se, hvor mange Penge de havde. Han tog da de

Andres fra dem, ligesaa deres Uhre, og sagde: »Nu skal vi dog se Hvad I duer til. I har jo faaet en rigtig god Frokost, ikke?« »Jo«. Ja, saa skulde de alle Tre gaa lige til Kjøbenhavn uden at faa Noget at spise; de havde godt af at spæge sig. Han vilde dog være saa flot at betale lige saa meget Vand for dem, de kunde drikke. Han selv var en Bjørn af Kræfter, og Ingen af de Andre kunde staa sig imod ham. Sin Vilje fik han sat igjennem. De naaede Helsingør, hvor de besaâ Kronborg. Frederik, der havde faaet Hul i Støvlerne og derfor var generet af Grus, humpede allerede paa Benene og truede med at melde Broderen til Helsingørs Politi for at faa sine Penge udleveret; men det blev dog ikke til Noget. Et Sted paa Vejen syntes det alligevel Adolf for besværligt, og han vilde akkordere med nogle Fiskere om at ro dem langs Kysten; men disse vilde ikke. Humøret tog stadig af. Ved Strandmøllen købte han for 1 Rbd. Vand og trakterede med. Sent om Natten kom de alle Tre humpende ind ad Østerport og naaede endelig Jerichauernes Bolig, som dengang var i Store Kongensgade. Men dér var mørkt, og der existerede dengang ingen Tændstikker. De vare umaadelig sultne og kunde lugte Noget, de udlagde som Rødgrød eller Syltetøj. De følte sig for. Bordet var fuldt af Krukker. »Har de været saa gale at sende os saadant Noget hjemmefra«. sagde Frederik. De stak i det, og det viste sig at være Marmelade og Rødgrød, som de paa det Graadigste gav sig til at fortære, saa de bleve ganske farvede i Ansigterne. Endelig kom de i Seng og sov som Stene, Frederik og Kaalund i én Seng. Kl. 7 om Morgenens vækkede Adolf dem staaende foran Sengen med to Fade Tykmælk, som de gave sig i Lag med og spiste tørt Brød til. Adolf følte sig frisk; Frederik sagde: »Jeg vil blive liggende flere Dage«, og Kaalund tilføjede: »Ja, jeg vil i alt Fald blive liggende i Formiddag«. Men Adolf lo dem ud. Det viste sig, at Syltetøjet og Marmeladen havde været sat

ind i Stuen, fordi de to Beboere vare borte og man ikke havde ventet dem hjem midt om Natten. —

Der holdtes undertiden smaa Gilder hos Brødrene Jerichau. En Episode af et saadant kan passende faa Plads her. Kaalund var kommen derop, noget før Selskabet var samlet. Adolf var endnu ude at købe ind. »Hvad skal vi mere os med?« var Spørgsmaalet. Frederik foreslog, at de skulde gjøre nogle Løjer. Ja, Hvad skulde det være? Jo, de skulde lade, som de havde en hængt Skomagersvend inde i Klædeskabet. Det Forslag syntes Adolf godt om, da han kom hjem, og Frederik tilbød at ville være Skomagersvenden. Han skulde stilles op paaskraa inde i sin egen private Afdeling af Skabet. Der var varmt i Stuen, og han blev næsten hølt afklædt, men med lange, grove Uldstrømper op ad Benene. En Blanding af Tælle og brændte Korkpropper smurte de ham rundt i Ansigtet med, Haaret blev gjort vaadt og hang i Tjavser ned i Panden, og saa blev han sat ind i Skabet. Selskabet begyndte at komme. Der var blandt Andre Nicolaj Blædel og Brosbøll. Med Et gav det et Slag indenfor paa Skabsdøren. »Hvad er det?« fór Blædel op. »Det er bare, her er vasket Gulv, og saa slaar Møblerne sig«, svarede Kaalund højt; men i Stilhed hviskede han til Blædel, at der var en hængt Skomagersvend inde i Skabet; det var dog bedst ikke at sige Noget om det til Nogen, da det vilde være saa uhyggeligt nu, de havde Selskab. Nic. Blædels levende Fantasi blev op-hidset. »Kan De ikke ogsaa mærke, her lugter saa underligt?« spurgte Kaalund. Jo, Blædel havde strax mærket det. »Ja, det er Kadaveret!« fortsatte Kaalund. (Lugten stammede naturligvis fra de sveine Proppe og Tællen.) »Det er jo væmmeligt«, sagde Blædel. — Snart efter hørtes der atter en Lyd. Blædel fór heftig op og raabte: »Nej, jeg siger det Hele! Det er jo forargeligt, at vi holder Gilde her under de Forhold.« »Hvad er det? Hvad er der?« spurgte man, og nu fik de jo Alle den

rædselsfulde Efterretning. De fór til Skabet og aabnede det. Dér stod den forfærdelige Skomagersvend, rædsom i Udtrykket, med forvredne Træk og hængende Mund! Brosbøll holdt Lyset og raabte: »Han lever!«; thi der kom Trækninger i Ansigtet, formodentlig fordi Frederik Jerichau, der forresten spillede sin Rolle fortrinligt, var lige ved at briste i Latter. Hvorledes Scenen endte, kan Læseren selv gætte sig til.

Jerichau søgte oftest mulig Omgang med sære Originaler, som han tegnede Karikaturer af, og iblandt disse maa jeg nævne en kirurgisk Instrumentmager Thomsen fra Dybensgade, en tavs, noget melankolsk, kluntet Person med store, knoklede Hænder og enorme Kræfter. Jerichau studerede dengang Platos Stat og havde gjort sig bekendt med denne Filosofs nedsættende Opfattelse af Kvinderne som de underordnede Væsener, der ligesom al anden Ejendom skulde være Fællesgods. Thomsen var nylig bleven forlovet, og nu gik Jerichau og Kaalund op til ham, og for at drille ham forfægtede de med stor Styrke Platos Opfattelse. Thomsen, som havde hele Kjærlighedsnaturens Fordring paa Udelukkelse af alle Andre end den Ene, blev rasende og smed dem begge paa Døren.

Det var — som Jerichau i sine Optegnelser berører — blevet en bestemt Aftale mellem ham og Kaalund, at de skulde slaa sig sammen og gaa til Rom. Kaalund kunde hos en Slægtning skaffe lidt Penge; det var altid til at begynde med. Hans største Frygt var, at han ikke skulde kunne udholde Marchen; men Jerichau sagde: »Det skal gaa, om ikke Andet, saa banker jeg Dig frem.« Saa kom en af Rothschilderne paa Besøg her, og de fik da den dristige Idé at skrive ham til og bede ham om Understøttelse til Rejsen. Ansøgningen blev ledsaget af en kaalundske Tegning, der forestillede to unge Billedhuggere, som huggede sig Vej gennem Livet og sloge Filistrene ned til alle Sider. Andragendet blev ubesvaret. Afsted skulde de alligevel, og »Alle, der havde haft ondt af dem«, ind-

bøde de til Afskedsselskab; »der var en god Samling Originaler og et Par kloge Høns.« Værterne sagde, at de ikke kunde have Selskabet hjemme; men Thomsen havde lovet at give Husrum, og de vilde faa Godt at spise — det skulde de nok sørge for. Jerichau og Kaalund mødte tidlig, og lidt efter lidt samledes de Alle hos den Intet anende Thomsen, der — som man havde stolet paa — var tavs og i alt Fald brugte lang Tid om at faa Ordene frem. Mange af de Tilstedeværende kjendte Thomsen slet ikke. Paa éngang kom hans Værtinde — som sædvanlig hver Aften — ind med Tepotten til sin Logerende. Da maatte det snart blive røbet, at de Alle vare holdte for Nar, og hurtigst mulig flygtede de to Forrædere, for ikke at blive smidt ned ad Trapperne.

Den stakkels Thomsen blev senere gal og kom paa Bistrup, hvor Jerichau efter sin Tilbagekomst fra Rom besøgte ham. »Naa, er Du dér?«, sagde Thomsen, »jeg har nok altid tænkt, at Du vilde komme herved«. »Ja, endnu er jeg her jo rigtignok kun paa Besøg«, svarede Jerichau, »men det kan gjerne være, at det ender med, jeg tager Bolig her for bestandig.«

Planen med Romerrejsen blev kuldkastet paa en sørgelig Maade, idet Kaalund fik en meget stærk Nervefeber, og i Stedet for at følge ham til Rom, tilbragte Jerichau sin Tid med at vaage over Vennen, der dengang boede hos sin Moder i et Hus lige over for Holmens Kirke.

Kaalund har i et Digt fra de senere Aar dvælet ved Jerichaus Ungdomsliv¹⁾, og efter Hvad han har oplevet med ham, kan han med Rette tale om hans »gjærende Sind« og hans »higende Aand«; han kan sige:

I hans Sjæl krydsed dristige Tanker som Lyn,
og hans Hu steg mod Sky som en Ørn.

---

1) Se „Ved et Kunstnerpars Sølvbryllup“. En Eftervaar S. 67.

Der var Noget i ham af en Vikingnatur,
 der var Mod til at trodse en Storm,
 til at hugge sig Vej, til at sprænge sit Bur,
 til at skabe selvstændig sin Form!

Netop heri følte de to Venner sig beslægtede. De så tidlig det Hule og Tomme, det Forfængelige og Svigtende i denne Verden, de følte dens svælgende, frygtelige Afstand mellem Idealet og Virkeligheden.

Strax i deres allerførste Bekjendtskabs Tid kom Kaalund en Dag op til Jerichau, der sad og læste i Platos Stat og nu citerede noget af det Læste. »Ja, det er jo Sandhed«, sagde Kaalund. »Hvad vil det sige?« Kaalund betænkte sig lidt og sagde da: »Ja, det er maaske svært at sige, om Meddelelser og Sligt er Sandhed, men da ikke, hvad selve Begrebet Sandhed er«. Jerichau så paa ham og sagde: »Véd Du, at naar et Menneske taler om Noget, han ikke har Forestilling om, saa kalder man det almindeligvis for Vrøvl«. Kaalund tav stille, og senere sagde han, at det var Jerichau, som havde lært ham at reflektere.

Det blev nu i deres Kreds formelig et Mundheld at spørge: »Hvad er Sandhed?«, og det er vel fra denne Tid, Kaalunds Digt stammer:

Hvor skal jeg søge Sandhed, hvor?   •
 Jeg ser kun lutter vilde Spor:
 En raaber saa, en Anden saa,
 Men, hvor er Vejen jeg skal gaa? ¹⁾

Tit fulgtes de to Venner ad og sang deres Yndlingssang:

Far Verden, far vel,
 jeg kjedes ved længer at være Din Træl!
 De Byrder, som Du haver byltet mig paa,
 dem kaster jeg fra mig og vil dem forsmaa;
 jeg river mig løs, og jeg kjedes nu ved
 Forfængelighed.

¹⁾ Se: »Et Foraar«, S. 101.

Hvad er det dog Alt,
 som Verden opsminker med fager Gestalt?
 Det er jo kun Skygger og skinnende Glar,
 det er jo kun Bobler og skrattende Kar,
 det er jo kun Gyngeis, Dynd og Fortræd,
 Forfængelighed!

Hvad er mine Aar,
 som listende svinde og snigende gaar?
 Hvad er min Bekymring, mit grublende Sind,
 min Sorrig, min Glæde, mit Hovedes Spind?
 Hvad er dog mit Arbejd, min Møje, min Sved?
 Forfængelighed!

Ak Ære! Hvad er,
 Hvad er vel de Kroner og Kranse, Du bær'?
 Misundelse sidder Dig altid paa Ryg,
 Du hemmelig stødes og sjælden est tryg,
 Du ofte maa styrte, hvor Andre de gled,
 Forfængelighed!

Jeg kunde fristes til her at afskrive hele denne Kingos Salme; thi Den, der har kjendt Jerichau, vil føle, at den er som sunget ud af hans Sind, gjennem alle hans Livsperioder udtrykker den Det, han følte inderst inde, og nu toner den over hans Grav.

Ved sin Afrejse til Rom skiltes Jerichau for en Del Aar fra Kaalund, men gav ham da en Ring og »forlovede sig med ham«. Kaalund sagde: »Det er Alvor, det er ubrødeligt Venskab!« Og det blev det. —

Der kunde endnu være flere jerichauske Omgangsvener at nævne fra denne Tid. Hver Aften efter Te samlede der sig i Almindelighed, i Perioden før han rejste til Rom, en halv Snes Unge i hans og Broderens Værelse, og Diskussionen gik da livlig. Iblandt disse bør nævnes Maleren P. C. Skovgaard, dog ikke som særlig diskuterende; thi han sad næsten altid tavs i en Krog og hørte iagttagende til.

I denne Periode, inden Jerichau forlod Danmark, var han efter en af hans nærmeste Kunstfællers Sigende næsten umulig herhjemme. Han har selv fortalt, hvorledes han

var forfalden til »Billardspil og anden Daarlighed.«¹⁾ Men han var ogsaa i den stærkeste Opposition til alt det Forældede herhjemme, og paa Charlottenborg-Udstillingerne gik han rundt med en af den Tids strænge Recensenter og udtalte aabent sin Mening, som vedkommende Smagsdommer saa førte i Pennen. »Og det at fordømme f. Ex. I. P. Møller, der tilmed var Justitsraad, gjorde, at man selv fordømtes.«²⁾ »Da udvikledes hans kritiske mod alle Overgreb sig oppositionelt stillende Sind, hvorved han skaffede sig lige saa mange Venner blandt de Unge, der alle saâ op til ham, som Fjender blandt de forældede Magthavere. — Fattigdommen trykkede desuden, og mærkelig træder her allerede, ligesom i hele Jerichaus senere Liv det for ham betegnende Moment til, at han, der var Idealist til fuldeste Maal, manglede al Forretningsaand, og medens Gertner og Andre vidste at skaffe sig alle mulige Indtægtskilder, kunde han ikke ved de bedste Tegninger skaffe sig en eneste Skilling.«³⁾

1) Historien om, hvorledes han og Broderen paa en Keglebane tjente Penge til Middagsmad, har han i sine Optegnelser meddelt noget uklart. Jeg har hørt ham fortælle den saaledes, at de søgte ind paa Knirschs Keglebane i Hotel d'Angleterre, hvor de traf Sangeren Christian Hansen, der var bekendt som en udmærket Keglespiller. De holdt en Mark paa hans Slag — det lykkedes: alle Ni om Kongen, og den Dag fik de Middagsmad.

2) Udtalelse af Fru Jerichau i nogle korte Optegnelser om hendes Mands Liv.

3) Jerichau havde dog selv tjent Noget. Af »Kunstforeningen i Kjøbenhavn. Dens Historie og Virksomhed«, ses det, at han i 1835 til Lodtrækning her har solgt en malet Studie efter Lundbyes hvide Hund (se her i Bogen Pag. 40) og i Begyndelsen af 1838 „en Dreng ved en Kilde, Terrakottafigur“ for 40 Rbd. (80 Kr.). — Engang havde han tegnet et smukt udført Portræt af „Raketens“ Udgiver, Mathias Winther, der hørte til hans Originaler; det lod han trykke og vilde lade det komme i Handelen. »Du skulde dog have valgt noget Andet«, sagde Conradsen til ham. »Nej, Du kan tro, det er netop godt«, svarede Jerichau; »det vil alle Folk købe, for ellers er de bange for, de kommer i »Raketten«.« Det udkom virkelig ogsaa *).

*) Se A. Struncks Portrætkatalog S. 717.

Jerichau rejste til Rom for at blive til Noget; lige saa godt det som noget Andet, og forresten var det hans Overbevisning, at han vilde dø paa denne Rejse, og det — ménte han — kunde jo være meget godt. »Dø eller blive stor«, var det Valgsprog, hvormed han forlod Danmark.

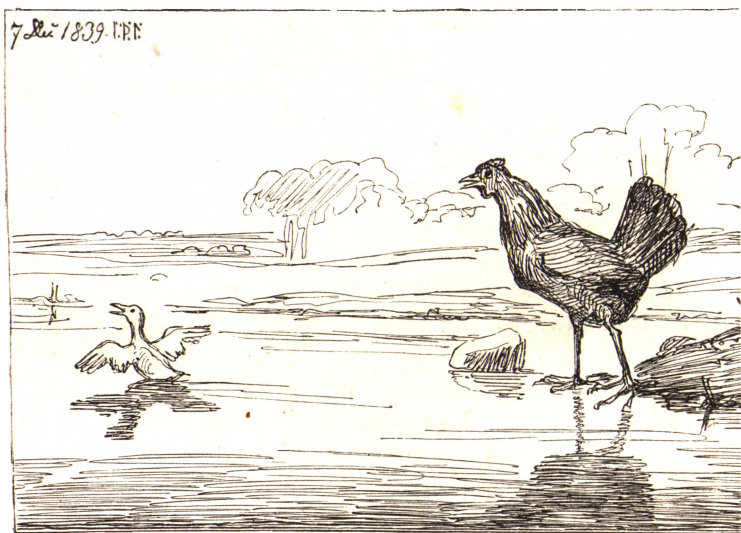
Den 48-aarige Frøken Caspara Pretzmann havde han lært at kjende paa Christiansborgs Malerisamling, hvor hun sad og kopierede med Thorald Læssøe, i hvis Moders Hus Jerichau siden Efteraaret 1835 havde været optagen.¹⁾ Frøken Pretzmann var en original, sandfærdig hjærtevarm og djærv Person. Hun var ejegod, ædelttænkende og yderlig retskaffen; skjønt troskyldig, saa hun slet ikke kunde fatte det Sjofle eller Onde, var hun dog bestemt og saaledes beskaffen, at hun sagde Alting rent ud. Raskt og frit færdedes hun i Naturen, som hun elskede, livligt og fint forstod hun Kunstnersindet, som hun var i Slægt med. Hun saâ dengang godt ud og havde som Gammel et udpræget Ydre med skarpe, livlige Træk. Efter Sigende var hun ligefrem forelsket i Jerichau. Hun havde fortalt Thorald Læssøe, at hun havde sammensparet nogle Penge til at rejse til Rom for. Læssøe foreslog hende at tage Jerichau med, og denne gik saa op og hilste paa hende. »Har De Rejsepenge?« spurgte hun. »Ikke det Mindste«, fik hun til Svar. Ja, saa maatte det jo opgives, ménte hun. Men om Natten kunde hendes Tanke ikke finde Ro, hun laa og sammenlignede det Resultat, hun vilde faa ud af Rejsen, med det, den unge Kunstner vilde vinde, hun følte, at hans Evner stode langt over hendes, og hendes grundretskafne Sind fandt da ud, at hun burde blive hjemme og haan rejse. Om Morgenen betroede hun sig til Læssøe,

---

¹⁾ Det kan misforstaas, naar Jerichau i sine Optegnelser siger, at Thorald Læssøe havde gjort Bekjendtskab med Frøken Pretzmann. Hun havde kjendt ham, fra han var en lille Dreng og hans Fader var Toldforvalter i Frederikshavn, medens Frøken Pretzmanns Fader var Etatsraad og Toldinspektør i Aalborg; hendes Moder var en Baronesse Bertouch.

som ganske billigede Planen. — Den Sum, hun havde sammensparet, var 1400 Rbd., (2800 Kroner), af hvilke Jerichau fik det Halve, dog saaledes, at han, naar han kunde, skulde tilbagebetale dem, hvilket skete omtrent 20 Aar efter. Af Brevene i det Følgende synes det forøvrigt at fremgaa, at hun stadig i de første Aar sendte ham af sine egne Penge. — Hun var ulykkelig, da hun skulde miste Jerichau, der allerede var bleven hendes Yndling. Lundbye fremstillede Situationen i følgende Tegning.

Da Prins Kristian hørte, at Jerichau vilde til Rom, uden at have fuldført sit Kursus paa Akademiet, tilsagde han ham til Audiens. Jerichau spurgte Kaalund: »Kan Du begribe Hvad han vil mig? Jeg er tilsagt ved Lakaj.« Men da han kom derop, fik han det at vide. Prinsen forestillede ham, at han burde gaa Akademiets Skoler igjennem og tage alle Medaljerne; men Jerichau svarede, at han herhjemme maaske nok kunde lære det

Tekniske, men vilde blive dræbt som Kunstner. Han udtalte sig imod de akademiske Lærere, og Prinsen tog ham dette ilde op. De skiltes i en noget disharmonisk Stemning, men Prinsen hjalp ham dog med Rejsemidler.

Pastor Mørk Hansen skriver: »Jeg mindes, at jeg var paa Jerichaus Kammer med Blædelerne, da han kom hjem efter at have hentet de Penge (nogle Hundrede Rbd.), som vare ham bevilgede af Prinsen til Rejsen. Han havde aldrig haft saa mange Penge i Hænderne, og da de vare i mindre Sedler¹⁾, udgjorde de en hel Bunke, som han i sin glade Kaadhed strøede omkring paa Gulvet, hvilket de ganske dækkede, saa vi siden hjalp ham at samle dem op igjen. Jeg tror endog, at han trampede paa dem, vist i Følelsen af, at disse Lapper Papir, som Menneskene tilbede og trælle for, dog kun ere Støv og Aske.

»Det hedder i min Dagbog d. røde Maj 1838: »Det var Store Bededags Aften; men jeg var ikke paa Volden. Jerichau skulde rejse til Rom, hvorfor vi gik ved Toldboden fra Kl. 5—7; men Kaptajn Dahlerup²⁾ sagde ham, at han kunde blive i Land til imorgen.«

Samme Aften kom Conradsen efter Klokkeringningen op paa Østervold og mødte her Portrætmaleren, da Premierløjtnant Sofus Schack, som var blandt Jerichaus Kammerater. Conradsen fortalte ham, at deres fælles Bekjendt skulde rejse næste Dag, og det Samme vidste næsten alle Vennerne, som da til Afsked samledes paa Toldboden. Dog var Lundbye formodentlig ikke tilstede. Jerichau sendte ham i alt Fald følgende Billet:

»Kjære Johan!

Tiden tillader mig kun at sige Dig Farvel. Jeg gaar ombord i denne Time. Lev i kjærligt Samfund med vore gode Venner! Lad os, naar vi ses igjen, ligne os selv.

Din Adolf.

¹⁾ Man havde dengang Rigsdalersedler.

²⁾ Skibets Chef.

Paa Toldboden vare bl. A. Brødrene Hansen, Jerichaus Fætter Emil Birch, Blædelerne, Læssøe, Kaalund og, som nævnt, Conradsen og Schack. I Afskedsøjeblikket gav Niels Hansen sit nye Testament, som han havde under Armen, til Jerichau, der tilsyneladende var frejdig. Da Baaden satte fra, og de Alle vinkede til Farvel, raabte Schack: »Men Hvad har Du at leve af dernede?« »Ja, det skal jeg se ad, naar jeg kommer derned«, raabte Jerichau temmelig usikkert tilbage. Han sagde forøvrigt til sine Venner, at de skulde nok høre fra ham enten om en stor Røver eller som en stor Kunstner.

II.

Jerichau var altsaa nu ombord paa Fregatten »Rota«, ilde tilfreds mellem fremmede Mennesker. Det hed sig, at Prins Christian havde givet ham fri Rejse. Han troede, det var Meningen, at han ogsaa skulde have gratis Føde ombord. Ja — naar han vilde spise med Folkene! Det var han ogsaa villig til og glad ved, da han aldrig havde været nogen Kostforagter. Men Officererne forestillede ham, at det ikke vilde være passende, han maatte spise i Messen. Hvad var herved at gjøre, da han ingen Penge havde dertil? Jerichau gik til Messeforstanderen og spurgte, om han vilde betro ham Føden og saa, naar han kom tilbage til Danmark, henvende sig til Thorald Læssøe, saa vilde Alt blive betalt. Officererne holdt Raad, og skjønt de nok mente, at Det med Læssøe, der vilde betale, var en Udflugt, gave de ham dog Bispisning. Hvor magtpaaliggende det var for Jerichau, at Læssøe skulde bringe denne Sag i Orden, vil ses i det Følgende.

Jerichau har selv fortalt os, hvor pinligt Opholdet i

Fregatten var ham; hans Stilling var vel netop paa Grund af det nylig Meddelte, bleven skjævt; man lod ham spise Naadsensbrød, men vilde saa ogsaa have Lov til at gjøre Kommers med ham. De holdt af ham ombord, men saaledes, at de fandt det morsomt at have ham til Bedste. Han har selv fortalt mig, at de en Dag fik ham til at gaa op i Masten, og strax var der To efter ham. Jerichau lugtede Lunten: han skulde surres fast deroppe. Saa raabte han: »Kom mig ikke nær, jeg sparker, jeg hugger, saa I styrter ned paa Dækket.« Og de maatte opgive Planen. Men det skulde hævnnes! De laa ud for en Havne- stad, og Officererne spurgte ham, om han vilde med iland. Ja gjerne! Da han satte sig ned i Baaden, lagde en ung Løjtnant noget vaadt Papir under ham. Det var jo endelig ikke saa særdeles vittigt; Jerichau mærkede det og smed Papiret overbord. Men strax efter opdagede han, at Vedkommende var paaferde med nye Drillerier. Da fór Jerichau op og gav ham en Skalle. Han så paa alle Miner, at det var for galt. At give en Officer en Skalle! Ja, det var naturligvis galt. Der blev dødsstille. — Da Jerichau atter kom ombord, spurgte han en Baadsmand, som var en Ven af ham, hvad Straf han vilde kunne faa. Baadsmanden mente, han ikke vilde slippe med Lidt. »Jamen, naar vi saa engang kommer iland, saa staar jeg lige med ham, og saa udfordrer jeg ham«, sagde Jerichau. Det hjalp ham imidlertid, at han alligevel var yndet ombord; under hans stadige Forventning døde Sagen ganske hen, uden at der blev talt et eneste Ord om den.

Era Livornos Red rejste han privat med nogle Officerer til Civita vecchia og tog herfra med Vetturin til Rom.

De følgende Breve, som ejes af Thorald Læssøes Søn, Kandidat Axel Læssøe, ere mig velvillig overladte til Afbenyttelse og ville bedre end noget Andet give en Skildring af Jerichaus første Aar i Pavestaden. De meddeles her ordret med enkelte uvæsentlige Udeladelser:

Til Frøken Pretzmann.

[Vistnok sendt fra Helsingør].

Kjære Frøken Pretzmann!

Dette er vel det sidste Farvel, jeg kan sige Dem, og den sidste Tak, medens jeg endnu er i Danmark. — Det er slet ikke, som jeg skulde saa langt bort fra mine egne, velsignede, gode Mennesker; jeg tror da heller aldrig, at jeg nogentid bliver skilt ret langt bort fra dem; thi naar hele min Sjæl er hos dem, hvor kan da Nogen paastaa, at jeg er langt borte! Nej, jeg kommer aldrig langt bort fra mine Venner! — Jeg har allerede fundet Dem, som kjæle for mig her ombord; gid jeg blot lige saa let maa finde dem i Rom! Den gamle Bertel¹⁾ maa jeg se at gjøre mig god Ven med.

Nu Farvel, og Gud lønne Dem for Deres uendelige Godhed! Jeg er for ringe dertil; men jeg vil takke Dem saa godt som mine Evner formaar. Farvel, og Gud velsigne Dem!

Deres taknemmelige

Adolf Jerichau.

Til J. T. Lundbye, Thorald Læssøe, Nicolaj
Blædel og Frøken Pretzmann.

Nordsøen den 16de Maj 1838.

I elskede Venner, Johan, Thorald og Nicolaj!

Jeg er Eders Adolf, jeg hører Eder ganske til! — En sagte Vemod gaar igjennem min Sjæl; om det er Længsel efter Eder eller efter Rom, eller [det er] den Følelse, som maa gjennemtrænge os, naar vi forlade Venner, Familie og Danmark —? Først idag opdagede jeg Dit Brev, kjære Johan, og Du kan tro, jeg er glad ved, Du endnu er min og Nicolajs og gamle Thors Broder i Aanden og Ven af

¹⁾ Naturligvis Thorvaldsen.

Hjærtet. Bliv det ogsaa i Fremtiden, i Hvad saa end Kancelliraaden¹⁾ siger **og gjør** (Thorald kan forklare det lidt nøjere). Du skal ligne Dig selv, Johan! Saaledes som jeg saâ Dig første Gang, vil jeg altid se Dig, og saaledes var Du ogsaa, da jeg nu sidst forlod Dig, med den Forskjel, at det Ideale i Din barnlige Sjæl er naturligen udviklet til en følende og ligesaa elskelig Yngling. Tusende Gange om Dagen ønsker og sværger jeg til, at vi skal bestandig voxe i Dyd og Venskab og i Kjærlighed! Ja, i Kjærlighed til Gud og til alt det Skjønne og Gode, som er efter hans Billede, i Kjærlighed til gode Mennesker.

Om min Rejse vil jeg i Korthed sige Eder Lidt. Vi fortsatte Vejen med bestandig godt Vejr ud i Kattegattet, hvor der en Nat skete den Ulykke, at en Mand fra en af de hosfølgende Brigger faldt overbord og druknede. Morgen derpaa fik vi en rygende Storm af Østen med Sne og Tykning. Vi sagde nu Godmorgen til Nordsøen, og Søsygen indfandt sig for første Gang; men jeg var saa lykkelig, at den kun varede en halv Dagstid, og siden har jeg været fuldkomment rask og spiser godt. Jeg har det ved Wildes²⁾ Omhu godt her ombord, og Ro og Sindsstemning har jeg nu til at tænke paa Eder. Vi har Musikantere ombord; de spillede i Søndags for Folkene, som dansede med megen Glæde, og jeg med; det fornøjede mig at se. Med saadanne smaa Afvexlinger gaar den ydre Verden saa jævnt her ombord.

Det blev mig sagt af Koncertmester Frølich, at der i Rom skulde være et Parti af Kunstnere under Navn af »de Hellige«, i hvis Midte Overbeck³⁾ skulde befinde sig; derved er det lønlige Ønske opstaaet hos mig at se og lære at kjende Overbeck, tilmed da jeg holder af, at en Kunstner føler Hvad han maler. At en Maler, som behand-

¹⁾ Den bekjendte C. J. Thomsen.

²⁾ Nuværende Kommandør Wilde.

³⁾ Tysk Historiemaler, f. i Lübeck d. 3dje Juli 1789, kom til Rom 1810 og forblev dér til sin Død d. 12te Nov. 1869.

ler religiøse Emner, er religiøs, det er vistnok i sin Orden; det Ord hellig er jo kun et Misbrug, da Ingen er hellig uden Gud.

Der kan være foregaaet Meget med os, inden vi ses igjen, I Brødre i Aanden, maaske Mest med mig; jeg kjender jo endnu ikke nogen af de Veje, Gud har beredt mig; men jeg vil hænge fast ved ham, og mine Tanker skal møde Eders, og vi omfavnes og kyskes i Aanden.

Det ligger mig paa Hjærtet at vide, hvordan min Thorald har det efter min Afrejse, om Ingen er ond ved ham. Nicolaj! Kommer Du ofte til Læssøes? Gjør det! Og Du, Thorald, hils Din Moder fra mig, og Dine Brødre, o. s. v. Nicolaj, hils Frederik! Gud give ham et fredsommeligt Liv! Hils Dine Forældre, min Onkel o. s. v. .... Charlotte Ibsen¹⁾ kan jeg kun tænke paa med Bøn til Gud, at han vil beskytte hende mod Verdens Bitterhed; hun er i Sandhed paa Vejen til Salighed, hvis noget Menneske har været det af Dem, som jeg har kjendt i Livet.

Dersom Overbeck er saaledes, som jeg nu tænker mig ham, og vi ikke bliver skuffede, ... da hører han vort Samfund til, eller vi hans, eller ingen af Delene; da ere vi Brødre i Aanden. Naar min Rejse vilde lykkes i kunstnerisk Henseende, var det da ikke morsomt, om jeg engang i Tiden kunde bringe en saadan Broder med mig hjem? Men det er nu lidt drømmevornt; dog — det kommer deraf, at jeg er saa glad ved, at en saa stor Kunstner er et saa følede og (efter min Indbildning) elskeligt, for Venskab sig egnende Gemyt.

Vi ere nu snart ved Kanalen, engelsk Lods er ombord, plat for de gat med alle Læsejl til²⁾, en 9 Miles Fart. Jeg befinder mig bestandig vel, skjönt det slingrer saa jævnt.

1) Saa vidt vides en Ungdomsbekjendt af Frøken Pretzmann fra Aalborg; hun gav sig af med Kunst.

2) Det vil sige, at man sejler samme Vej, som Vinden blæser, med de yderste Sejl ude.

Dit Brev, Johan, udtaler en Deltagelse, nej, en Delagtighed i et Venskab, der kan trodse Tid og Evighed. Ja, saaledes skal det just være! Vi lever ikke længer, for smaaligt at hytte os selv, vi lever for vore Venner, deres Lykke er vores, og deres Ulykke skal vi bære mere, end Den af os, som det Onde rammer. ▽ Saaledes betryggede, ved gode Venners Delagtighed i os, kan vi ikke for-gaa, end ikke i Livets stærke Storme, hverken timeligt eller aandigt; skal vi kæmpe, da er Fire stærkere end En, og skal vi forfølge vor Sejer, da bliver den ogsaa fuld-kommere. I Guds Navn skal al vor Gjerning ske; thi da kan vi ikke forlade vore Venner, før vi har forladt ham. — Nicolaj, min prøvede Nicolaj, maa ikke glemme Hvad jeg talte sidst til Dig om før min Rejse; gjør Du Dig selv Fortræd, da gjør Du ogsaa Thorald, Johan og Adolf Fortræd, og det vil Du jo ikke, Du kjære Dreng! Du har, kjære Nicolaj, et vigtigt Kald i Livet; for Guds Skyld, opfyld det samvittighedsfuldt! Hils Mourits Hansen og Købke paa det Inderligste fra mig! Gud har velsignet dem Begge med et engleligt Hjærte, hvor jeg tror, at der heller ikke er saæt Klinten blandt Hveden, men en ren og god Sæd i en god Jord, som vil opvoxte til Velsig-nelse for Dem, som vil velsignes.

Nu maa jeg sige Eder Farvel, I Englebørn, mine egne kjære Smaa, i Guds Navn Farvel — Farvel! Han give Eder Mod og Kraft til at overvinde Satan selv og et Hjærte dybt-følende nok til at elske Gud retteligen!

Eders egen Adolf.

[Fortsættelse af samme Brev].

Dersom jeg kan have det godt, gode Frøken Pretzmann, ved Savnet af Dem og Thorald, ... da har jeg det ret godt her i Nordsøens Skjød; det er saa kjælent i disse Bølger som et Barn paa Moders Arm eller i sin lille Vugge, men det er dog ikke saa kjærlig ment; Nord-

søen har bestemt et koldt Hjærte [i Modsætning til] dem, som slaar for mig i Kjøbenhavn. — Jeg er dog alene! — De kan sidde og tale med Thorald. — Hvis ikke Løjtnant Wilde havde taget sig af mig, og jeg ikke var kommen til at spise i Messen, da vilde det visselig være blevet et meget ubehageligt Ophold her ombord. Dahlerup véd nok ikke, at jeg er i Messen, da jeg endnu ikke har nydt den Ære eller Naade — hvad det skal kaldes — at blive inviteret til hans Bord; thi jeg kan af ingen anden Grund antage, at jeg skulde være mere uværdig dertil end andre Folk.

Vi har idag passeret Dover temmelig tæt forbi; den udmærker sig ved en antik Fæstning, der ligger meget højt, som ogsaa overhovedet Landet er højt med den bratte Kridt-Klint saasom Møens. Her er maaske den stærkeste Passage af Skibe i hele Verden, hvorfor det heller ikke kunde undgaas, at vi passerede mange baade Damp- og Sejl-Skibe. Alle Husene i Dover er af samme Bygningsmaade som den nye Kjøbmandsgaard i Bredgade skraas over for vor kjære Frøken Bauditz.¹⁾ Hils hende venlig fra mig; jeg skal nok besøge hende paa Klosteret i Jylland. Thorald skal være Tegnælærer i Sorø, Nicolaj have en Præstegaard dér i Nærheden, og visse Folk have et stort Gods eller et lille Hus,²⁾ medens jeg forbliver en landflygtig Stakkel.

Naar jeg staar og ser paa det vide Hav, saa falder jeg i Tanker, og Hvem jeg saa tænker paa, det kommer Ingen ved, men mine Tanker de fare saa vide, ja, de fare saa dybt, min Sjæl den sænker sig dybt ned i Havet. Men saa synes jeg dog, der er langt ven-

1) Frøken Bauditz boede i Hus med Frøken Pretzmann paa Hjørnet af Bredgade og Blankogade (nu Fredericiagade). Frøken B. boede i Stueetagen ud til denne Gade.

2) Det var en Spøg, at Frøken Pretzmann skulde kjøbe et saadant og dér trække sig tilbage med Adolf J., hvis det gik ham galt som Kunstner.

ligere at være oppe paa den grønne Jord, saa længe der lever en to-tre smaa gode Sjæle, der altid har været saa gode imod mig og sikkert ogsaa vil blive det, naar jeg skikker mig derefter.

Naar det stormer, da undrer jeg mig altid over, hvordan vore Forfædre kunde sejle saa langt med deres ufuldkomne Fartøjer; men det maa have været en uimodstaaelig Æventyr- og Vikingelyst, som jeg godt kan begribe kunde besjæle dem, skjønt der er dog noget Vemodigt i at rejse saa langt væk, og det er saa underligt at tænke, hvor mange Tusender der i Tidens Løb saaledes har staaet og stirret ned i Havet og tænkt paa deres Kjære, de forlod. Og naar jeg nu ser til en af Siderne, hvilken løjerlig Tumult foregaar da ikke dér, en Myretue, der lever i Øjeblikkets Nu og har saa travlt for at faa fat i Pengene og derved igjen i Livets Bekvemmeligheder, som Kulturen med megen Kunst og Anstrængelse har opfundet. Det er det store England paa den ene Side og det franske Frankrig paa den anden. Det er vel meget stort alt Det, som dér foregaar; men der er en Stemme i min Sjæl, som siger: »Du skal ikke lade Dig henrive af al den Herlighed og Storhed. Der er kun én sand Storhed, imod hvilken alt andet Stort er kun Smaating: det er Gud! Og der er kun én sand Herlighed, imod hvilken alt Andet er kun Daarlighed: det er Delagtighed i ham og hans usynlige Rige!«

[Flere Dage senere].

Kjære Venner! Jeg er nu i Syden, og mange Tanker er gaaet igjennem min Sjæl, siden jeg forlod Eder. Et Brev har jeg alt skrevet i Nordsøen, og det skal blive sendt med et fra Italien tilbage med Fregatten. Saa mange [Gange], som der er Minutter om Dagen og Sekunder om Aftenen i Maaneskin, har jeg tænkt paa Eder. Men jeg løber mere vild i mine Tanker, jo længere jeg

kommer bort; tusende Ting har jeg haft at sige Eder, men jeg er en underlig Nar; thi jeg tænker: »Hvad vil Du plage Nogen med Dine forvirrede Tanker?«, og saa lader jeg være at skrive til Eder, saa gjerne jeg dog vilde det. Men nu traf det sig, at jeg stod og talte med den lille Dahlerup¹⁾, og da røbede han for mig, at De, gode Frøken Pretzmann, havde været nede paa Toldboden, da hans Fader gik ombord, og at De gjerne vilde været med i Baaden. Se, det slog mig, jeg saâ Dem for mig, kjendte Deres ubegribelige Godhed mod mig igjen, og se, nu har jeg atter Mod til at tale med Dem og med min lille Thorald og Johan og **min Nicolaj**.

Naar jeg skal fortælle, hvad Interessant jeg har oplevet paa saa lang en Rejse, da kan jeg til Dato ikke sige Andet end Hvad der til alle Tider opleves i en Sjæl, naar den er modtagelig for at se Livet i et poetiskt Lys og kaste det Slemme af det bort, som ellers kunde forstyrre Illusionen af det Englegode og det elskelig Vemodige, der saa let kan fortabes i Livets Prosa; det er: jeg kaster al min timelige Sorg paa Gud (»Ser til Fuglene under Himmelen!«) og takker ham for de usynlige Goder, som kun sand Kjærlighed og Dyd kan skaffe os og ingen verdslig Magt kan berøve os.

Men jeg sagde jo sidst Farvel til Mine i det Brev, jeg skrev fra Helsingør.²⁾ Vi sejlede saa ud i Kattegat og laa med stille og godt Vejr ved Kullen (Palnatoke faldt ned) . . . . Vi fik [snart] Storm, og jeg saâ det vrede Hav, og min Sjæl fløj paa Toppen af Bølgerne. De gamle Vikinger tænkte jeg paa; dybt paa Havets Bund vidste jeg jo, de hvilede, som vare de dristigste. — Dog, den vrede Ægir blev snart god igjen, og vi naaede Kanalen . . . Det var Hvad man kalder det virkelige Liv, dér rørte sig, og jeg mærkede nok, jeg havde det tilfælles med Ole Navn-

1) Chefens Søn var altsaa med ombord, men var ikke Officer.

2) Det første her meddelte?

løs,¹⁾ at jeg i Grunden ikke var til og havde aldrig været det. — Nu var vi da i Atlanterhavet, og for første Gang blev der holdt Gudstjeneste; det var Stormvejr, hele Mandskabet var forsamlet paa Skansen, med Salmesangen steg vor Bøn til Himlen, Alles Tanker vare vist paa én Gang hos Gud og i det fjærne Danmark. — I Stormen var der en stakkels lille Svale bleven træet, saa den satte sig paa Dækket i Nærheden af mig.

Her har i det sidste Døgn været saadanne fortryllende Maaneskins-Aftener med mildt og stille Vejr, saa jeg ikke nogen Aften har kunnet gaa tilkøjs før Kl. 12 og derover. Der er ombord ikke et Menneske af den Natur, som min Sjæl kan smelte sammen med, end ikke engang, at jeg kan gjøre mig forstaaelig for — Kaptajn Liebmann²⁾ undtagen — saa mine dybeste Følelser udtrykke sig kun i Tavshed; men derfor er jeg dog ikke ene og forladt; thi Tanken kan nok naa til Danmark og række mine Kjære Haanden, se og tale med dem, forsikre dem om min Kjærlighed og bede dem om at gjengjælde den; og det véd jeg jo, de gjør og vil altid gjøre. — For at nyde Maaneskinnet i de fuldeste Drag, kryber jeg enten op i Mærset eller ud paa Bovsryddet (Udlæggeren), hvor jeg kun ser Hav og Himlen spejle sig deri og hører kun Vandets Brusen foran Skibet, og deri blander sig mange forunderlige Stemmer. — Enkelte større Fisk, som jeg ikke før har set, kommer nu undertiden tilsyne; dog kan jeg ikke rose [mig] af de sjældne Mærkværdigheder eller fortælle utrolige Ting — tværtimod, jeg ser den danske Himmel med alle dens yndige Beboere: Karlsvognen, Maanen etc., saa jeg mangler kun mine danske Venner for at tro, jeg var hjemme. Den portugisiske Kyst har vist sig ret tydelig for os med høje Bjerge i Baggrunden, og i Forgrunden

1) Se: Huldre-Gaverne eller Ole Navnløses Levneds-Æventyr af B. S. Ingemann.

2) Døde som Kaptajn.

paa en Klippe brat ved Havet laa et Kloster, som tiltalte mig meget; jeg gad gjerne kikket indenfor dets Mure, uden derfor at ønske at indesluttet af dem; saa ensomt som det laa paa den nøgne Klippe, saa triste og gamle som dets Mure saâ ud, mindede det om en Tid og et Liv, som var forsvundet og kunde og burde ikke mere komme igjen; det er et balsameret Lig af den Tid, der dog var saa from, saa ridderlig, den hjærtelige Romantiks religiøse Dage, men som heller ikke manglede en tilsvarende Djævel midt i sit Paradis, der kunde ødelægge den. — Nej, jeg har Lov til at glæde mig til et lykkeligt Liv i en kjærlig Idyl, om det saa ogsaa kun bliver ved Ønsker og Forhaabninger; — men det er jo netop denne søde Skat, Haabet, som vi Stakler ikke kan leve foruden, da det træder i Stedet for Det, som vi ønsker, men dog ikke faar, og erstatter os det for saa vidt, at om vi saa ogsaa døde kun i Haabet, døde vi dog midt i vor Lykke. Kun i Tanken om mine Kjære, jeg forlod, kan jeg leve min Nutid, og kun paa Haabet kan jeg bygge min Fremtid; naar min Sjæl er i sin største Virksomhed, da lægger jeg Hænderne i Skjødets, ser hverken tilhøjre eller venstre, men stirrer i Havet eller paa Himlen.

Imorges passerede vi Gibraltar; allerede iaftes ved det klare Maaneskin nød vi Beskuelsen af en imponerende Bjærgryg af den afrikanske Kyst; men et endnu langt dejligere Skue frembød imorges Abebjærget¹⁾ med sine alvorlige Klippevægge, der beskyttede den rige Vegetation i Dalene: Skov og grønne Sletter. Om selve Gibraltar er ikke Meget at sige; jeg for min Part valgte hellere at gaa iland paa det smukke Bjærg, end at bese den kunstige Fæstning, skjønt her ombord nok kun er Faa af den Mening. Desværre kunde ingen af Delene ske, og vi maa nu nøjes med at betragte den spanske Kyst, som er lutter Bjærge. Endnu har Luftens, Vandets eller Kysternes bril-

¹⁾ Ligger paa Afrikas Kyst.

Jante Farver ikke frapperet mig, skjønt jeg nu er paa det Sydligste, jeg kommer paa denne Rejse. Vi ligge nu Øst til Nord, og skjønt min Glæde over, at vi saa igjen hvert Sekund kommer Danmark nærmere, kun vil være stakket, kan jeg dog ikke bare mig for at være glad derover. — Ja, skjønt jeg for et Øjeblik siden var hélt forelsket i Abebjærget, er dog min Kjærlighed til Mama den sejrende, saa jeg bliver intet andet Sted bosiddende end i Danmark i vort lille Hus. — Ved at se det Abebjærg, fik jeg saadanne Abekattenykker: at jeg ikke kunde blive lykkelig, før jeg havde set mig om i hele Verden; men saa mærkede jeg nok, at det ikke var rigtig fat med Maven, da det løb saadan rundt i Hovedet. Og jeg maatte da til at slaa de Tanker bort.

Jeg bliver ærgerlig paa den Gaasefjer, jeg her har ihænde, naar jeg ser Det igjennem, som jeg har skrevet; thi for det Første har jeg saa Meget at sige, som slet ikke lader sig skrive, (og det er jo det Allerbedste, ikke sandt, N. og T.?), og saa er oven i Kjøbet Det, som er skrevet, dog kjedeligt at læse. Le kuns I! Den, som ler sidst, ler dog bedst. Naar I nu skal skrive, kommer Turen til mig at le!

Det er min Mening, at Prinsen skal betale Hvad det koster mig at spise i Messen her ombord; men det er Noget, som jeg jo først kan anmode ham om i et Brev tilbage med Fregatten, naar det har truffet sig saa underligt, at jeg blev i Italien, hvad han dog nok egentlig ikke venter; men da jeg nu nødig vil af med nogle af mine velsignede Penge, og jeg maa give Messen en sikker Kavtion for, at den skal faa sine Penge, véd jeg ikke bedre, end at Thorald gaar til Hambro og kjøber en Vexel paa 50 Rbd., og den da bliver sendt i et Brev, som mine kjære Venner da skrive til mig saa hurtigt som muligt og adressere det til Rom, hvor jeg til den Tid haaber, at baade jeg og Officererne ere. Naar Officererne saa kommer hjem, har de Sikkerhed nok, hvis Prinsen ikke vil gjøre Godt,

og hvis han er god (som han vel nok er), da kan min lille Thorald henvende sig til Løjtnant Suenson,¹⁾ Løjtnant Wilde, eller hvem af Officererne Du vil . . . .

Spanien er et dejligt Land. Hvor gjerne vilde jeg ikke derind at se mig om; men jeg er langt fra saa lykkelig. Det Nærmeste, vi kommer det, er paa 2—3 Mile, og dog er det pragtfuldt at se; vi ligger lige ud for et højt Bjærg med Sne paa Toppen, og jeg vilde sværge paa, at vi var kun en halv Mil fra Land, saa fremtrædende er Bjærglandene . . . I dette Øjeblik gjorde vi Jagt paa en Haj, som gik tæt ved Skibet i Kjølvandet højt i Vandskorpen; den kunde være en fire-fem Alen lang. En lille Mundfuld Flæsk blev kastet ud til den, som den strax slugte; strax derpaa en stor Jærnkrog med samme Steg, Hvad den da heller ikke betænkte sig paa at nyde. Nu blev der rusket til, og Monsieur Haj hang ganske rigtig paa Krogen; dens lille Los (en lille Fisk, som bestandig følger den under Bugen) var allerede ganske forvirret ved de voldsomme Bevægelser, Matroserne gjorde med den ved at hale i Linen; men som vi nu Alle sad i glad Forventning om at faa den ombord, bøjede Krogen sig — Hajen slap fri og gik sin Vej.

Det er faldet mig ind, at det var en stor Forsømmelse af mig, at jeg ikke fik et Brev fra Prinsen til Thorvaldsen, som ogsaa det, han lovede mig til Dahlerup; men det er jo ikke til at ændre. Imidlertid, dersom Du, kjære Thorald, skulde komme til at tale med Prinsen, da lad ham forstaa min Bekymring derover, medens Du bringer ham min underdanigste Tak for hans Naade imod mig. Din kjære Moder, lille Thorald, bring hende en kjærlig Hilsen fra mig. Nicolaj ogsaa, naar Du skriver til Assens. Og Frøken Pretzmann skal hilse Moder, naar De selv kommer til Assens.

Farvel, ejegode Thorald! Farvel, min Nicolaj, og

---

¹⁾ M. N. Suenson døde tidligt som Kaptajn.

De, gode Frøken Pretzmann! Gud ske Lov og Tak, fordi han skjænkede mig den sjældneste og største Gave i Livet: at eje sande Venner. Jeg længes i dette Øjeblik umaadelig efter Eder; men saa glemmer jeg Eder for et Øjeblik igjen i Tummelen; saa er jeg vred paa mig selv. Dog glemmer jeg Eder aldrig saa meget, at Thorald jo gjerne maa se i det sladderagtige Spejl. Glem nu heller ikke mig! Eders Godhed for mig er det Bedste, jeg ejer. Gud bevare Eder!! Farvell Farvell Naar jeg har faaet Venskabs Løfte: et Svar i Rom, skal jeg skrive Eder til igjen — et langt Brev. Glem aldrig

Eders Adolf.

[Slutningen af Brevet er skreven i Rom.]

Mit Tøj har jeg efterset, Alt er i Orden, mit lille Bibliotek er opstillet her paa Dragkisten, en rund, venlig Værtinde og hendes smukke Datter er til min Opvartning, jeg lever nu saa bekvemt i Rom, som var jeg hjemme, uden at kunne tale Italiensk. Ombord var jeg ikke fri for Ubehageligheder; her mødte jeg lutter Velvilje; ombord forestillede man mig alle de Vanskeligheder, jeg vilde møde i Land; men nu kan jeg forsikre, der var langt flere Vanskeligheder at overvinde ombord. Jeg stod . . . alene i Café greco; her var ingen Danske at se: Hansen, Roed, Marstrand, o. s. v., vare Alle rejste bort. Af en Tysker fik jeg at vide, hvor Blunck boede, og fra det Øjeblik havde jeg ingen Nød mere. Jeg kan nok gjentage det end én Gang, at her træffer en nysankommen Kunstner den kjærligste Modtagelse af baade Danske, Tyske og Italienere. Jeg har set — jeg har talt med Thorvaldsen, her nød jeg den samme venlige Modtagelse, og han bemærkede det Samme om mig som alle de Andre, at jeg var en ægte Nordbo og lignede Christensen¹⁾ saa ganske.

¹⁾ Medaljøren, Professor C. C. Christensen. Hans Portræt er fremstillet i Bendz's Billede paa Kristiansborgs Galleri: En Billedhugger, der arbejder efter en levende Model.

Med Glæde modtog jeg Deres Brev, kjære Frøken Pretzmann, og Deres Godhed og Venlighed imod mig har nu gjort min Lykke fuldkommen i Rom; men den var heller ikke bleven mindre, om Thorald havde skrevet et Par Ord deri. Nicolaj har jeg heller ikke hørt Noget fra. Johan har da vel ikke allerede glemt mig?

Jeg har set Peterskirken og mange, mange, herlige Ting — ja, det kan ikke være Andet end glædeligt at leve i Rom. — Jo Mere jeg ser, jo Mindre kan jeg sige derom. En Kunstkritik? En Rejsebeskrivelse? Begge Dele er der Nok af, og ingen af Delene kan jeg skrive.

Et frygteligt Mod har jeg faaet paa at blive en stor Kunstner; ingen anden Ting har jeg nu Lyst til i Verden. En Kunstner er den Frieste og kan derfor, om han selv vil, og Gud beskytter ham mod det Onde, blive det lykkeligste Menneske paa Jorden og gjøre Andre lykkelige med sig!

Til de Samme.

[Uden Datum].

Elskede Venner! Allerede i 7 à 8 Dage har jeg været i Rom, og uden at jeg vidste Noget af mig selv, gik de hen i Beskuelsen af alt det Mærkelige og Skjønne, her findes; nær havde jeg glemt mine gamle Kjærester for alle de nye, jeg her maatte se. Men nu vender jeg tilbage til Dannemark; nu, min Sjæl har faaet Pusterum til at finde sig selv igjen, véd den ogsaa at finde sin Halvpart, der er bleven tilbage i Dannemark. — Jeg kjendte i de første Dage ikke til noget Savn, den ene nye og skjønnere Gjenstand afløste den anden, og jeg var fortunlet, for ikke at sige beruset, af Glæde. Nu vaagner jeg af min Drøm og mærker, jeg er alene i et fremmed Land, med Undtagelse af nogle faa Landsmænd, der forresten tager sig af mig som af en Broder; men jeg er dog ene, naar min Sjæl ikke netop har tabt sig i Beskuelsen af et Kunstværk — er jeg dog ene her, saa alene, at jeg ikke har En, jeg

kan tolke mit Hjærte for (uden det skulde være til de kolde Marmorstøtter). Havde jeg dog blot En af Eder, Dig, Nicolaj, eller Thorald, eller Dig, Johan, saa var [vi] dog to halve, og det gjør jo en hél. — Jeg er hjemme bleven saa forvænt med at omgaas Eder, at det næsten er mig umuligt at omgaas med Andre. Jeg er temmelig overbevíst om, at mit Selskab er andre Menne-sker lige saa utaaaleligt, som deres er mig. Menne-sker, jeg aldrig har set før, kommer jeg allerbedst ud af det med, og jo længere jeg omgaas dem, jo fjærnere kommer jeg dem, og i desto større Forlegenhed er jeg for, Hvad jeg skal tale med dem om. Jeg sidder altsaa som oftest tavs; og træffer det sig da, at En gjør mig et uheldigt Spørgsmaal eller giver mig et ikke aldeles høfligt Svar eller kommer til mig med Spøg, jeg let misforstaar som fornærmende, da gjengjælder jeg ham det paa det Drøjeste. Saaledes er det gaaet mig ombord paa Skibet, og kun ved at leve i længere Tid her, kan jeg afgjøre, om Skylden er alene min, eller om jeg maaske havde fuldkommen Ret i, at jeg uden Omsvøb gav visse Folk Hvad de fortjente. Dette sætter mig imidlertid i ondt Humør, saa jeg trænger uhyre til at have En af Eder hos mig; — maaske har jeg aldrig været anderledes, men at det kun var Eders Godmodighed, der bødede paa min Forseelse og Uret mod Andre.

Jeg har set Malerier af Raphael. Først vil jeg sige Eder, at I maa slet ikke tro de Kobbere, I se derefter; thi de vrænge kun efter Raphael. For det Andet maa I ikke tro, at Raphaels Oliemalerier ere farveløse, nej, de staa mange Steder saa friske, som om de vare malede igaar, saa det er intet Under, at Vernet har kopieret derefter. — Jeg saâ ogsaa et Maleri af en Michel Angelo (ikke Buonarroti),¹⁾ som var umaadelig dristig tegnet og

¹⁾ Michel Angelo Amerigi, efter sit Fødested kaldet Carra-vaggio (1569—1609), Hovedet for Naturalisterne i denne Tid.

lige saa kraftig som let. — Ja, kjære Thorald, Johan og Nicolaj, vi skal med Guds Hjælp være saa lykkelige i Forening at betragte alle disse Herligheder, om ikke før, saa naar jeg bliver saa gammel og en Tiendedel saa rig som Thorvaldsen.

»Men hvordan har Du det nu i Rom, Adolf?« Det er et Spørgsmaal, som I vel ikke unnlader at gjøre mig. Hvad skal jeg nu svare? Rom er et jordisk Helvede, naar I bare vil observere, at der mangler et ikke, og at Rom mangler ikke Meget i at være et jordisk Paradis: her hersker den største Frihed og Lighed, og jeg har hidtil ikke truffet Andet end Velvilje og Godmodighed hos Italienerne. Jeg behøver ikke at gjentage Eder Hvad saa ofte er baade sagt og skrevet, at vi her ikke blot lever i den smaalige Nutid, men at vi ved hvert tiende Skridt, vi gjør paa Gaden, kaldes tilbage i den forbigangne Tid, og det ikke blot i de gamle Romeres Tid, men i Grækernes og, saa at sige, i hele Historien fra først til sidst, fordi her ogsaa rører sig et interessant Menneskeliv, her, hvor de fleste og mest forskjellige Folkeslag ere dagligen at se. Dertil kommer de højtidelige og efter kunstnerisk Typus skjønne anordnede Fester i Kirkerne; det er Noget, som vi slet intet Begreb kan faa om ved Kirkekoncerterne i Kjøbenhavn; det Ene er et Experiment, men det Andet er folkeligt og naturligt.

Men jeg faar vel vende tilbage til mig selv og fra først til sidst fortælle Eder, hvorledes jeg her tilbringer Dagen. Kl. 5 à 6 à 7 er jeg i Café greco (hvor I altid maa adressere Brevene til); dér drikker jeg et Glas Kaffe, hvortil jeg spiser et lille Franskbrød — det Hele koster omtrent 8 danske Skilling; derfra gaar jeg til Thorvaldsen (han bor tæt ved mig), hvor jeg under hans godmodige og venlige Vejledning arbejder til Klokken 12; saa gaar jeg at spise til Middag lige over for Café greco, hvor jeg i Selskab med de Danske spiser en lækker Middagsmad for Mindre end to danske Mark. Saa gaar jeg tilbage til Thorvaldsen,

og om Aftenen har vi hidtil været forsamlede i Knejsperne, hvilket er den uskyldigste Maade, man kan tilbringe Aftenen paa; men det koster næsten lige saa Meget som om Middagen. — Igaar Aftes traf jeg da sammen med Professor Wagner¹⁾ og en ung Tysker — som sagt, her er overalt Frihed og Lighed — vi samtalede om Katolicismen og Protestantismen, og han var enig med mig i, at det Sidste er værre end det Første. — Jeg møder overalt Velvilje og er nu overbevist om, at Ingen her vil gjøre mig Fortræd, saa naar jeg kun selv stræber, og Gud vil, da gaar det mig nok godt; der er slet ingen Tvivl om, at Thorvaldsen vil gjøre Sit til, at jeg faar Stipendium.

Jeg arbejder paa en Skitse, en Statue, forestillende en ung Jæger, ved hvis Side sover en Hyrdinde, og fra den anden Side kommer Amor og spørger Jægeren, om hans Pil er skarp nok til at skyde et Stykke Vildt; Jægeren prøver Spidsen med Fingeren, men stikker sig, og den første Kjærlighed vaagner hos ham til den unge, drømmende Hyrdinde. Er det ikke en smuk Historie, jeg dér har lavet?²⁾

Om tre Aar venter jeg at se Johan her; Du har Talent nok, saa, naar Du vil passe paa, kan de til den Tid ikke nægte Dig Stipendium. — Naar Thorald er flittig og saa ærlig i sin Kunst som Købke, saa kan Du ogsaa snart komme; her er saa rigt paa **Partier** for en Arkitekturmaler; jeg tænker paa Dig hver Gang jeg ser et nyt — men jeg tænker ogsaa paa Dig, foruden at de gamle Bygninger behøve at minde mig. — Det er, ligesom jeg for Eders og min gode Moders Skyld er allermost glad over, at jeg har det saa godt her. Jeg véd altsaa nok, at I

1) J. M. Wagner, tysk Maler og Billedhugger, født 1777 i Würzburg, opholdt sig næsten udelukkende fra 1804 til sin Død 1858 i Rom. (Se om ham blandt Andet: Victor Freund: H. E. Friends Levned S. 134., hvor der findes Afbildning af Friends Byste af ham.

2) Denne Komposition eksisterer ikke.

holder meget af mig og under mig det godt. Det véd jeg ogsaa, at De, gode Frøken Pretzmann, gjør, og at min Moder gjør det og mine kjære Søskende; og er der Flere, som kan glæde sig ved det, da hils dem Alle uden Undtagelse fra mig. Ja, Gud ske Tak, jeg blev spaaet Ulykke nok, men Bladet kan vende sig, saa det kan blive til Lykke i Stedet for.

Hils nu mange Gange Charlotte Ibsen fra mig; hun maa ogsaa nok bringe Prinsessen¹⁾ min Hilsen og sige hende, at jeg for det Første ikke forlader Rom — heller vilde jeg dø af Sult — og uagtet jeg, hvis Thorvaldsen rejser, har handlet mod hendes Gemals Befaling, saa venter jeg dog Begges naadigste Tilgivelse, om ikke før, saa naar jeg har vundet Sejer og er bleven til en honnet lille Kunstner. Das kommt bald.

Hils Din Moder, T., og Ingemanns²⁾ mange Gange. Gaa ogsaa ind til Onkels i Løvstrædet og til begge Thom-senerne³⁾ og Frøken Bauditz og Fætter Olsen⁴⁾ — Du véd nok dér, hvor jeg plejede at hilse til Vinduerne ad de smukke Sypiger; bring alle disse Hilsener regelmæssig hver Gang Du faar Brev fra mig og hører, jeg har det godt. Kommer Du eller Lundbye til Bissen, Freund, Hetsch eller Lund,⁵⁾ da hils ogsaa dem meget fra mig, og glem endelig ikke Muhle;⁶⁾ ser Du Eddelien, Medaljør Christensen, Adam Müller og lille Frølich o. s. v. — Alt, hvad der falder for! Kandidat Købke og

1) Caroline Amalie.

2) Digterens.

3) J. C. Thomsen og Instrumentmager Thomsen.

4) Olsens Moder var en Halvsøster til Jerichaus Moder.

5) Historiemaleren J. L. Lund.

6) Carl Adolf Muhle, en af Jerichaus Originaler og Fader til Billedhuggeren M., var juridisk Kandidat og Bogholder ved den færøiske Handel i Kjøbenhavn, men interesserede sig meget for Kunst og gav sig af med at være Medaljør og Signetstikker. (Se bl. A. Weilbachs Kunstnerlexikon.)

Niels og Mourits Hansen er jo vore Venner, saa dem glemmer I ikke. Skulde det gaa meget haardt paa, og der er Nogle af Jer, der har Mod til det, da hils ogsaa Wiborg.¹⁾

Til de Samme.

[Uden Datum.]

Hvor jeg er lykkelig, at jeg har fundet Eder, Nicolaj, Thorald, Johan — min kjære Johan! Hvor glædes jeg ikke ved at læse Dit Brev, som den gode Thorald har lagt i min Brevtaske, uden at jeg vidste det. Hvor vi ere lykkelige, at vi have fundet hverandre! Hvad Du siger om de gamle Kæmpehøje, er vist sandt: at Du følte lige saa Meget derved som jeg ved disse Mindesmærker i Rom; ja, vi føler Mere derved; thi dér ere jo vore Fædre begravne: Aand af vor Aand, Sjæle af samme Natur som vore. Johan dog! Dit Brev gjør [mig] rent tummelumsk, jeg smider i en Haandevending hele Rom omkuld og sidder ved Siden af Dig og Nicolaj og Thorald paa en Kæmpesten og fortæller Eder da Lidt om Hvad jeg saâ i fremmede Lande, men forsikrer Eder, at jeg dog kun hører Eder til og kun er lykkelig ved Eders Side!! Men hvor ere vi dog ikke lykkelige, at vi have fundet hverandre!

Nu, Thorald, hvorledes gaar det med Din lille Stakkel nu, jeg er borte og ikke længere kan tage Dit Parti? Du er jo stor og stærk, det husker jeg nok, fra dengang vi sloges. Vilde Du endnu slaa mig, om Du kunde naa mig? . . . Nej, det vidste Du jo nok, at naar jeg kom til Rom, blev jeg et ganske andet Menneske. Ja, nu faar vi at se, hvordan jeg er, naar jeg kommer hjem til Dig, eller Du til mig, vil jeg snarere ønske. — Bliver Nicolaj saa en god kristen Præst, eller gaar Niels²⁾ og forfører ham.

¹⁾ Den senere Præst i Slagelse.

²⁾ Jerichaus Broder.

Det lader til, at Thorvaldsen rejser; men det har med Guds Hjælp slet ingen ond Indflydelse paa min Fremtid; han har sagt mig, at han vil gjøre for mig i Danmark Hvad han kan, og at han kommer her tilbage før Vinteren.

Her er kommet tilrejsende en Professor Eschricht med Kone fra Kjøbenhavn, men de ere stærkt befængte af den moderne, tørre, prosaiske Naturalismus og ere nær ved at vrænge Næse ad Raphael, fordi han malede religiøse Billeder. — Jeg tror i Sandhed, at hvis Kirkestaten med alle dens aandige Rigdomme har Grund til at frygte nogle Barbarer, der kunde have Sind til at ødelægge det Skønneste, Menneskeaanden nogensinde har frembragt, da skulde det være Nutidens ivrigste Protestanter; thi jeg tror, at deres Hjærter ere saa stivfrosne, at de gjerne tilintetgjorde de Gamles Malerier, for at de katolske, barnagtige Fremstillinger ingen skadelig Indflydelse skulde have paa deres (forrykte) Forstandskiste. — Jeg tvivler slet ikke længer om, at ligesom de Djævlé skride frem i Protestantisme og Naturalisme, gaar de ogsaa tilbage i Kunst og Poesi, ja, [gaa] vel tilsidst rent tabt af hele den kristelige og klassiske Dannelse, hvad de netop mene, de ret har fat paa — de Narre!

Her er i Evropa to nulevende Malere, som ligne de Gamle: Cornelius¹⁾ og Overbeck; det er gode Tegn, at de Begge ere religiøse og de største nulevende Malere, saa alle de smaa Modedukker kan takke Moden for deres Existens, medens disse vil leve med Raphael og hans Samtidige.

Jeg var paa Vejen til Vatikanet, men blev standset af et Tordenvejr og var saa heldig at finde Ly under et Tag,

---

¹⁾ Tysklands berømteste nationale Maler i vort Aarhundrede (1787—1867).

der vendte ud mod Tiberen; her frembød Naturen et smukt [Skue], forenet med Kunsten ved Roms smukke Kirker. Da Bygen var ovre, fortsatte jeg min Vej til Vatikanet og er nu saare træt af at se og se; men Hvad jeg ser, lader sig kun se, ikke [be]skrive.

Du maa, kjære Thorald, hvis Prinsen ikke er i Danmark, naar Fregatten kommer, ufortøvet betale de 60 Rbd. til Messen, da jeg alt har erfaret, at flere af Officererne har mig mistænkt for ikke at ville betale ... Som man selv er, saa tænker man, Andre ogsaa ere.

... Overbringeren heraf, Billedhugger Mathiæ¹⁾, har jeg bedt at hilse Dig, Thorald, og Dig, Johan, og kan I være ham til nogen Fornøjelse eller Tjeneste, vil I det jo nok for min Skyld. Han skal gjøre Thorvaldsens Arbejder færdige i Marmor.

Her er et dejligt Anlæg²⁾ oven over Spanske Trappe, hvor vi har den dejligste Udsigt over Rom og flere yndige Villaer, blandt andre ogsaa Raphaels, hvor han har boet; dér gaar jeg hver Morgen, efter at jeg har drukket min Kaffe (Kl. 5 à 6) og føler mig uendelig lykkelig ved at tænke paa Eder og ved at vide, at jeg selv har det saa godt. Jeg længes kun efter den Tid, da jeg kan have Eder under Armen paa min smukke Spaseretur.

Til 60 Rbd. beløber sig Messepengene, naar den halve Skibskost er freagnet.

[I samme Brev.]

Gode Frøken Pretzmann!

Tusende Tak for deres kjære Brev! Det har forsikret mig om, at De har end ikke glempt mig, og jeg er nu engang tosset nok til altid at trænge til den Forsikring af

¹⁾ Mathiæ var Thorvaldsens Elev, og sammen med Maleren Blunck ledsagede han ham paa Rejsen med »Rota« til Kjøbenhavn.

²⁾ Monte Pincio.

mine Venner, skjønt jeg dog tror dem bedre end mig selv. Det er sandt, at her i Rom er hidtil Alle gode imod mig; Mange vare det ogsaa paa Skibet, men dog ikke Alle, som jo ogsaa var for Meget at forlange, og det er jo fuldkomment naturligt, at jeg, som elsker Frihed, ikke kunde [be]finde mig fuldkomment vel, hvor der kun hersker Stivhed, Despoti og Slaveaand. — Thorvaldsen er virkelig god imod mig: han har nu sagt mig Hvad jeg skal bestille, medens han er borte, og det er netop Hvad jeg altid føler saa stor Lyst til: jeg skal blot modellere Figurer og Statter, for at lære at kjende Formerne, og saa engang imellem et Motiv af et Drapperi — dette Altsammen i Forening med en ældre Elev af Thorvaldsen, en Italiener.¹⁾ der har modelleret en 12—14 Aar under hans Vejledning og derfor har megen Dygtighed, omtrent paa det Standpunkt som Bissen. Thorvaldsen har rost ham meget for mig, at han var saadant et godt Menneske, og det tror jeg ogsaa.

Dette er jeg ogsaa fuldkomment overbevist om: at jeg kan lære langt Mere og langt lettere hos Thorvaldsen end hos Bissen, uden at tale om, at jeg saa tillige er i Rom, hvor jeg hver Dag har de dejligste Ting for Øje, og dette har tillige den gode Virkning paa mig, at jeg glemmer Urskovene og ikke attraar noget Andet i Livet end at blive et godt Menneske, en god Kunstner, og beholde mine Venners, min Moders og mine Søskendes Kjærlighed.

Men nu skal jeg fortælle Dem noget Kuriøst: Min gode Madkurv fik jeg naturligvis ingen Brug for ombord, og derfor har jeg nu engang imellem et Aftensmaaltid, der bestaar af lybsk Pølse og et Stykke Brød, som smager mig dobbelt godt, da det leder min Tanke til Danmark.

Hvad Kancelliraad Thomsen angaar, da skal han bryde sig om Nichts: han og den gamle vrøvlevorne Eckersberg tog ikke kjønt Afsked med mig; jeg trænger

---

¹⁾ Pietro Galli.

nu ikke til deres gode Raad og mindre til deres Medlidenhed. Jeg synes heller ikke, at hans sidste Raad kommer fra en god Aare i Hjærtet.

... Naar der gaves Lejlighed for Thorald eller Johan at komme til Thorvaldsen, da maatte de gjerne tage Basrelieffet, Gruppen og Amor¹⁾ op og vise ham [dem] tillige med Malerier og Tegninger af dem selv, og sige ham, at de er mine gode Venner; han vil tage uhyre venlig imod dem, og de skal kun gaa hen til ham, om ogsaa Filistrene gjøre Indvendinger derhjemme; om Morgenen skal de gaa.

Ja, nu har De faaet mig paa Døren, gode Frøken Pretzmann; men se nu til, hvornaar De faar mig indenfor den igjen! Nu ønsker jeg maaske nok saa ivrig at blive i Rom, som De ønskede, jeg skulde komme der. Føler De nu ikke, hvor megen Tak jeg er Dem skyldig? For hver lykkelig Dag, jeg har i Rom, maa jeg takke Dem, og for hver en nyttig Dag maa jeg takke Dem dobbelt; og bliver jeg lykkelig for mit hele Liv, da er De Aarsag dertil. Jeg har fundet den Godhed og Selvfornægtelse, som knap En af Tusende finder, og vil nu ogsaa bede Gud, De dog med Glæde maa se Frugten af Deres Opofrelse. Jeg siger dette ikke for at sige Komplimenter, men fordi jeg føler det. Jeg véd ogsaa, at De ikke forlanger Andet af mig, end at jeg kjærlig ihukommer Dem; Mere kan jeg jo for Øjeblikket heller ikke give — jo, en lille Figur, naar jeg kunde finde Lejlighed til Danmark; men det er da nok ogsaa bedst at blive med det, indtil jeg er bleven lidt berømt; saa har den dobbelt Værdi; ja, men det er sandt, saa bliver jeg sagtens stolt! Men det kan Thorald kurere mig for, naar han tager fat og skjænder lidt paa mig; saadan gaar det sommetider, naar jeg inte

---

¹⁾ Jerichau havde i 1838 udstillet: 1) »Tro, Haab og Kjærlighed«, Gruppe, 2) Amor, Studie, og 3) Skitse til et Gravmæle, Basrelief. Det er altsaa disse, her er Tale om.

har været saa ganske artig, saa kipper det lidt i mig, naar jeg tænker paa Thor; men saa husker jeg, han kan inte naa mig, og jeg kan inte høre ham. Men det er sandt! Hvordan har det sig med Spejlet? Har De set Noget? Nej, rigtig god har jeg ikke været, men rigtig slem heller ikke.

Idag, da Thorvaldsen korrigerede mig, ytrede jeg for ham den Glæde, hvormed jeg arbejdede; da smilede han paa den ham egne, indtagende Maade og sagde, at det var slemt, han nu rejste bort; jeg bemærkede, at det endnu var værre, hvis han ikke kom tilbage før Vinteren,¹⁾ og at jeg var overbevist om, at de hjemme vilde bruge alle Midler for at beholde ham. Da faldt han igjen i de gamle Tanker over den mod hans Ønske forestaaende Rejse. . . . . Naar han bare maa leve og Gud give ham og mig Sundhed, da frygter jeg ikke længer for Fremtiden. Deres Godhed er Aarsag til min kommende Lykke. Deres taknemmelige Adolph kan aldrig glemme Dem.

Til Th. Læssøe, J. T. Lundbye og
Nicolaj Blædel.

Den 4de August 1838.

... Medens jeg ihukommer det, vil jeg gjøre Thorald og Johan opmærksomme paa, at den Kopi efter Tizian²⁾ i Kobber, som staar i Kunstforeningen, er ingenlunde, som Kancelliraaden³⁾ sagde, en daarlig Kopi, men akkurat det Modsatte; af Alt, hvad jeg har set hjemme efter de Gamle, er Intet saa sandt som denne. For at prøve min egen Mening, spurgte jeg Kuchler om hans, og han sagde, den Kopi blev her erkjendt for at være en meget god Kopi; tillige var det heller ikke sandt Hvad

¹⁾ Han blev, som bekjendt, borte til Sept. 1841.

²⁾ Vistnok »Den hellige Sebastian«.

³⁾ C. J. Thomsen.

Kancelliraaden sagde, at den stod i Kunstforeningen, fordi Ingen vilde have den; thi den er baade bestilt og betalt af Kongen.

Kancelliraaden maa slet ikke tro, at han af at se paa sine gamle Kobbere lærer at kjende Raphael.

Naar jeg bare vidste, hvorledes jeg skal faa sendt Noget hjem, naar den Tid kommer, at jeg vil søge Stipendium. Skulde der gaa nogle Skibe fra Kjøbenhavn til Livorno, da underret mig derom.

..... Det er Løverdag Eftermiddag, og imorgen skal Thorvaldsen rejse. Jeg maa nu snart tage Afsked fra Eder; men det er kun paa Papiret, i Aanden tage vi aldrig Afsked, dér leve vi hver Dag i fortrolig Omgang, uforstyrret af Hvad der i Verden monne ske.

At jeg ikke ombord var saa ganske tilfreds, begynder jeg at finde i sin Orden og er nu des gladere ved at være sluppen ud af det lille, despotiske Rige; det er den personificerede Prosa midt i det poetiske Hav, saadant et Krigsskib.

Igaar gik jeg ind i et Nonnekloster og satte mig tæt oppe ved Alteret for i Nærheden at betragte Nonnerne ved deres Bøn; men ikke længe fik jeg Ro dertil: jeg hørte paa engang Kirkedøren blive lukket i, og hvor blev jeg bestyrtet ved at se mig alene indespærret blandt bare Nonner; jeg gik for at søge en Udgang og traf en mangeløs smuk Nonne, der vinkede ad mig; jeg fulgte tavst hendes Vink. Hun gik foran og blev ved at læse i sin Bog; en stor Nøgle satte hun i den forreste Dør — bestandig læste hun — Døren gik op, og hvor tror I, jeg var? Bæ: paa Gaden. Men jeg glemte min Bog derinde og fik derved Lejlighed til at se hende nok engang.

Hermed sender jeg Eder de lovede Lavastene, men — som I ser — er det kun slette Kunstværker. Dog, det er jo heller ikke Kunstværket, der skal gjøre dem interessante for Eder, det er snarere det brændende Venskab, I vil ihukomme, og den Ven, som sender Eder det, hvis

Hjærte føler saa varmt for Eder, som Flammen brænder i Vesuv....

Thorvaldsen er indtil sidste Øjeblik elendig over, at han skal rejse.

Nicolaj maa hilse Grundtvig i Kjøbenhavn og Grundtvigs i Gladsaxe ¹⁾, naar Du ser dem. Thorald maa hilse H. C. Andersen fra mig. (Alle paastaar her, at han var en Nar og et Vrølelhoved, og at »Improvisatoren« er ikke Andet end Vrøvl og Sludder.)

Nu skriver jeg Eder ikke til, førend jeg har faaet Svar paa dette Brev; det koster ellers for mange Postpenge. Naar jeg faar Brev, da lad mig vide, om min Moder og mine Søskende ere vel.

Dersom Frøken Pretzmann skulde have kjøbt Herregaarden eller det lille Hus, da sig mig ogsaa dette; skjønt jeg ingen Brug kan gjøre deraf for Øjeblikket, vil det dog lige fuldt glæde mig.

Til Slutning vil jeg sige Eder Farvel, I allerkjæreste Venner! Saa mange som der er Kløverblade paa de danske Enge, saa mange Gange tænker jeg paa Eder. I er mit lille, friske, grønne Kløverblad i Danmarks Vang, der kun er Faa, som ser, fordi det staar saa beskedent imellem spraglede Blomster; men det er godt, ellers blev jeg jaloux, hvis der var Flere, som kunde elske det saa højt som jeg. Der har ej heller Nogen saa stor Ret til det, som jeg; thi naar det var, at den gode Gud længe ikke lod den velsignede Regn falde, saa gik jeg hen og vandede det saa godt jeg kunde, og saa gjengjældte det mig med et venligt Smil og lovede mig altid at ville være mit. — Det Løfte gjør mig rolig. Nu vil jeg bede Gud altid at være det nær og beskytte det med sin Faderhaand, saa jeg maa finde det uforandret i sin englelige Skikkelse, rent som

¹⁾ Grundtvigs Broder Otto var, som bekjendt, Præst i Gladsaxe, og Nicolaj Blædels Broder Ludvig (død som Provst og Sognepræst i Kjeldby paa Møen) var paa denne Tid forlovet med en Datter herfra.

Englene i Himlen. O, Nicolaj, tænk tilbage paa vor lykkeligste Tid i Livet. Thorald har ikke glemt Valløturen, Johan ikke Aftenerne i Løvstrædet! Nej, I vil jo aldrig glemme

Eders Adolf.

Til de Samme.

Rom, d. 6te Nov. 1838.

Kjære Venner! Hvem af Eder er det, som har glemt mig? Jeg har endnu intet Brev bekommet og vilde være i Forlegenhed, hvis jeg ikke her havde fundet et godt Menneske, som vilde hjælpe mig. Dog, jeg har jo Ingen Noget at bebrejde. Jeg antager, at I har afsendt Brev til mig, men at det er gaaet tabt paa Vejen (som før er sket her); derfor skriver jeg.

Naar jeg faar et Brev fra Danmark, da vil jeg blot ønske, at Alt maa staa saa vel med mine Kjære dér, som det staar med mig her. Jeg er altid rask og i et langt bedre Humør, end jeg var hjemme; jeg savner kun et kjærligt Brev fra Eder. Hvorom Alting er: skriv mig hurtigt et Brev til; lad mig vide, om min kjære Moder léver vel. Naar jeg intet Brev faar, da maa jeg jo tro, at det staar ilde til: Guds Vilje ske da! — Nicolaj, Du vil dog glæde mig med et Brev? — Om Kunsten er jeg ikke oplagt at tale; jeg kopierer Thorvaldsens Merkur i denne Tid og vil i Vinter kopiere Torserne paa Parthenon.

Det maa ikke undre Eder, om dette Brev er lidt bagvendt; først naar jeg faar Brev fra Eder, véd jeg ret Hvad jeg vil skrive. Jeg har det, Gud ske Tak, godt, og det maa være Eder Nok, hvis I har mig saa kjær, som jeg har Eder. Vidste jeg blot, at I Alle havde det godt!

En ung Bayerer (Billedhugger) er her, til hvem jeg har sluttet mig, og uden hvem det kunde staa daarlig nok til med mig baade sjæleligt og legemligt (Sult). — Den første Entusiasme over Rom er sluttet, og jeg maa nu ogsaa

her lære at skjelne Løgn fra Sandhed. — De Danske her ere Alle meget omgængelige Mennesker, og jeg kommer godt ud af det med dem; dog — saa daarlig som jeg er i Tysken, saa godt forstaar Widman (saa hedder min tyske Ven) og jeg hinanden, saa hans Selskab er mig dog kjærest. Vi bor i Hus sammen og har en gammel, skikkelig Værtinde.

Hvorledes har min lille Thorald det? Dig vilde jeg gjerne sige et Par kjærlige Ord; men Pennen er stum. Thorald! Du troede aldrig, at Du var Noget for mig, uagtet jeg daglig forsikrede Dig om mit Venskab; hvor meget mindre vil Du nu tro det, om jeg ogsaa malede Papiret fuldt med søde Ord. — Nicolaj og Johan! I ere jo ogsaa mit andet Jeg i Danmark, trøst I da den lille Tredjepart, som er for beskeden til at glæde sig, medens Tid er. O, kjære, kjære Venner, var jeg blot hos Eder, da vilde mit Hjærte blive saa barnligt, som det ofte før var i Eders Selskab; thi jeg blev da ligesom I. Gud bevare Eders unge Hjærter! Glem ikke at bede til Gud; han bevare Eder og bringe Adolf tilbage til Eder!

Hils alle gode Venner!

Gode Frøken Pretzmann! Vær kjærlig hilset fra Deres

Adolf Jerichau.

Til de Samme.

Rom, d. 26de Nov. 1838.

Kjære Venner, Thorald, Nicolaj og Johan! Jeg er kjed af at vente paa Brev fra Eder og vil derfor skrive nok engang for om muligt at bekomme et Svar. . . . Jeg kan ikke vide, hvorledes Tingene hænger sammen; men hvorom Alting er: et Brev maa jeg dog i det Mindste faa. — Man lever i Rom ikke alene af Ruiner, men undertiden ogsaa af Mad og Drikke, og det faar man ikke her for Ingenting. Skulde Sagen slet og ret forholde sig saaledes,

at jeg ingen Penge kan faa — naa i Guds Navn, saa er det bedre, at jeg véd det itide, end at jeg her skal gjøre saa megen Gjæld, som jeg siden aldrig kan betale; jeg er rolig belavet paa det Værste, saa skriv mig uden Omsvøb Alt — men snart!

Jeg er rolig! Og skulde derfor Ovenstaaende være Hjærnespind, da værer ogsaa I rolige for mig; jeg skyder mig hverken idag eller imorgen. Er blot ikke min Moder syg — eller I, kjære Venner? Naar jeg faar et Brev, lad mig da se alle Jeres Haandskrifter! — Om Thorvaldsen og Prinsen faar jeg maaske ogsaa Lidt at vide (ikke om Folke-Optrinnene), men Hvad der angaar mig: om Thorvaldsen kommer tilbage til Rom, eller hvad? — I kan hilse ham, at Alting staar vel her i hans Bolig og i Studierne; »Vulkan« er opstillet i det store og ser pragtfuld ud. Signor Gallis¹⁾ Figur er afstøbt og har Alles Bifald. Jeg kopierer den antikke Diskoskaster i naturlig Størrelse, som der er en Afstøbning af hjemme,²⁾ og vil gaa paa Akademiet om Aftenen, saa snart jeg faar Raad dertil. »Merkur« har jeg kopieret i halv Størrelse; men den er slaaet sammen igjen, fordi det var dyrt at lade støbe den. Naar Foraaret kommer, da vil jeg gjøre en original Figur, hvis Omstændighederne vil tillade det; den tilligemed andre Smaating i Terrakotta kan jeg da have Haab om med et svensk Skib, som kommer her efter Fogelbergs og Qvarnstrøms³⁾ Arbejder, at faa sendt til Danmark til næste Vinter.

Lige saa oplivende det er at se den antikke Kunst, saa ynkeligt er det at møde den Masse af moderne Arbejder, der sædvanlig kun ere forskjellige derved, at det ene

1) Vincenzo Galli, Thorvaldsens Elev, havde under Mesterens Fraværelse det Hverv at modellere en Del Kompositioner, som T. sendte Tegninger til fra Kjøbenhavn, og som skulde anvendes i Torlonias Villa ved Castel Gandolfi.

2) Paa Charlottenborg.

3) Som bekjendt svenske Billedhuggere.

er galere end det andet. Med Undtagelse af vores Thorvald og hans Elev Tenerani¹⁾, da er det Øvrige visselig kun et Foster af Tidens Koketteri. »Dømmer ikke, paa det, at Du ikke selv skal dømmes!« Men jeg siger dette med Hensyn paa Dem, som ikke elsker Kunsten, [og] som gjør deres Studie (Atelier) til en Butik, af hvilke her er Adskillige; om dem kan man vel ikke dømme for strængt.

Hvor vilde det ikke glæde mig, hvis jeg kunde høre fra Jer, elskede Venner, at I lever i en kjærlig Omgang med hverandre. der bør være Fortsættelsen af den lille Kreds, vi slog om Nordens Kæmpeaand. Ja, jeg tvivler ikke derpaa; thi var det ægte nordisk, da er det ogsaa varigt og trofast.

Sig mig ogsaa, hvor glædeligt det var at høre Grundtvig tale om Historien²⁾, og glem aldrig at hilse de Faa, vi med Glæde kalde Brødre i Aanden, om de endogsaa ikke kjende mig; for vi kjender dog hinanden. — Lille Frølich havde Du jo isinde at optage i vort Forbund, Johan! Hvor gaar det? Købke og Niels Hansen tænker jeg ofte paa; de ere visselig gode Mennesker. — Lille Thorald! Naar Du taler med de kjære Ingemanns, tænk da paa Din Adolf, der er Din og Johans og Nicolajs hengivne Ven i al Evighed og kan i saa fuld Forstand ikke blive nogen Andens, men vil dog gjerne elskes af alle gode Mennesker. Ere I blot mine kjære, uforandrede Venner, og der ikke er tilstødt Eder noget Ondt eller nogle Andre af mine Kjære paa Jorden, da vil jeg takke Gud i Himlen, da mangler mig Intet. Jeg bør alligevel takke Gud, fordi han giver mig Sundhed og et godt Mod og Lyst til mit Arbejde og Lejlighed til mere og mere at uddanne Sjælen og leder ikke Hjærtet ud i Fristelser. — Det er saa glædeligt, at jeg ogsaa her kan faa gode Bøger,

1) Tenerani var baade Thorvaldsens og Canovas Elev i strængt plastisk Retning (1798—1869).

2) Ved Forelæsningerne paa Borchs Kollegium.

især at Beckers Verdenshistorie er her paa Dansk. Lidet Tysk begynder jeg ogsaa at kunne læse nu; jeg har med temmelig Lethed læst Goethes »Götz von Berlichingen«, og i at tale øves jeg hver Dag med Widman og andre tyske Kunstnere. Widman er et fortræffeligt Menneske med en uddannet Forstand og et ærligt Hjærte; men saa gavnligt og glædeligt det er for mig at have ham, og saa meget som jeg skjønner paa hans Fortjenester, saa kan han dog aldrig blive Det for mig, hvad mine tre Nordboere ere. — Glem nu ikke at hilse Din Moder, Thorald, og Charlotte Ibsen . . . . Ja, elskede Venner og trofaste Brødre! Eder maa jeg nu ogsaa igjen sige Farvel, men lad vor Fraværelse være kort; kom snart til mig og retfærdiggjør Jer for Jeres mistroiske Adolf — det er visselig min Skjødesynd; men værer ikke vrede paa mig, om jeg har gjort Nogen Uret! Min Kjærlighed til Eder kan aldrig kølnes, jeg er Intet uden Eder, men I maa være oprigtige imod mig igjen derfor; derfor skriv mig til, som det er! Jeg har ikke Andet at fordre og vil aldrig fordre Andet; jeg vilde ønske, at det ikke var, som det er: hvorledes kan jeg betale det igjen, og er det Ret, at Andre skal tage fra sig selv og give til mig? Hvorledes kan jeg med en god Samvittighed tage derimod? Ved Gud, jeg skal ikke blive bedrøvet, om I kunde skrive mig til, at der var en Formynder over de Penge, som nægtede dem udleveret; da kunde vi have Alle en god Samvittighed. Guds Vilje ske! . . . .

[Efterskrift i samme Brev].

Gode Frøken Pretzmann! Siden jeg modtog Deres kjære Brev, har jeg Intet hørt fra Danmark . . . Jeg er dog snart saa lykkelig at se et Par kjærlige Ord fra mine Venner. Den, som skriver de mindste Bogstaver i Brevet, holder sikkerlig mest af mig; thi jeg kan næppe faa for Meget, nu, jeg har ventet saa længe. Den Glæde, naar jeg ser et Brev til mig, kan jeg selv ikke længer fatte.

Hvad er vel alle Roms Herligheder for mig, naar jeg gaar og er urolig for Familie og Venner? For mig maa Ingen være bekymret! De har givet mig en god Genius med: den lille Kristus har min Husfrue hængt over Hovedet af min Seng. Der er noget Rørende i saadan en Tiltro til et højere Væsen. Gud lade os aldrig tabe den! Med Kjærlighed tænker Deres Adolf paa Dem.

Til Frøken Pretzmann.

Rom, d. 14de Decbr. 1838.

Gode Frøken Pretzmann! Deres taknemmelige Adolf Jerichau behøver vel ikke at sige, hvor lykkelig han blev ved at modtage Deres og hans andre Venners velsignede Breve. Det gjør mig kun ondt, at jeg har saa overilet skrevet mine to sidste Breve, især det sidste, som De nu har modtaget paa samme Tid som jeg Deres. Kun en øjeblikkelig Sindsbevægelse, foranlediget af kritiske Omstændigheder, kan undskylde mig; men De kjender jo mig og er vant til at bære over med mine Svagheder, og saa svag er jeg endnu, at det er ikke uden Bebrejdelser mod mig selv, jeg kan modtage saa megen Godhed af Dem. Hvad De skrev til mig om Thorvaldsen, glæder mig for Deres som for min egen Skyld usigelig. Ja, jeg har nu det sikre Haab, at hvis Gud, som hidtil, vil give mig Sundhed, lade Thorvaldsen leve, og mine Venners store Opofrelser formaaede endnu et hélt Aar at forlænge mit Ophold her i Rom, at da skal til den Tid (idag et Aar) staa en Figur færdig, som vil sikre min Fremtid. Og da kan vel ogsaa den Tid komme, at den lille Sten kan falde fra mit Hjærte, som nu trykker mig, fordi De er altfor god imod mig. — Det var vel i mange Henseender bedre, om Thorvaldsen var her, men det kan ogsaa i andre være godt, at han er i Danmark: med Hensyn til gode Raad og Vejledning i Kunsten mener jeg det Første; men det opvejes meget med Antikkerne, som jeg daglig hører gode Raad af, og

saa er her ogsaa dygtige Kunstnere, som Tenerani og Galli, hvilken Sidste er mig halvt i Thorvaldsens Sted; han følger strængt sin store Mesters Vilje. Hils kjærlig Thorvaldsen, at Ingen kan være ham mere hengiven end Galli og jeg; hver Dag kommer Galli i Studierne og ser Alting efter; det staar derfor ogsaa godt til. Kun én Ting ligger mig paa Hjærte: Thorvaldsen har givet Bravo ¹⁾ en Fuldmagt til at udlevere Kongen af Würtemberg de Afstøbninger, som T. har lovet ham; men skulde det ske, at Bravo benyttede sig af den Fuldmagt, da vilde Museet aldrig blive fuldstændigt, og det var derfor ønskeligt, om Thorvaldsen vilde skrive til Bravo, at Intet maa røres i Studierne, saa længe han selv ikke er her. Dette er en Sag af stor Vigtighed, og var det derfor [ikke] muligt, at De, gode Frøken Pretzmann, i al Simpelhed kunde tale med Thorvaldsen derom, eller ogsaa underrette Thiele eller en anden af Museets ivrige Formænd derom? Bravo er éngang bleven anmodet om at udlevere det, men har undslaaet sig derfor; dog dette vil han ikke oftere kunne gjøre uden ved at vise et saadant Brev fra Thorvaldsen.

I Deres kjære Brev gjenkaldte jeg en af de mange glade Timer, Thoral og jeg har tilbragt i Deres østerlandske Sofa ved det lykkelige Tebord; nu maa jeg tage tiltakke med en Stol og et Bord uden Te og Hvedebrød; men dog har jeg det ikke slæmt: Jeg sidder her alene i Widmans Værelse, hvor Solen skinner varmt igjennem den aabne Altandør, og Synet af de udsprungne Roser og andre Blomster, forenet med den varme Sol, gjør det til fuldkommen Sommer midt i December Maaned. Dog, saa smukt Vejret ogsaa kan være ude, saa er der dog temmelig koldt i Studiet, da det er saa stort, at det ikke lader sig opvarme; men naar jeg er rigtig begejstret, da

---

¹⁾ Dengang Thorvaldsens Kommissionær i Rom, senere dansk Konsul sammesteds.

glemmer jeg, at det er koldt, og snart kommer For-aaret her.

Gode Frøken Pretzmann! Den Ting, hvorom jeg nu vil tale, synes netop at ville forbyde mig at aabne Munden; men Deres naturlige Venlighed og Godhed mod mig forsikrer mig dog om, at det kun kan blive til Pedanteri længere at ville slaa Øjnene ned. Vi véd nemlig nu, hvor Meget jeg har brugt i den Tid, jeg har været her, og ringere kan jeg ikke nogen Tid leve. Naar jeg nu til For-aaret begynder paa en original Figur, vil Modellerne dertil koste henimod 40 Specier; men jeg kan om Aaret leve for 500 Rbd.; hvis der altsaa med al Deres Godhed formaas i Alt fra nu af 600 Rbd., da Gud velsigne Dem, da staar med hans Hjælp en ganske smuk Figur i naturlig Størrelse færdig og kan paa samme Tid med et svensk Skib blive sendt til Danmark; men hvis Thorvaldsen er her i Rom, da er hans Anbefaling vel tilstrækkelig; thi det er da bedre, om den bliver her, for muligen en Bestilling i Marmor lod sig tænke. — De sidste Penge, jeg modtog, er ikke Tilstrækkeligt til Mere end at betale min Gjæld med og leve den Maaned endnu for; jeg har saa i Alt brugt 240 Rbd., naar jeg regner 20 Rbd. til Rejsen fra Livorno hertil, og levet i et halvt Aar (d. 12te Jan. et halvt Aar). — Jeg beder Dem derfor, gode Frøken Pretzmann, at skrive mig til, naar De har modtaget dette Brev, og igjen sende mig en Guldkalv. — Se, nu har jeg gjort et prosaisk og dristigt Regnskab med Deres Penge, gode Frøken Pretzmann; men De er dog ikke vred paa mig derfor; jeg er jo dog nødt til at modtage Deres Godhed, hvis jeg vil leve og blive Kunstner og ikke Æventyrer, som De er saa bange for; og saa er det jo bedre, at De véd, hvor Meget jeg bruger. — Men med Alt, hvad De nu vil sige mig til Beroligelse og jeg selv kan sige, saa ligger der dog en Sten paa mit Hjærte, og jeg er bange. De kan i Tiden komme til at lide Nød for min Skyld. De maa endelig skrive mig, hvorledes det staar til med Klosteret i

Jylland, og om De faar Noget hos Moltke; men sig mig Alting saa sandt som Gud lever. Jeg glæder mig nu kun til Deres næste Brev, jeg vil nu længes stærkt paany; thi en Slags Hjemve er vaagnet hos mig ved at modtage de mange, kjærlige Breve. Hvor lykkelig vilde jeg være, om jeg et Øjeblik kunde se og tale med mine elskede Venner. Med Hilsener til Frøken Bauditz og alle gode Venner maa jeg nu sige Dem Farvel og takke Dem atter og atter og bede Dem at skrive Sandheden angaaende Dem selv. Guds Vilje ske, selv naar han ikke giver os Det, vi bede om!

Deres egen

Adolf.

Til Thorald Læssøe, J. T. Lundbye, Nicolaj
Blædel og Frederik Jerichau.

Rom, d. 27de Jan. 1839.

Dyrebare Venner! Hvorledes kan jeg takke og gjengælde Eder for et saadant Venskab, som I viser mod mig? Det er Mere, end jeg nogensinde kan fortjene, Mere end jeg har godt af at vide; thi jeg kunde jo fristes til Egenkjærlighed; men det er godt, at min Kjærlighed til Jer er overvejende. Enhver af Eders Følelser gjengjældes saa inderlig, at der er ikke mere Rum i mit Hjærte til nogen anden, naar jeg tænker paa Eder i Danmark. Det er min gladeste Kjendelse: vores Venskab og vor Kjærlighed til Norden. Hvor er en naturligere og renere Kjærlighed end den til Forældre og Fædrelandet, og hvor en skjønnere og stærkere Spore til alt Godt, end den, som udspringer deraf? Med hvilken Frejdighed og rolig Glæde jeg lever og fremdeles ser Livet imøde, kan kun I forstaa, som ogsaa har kjendt Natsiderne i min Sjæl. Ikke er jeg nu sørgmodig, kjære Johan; thi mindre Vemod bør der aldrig være i min Sjæl — den er nødvendig for, at det Skjønne kan staa alvorligt og stort for Menneskeøjet. Naar jeg tænker paa Eder, da er mit Liv ikke uden Betydning, da føler jeg

Kald til at takke Gud ved en alvorlig Stræben. — Nu er det Dig selv, jeg har hørt tale, gode Frederik, saa dybt og stille rører sig kun Dit Hjærte; men Du har den lykkelige Johan ved Haanden, saa Du bør ogsaa lade Lyset sejre over Mørket.

Jeg ser og hører Grundtvig. Hans Røst er som Nordenvinden stærk, hans Tanke som Nordlyset dunkel, men hans Følelse som Kristi Kjærlighed klar og spaaedomfuld. Ham kan I endnu høre; jeg hører ham maaske aldrig mere.

Her har gaaet det gruelige Rygte, at Adam Müller er gaaet fra Forstanden; men jeg trøster mig med, at det ikke er sandt, da I ikke omtaler det.¹⁾ Det var sørgeligt, om Danmark skulde miste alle sine haabefulde Kunstnere; det har allerede tabt for Meget i Bendz²⁾ og Petzholdt³⁾ Jeg har det Haab, at mine Venner træder i deres Sted. Lundbye skal gaa paa Akademiet og øve sig i Figurer og imellem gjøre en Komposition af Danmarkshistorien; thi Du opfylder ikke Din Pligt, hvis Du ikke udvikler de Evner, som Gud har givet Dig. Danmark har Nok af smaa Landskabsmalere og Genremalere, men savner meget en Kunstner i højere Retning. Dette er en Sag, jeg mener saa alvorligt, at det vilde bedrøve mig meget, om Du ikke tænkte derpaa. — Frølich sætter jeg ligeledes Tillid til. Om jeg ikke bliver noget Stort, skal I dog blive det. Vi bør Alle stræbe derefter.

Du taler saa levende i Dit Brev om, naar vi igjen skal ses, kjære Johan! Men naar og hvor? I Danmark næppe! Hvad skulde jeg dér for det Første? Men om det var muligt, at Du om et Par Aar kunde komme ud, da kunde vi, om jeg intet Stipendium faar, dog maaske ses i München. Dér er ogsaa Malere af en højere Natur, end man kjender,

1) Overanstængelse havde virkelig for en Tid rystet denne Kunstners Forstand.

2) Død 14de Nov. 1832, endnu ikke 29 Aar gammel.

3) Død 1ste Avgust 1838, 33 Aar gammel.

ja, end man kan lide hjemme; der er ogsaa meget Skidt, det véd vi nok, men Kaulbach og Cornelius høre dog til de Stiveste i Evropa. Saa længe som vi agter at blive Kunstnere, da skal Tingen tages for Alvor alvorlig, og Fanden tage Den, som ikke gjør det! Det hedder ikke at tale om det, men handle; thi de Danske her i Rom taler immer om det Høje i Kunsten, men holder sig dog kun til det Lave. Alle raaber højt om Antikkerne og de gamle Malere; men kun Faa gjøre derefter. Det er en anden Sag, hvis man redeligt har brugt sine Kræfter, og der dog ikke vil komme Noget ud af det, ja saa gjør man ret i at lade den Sten ligge, som man ikke kan løfte . . . Den beskedne Thorald maa nu ikke beskyldes mig for det Samme, som da jeg engang sagde noget Lignende ude i Kasketten. Kunstens Veje ere saa flersidige som Naturens Forskjelligheder. Hvem vil nægte Købke og Andre deres Fortjeneste! Hvem tiltales ikke af Hvad som er uskyldigt og sandt i sin Art!

Det er just glædeligt, at vor Stræben er saaledes forskjellig; thi saa have vi Intet at misunde hverandre, men Alt at ønske for hverandre; i Hovedsagen have vi dog det samme høje Maal i Kunsten som i Livet.

Det er smukt af Dig, Johan, at Du kan lade Dig overtale til at rejse med til Assens; mon ikke ogsaa Thorald og Frøken P. vil give efter for vore Bønner? De har i Grunden lovet mig det.

Nicolaj tror nok at blive Stedbarn idag; men det var stor Uret; thi Du har ikke længe glædet mig saa meget med et Brev som [med] dette; thi skjönt det er, som der udviklede sig noget Nyt hos Dig, saa er det dog nok min egen, elskede N., der kommer til rolig Bevidsthed hos sig selv; de tørre Skolebøger kan nu ikke længer holde tilbage den Guddomsfunke, som var Sjælen i vort tidlige Venskab, der gjorde det muligt for to Børn under sig selv at udvikle en Ide-Verden, der kunde gjøre Dem selv lykkelige, ja, [ved] Hvad De ikke selv kunde forstaa, før en

anden Alder kom, der forklarer Udviklingen af vores Sjæl og Hjærte fra først til sidst. Se, det er den gamle, kjære, i Livsomvexlingerne halvt forsvundne Nicola j, der vender tilbage til sin Adolf. Ja, saaledes skal vi Alle, i hvor end Skæbnen her fører os hen, engang ses Ansigt til Ansigt dér, hvor Intet mere kan adskille os.

Fra Købke skal jeg hilse Jer meget; han lever godt og er sig selv lig. Det glædede os at høre, hans Broder er bedre; han skulde gjøre en Rejse, saa kom han sig nok . . . . Hils Din gode Moder, kjære Thorald! Her er i denne Tid en Kandidat Hammerich¹⁾, som jeg holder meget af; jeg vil give ham et Brev med til Eder; han har megen Kjærlighed for Kunst. Kuchler har været noget syg, men nu er han bedre; ellers staar Alt vel.

Til Frøken Pretzmann.

Rom, d. 26de Jan. 1839.

Gode Frøken Pretzmann! Hvorledes skal jeg takke Dem for Deres Godhed, om ikke ved at skjænde, fordi det gaar for vidt; thi De vil dog ikke gjøre mig til Kapitalist udi Rom? Jeg har nu en Kapital paa over 100 Scudi²⁾ imellem Hænderne og kunde jo let blive til Bankør i Stedet for Billedhugger. Hvis De derfor sætter mest Pris paa Billedhuggeren, da send ham for det Første ikke flere Penge; han vil desuden, tror jeg nok, indfinde sig, naar han mangler Noget. Jeg begynder at forstaa, hvorledes rige Folk maa ængste sig for deres Penge for Tyve og Skarnsmennesker. Pokker være rig!

Thorald skjænder, fordi jeg bruger 2 Mark til Aftensmad; men det er kun Skarnstunger, som gjøre saadan Beskyldning.³⁾ Jeg spiser ingen Aftensmad eller ogsaa

¹⁾ Martin Hammerich.

²⁾ 100 Scudi = 379 Kroner.

³⁾ Som det vil erindres er det ham selv, der har fortalt det i Breve øverst S. 75.

ingen Middagsmad; jeg spiser éngang om Dagen, Kl. 4 om Eftermiddagen, og da, er det sandt, spiser jeg omtrent for to Mark; men det er ikke Meget. I dette Punkt har det ingen Nød; thi med Rigdom følger gjerne Gjerrighed. Saaledes sparer jeg ogsaa paa Klæderne; jeg gaar hver Dag i den blaa Frakke og de gulblaa Benklæder, saa de nye er immer nye. — Naar jeg har drukket min Chokolade om Morgen, gaar jeg i Studiet, ikke i Thorvaldsens, dér er saa koldt, jeg har faaet Lov til at staa i Wagners paa Villa Malta, hvor Widman har rejst en Kakkelovn op for Modeller, som jeg ogsaa har benyttet mig lidt af og gjort en lille Skitse til en Statue, hvilken Stilling Wagner sagde var hübsch. Ellers kopierer jeg den smukke Parthenons Torso, som findes for Øjeblikket i Wagners Studie. (Widman gjør en grandios Figur). Klokken 4 gaar jeg at spise, i Mørkningen paa Akademiet og om Aftenen med Qvarnstrøm hjem, hvor vi læser nyttige Ting tilsammen; vi har læst Korstogene af en dygtig tysk Forfatter og læser nu Trediveaarskrigen af Schiller paa Tysk, og naar jeg er kommen i Seng, læser jeg altid et lille Stykke i Beckers Verdenshistorie. Er jeg vel saa slem, som Thorald tænker? Naar der kommer Nogen fra Rom, da spørg dem, om jeg gaar for meget i Kneipen.

At Thorvaldsen har sagt, at jeg dog ikke skulde lægge Penselen ganske bort, men dyrke begge Delene, kan kun lidet glæde mig; thi det er det Samme, som at jeg duer til ingen af Delene. Det er ogsaa underligt at vise ham saadant noget Jux.¹⁾ Men jeg véd, at De gjør det i en god Mening. Jeg længes umaadelig efter at begynde paa min Figur; det er sikkerlig paa den høje Tid at gjøre Noget, der kan hjælpe op mit gode Navn og Rygte; thi jeg véd, det staar saare slet til dermed.

¹⁾ Maaske Oliemaleriet »Legende Amoriner«, der var udstillet i 1837.

Vil De have den Godhed, kjære Frøken Pretzmann, at spørge Thorvaldsen, om han tillader, at jeg i Sommer har Model i det lille Studie over Gaarden og dér udfører min Figur. Galli mente, at det ikke kan gaa an, fordi der kommer Fremmede; men om Sommeren kommer kun Faa, og hvis der kommer Nogle, da kan Modellen jo gaa, medens de opholder sig i de andre Studier. Vil De, inderlig gode Frøken Pretzmann, endelig spørge ham om dette; thi det vilde koste mig græsselig Meget, om jeg skulde leje Studie.

Jeg har sikkerlig den smukke Pude med til Rom; hvordan ellers? Men det grønne Taft er immer omkring; naar det er lidt koldt, lægger jeg den over Fødderne om Natten. — Man savner i Rom ingen Adspredelse undtagen et hyggeligt Tebord.

Mit Portræt skal jeg nok sende; men at Kùchler vil male det, kan jeg ikke love. Naar De altsaa skriver igjen, inderlig gode Frøken P., da send mig ingen flere Penge, men derimod den Tilladelse af Thorvaldsen at staa i Studiet; hils ham taknemmelig fra mig, sig, at jeg hver Dag betragter Kunsten med mere Alvorlighed, og at det ikke er min Skyld, han har faaet det Stads at se, som jeg tidligere har gjort hjemme. Hav nu den hjærteligste Tak for al Deres Godhed imod mig. Hvis Skæbnen vil, da skal den sandelig ikke blive ugjængjældt. Gud lønne Dem derfor i Himlen! Vær forsigtig, gode Frøken Pretzmann, og sid ikke i et koldt Værelse og mal; jeg maa nok til at skjænde igjen for al den Malen.

Jeg er

Deres taknemmelige

Adolf Jerichau.

Til Thorald Læssøe, J. T. Lundbye og
Nicolaj Blædel.

Rom, den 8de Febr. 1839.

Det er idag den tredje Dag i Karnevalet, og jeg længes kun efter, at Klokken skal blive tre; thi saa er Alt lystigt paany. Jeg har været ude at plukke Blomster til at kaste paa Pigerne; men det er dog kun daarlig fat med os Danske, som næsten Ingen kjender; vel har jeg i Vatikankanet og paa Spasereture gjort stumme Bekjendtskaber med enkelte smaa, skjælmske Englænderinder; men det er dog hverken hélt eller halvt. Det er hos mig noget Nyt, at næsten alle smukke Piger gjør Indtryk paa mig; dog er det især dem fra Norden og derfor i Almindelighed Englænderinderne, da de ere de fleste og smukkeste, hvorvel Enkelte ere ogsaa meget stygge; men paa dem ser jeg desværre ikke. Det mangler mig blot, at jeg skulde kunne Engelsk, da gav jeg strax mit Hjærte hen. Igaar var jeg saa uheldig ikke at opdage mine egne Smaa, hvorfor jeg gik temmelig mismodig fra Karnevalet; men idag skal jeg komme i god Tid, vel forsynet med Blomster og Konfetti. om Fortuna saa vil være mig gunstigere; Korsoen er saa lang, og Skjønhederne saa mange, at det er vanskeligt at finde dem, man søger. — Med Skulpturen gaar det, som det kan, i denne Tid; Hvad ere vi Mennesker, naar Amor har vundet Sejer! Det er kun Suk og Klage, afvexlende med en uforklarlig Lyksalighed. Aldrig har jeg været saadant et Barn, som jeg nu er bleven; et heldigt Møde, et venligt Øjekast er Det, jeg skatter mest af Alt, og Hvad kan det dog hjælpe mig, saa længe jeg ikke kan tale et Ord! Det bliver kun værre og værre. Nu siger I vel, jeg er en forliebt Nar; men det er ikke saa meget Følelsen for en enkelt Gjenstand, som Savnet i det Hele af en aandrig Omgang med Væsener, hvis Følelse er skjønnere, og hvis Omgang er lykkeligere end alle Livets mest aflebne Former. Jeg tænker paa de smaa Besøg, jeg gjorde i Assens, medens jeg var i Kjøbenhavn, hvor uendelig vel

jeg følte mig i Nærværelsen af mine Søstre. Det er netop et saadant Savn, det allermest maa paatrænge sig, naar man lever saa alene som her i Rom, hvor overhovedet intet lykkeligt Forhold findes hos de Indfødte. Ved da at se Væsener, der ere Sjælen i disse elskværdige Familieforhold, kan det umuligt være Andet, end at Hjærtet maa løbe af med Forstanden og, idet det søger at nærme sig denne beslægtede Gjenstand, opfylde Sjælen med et uudslukkeligt Savn. Maaske kan I ikke forstaa mig, hvad jeg ikke heller ret selv kan; men det er ogsaa ikke Forstandens Sag. Dog er det klart, at uden dette indre Savn (det forgrene sig saa mangfoldigt, i saa forskellige Retninger det vil) var ingen Digter og Kunstner, ja, intet Menneske et sandt Menneske; saa det er ikke saa slemt, som det lader, det er jo desuden et Aag, som Enhver heller end gjærne bærer, ja, Den er kun at beklage, som aldrig har baaret det, og Den åt misunde, som har fuldt op at slæbe paa.

Klokken er mange; med Bøn til Fortuna tager jeg Blomsterne under Armen. Hvem er lykkeligere end Den, som i Karnevalstiden har Hjærtet fuldt af Kjærlighed og Næverne fulde af Blomster og Konfetti!

[Senere].

Mine tro Venner! Det er ikke uden Beroligelse for en endnu ung Sjæl at kunne kalde mere end En saa; det er, som Naturens evige Love staa uforanderlige, medens Menneskelivets forskellige Perioder vexle frem og tilbage og dens fremadskridende Udvikling kun bliver mulig ved Fastholdelsen af disse. Jeg mener: saa er det med Eders Venskab, der staa uforandret, medens min ustadige Higen efter nye Erkjendelser vilde ødelægge mig, hvis jeg ikke kunde vende tilbage i Tanken til Eder og finde Erstatning for Hvad jeg ikke fandt og Ro til at ordne hvad Nyt jeg lærte, der saaledes dog tjener til en fremadskridende Udvikling for mig.

Jeg tror vel ofte, at der nu er en fuldkommen Orden i alle mine Kjendelser; men det er og kan ikke være saa; thi enhver Ting maa have sin Tid. Jeg er ung endnu og maa vist prøve mangt et Sværd, før jeg finder det, som kan bide baade Kjød og Sten. Livet er en stor Højskole, og vi maa blot ikke tro, den er saa let at gaa igjennem. Jo Mere man lærer, des beskednere maa man blive, og des mindre Tiltro kan man have til sine, uden at kjende Tingene, tidligere forudfattede Fordomme. Det er vel sandt, at vi paa den anden Side maa gaa ud fra vor egen Opfatning af Tingene og udvikle den i os selv ejendommelige Guddomsfunke; men dette er netop Opgaven: med et for Fordomme frit og klart Blik at betragte Alt, uden derfor at lade sig blende af et stærkt Skin, eller forlade sig selv, for aandløst at imitere Hvad der af Naturen dog er os fremmed. — Det gjør os vel ofte noget Hovedbrud at tænke saa meget paa Ting, der i materiel Henseende kan være os ligegyldige; men det var jo sørgeligt, om vi ikke kunde have saadanne smaa Ulejligheder i Verden.

Gode Venner! Overbringeren af dette Brev er Kandidat Hammerich, et Menneske, jeg bærer megen Agtelse for og holder lige saa meget af. Jeg ønsker, at han skal gjøre Jeres Bekjendtskab . . . . Naar jeg sender hjem nogle Skitser i Terrakotta, da tilhører en af disse ham; han har vist sig meget forekommende imod mig, saa jeg skylder at være erkjendtlig . . . .

Lev vel, kjære Venner! Jeg gaar paa Frieri i denne Tid og har derfor ikke mere Tid at tænke paa Jer. Dog er jeg lige fuldt

Jeres uforandrede
Adolf.

Til de Samme.

Rom, sidste Karnevalsaften.

Jeg véd iforvejen, at det er Daarskab at ville beskrive Eder Karnevalet, da I ikke kan og ikke vil sympatisere med mig; men det er det Samme: jeg vil til Trods [derfor] dog skrive Noget derom. Paa Korsoen om Eftermiddagen Kl. 3 samler sig af Roms Beboere baade Fremmede og Indfødte, Rige og Fattige, Maskerede og Umaskerede, Forliebte og ikke Forliebte, ulykkelige Elskere og lykkelige, kort sagt: Alt, hvad som findes. Man løber Gaden igjennem fra Ende til anden og udspejder, hvilke Skjønne der sidder i hin Vogn eller staar paa denne Altan; har man nu Lykken med sig og træffer den Rette, da tilkaster man hende Konfetti eller Blomster, og det er uheldigt, hvis man ikke faar det besvaret. — Jeg stiller mig netop paa et Sted, hvor jeg paa den ene Side har en blond Italienerinde, klædt som græsk Blomsterpige i en hvid, tilsluttet Dragt med et rødt Bælte, rød Garnering, Hals- og Arm-Baand. Hun er unægtelig den Skjønneste paa hele Karnevalet. Paa samme Altan staar mange andre brogede Skjønne, men som dog kun tjene til at gjøre hende fuldkommen. Her bliver ogsaa snart Trængsel, og Buketterne flyve i Mængde om hende; dog griber hun dem med den Lethed, hvormed kun en saadan Arm kan bevæge sig. Hun besvarer Alt med samme Venlighed, og der er Ingen, som ikke henrives derover. Jeg er dog kun en kold Tilskuer mod de jublende Italienerne, og ofte har jeg Øjnene vendt til den anden Side, hvor en endnu koldere Tilskuerinde sidder i et Vindue. Hun er fra det kolde Norden, klædt i en tarvelig Dragt, ikke meget smuk, men dog takkelig. Jeg har allerede kastet Konfetti derop; men hun vil slet ikke deltage i Lystigheden. Tidligere har vi gjort et Øjnebekjendtskab, men hun synes ikke at ville vide mere deraf; (dog dermed lader jeg mig ikke nøje). I en Vogn har jeg derimod truffet to andre Englænderinder (det er nemlig hin ogsaa), som venlig besvarede min Dristighed;

de ere meget unge, blonde, og den ene næsten regelmæssig smuk; hun er ogsaa blandt mine Inklinationer.

Men der bliver skudt fra Engelsborg ¹⁾, Vognene maa forlade Korsoen og gjøre Plads for Hestevæddeløbet, der bestaar i, at de lader nogle løse Heste løbe omkap igjennem den urolige Folkestimmel; jeg saâ en Mand, som derved var bleven traadt ned af Hestene, blive baaren halvdød bort. Og vi vil vende Øjnene fra dette Sørgespil, medens vi hist og her opdager enkelte Lys i Vinduerne og i de allerede tilbagevendte Vogne. Nu begynder et Spil, som jeg aldrig har set Mage til. Det Hele drejer sig kun om den Smaating, at den Ene slukker den Andens Lys ud; men den Livlighed og Glæde, hvormed dette gaar for sig, lader sig ikke sige; man maa selv høre den Skrigen og Raaben: »Senza moccoli! Senza moccoli!« ²⁾, før man tror, det er muligt, at en saa ensformig Lyd kan blive Udtrykket for de frieste og mest forskellige Glædesytringer; de Vilde i Urskovene kan ikke ytre deres Glæde naturligere, og dog sker dette med den største Velanstændighed og Delikatesse, selv fra den simpleste Sjøver; ja, det er en Folkefest, som vist ikke har sin Lige nogensteds. — Hin førstnævnte Skjønne stod saa højt, at vist Ingen kunde ret naa at udslukke hendes Lys, hvor megen Anstrængelse der end blev gjort derfor; hun holdt det med en triumferende Mine højt i Vejret og skreg med: »Senza moccoli!«. Den alvorlige lille Englænderinde lige over for satte immer samme Ansigt op; men Nok er det: hun forførte mig til det Samme, saa jeg stod tavst og saâ næsten mere paa hende end paa den skjønne græske Pige og den blændende Lysvirkning ned ad Gaden. Sandt at sige, er det galt fat med mig, om det saa er Forliebelse eller Hvad det er.

---

1) Som bekjendt Roms Fæstning.

2) »Uden Lys!«

Sidst i Februar.

Her er daglig det yndigste Vejr, alle Foraarsblomsterne springer ud, ogsaa enkelte Træer begynder at grønnes; men det mærkes dog kun lidt; thi de vintergrønne Pinjer, Cypresser og Egene ere Nok for at gjøre det til Sommer, saa snart Solen skinner. Ja, det er uendelig skjønt i Italien om Vinteren, naar man blot kan være ude; thi i Husene er [der] koldt og kjedeligt.

Jeg var igaar for første Gang oppe i Kuppelen paa Peterskirken, hvor man først rigtig kan blive overbevist om dens Størrelse. Jeg gaar ofte i Vatikanet og andre Gallerier og begynder nu at faa lidt Rede paa de forskjellige Skoler og Mestere, som jeg bedre kan forstaa hver i sin Tid og paa sit Sted derved, at jeg flittig læser Historie. Jeg er ikke længer saa ivrig i at kopiere, da jeg længes efter selv at gjøre en Figur, og da det ikke heller er saa godt at faa en Oversigt over det Hele, naar man taber sig i det Enkelte.

Jeg vilde ønske, at Thorald og Johan snart kunde komme her; for Dig, kjære T., er her mange smukke Ruiner, og for Dig, Johan, vilde der gaa et Lys op, som med Tiden maaske kunde blive til en skinnende Fakkell for Andre. — Jeg har ikke Mere at sige Eder end gjentagne Forsikringer om min uforandrede Kjærlighed til vort Venskab og Enhver af Jer. Kunde vi blot tale sammen engang imellem, da var Alting mig tilpas i Verden. Glem nu ikke at hilse alle Kjære fra mig: Frølich o. s. v. Hvorledes er det med Kancelliraad Thomsen? Det er dog en god Sjæl. — Farvel, elskede Brødre og Venner! I mindes med Kjærlighed af

Jeres Adolf.

Jeg har i denne Tid haft saa umaadelig travlt med at læse Historie. Jo længere jeg kommer frem til vor Tid, des mere interesserer jeg mig for samme, og det bliver mig klart, at det Menneske, som ikke vil leve i sin Tid, han er

en Pedant. Jeg vil nu hellere være Statsmand end Eremit. — Da jeg rejste, bad jeg Frederik købe Beckers Verdenshistorie til dem hjemme i Assens; denne Bøn maa jeg gjentage, hvis det ikke er sket. Naar vi nu engang ses igjen. har vi Meget at tale om; det er underligt, saa mange Forandringer som Sjælen maa gennemgaa; men jeg haaber dog, at vi skal ses og kjendes! Gud forbyde Andet!

Jeres Adolf.

Til de Samme.

Rom, d. 11te Marts 1839.

Kjæreste Venner! Jeg har ikke længe hørt Noget fra Eder. I har dog vel bekommet mit sidste Brev, der var sendt en Postdag før det til Thorvaldsen, hvor jeg bad Jer at underrette mig om Thorvaldsens Svar angaaende om jeg maa holde Model i hans Studier. Jeg trænger til snart at høre Jer tale, ellers véd jeg snart igjen ikke, hvordan jeg selv har det; thi jeg kan kun bedømme mig selv ved Siden af Eder. Naar I taler til mig, da vaagner jeg igjen op af mine Drømme, da bliver det først igjen Dag for mig til at finde mig selv; thi jeg er ofte langt borte, jeg véd ikke selv ret, hvor, men naar jeg er længe alene, da bliver jeg kjed af det og søger at undløbe mig selv og ty til et andet Jeg. Dog, hvorhen skal jeg vende mig, uden at min egen Skygge følger med? Jeg havde inat en Drøm, der var saa smuk. Jeg saå en meget ung Pige, som jeg allerede længe før kjendte og forgjæves havde ønsket at tale med; men hun var fra et fremmed Land og talte et fremmed Sprog. Omkring hende legede mange yndige, smaa Børn, der saå ud til at være hendes Søskende. I det Samme traadte et ældre Fruentimmer ind i Stuen, der efter hendes ædle Ansigtstræk at slutte maatte være Moder til denne lille Verden. Da hun saå denne fremmede Gjæst forlegen staa ved Døren, traadte hun mig venlig imøde,

sagde Noget i sin fremmede Dialekt (som jeg halvt forstod), idet hun tog mig ved Haanden og førte mig hen til det Sted, hvor den halvvoxne Pige underholdt sine smaa Søskende. Hvad jeg her taledede med hende, kan jeg ikke længer huske; men det var, som om Sjælens dybe Følelse brød igjennem Sprogets trange Former, saa at vi forstode hinanden igjennem de fremmede Dialekter. Jeg var uendelig lykkelig; mit eget Jeg saâ jeg ikke mere, ja, ikke engang Skyggen deraf, min Sjæl var aldeles tabt i den Gjenstand, som stod for mig, jeg omfavnede og kyssede de smaa Søskende og takkede Gud i Himlen.

Men jeg vaagnede af min søde Drøm og søgte forgjæves at lukke Øjnene i og vende tilbage i den; det var Alt forsvundet, og med Lede saâ jeg Dagen imøde, der havde ødelagt mit Himmerige, og knurrede imod Gud, fordi han ikke havde ladet mig sove den evige Søvn.

Naar mine kjære Venner har forstaaet min Drøm, hvorledes vil de da dømme om mig? Jeg har en god Samvittighed og tror altsaa ikke noget Ondt, tværtimod vil I maaske ofte have drømt noget Lignende.

Men jeg vil forlade dette og vende mig til Virkeligheden og takke Gud, fordi der dog ogsaa er saa meget Smukt i den. Den sidste Tid har jeg mest tilbragt i Historien og i Undersøgelser af de forskjellige Tider og Skoler i Kunsten, og i denne Del af Historien er der for mig som Kunstner en lige saa interessant og lærerig Side, som der i Historien i sin Helhed er Kilden til al Dannelse i vor Tid. Saa meget som jeg maa beklage, at jeg Intet har lært i Skolen, saa meget glæder jeg mig nu over det lille Lys, som senere er blevet tændt i min Sjæl, og jeg anser det for min første Pligt ikke alene at vedligeholde den svage Flamme, men langt mere udvide den, saa den søvnige Natlampe kan forvandle sig til en klar Dag.

Jeg maa nu begynde paa den Figur til at sende hjem, for at bekomme Stipendium. Tror I, der er noget Haab om at faa det, hvis mit Arbejde duer? — Kun liden Lyst

har jeg at rejse til Danmark for det Første og gjør det kun i den yderste Nød. Hvad skal jeg hjemme nu? Danmark er jo i en ynkelig Forfatning med al sin Gjæld, og i et saa lille Rige hersker overalt en ensidig Partiaand; man vil faa Ærgrelser hver Dag, imedens jeg nu lever som en fri Mand og Verdensbeboer, der ikke har nødig at tage Del i den smaalige og usle Partiaand, hvormed den ene Stat truer den anden og den ene Landsmand plager den anden. — Dersom jeg kunde Fransk, saa er det et Sprog, man kan hjælpe sig med overalt; da vilde jeg være uden Bekymring; thi Evropa er da stort nok til, at dér ogsaa vilde findes en Plads til mig. Den eneste Ressource, jeg nu har, er München. Widman rejser nu hjem om et Par Maaneder, og hvis saa den gamle Schwanthaler¹⁾ snart maatte dø, vil dér nok gives Noget at fortjene. — Er jeg imidlertid saa lykkelig at faa Stipendium, da er det jo saa meget bedre, som jeg bliver friere til at kunne gjøre Hvad jeg vil og tænke paa vigtigere Ting end Mad og Drikke.

Jeg har gjort Bekjendtskab med en rig Englænder, som kan tale Tysk; men desværre har han ingen Sans for Kunsten . . .

Jeg venter med Længsel efter et Brev fra Jer, at jeg kan faa at se, hvordan I har det, om der ingen Forandring er foregaaet i vort Venskab; jeg haaber det Bedste: at samme er uforanderligt. Er min kjære Thoralds Humør bedre? Er Du endnu god Ven med Frølich? Hvordan gaar det med min Nicolajs Studeringer og min Frederiks Musik? Er I flittige og ved godt Mod? Hvilket Maleri har Johan nu paa Staffeli? Og Hvad har Du nu taget fat paa, efter at Du er færdig med »Vallø«, kjære Thorald? I Guds Navn vil jeg sige Jer Farvel, idet jeg ønsker, at han maa være med Eder. Jeg er Eders uforandrede

Adolf.

¹⁾ Den bekjendte tyske Billedhugger, f. 1802, d. 1848. Han var altsaa dengang kun 37 Aar, og naar Jerichau kalder ham gammel, maa han formodentlig forvekle ham med hans i 1821 afdøde Fader, der ogsaa var Billedhugger.

Til Frøken Pretzmann.

Rom, April [?] 1839.

Søde Frøken Pretzmann! Jeg takker Dem meget for Deres Ulejlighed og beder Dem at overbringe min Tak til Thorvaldsen og Mathiæ, som skrev Permissen. Det lader jo, som det er Alvor, at Thorvaldsen vil komme snart tilbage; jo før, jo heller! Men dog ønskede jeg, at han engang ret talte med Prinsen om mig; thi endnu véd jeg slet ikke, hvad Prinsens Mening er, om der kan være Udsigter for mig at faa Understøttelse, eller jeg skal rejse først hjem for at fylde mit tredivte Aar.[?] Jeg maa dog sende nogle Smaating hjem med Fregatten, som skal komme til Sommeren; thi skal jeg blive, til Thorvaldsen kommer her, hvornaar kan de da komme til Danmark? Her er Mange, som ønsker Thorvaldsen tilbage.

Saa De vil ikke rejse med til Fyen iaar? Men De maa dog huske, gode Frøken Pretzmann, Hvad De har lovet mig; saa, sker det ikke iaar, maa det blive til næste Aar. De maa tro, at Moder vil blive glad ved at se Dem og at hun og mine Søstre vil gjøre Dem det Gode, De kan, for Det, som De har gjort for mig; maaske vil De ogsaa selv synes godt om at være i Assens, og saa kan De jo blive dér, indtil jeg engang kommer hjem; thi saa tager jeg først til Assens. Gud give nu, at De maa være rask og ikke anstrænge Dem over Deres Kræfter med det kjære Maleri; i Assens vil De kunne leve i god Ro for saadanne Bekymringer.

Adam Müller er ankommen igaar og befinder sig vel. Ellers er her intet Nyt; jeg bryder mig ikke heller meget om Nyheder. — Naar De modtager dette Brev, er vel Foraaret ogsaa begyndt lidt hjemme; da maa De spasere ret ofte, at De kan blive fuldkomment rask. Jeg beder nu at hilse Thorvaldsen, Frøken Bauditz og hvem Andre, som bryder sig om Hilsen fra mig. Stakkels Peter Købke, jeg hører her af hans Broder, at han

endnu er syg.¹⁾ Thoraldd maa takke ham for de Hilsener, han altid sender mig. — Jeg maa nu sige Dem Farvel, gode Frøken Pretzmann, og bede at være forsigtig og ikke tage Dem Alting for nær. Det er bedst at gaa ud, naar Solen skinner, og blive i Hus, naar det sner og regner. — Det koster mig nogle Penge at holde Model (1 Rbd. hver Gang); men jeg har dog endnu ingen Mangel; thi jeg kniber saa paa Muskaten i andre Ting. Lev nu vel, og tænk imellem paa Deres Lille²⁾ i Rom.

Hils begge Thomsenerne!

Jens Adolf.

Til Thoraldd Læssøe og J. T. Lundbye.

Rom, d. 28de Juni 1839.

Elskede Venner! Saa ofte som mine Tanker adspredes af nye Gjenstande, saa ofte vender de tilbage til Jer. En lille Rejse, som jeg i disse Dage har gjort i Bjærgene, har været mig til megen Fornøjelse. Jeg har lært at kjende Italienerne fra deres bedre Sider, men ønsker dog ikke for bestandig at leve iblandt dem, skjønt det er et saa skjønt Folk og Land — jeg elsker visselig det gamle Danmark meget højt. — Ved min Tilbagekomst fik jeg Efterretningen om de svenske Studeters Besøg i Kjøbenhavn³⁾ og Qvarnstrøm og jeg fandt igjen den største Sympati i vore Tanker. Naar vi taler om Fædrelandet, saa forener sig vore Hjærter og Tanker; men vi ere desværre af for-

¹⁾ Han døde d. 3dje Decbr. 1839 (samme Dag som Frederik d. Sjette) i Vester-Vested Præstegaard ved Ribe hos Pastor Nicolaj Feilberg, der var gift med hans Søster.

²⁾ Jerichau kaldtes blandt Kammeraterne »Den Lille». Frøken Pretzmann sagde da: »Ja, kald ham kun den Lille, men det ender med, han bliver den Store; han bliver den anden Thorvaldsen.»

³⁾ Den 25de Maj 1839 besøgte 150 Lundensere Kjøbenhavn og fejrede sammen med 400 danske Studenter en Fest i Dyrehaven.

skjellige Meninger i Kunsten — dog altid lige gode Venner.

Jeg har i denne Tid forsøgt at optegne nogle Kompositioner, hvilke jeg ogsaa tænker at sende til Prinsen hen i Efteraaret. — Jeg længes saa inderlig efter at se Hvad I tager Jer for, om I arbejder i en god **Stil**. For Alting: tænk blot paa det Hele, og lad al smaalig Udpensling fare. Din »Slædefart« og det store Landskab med Flyvesandsbakkerne¹⁾ er vist det Bedste, min kjære Johan har gjort; men jeg er dog saa bange, at Du skal lære noget dumt Tøj, som Du siden vil faa ondt ved at komme af med igjen. — Adam Müller roste meget Dit »Vallø«, kjære Thorald, saa jeg tror ogsaa, det er godt, og det glæder mig saa meget at tro om Jer, at I ere paa gode Veje, uden at jeg derfor kan dølgge en lille Frygt for Fremtiden; thi det er de fleste Kunstneres største Skade i vor Tid, at de har en slet Opdragelse — jeg mener i Kunsten; thi det véd jeg nok, at I ere velopdragne Ynglinger forresten.

Simpelhed og Grandiositet skal være Jeres første Bestræbelse, og i Jeres Fritimer skal I tegne efter Antikker, det hedder: Torsoerne og Basreliefferne fra Parthenon, Diskoskasteren, Achilles og den store Venus²⁾, som staar imellem Ægineterne.³⁾ Naar I kan tegne dem godt, da kan I Mere, end alle de Andre, og det vil komme Eder til stor Nytte, hvad enten I nu bliver Landskabsmalere eller Figurmalerere; men I maa ikke tegne efter Professor Lunds Forskrifter med spidst Kridt. Se paa Abildgaards Modelfigurer paa »anden Skole«, og se at opfatte de noble Antikker lige saa grandios, som han har opfattet den raa Natur. Hvem af mine kjære Venner, som vil og kan overvinde sig til at følge dette mit Raad, han vil snart i Fremtiden takke mig derfor. For Guds

¹⁾ I 1838 udstillede Lundbøye »Svenske Slæder« og »Landskab ved Arresø med Udsigt til Flyvesandsbankerne ved Tidsvilde«.

²⁾ Den milesiske Venus.

³⁾ Paa Charlottenborg.

Skyld, kom ikke paa den Tanke, at det er Nok, naar I kan faa Jeres Malerier solgt til Kunstforeningen; nej, anse det blot for et nødvendigt Onde, og benyt imedens den Tid, som ellers Andre slentre bort, til det alvorligste Studium! Gjør dette for Eders egen Skyld, og ikke for at Andre skal rose Jer, naar I gjør en pæeen Tegning eller Radering; nej, kast det Legeværk bort, og sæt Jer i al Beskedenhed hen for en antik Figur, og tegn den saa sand og manérløs, som den selv er. — Jeg beder Eder, kjæreste Venner, af mit fulde Hjærte derom: overvind Jer, og forsøg det blot i nogen Tid, og Eders Øjne skal opklares, og I skal lære at skjelne mellem Sandhed og Løgn. Naar I faar at se nogle Tegninger af mig, da tag ikke dem til Exempel; thi jeg bærer mig ad som Præsten, der prædiker Et og gjør et Andet; men det skal ogsaa blive bedre!!!

Man har vel i Danmark beskyldt mig for at kunne tegne en Figur; men det er klart, at det har jeg lige saa lidt kunnet som nogen anden af Eleverne eller Professorerne, og dog er det intet Hexeri, naar man blot ikke blev fordærvet, den Ene af den Anden. — Følg mit Raad, elskede Johan! Dig vilde jeg saa nødig se drukne i Snavset. Du er endnu ung, og der er en tifold bedre Natur i Dig end i 1000 [¹]. Giv mig i det Mindste et Svar herpaa!

Til J. T. Lundbye, Thorald Læssøe, Frederik
Jerichau og Nicolaj Blædel.

Rom, Sommeren (?) 1839.

Kjære Johan! Hvad jeg i et af mine Breve har skrevet om en Kasse med flere Rariteters Indhold, skal Ingen reflektere paa; thi jeg har lagt mit Portræt imellem de andre Malerier, hvor jeg tænker, I kan finde det. Hvis Frøken Pretzmann synes om det eller vil tage tiltakke

¹) Ulæseligt Ord.

med det, som det er, skal det glæde mig. I faar nu mange smukke Sager at se: Afstøbningerne af Antikkerne fremfor Alt, som ogsaa det dejlige Basrelief: Priamus, der beder Akilles om Hektors Lig, Adonis og smukke Portræt-Statuer¹⁾. Se flittig paa Antikkerne. kjære Ven, det er det Bedste af al Kunst i Verden.

..... Det er gaaet flere af de Danske »kontrari«; de nemlig, som har søgt om Forlængelse af Stipendier, har mod deres Forventning ingen faaet. Hvordan vil det da gaa mig arme Dævel? Den stakkels Skitse²⁾ er vel for ubetydelig eller ikke god nok. Du maa dog endelig lade mig vide, Hvad Folk siger om den, Hvad Professorerne siger, og Hvad Du selv synes, at jeg derefter kan gjøre mit Bestik. Jeg vilde gjerne have sendt et Stykke Basrelief; men jeg frygter en meget ensidig Dom, og derfor har jeg gjort saadan en ubetydelig Ting, der i al sin Beskedenhed dog nogenlunde kan klare for sig, tænker jeg. Tror Du ellers, at det vil være nødvendigt, jeg sender noget Mere, da vil jeg i et Brev sende nogle Kompositioner af Odysseen, tegnede for Basrelief. Er det ellers muligt at naa et [Stipendium] foruden, da lader jeg helst være at sende Noget for det Første; en anden Gang skal de baade faa Basrelieffer og Grupper; men jeg maa først betænke mig lidt derpaa, den Sag er ikke saa lige at løbe til. Faar jeg blot Stipendium, da skal Du se, kjære Johan, der skal nok blive Noget af os; men Du vil sagtens ikke tro Hvad jeg siger; thi jeg véd nok, hvad det er for Fugle, der synger Dig noget Andet for, og hvis Disharmoni Du ikke kan høre, fordi Du staar midt imellem dem og er fra Barnsben vant til at høre paa dem og **tro paa dem.**³⁾

1) Altsammen Thorvaldsens Arbejder.

2) Sagtens er det enten »En staaende Jæger«, eller »En Satyr, som kryster Druer«. (Se Noten til Brevet fra 13de Maj 1840).

3) At her er Tale om det høyenske Parti, behøver vel knap at bemærkes.

De maatte for mig gjøre sig saa gale som de vilde med Kunsten i Danmark, naar jeg blot, som Palnatoke siger, kunde svømme bort med Kjærnen af Landet. Ja, jeg udbeder mig blot To: Vagn Aagesøn (Dig) og Frølich; med dem haaber jeg at udrette Mere end alle de Andre tilhobe; men det maa ske itide; thi er der først saæt én Sort Korn, da maa det først voxe op og afhøstes og Jorden tilberedes, før man kan saa en ny og bedre Sæd, og dertil er en Menneskealder for kort; saa, har man først lært noget Slet, da var det bedre, man slet Intet kunde. Jeg mener ikke, at I med saa gode Anlæg, I har, just i Danmark vil lære noget Slet i den Betydning, at det i og for sig er slet; nej, jeg mener: i Sammenligning med Hvad I kunde lære her, og med Hensyn til, at naar Gud har betroet os en Sum, da skal vi forøge den af al Magt og ikke tænke: »Naar jeg blot kan male et Landskab med nogle Dyr og Folk paa, og jeg gjør det, saa godt, som jeg kan, da er jeg fornøjet.« Saaledes maa I ikke tænke! Det vilde I ogsaa ikke, hvis vi kunde gaa sammen og betragte de gamle Mestre. Ja, elskede Venner, det vilde være en ubeskrivelig Lykke, hvis vi om et Par Aar kunde ses her i Rom; for Frølich er det jo muligt, og for Dig kan det vist ogsaa blive det, naar Du ret tænker derpaa og gjør Alt, hvad Du formaar, i dette Øjemed. — Hvad jeg her skriver, vilde jeg have skrevet til Jer, om I vare mig vidt fremmede; thi jeg anser det for nødvendigt, hvis Danmark skal faa en Maler, som det har en Billedhugger, at da en pur ung, sundt begavet Dreng maa komme her til Rom, og hvis der nu kommer To — saa meget des bedre! Naar vi da har arbejdet os op, saa Folk kjender os og véd, at vi kan gjøre Noget, da kan vi leve godt, invitere vore andre Venner hertil og lade, som om Ingenting var passeret, men at vi endnu var Børn og kun havde gjort det Hele for en Spas's Skyld.

Paa Dig, kjære Broder Frederik, tænker jeg ofte og ønskede saa gjerne at vide, hvorledes det gaar paa Violinen.

Jeg vil sige Dig det rent ud, at med hver Dag stiger Haabet hos mig om vores hidtil saa gaadefulde Fremtid. Jeg kan ikke tænke mig det anderledes, end at Du er født saa godt for Musikken som jeg for Skulpturen; det Sidste tvivler jeg nu ikke mere om og kan ikke heller skille det fra det Første; thi jeg véd, hvor meget vi ligne hinanden, og det er kun slette Omstændigheders Skyld, hvis vi ikke blive til Noget (noget Dygtigt, vel at mærke!) Vi maa være uhyre flittige. Jeg kan ikke tilbageholde en endnu meget uvis Lykke. Det er nemlig muligt, at jeg faar en Bestilling af en Englænder paa to Statuer i Marmor, enten Kopier efter Antikker eller Originaler (det Første ønsker jeg lige saa gjerne som det Sidste) til tusende Species Stykket. Men vi vil ikke glæde os i Utide! Sagen forholder sig saa: Her var en Fætter til Bottomley.¹⁾ Denne Fætters Fader er en rig Irlænder og har et Par Nicher, hvori han ønskede to Marmorfigurer. Da Sønnen nu hørte af Bottomley, hvad jeg var for et uhyre Talent, og dertil fik at se min Skitse, besluttede han at tale med sin Fader derom, naar han kom hjem. Han er nu paa Vejen til England, og — det er den hele Historie. — Er jeg saa lykkelig at faa den Bestilling, da skal I ikke frygte for min Fremtid, hvis Gud vil, som hidtil, give mig Halsen.

Det kan jeg heller ikke fordølge, at jeg længes stærkt efter at vise [mit Arbejde til] alle de gamle Vrøvlepotter, hvoriblandt jeg er saa fri at regne adskillige af Akademiets høje Auktoriteter, de usle Ka'le, der kun duer til at nedtrykke enhver kraftig Spire, medens de med stor Besværlighed producere sig selv, og [vise det til] de Elendige, som vil krybe for dem. Ved Gud i Himlen! Nu først, da jeg kan drage Aanden frit, føler jeg, hvilken pinlig Strikke de havde slaæet mig om Halsen, der dog engang vilde have

---

¹⁾ Den endnu levende Maler B., hvis Fader var Englænder, men senere bosatte sig i Hamborg.

kvalt mig, hvis ikke der var en Gud til, der vidste Raad for de Betrængte.

Derfor — jeg beder Dig, gode Frederik, tab ikke Modet; thi i kort Tid kan sig Meget forandre. Du skal se, dersom vi ret stræber, det vil gaa os meget godt; vi har Begge betraadt en saare vanskelig Vej, og derfor behøves mere Kraft og større Anstrængelse end sædvanlig; men deri skal vi sætte vor Glæde; thi det er vor gode Moders største Lykke at se os hædrede i Verden.

Adam Müller og jeg gjorde en lille Landtur tilsammen; han er et inderlig godt Menneske, men jeg tror, han er for søvngig til at naa hélt op paa Toppen af Klippen og drikke af det Kar, hvoraf Phidias og Raphael har drukket; men derfor tvivler jeg ikke om, at han er og bliver den Bedste af de Danske, som her findes. — Den danske Knejspe er, som altid, i højeste Velgaaende; jeg kommer der kun sjældent, men finder dog altid den samme Kjedsommelighed, eller rettere sagt: komiske Underholdning. En saadan Dumhed, bestyret med en saadan Vig-tighed, kan altid være morsom at se engang imellem.

... Du skal se, kjære Thorald, at ved Flid kan Du bringe det lige saa vidt som de fleste Danske, her ere i Rom, og hvilken Glæde kan det da ikke blive, om vi kan leve sammen her og studere Kunsten uden at knejspe; her er saa mange prægtige Ruiner for Dig at male.

Min elskede Nicolaj savner jeg ofte, naar der er Noget, jeg i en Hast vil vide; thi saa godt som jeg søger at benytte min Tid, er jeg dog immer tynd i Historien og al anden lærd Læsning; men det maa komme lidt efter lidt. Naar Du har taget Din Examen, gode Ven, kan Du da ikke komme her ned til mig? Dog, efter Ingen længes jeg som efter Johan; thi jeg ser i Aanden, at han bliver en **Farver** eller **Buxeskrædder**, som alle de Andre, i Stedet for en sand Kunstner, hvis han ikke itide kommer ud af Kløerne paa de gamle Sirener derhjemme.

Elskede Venner! I leve i Glæde i det venlige Fædrene-

land mellem Forældre og Søskende; jeg savner alt Dette, og I kan sige, at jeg ikke elsker Danmark! Saa højt som jeg elsker min gode Moder, saa dyrebare som mine Venner og Søskende ere, saa meget maa jeg elske det Land, som var alle Vores Barndoms Vugge.

Skriv mig snart til, gode Venner, jeg har jo Intet hørt fra Eder siden i Vinter. Hils min Moder fra hendes egen

Adolf.

Efterskrift.

Jeg adresserer dette Brev til Jer til Assens, da jeg ikke véd, hvor I er i Verden; men saa finder det Jer vel nok, maa-ske i en lyksalig Time, hvor Eders Hjærter ere aabne for at forstaa en dyb Stemme i vort Hjærte, den, ingen Tunge kan tolke, mindre en Pen. Modtag min Aand, der om-svæver Eder, der altid sidder imellem Eder i de faa, men hellige Øjeblikke i Livet, modtag den med Broder-Haand og -Hjærte! Riv denne Lap Papir i Stykker; thi Hvad her staaer skrevet, er kun dum Snak, der ej angaar os; vor Sjæl og Tanke er ej født til at kokettere paa et Stykke Papir. Farvel, elskede Venner, Farvel! Hvor ofte maa vi ikke bruge dette tomme Ord, der siges af Millioner tanke-løst hen, og dog har det rørteste Hjærte i Afskedens Stund ingen anden Tolk.

Igaar rejste Widman fra mig til München; han var mig den Kjæreste her i Rom — i den sidste Tid lærte jeg at elske ham lige saa højt, som jeg altid ag-tede ham.

Gud velsigne min gode Moder! . . . ¹⁾ Farvel, elskede Venner! Gud være med Eder! Eders Lykke er min.

Jens Adolf.

---

¹⁾ Han fortæller her ogsaa hende Udsigterne til den irske Rigmands Bestillinger hos ham.

Til Frøken Pretzmann.

[Samtidig med forrige Brev].

Kjære Frøken Pretzmann! Det lakker med Guds Hjælp mod Enden, at den frække Betler banker oftere paa Deres Dør; en Skitse til en Figur bliver sendt med Fregatten, den, jeg haaber ikke behøver at betle. Til tilsyneladende Tak fra den Lille sender han sit eget, smukke Billede (malet af Hr. Bottomley); det ser ud som en Charlatan, mig selv op af Dage.¹⁾ Jeg sender det i en lille Kasse til Lundbye og beder Dem ikke at forsmaa Hvad som findes i denne Kasse. Naar Lejlighed gives, beder jeg at tænke paa mig; der er snart Thomas i min Kasse.

De véd vel endnu Intet, om Thorvaldsen bliver i Danmark eller kommer her? Jeg er flittig, og der fattes mig kun et lille Stipendium, for at [jeg kan] blive en stor Kunstner. Gud give, jeg maa faa det, da er min Lykke fuldgjort som Kunstner²⁾; hvis ikke, da kommer vi til at flytte ud i det lille Hus. Gud velsigne Dem for hvad Godt De har gjort imod mig; faar jeg Stipendium, da skal vi Alle have Glæde deraf.

Deres taknemmelige

Adolf.

Til Samme.

Rom, Avgust [?] 1839.

Gode Frøken Pretzmann!

Med megen Glæde og Taknemmelighed har jeg modtaget Deres velsignede Brev; hvor gjærne havde jeg ikke ogsaa set et Par Ord fra Thorald, Johan og min elskede Broder Frederik; men Deres Omsorg for mig erstatter Alt. Med Glæde læser jeg Deres Formaning at være flittig; thi jeg har ingen anden Passion end just denne; i 7

¹⁾ Portrættet omtales ogsaa, som det vil erindres, nederst S. 111. Det ejes nu af H. Conradsen.

²⁾ Denne sidste Sætning er igjen overstreget.

Uger har jeg fra om Morgenen Kl. 6 til om Aftenen Kl. 7 med Afbrydelse af Middagsmaden uafbrudt været i Studiet; i denne Tid har jeg arbejdet paa et stort Basrelief, som forestiller det Moment, hvor den døde Patrokles bliver bragt til Achilles¹⁾; med Patrokles og de to Krigere, som føre ham, bliver jeg færdig i disse Dage; men med Achilles har det endnu lange Udsigter; thi jeg kan ikke faa ham, som jeg vil. Jeg vil ikke rose mig selv, men jeg véd, det vil glæde mine Venner, om Det lykkes, som jeg gjør, og dette er efter den almindelige Mening ikke mislykket; jeg har i det Mindste den Behagelighed daglig at høre Rós derfor, baade af unge og ældre Kunstnere; men om de taler deres Hjærtens-Mening, kan man jo aldrig vide; imidlertid gjør det mig ondt, at dette ikke er undervejs med Fregatten; thi jeg frygter, at den Skitse, [jeg har sendt], er for ubetydelig til at kunne udvirke Noget. Jeg har ogsaa tegnet en Del Kompositioner, som jeg engang kan sende med Posten til Prinsen. Men det er dog vist ikke Tilstrækkeligt; thi i Danmark vil man helst se et Basrelief, og dette vilde jeg ogsaa helst lade se af Alt, hvad jeg har gjort. Sandt at sige, saa er jeg af den Mening, at det ikke kan nytte at ansøge om noget Stipendium, førend dette Basrelief kommer hjem, og det kan vist ikke ske førend til næste Sommer.

Jeg har nu modtaget disse 50 Scudi²⁾, gode Frøken Pretzmann; men mit Basrelief har sat mig i store Udgifter med Model og andre Smaating, saa disse Penge rækker ikke langt. Men det kan nu ikke være muligt, at De kan give mig ret mange flere Penge; vil De derfor godhedsfuldt i Deres næste Brev sende mig den sidste Gave, uen, jeg skal modtage med det taknemmeligste Hjærte og

1) Dette Basrelief maatte senere gaa tilgrunde af Mangel paa Midler til at faa det afstøbt i Gips; der findes nu kun en udført Tegning af det og et lille Brudstykke, som blev solgt paa Auktionen efter Jerichau.

2) Omtrent 190 Kr.

i Guds Navn sætte min Lid til ham og til min redelige Stræben. — De skal ikke ængste Dem for mig! Jeg staa ikke forladt, fordi Deres uendelige Godhed ikke strækker længer til; jeg har nu saa godt begyndt, at jeg ogsaa haaber at fuldende det godt; om jeg ogsaa skal sætte mig i en lille Gjæld for Øjeblikket — den har jeg dog Haab om at kunne betale med Tiden; det har ingen Nød mere for mig, . . . jeg har i dette Aar i Rom lært Mere i Kunsten end [under] hele mit forrige Studium ved Akademiet i Kjøbenhavn, og naar mit Basrelief blot kommer hjem, da faar jeg ogsaa sikkert Stipendium. Dog — jeg vil tage den Beslutning at gjøre en meget udført Tegning af Basrelieffet og da tilligemed andre Kompositioner sende det hjem hen i Vinteren. Lad os altsaa for det Første ikke gjøre nogen Alarm, men blive, til Tegningerne ogsaa kommer, som jeg skal sende til Thorald og bede ham at lade dem udstille i Kunstforeningen tillige med den Skitse, som er sendt med Fregatten; men det kan ikke ske før henimod Julen; thi før kan jeg ikke faa det Altsammen istand. Naar altsaa Fregatten kommer, da er det bedst at lade som Ingenting, og skulde Prinsen spørge Thorald om Noget, da kan han sige, at jeg senere vil tage mig den Frihed at skrive hans kongelige Højhed til og dermed sende ovenomtalte Tegninger.

Naar saa alt Dette er i Stand, da maa der lægges en Ansøgning ind til [*Fondet ad*] *usus publicos* om et Stipendium paa samme Tid, som disse Ting ere udstillede i Kunstforeningen; men først maa Thorvaldsen give en vægtig anbefaling, som kan følge med Ansøgningen.

For idag: Farvel, gode Frøken Pretzmann! Jeg venter snart et Brev fra Dem, hvori De aabenhjærtig siger mig Sandheden; thi det er jo ikke muligt, at De saaledes kan blive ved at sende Penge; min Samvittighed kan ikke tillade mig at modtage flere; men naar jeg nu til Vinteren sender hjem den Tegning af Basrelieffet tilligemed andre

af mine heldigste Kompositioner, da haaber jeg ogsaa, der kan gjøres Noget for mig. I Guds Navn: lev vel!

Deres

Adolf Jerichau.

Til J. T. Lundbye, Th. Læssøe, Nicolaj
Blædel og Frederik Jerichau.

Rom, d. 26de Nov. 1839.

Kjære Venner!

Efter meget lang Venten modtog jeg Eders velkomne Brev og giver Eder min skyldigste Tak for Jeres gode Ønsker og det dermed Følgende, for hvilket jeg er i Frøken Pretzmans Gæld uden for Øjeblikket i mindste Maade at kunne betale den, ikke engang ved at forære Rosenkranse eller andre Smaating, som jeg dog allerede for længe siden har købt for at sende hjem, men endnu ingen Lejlighed fundet dertil; thi det vil dog blive for kostbart at sende det med Posten; jeg har iblandt Andet en Rad romerske Perler, som har hængt paa Juletræet forrige Aar i Rom, hvilke jeg især haaber vil glæde den gode Frøken Pretzmann.

Jeres Breve, kjære Thorald og Johan, ser jo ud, som var vort Venskab ved sin Opløsning, og det, uden at jeg kjender nogen skjellig Aarsag dertil; men det maa være en Aftale imellem Jer, som I indtil nu holder hemmelig for mig, skjønt jeg dog burde have Underrettelse om Hvad der imellem os Tre passerer; men jeg vil indtil Videre lade, som Ingenting er passeret, og give Jer et simpelt og velment Svar paa Jeres Breve: Du, elskede Johan, minder mig om en Tid, den, Du paastaar jeg har glemt tilligemed mit Fædreland og alt Andet, hvad jeg før havde kjært; men det er jo ikke den første Gang, Du har paaduttet mig dette, og naar Du altsaa ikke vil nøjes med de Forsikringer, jeg med Blæk og Pen giver Dig om det Modsatte, da faar Du at blive i Din Tro, til jeg engang i Gjer-

ning kan overtude Dig. At Du og Frølich ikke vil rejse fra Danmark ([det] beviser ikke mere Fædrelandskjærlighed end det, at jeg var rejst derfra) billiger jeg, saa snart I ikke ere Yndere af Museer, der opbevare græske Kunstværker. (Af alle andre Museer er jeg heller ikke nogen stor Ynder). Dog, lad Museer være Hvad de ere! Det er ikke for disses Skyld, jeg vilde have Jer her til Rom, men for Jeres egen, for vores i Kunsten harmoniske Udviklings Skyld, der ellers saa let kunde komme i Skak til vores Venskab; men Enhver maa handle efter sin Overbevisning, og jeg vil haabe, at vi i Kunsten som i Livet altid skal mødes som trofaste Venner, der med Kjærlighed og Bestemthed virker til det samme Maal. I Guds Navn vil vi fortsætte vores nuværende Stræben og haabe, det vil for os give et glædeligt Resultat, der tillige ikke skal blive uden Nytte for vores elskede Fædreland. Lad os altsaa, elskede Johan, holde fast ved Troen og blive trofaste i Kjærligheden og aldrig tabe Haabet! Giv mig Haand og Hjærte herpaa, og Du skal snart erfare, at Du har miskjendt mig; jeg frygter snarere for, at Du, naar vi ses engang igjen, vil blive ubehagelig overrasket ved at finde mig saa uforandret egensindig og kjedsommelig som i gamle Dage og skamme mig ud for at have levet saa længe i den store Verden og dog vedbliver at være en saa uformelig Klods, der immer støder an, hvor han kommer, og i Trængsel træder pæne Folk paa Benene, saa de kalde mig udannet og raa, men aldrig uærlig eller falsk.

Men Hvad skal jeg nu gjøre ved min altfor mistroiske Thorald, der uden Skaansel ophæver vort Venskab med den Bebrejdelse, at jeg dog altid skal finde Dig tjenstvillig, om jeg trænger til Din Hjælp. Det Sidste er en saare brugbar Egenskab, den, Du ogsaa altid skal finde hos mig, naar Du engang har den nødig; det Første er derimod slet ikke tjenligt — for Ingen af os; thi til hvad Nytte skal vi anse hinanden for Uvenner, naar det dog ikke er sandt? Thi det kan Du dog ikke nægte, at Du endnu

holder en Klat af mig, og at jeg ogsaa holder af Dig, det kan Du se deraf, at jeg gjør mig Umag for at overbevise Dig derom; thi det er dog klart, at jeg ikke vil besvære mig med et saa **vanskeligt** Arbejde, uden at det maa være mig om at gjøre at vedligeholde vores gamle Venskab; men Du har altid klaget derover, gode Ven, at jeg ikke holdt nok af Dig, og dog har Du fundet mig uforandret, saa Du maa søge Grunden til den Kulde, Du beskylder mig for, hos Dig selv, idet Du erindrer, at Du i Dit hele Liv immer har tænkt, at Ingen holdt ret af Dig; saaledes har Du selv engang i Danmark paa en Spaseretur udtalt, at Du ingen Tiltro havde til Johans Venskab; thi Du saâ, at han i Fremtiden vilde blive en fornem Mand og altsaa foragte Dig; nu derimod har Du Tiltro til ham og kaster derfor den samme gamle Beskyldning paa mig. Naar Du tænker Dig ret om, kjære Thorald, da vil Du se, at alt Dit Mismod slet ikke bestaar i Dine Venners forandrede Sindelag, men alene i Dit altfor beskedne Jeg, der aldrig tillader Dig at tro, at nogen Ven kan ret af Hjærtet have Dig kjær, saa naar man ikke daglig forsikrer Dig derom, da gaar Du saadan for Dig selv og spinder saa mange skrækelige Historier sammen, der kun gjøre Dig selv ulykkelig og give Dine Venner Nok at bestille for at faa Alting godt igjen. Søg derfor, gode Thorald, at dæmpe den Følelse af utidig Beskedenhed, som gjør Dig det til en Plage, der ellers saa meget kan glæde Sindet: at tænke paa elskede Venner, om hvem man véd, de lever ikke for sig selv alene, men ogsaa for mig, tager Del i min Skæbne; til dem kan jeg dog henvende mig i Nøden, og med dem kan jeg kun ret nyde sand Glæde.

Jeg har afsendt med Pakkeposten flere Kompositioner til Prinsen; dersom man da kun med Ligeegyldighed ogsaa vil betragte disse, frygter jeg for et godt Udfald, skjønt jeg har bedt Prinsen at tage dem op i Forsamlingen (Akademiet) for om muligt at udvirke en Anbefaling til *Fondet* [ad] *usus publicos*; men jeg tør nu ikke sætte Lid dertil,

da de sagtens ikke ere udpillede nok; om det nu vil nytte mig noget at sende et 6 Alen langt Basrelief hjem, er vel ogsaa et Spørgsmaal; men det er det sidste Forsøg, jeg kan gjøre, og jeg vil altsaa vove det med; men det vil koste mig mange Penge, ... og fra England har jeg endnu ikke hørt, saa det er ikke ... at stole paa. Den eneste Udvej, jeg derfor kan finde, er at låne et Par Hundrede Daler, hvoraf jeg siden maa betale aarlige Renter. Du studser vel, kjære Thorald, over min letsindige Tankegang; men sig mig: Hvad er her at gjøre? Det er dog for tidlig at slaa mig selv ihjel, og dertil har jeg, sandt at sige, heller ingen Lyst; desuden haaber jeg, at der snart vil aabne sig en eller anden Udvej....

[Hvor Meget] maa jeg ikke daglig modtage af mine Venner, uden at kunne give Jer Andet derfor end mine firkantede Breve, der ikke ligne mine Tanker og ikke min Tale, hvis jeg havde Jer her hos mig, og mit Hjærte, hvis I kunde se ind i det gennem den Isskorpe, som Livets Nattefrost med hvert Aar gjør tykkere. Det er sørgeligt, at vi ikke kan leve sammen og virke velgjørende paa hinanden; men det er Skæbnens Gang, som tvinger hvert aabent Hjærte at lukke sig til, saa til Slutningen finder man kun tomme Huse aabne, men alle rige tillukkede, som Tegnér siger.

Jeg opdagede i dette Øjeblik en ny Erindring om Din Kjærlighed til mig, elskede Thorald, hvad jeg oftere har fundet skrevet i mit Tøj: »Gud være med min Adolf!« Det fører mig i Tanken tilbage til Danmark, hvor jeg altid kan vente at finde min gode Thorald, Nicolaj, Johan og min elskede Broder Frederik. Gud være ogsaa med Dig, min Thorald, og med Eder Alle, der saa kjærlig tænker paa mig, skjønt I frygte, at jeg halvt har glemt Eder. Nej, det kan jeg kalde Gud til Vidne paa, at mit Hjærte alene tilhører Eder, og at det altid vil blive saa, det føler jeg ogsaa! -- Hvorfor har jeg ikke set et Ord fra Nicolaj? Du anser mig nok for tabt for evig? Men Din Adolf lever

dog endnu. Lad mig ikke for længe vente paa Brev. Farvel! Gud velsigne Eder! **Miskjend mig ikke!**

Ad.

Det er meget muntert med de mange danske Familier, her er kommet til Rom. Rørbyes¹⁾ bor her i det samme Hus som jeg, saa dem besøger jeg meget ofte; det er en saa vakker Familie, som ogsaa Eddeliens²⁾. Skade kun for de to stakkels Koner, at deres Mænd næsten altid skranter. Jeg maa ret takke Gud for mit gode [Befindende].

Til de Samme og Frøken Pretzmann.

Rom, d. 26de Dec. 1839.

Elskede Venner i Kjøbenhavn!

Modtag en kort Hilsen fra mig! Jeg lever, som før, i højeste Velgaaende, tænker paa Eder med samme Kjærlighed og venter kun med Længsel paa et Brev fra Eder, der kunde give mig nogen Oplysning om Hvad der foregaar med mine Tegninger, om Kongen³⁾ har modtaget dem og om Ingen af Eder har haft ham eller Dronningen i Tale. Kjære Thorald, kunde Du maaske faa Noget at høre gjennem Frøken Ibsen eller saa? Det gjør mig ondt, at jeg ofte besværer Eder, især da Udstillingstiden er saa nær for Haanden; men Hvad skal jeg gjøre? Jeg haaber, at Nicolaj og Johan ere saa gode at hjælpe Dig i Alt, hvad De kan.

Hvorledes lever De, gode Frøken Pretzmann? Har De ikke Adgang ved Hoffet? Thi jeg er nu grumme nys-

1) Maleren Rørbye, som i Efteraaret var kommen til Rom kort efter sit Bryllup med Rosa Schjødt. Hans Svaghed endte med Døden d. 29de Avg. 1848.

2) Maleren Eddelien var omtrent samtidig med Rørbye kommen til Rom og var kort før sin Afrejse fra Kjøbenhavn bleven gift med Olivia Hjorth, Datter af Naalemager Hjorth.

3) Den 3dje Dec. 1839 var Christian d. Ottende bleven Konge.

gjerrig efter Hvad dér foregaar. Gud velsigne Dem! Tænk imellem paa Deres Lille!

Kjære Johan! Du maa ogsaa underrette mig om Hvad Du maler og Hvad Thorald og Frølich har for; thi jeg er saa uvidende om Hvad I foretager Jer, som om det ikke kom mig ved.

Tiden tillader mig ikke at skrive lange Breve; hold mig det tilgode, elskede Venner! Vær forsikrede om mit Venskab, men anse ikke mine Breve for et Spejl deraf; thi det er dødt og dumt Alt, hvad jeg skriver.

Jeres trofaste Adolf.

Til Frøken Pretzmann.

Rom. Febr [?] 1840.

Gode Frøken Pretzmann!

Mille volte Tak for Deres kjære, kjære Brev, der bringer mig saa mange glædelige Nyheder; men pas dog paa, at De ikke rent ud i Bund og Grund fordærver Deres Lille med al den Rós og (Pral), som ikke kan føre til Andet end Hovmod, der altid staar for Fald; husk paa, han har et langt Stykke at stige endnu, før det er Tid [at tænke] paa at falde; men jeg véd nok, hvorfra al den Pral og Stolthed har sit Udspring. Dog skal De endnu ikke gjøre Dem for store Tanker om den lille saakaldte Store; han er endnu hverken bleven Magister eller Professor; er det at gjøre saadan Alarm for? — De to smaa Tegninger glæder mig meget¹⁾; dog er jeg ikke saa ganske tilfreds med Stilen i den historisk kristelige Komposition; men der er en smuk Følelse derudi. — Hils venlig den gamle Pastor H[ornsyld]²⁾, at jeg længe har haft et Brev færdigt til ham; men min slette Ortografi gjør, at jeg skammer mig ved at sende det

¹⁾ Maa være nogle Tegninger af Frøken Pretzmann selv.

²⁾ Præsten Hornsyld havde 1ste Nov. 1820 taget sin Afsked som Præst i Assens og døde i Kjøbenhavn d. 25de Oct. 1840.

bort. I Rom kan man ikke heller faa ordentligt Blæk at købe. Inderlig gode Frøken Pretzmann, undskyld mig idag, at mit Brev bliver saa kort. Vær forsikret om, at jeg altid er Deres taknemmelige og egen lille

Adolf J.

Til Thorald Læssøe, J. T. Lundbye og
Nicolaj Blædel.

Rom, Marts 1840.

Gode Thorald!

Hvor glad jeg blev ved at se 100 Scudi¹⁾ paa Vexelen, behøver jeg vel ikke at sige Dig; jeg har idag med et let Hjærte betalt al min Gjæld og glæder mig over de 40 Scudi²⁾, som ere blevne tilbage i min egen Lomme; for disse kan jeg nu ved Sparsomhed leve længe, og naar de ere opbrugte, sender Thorald mig nok en ny Vexel?

Til Kongen har jeg ogsaa skrevet og takket ham for den kjære Gave, som kom ret nu, da Nøden var størst. Det gjælder nu kun at vedligeholde den Yndest, og det haaber jeg, vil ske, naar jeg til Nyaar sender min Frise hjem, der allerede, kun halvt færdig, har gjort stærkt Indtryk paa Dem, som have set den. Men jeg vil ikke rose mig for tidlig; hellere arbejde og holde Mund!

Har Du talt med Freund, eller véd Du Hvad han har sagt om mine Tegninger? Jeg skal sige Dig, kjære Thorald, Professor Friends Mening har jeg megen Tiltro til, og det er mig om at gjøre at vide hvad hans og overhovedet Akademiets Mening om de enkelte Tegninger har været, hvilke de bedst har syntes om, og hvilke de mindst kunde lide; thi derefter har jeg at styre min Kurs næste Gang.

1) 379 Kroner.

2) 151 Kr. 60 Øre.

Den gode Frøken Pretzmann skriver, at Din Moder er meget syg, og det gjør mig saa meget mere ondt, som hun vist har gjort sig Bekymringer over, at Du har spildt saa megen Tid og ofte forsømt Dit Arbejde for at besørge de mange Ting for mig. Elskede Thorald! Hvormed skal jeg betale Dig al den Godhed, og hvorledes give Din gode Moder et Bevis paa min Taknemmelighed imod Dig og hende? Hvad Fremtiden vil give, véd vi ikke, kjære Thorald, men vi vil lægge det i Guds Haand og haabe alt Godt; indtil nu er det gaaet over Forventning, og fra min Side skal aldrig mangle Flid og Redelighed.

Jeg tegner nu hver Dag flittig paa min lange Frise og befinder mig saa lykkelig derved. Om Aftenen modeler jeg paa et privat Akademi tillige med Qvarnstrøm, saa det er ogsaa paa en nyttig og behagelig Maade, jeg tilbringer de Timer; men saaledes den ganske Dag beskæftiget, faar jeg kun sjældent Tid til at besøge mine Landsmænd og aldrig til at tage Del i Knejselivet. Jeg har jo ofte fortalt Dig om Bottomley, kjære Thorald; han er en Søn af en engelsk Kjøbmand i Hamburg og Maler af Religion; han takker for Din venlige Hilsen og lader sin ubekjendte Ven igjen hilse med det Haab, at I med Tiden engang vil ses og bedre lære at kjendes.

Det glæder mig, kjære Johan, at Dit og Frølichs Malerier¹⁾ skrider saa kjækt fremad; I bør og snart overstikke den hele Udstilling i Kjøbenhavn; thi der er — sandt at sige — ingen store Aander i det hele Konkilium; men I er endnu unge, og en ung Kunstner kan jo (efter Professor M.'s²⁾ Sigende) intet Godt male, saa I kommer til at stikke Piben ind, til I bliver gamle nok.

Findes det et Kobberstik af Kaulbachs Hunnerslag, eller er denne Kunstner ubekjendt for Eder?

1) To Hjortebilleder, som begge vare Konkurrencearbejder til den neuhausenske Præmie; men intet af dem fik denne.

2) J. P. Møller?

Dig, kjære Nicolaj, har jeg saa længe ikke talt med, og Du synes at have glemt mig; men det, véd jeg dog, kan aldrig ske, saa der maa være en anden skjult Aarsag, den, jeg ikke kjender, hvorfor Du saa nødig vil skrive et Par kjærlige Ord til mig; tal heller aabent, og vi vil sikkerlig snart kjende hinanden igjen. Jeg er Din uforandrede Adolf.

Gode Thorald! Jeg maa slutte mit Brev for idag. Hils alle gode Venner, Høje og Lave, Rige og Fattige. Tak Gertner for den Hilsen, han sendte mig gennem Hammerich; hils og denne, at jeg snart skal besvare hans Brev, der har glædet mig meget . . . .

Altsaa for idag: Levvel, elskede Venner, og tænk altid med Kjærlighed paa Eders trofaste Ven Adolf. Dig, Thorald, behøver jeg vel ikke at bede derom; thi Du holder vist mere af mig, end jeg er værd; men om Nicolaj og Johan faar en lille Paamindelse, det kan de ikke have Skade af. Nu vil vi se, om de forbedre sig i næste Brev.

Fortæl mig Noget om Grundtvig! Ham tænker jeg ofte paa. Gud give ham endnu mange Aar at leve i! Og han beskytte ogsaa Eder, elskede Venner!

Adolf J.

Min Sundhed er nu fuldkomment tilbagevendt, og jeg mangler Intet; Gud ske Tak derfor!

Følgende Brev fra Frøken Pretzmann er aabenbart gaet forud for Jerichaus næste. Det lyder med faa Udeladelser saaledes:

Gode Jerichau!

Endelig ere vi da saa overmaade lykkelige, at vi kan sige Dem, at Stipendiet er bestemt. Thorvaldsen kom ganske uventet til mig Pinselørdag — Thorald var just hos mig — og saa spurgte jeg, om det var afgjort, saa sagde Thorvaldsen, at han havde underskrevet det for nogle Dage siden, men hvor Meget, vidste han ikke, dog 300 er det; men det er for Lidt. For noget siden skrev jeg til Kongen

og bad om en Audiens og Tilladelse til at vise min Altertavle ... Derpaa blev jeg tilsagt ...; endelig kom Kongen, ... men han vilde have Kristus lidt fyldigere i Ansigtet ...; men saa bad jeg ham om Mere aarlig, fordi jeg da kunde hjælpe Dem lidt (det sagde jeg ikke); men jeg tror ikke, jeg faar det; men lille, kjære Ven kan ikke have Nok af 400 Rbd.; lad mig rigtig vide, hvorledes De har det, og om De ser lidt net ud i Klæder, det anbefaler ogsaa, endskjønt jeg nok tror, at Deres Arbejder vil gjøre det. Lad mig endelig vide, hvorledes det er med Deres Helbred, ... De tænker dog vist ofte paa os, som har Dem saa kjær. Nu er jeg ene igjen; men der staar alletider 4 Par Kopper paa min Bakke. Jeg faar Dem vel aldrig mere at se; men derfor glemmer vi ikke hinanden. Jeg arbejder paa en Pung til at tage Stipendiet i; den faar De nok med Andersen, naar hans nye Tragedie bliver færdig ...^{a)})

^{a)}) »Maurerpigen«, efter hvis Afslutning han — som bekendt — gjorde sin store Rejse.

Til Frøken Pretzmann.

Rom, d. 13de Maj 1840.

Gode Frøken Pretzmann!

Inderlig Tak for Deres kjære Brev og al den Godhed, der sig i dette udtaler! Hvor lykkelig jeg overhovedet blev ved at modtage dette og al den Herlighed, der fandtes derudi, kan De ikke tænke; jeg hoppede og sprang af Glæde og takkede Gud i Hjærtet, at han saa har styret Alt til det Bedste; men det er mig derfor saa underligt, at De dog endnu med en Slags Ængstelse tænker paa mig. Hvad mangler mig nu, hvis jeg er saa lykkelig, at det gaar igjennem med Stipendiet?¹⁾ Og maa jeg da ikke frabede

¹⁾) For paa ét Sted at samle hele dette Stipendiespørgsmaal, aftrykker jeg her Philip Weilbachs Meddelelser derom i hans Kunstnerlexikon, hvor det i Artiklen om Jerichau hedder: »En Ansøgning til Akademiet om Anbefaling til Rejseunderstøttelse (1839), ledsaget af tvende modellerede Arbejder »En staaende Jæger« og »En Satyr, som kryster Druer«, besvarede Akademiet med, at det ikke kunde anbefale ham, da Billedhuggerkunsten var et Fag, hvori Stipendiet kunde vindes ved Guldmedaljerne; men Aaret efter fandt Akademiet dog »saa meget Rósværdigt« i nogle Komposi-

mig al den Sparen til ingen Nyttel! Ja, jeg befaler, at der hver Aften paa Frøken Pretzmanss Tebord skal findes Julekage og andre gode Sager; thi saaledes var jeg vant at se det i gamle Dage, og jeg har aldrig kunnet lide Forandringer af den Slags.

Hils Thorvaldsen og Hornsyld, og tak dem hjærtelig for deres Godhed mod mig.

... Det er mig saa kjært, at De skriver sommetider til min elskede Moder og fortæller hende alt Nyt og Godt. Til Sommer befaler jeg ligeledes, at De rejser hjem til Assens og bliver dér, til jeg giver Dem Lov til at rejse bort igjen.

Den Lille haaber, at hans Befalinger paa det Nøjagtigste blive efterfulgte; thi ellers vil han ikke længer være
Deres Lille.

Til den Samme.

Rom, d. 10de Juli 1840.

Gode Frøken Pretzmann! Da der gaar saa lang Tid, inden jeg faar Noget at høre fra Dem og mine andre Venner, vil jeg imidlertid gjøre mig Taalmodigheden til Veninde og kjede Dem lidt med at fortælle om den galne Billedhugger udi Rom, som hver Dag fortaber sig dybere i sin Elskov til sin Muse, saa han knap er at kjende igjen, hverken i Sind eller Skind. Det gaar nemlig hermed som

---

tioner af Kunstneren, at det anbefalede ham til *Fonden ad usus publicos*. Da en vis Del af denne Fond samme Aar gik over i Akademiets egne Hænder, reskriberede Kongen, at Jerichaus Ansøgning skulde »tages i Betragtning.« Som Følge heraf bevilgede Akademiet ham 300 Rbd. (600 Kroner), hvorved det »i Særdeleshed har taget Hensyn til hans mislige Omstændigheder i Rom, og det ønsker med bemeldte Understøttelse at give ham Lejlighed til at vende tilbage til det forladte akademiske Kursus, hvor han ved sit erkjendte Talent bør gennem Guldmedaljerne stræbe efter at naa det akademiske Rejsestipendium som Billedhugger.« Hans senere Ansøgninger om Rejseunderstøttelse bleve ikke bevilgede.«

med En, der er fjanget og har en Grille, som sysselsætter ham i det Uendelige, saa han har ikke Tid at se tilhøjre eller venstre, men stirrer bestandig paa ét Punkt. Saaledes har jeg ogsaa faaet Øje paa en Stjerne, den, mit Øje aldrig slipper, før det lukker sig paa den sidste Dag. — Om mit Liv her i Rom er da Intet at fortælle; thi jeg lever kun i én Henseende: jeg billedhuggerer.

Uden at kunne oppebie Svar om, hvor det vil gaa med Stipendiet, har jeg begyndt at modellere en stor Figur ¹⁾, der allerede er temmelig avanceret, men som dog endnu vil koste megen Tid og mange Penge, før jeg kan udgive den for færdig; det Sidste gjør mig snart en Brøk i Regningen. Hvis ikke jeg faar nogen Hjælp af Fonden, slaar jeg Rynker i Panden, dog uden i mindste Maade at tabe Modet; thi det kan ikke slaa mig fejl, at jeg dog snart med Magt bryder Isen; kun er det for Øjeblikket lidt ubehageligt, da jeg ikke véd, hvor jeg i en Hast kan løbe hen for at faa en Slump Penge tillaans.

Jeg har nu ogsaa en Række af Kompositioner med mere udførte Tegninger, dels færdige og dels under Arbejde. Med disse har jeg en Spekulation for, som jeg vil meddele Dem, gode Frøken! Naar jeg nemlig har faaet det Altsammen færdigt, hvilket jeg haaber [vil ske] i Slutningen eller Midten af Vinteren, da sender jeg det til München og lader det udstille dér og derefter maaske ogsaa i Paris eller London. Men jeg maa nu først ordentlig gennemarbejde det Altsammen og hverken spare paa Tid eller Umag; men saa skal De ogsaa se, kjære Frøken Pretzmann, at De aldrig har nødig at skamme Dem ved mig, ved Deres Lille; dog, jeg vil ikke prale i Utide — thi Hovmod staar for Fald — men hellere bede til Gud, at han vil bevare min Sundhed og give mig Kraft i Aanden. Min Vilje er redelig og min Flid

---

¹⁾ En Adonis, som ikke eksisterer.

utrættelig, og det Øvrige lægger jeg i Guds Haand.

Men nu maa De endelig snart skrive mig til, gode Frøken Pretzmann, og fortælle mig, hvorledes De lever, og om De endnu gjør smaa Selskaber for Thorald og [¹⁾] hvor jeg er usynlig tilstede. Det var bedre, om jeg saaledes nu om Aftenen kunde gaa hen og nyde Godt efter Dagens Anstrængelse; men Ingenting er fuldkomment her i Verden. Her i Rom maa jeg undvære Familie og gamle Venner; men hjemme maatte jeg undvære Det, som var nødvendigt for min Fremtids Lykke; naar jeg tænker efter, da maa jeg undre mig over den Omvexling, som Tid og Sted kan foraarsage hos et Menneske — jeg er mig selv aldeles lig, men dog er der foregaaet saa stor Forandring med mig: hverken vil jeg nu gaa til ubeboede Øer eller til Vestkysten af Jylland. Mine Ønsker og Forhaabninger har fundet en anden Vej, der dog engang vil føre mig lykkelig tilbage til Danmark i min Families og mine Venners Arme.

Ikke uden Ængstelse har jeg set denne Sommer imøde, da Opholdet her i Rom i den hede Tid sjældent bekommer de Fremmede vel, og i Særdeleshed anden og tredje Sommer; men jeg fører nu et saa dietisk og regelmæssigt Liv og føler mig derved saa vel, at al Frygt er forbi. Det er min stadige Bøn til Gud, at han vil bevare min Sundhed, saa at jeg uafbrudt kan fortsætte min ivrige Stræben i Kunsten, der da vil blive til sand Glæde for mig og alle Dem, som have mig kjær. Men saa rolig som jeg end er for min Fremtid i det Hele taget, saa foruroliger det mig, som sagt, dog for Øjeblikket, at jeg slet Intet hører om Udfaldet med Stipendiet, i Særdeleshed da jeg saa nødig vil opgive den allerede halvt færdige Statue, hvoraf jeg lover mig grumme Meget . . .

For idag: Farvel, inderlig gode Frøken! Vær forsikret

---

¹⁾ Navnet er ulæseligt.

om min Kjærlighed og Taknemmelighed til Dem! Vær ogsaa uden Bekymring for mig! Snart skal De høre glædeligt Nyt fra mig; blot en liden Frist maa mig undes. Enhver Time paa Dagen helliger jeg Kunsten og mine Venner, og derfor har jeg ogsaa Tilfredshed i Sindet, hvad jeg aldrig før havde. Gud ske Tak derfor, og i hans Haand vil jeg lægge det Tilkommende!

Deres egen lille Adolf.

Efterskrift.

Jeg har idag modtaget et Brev fra Akademiet, hvor man tillægger mig 300 Rigsdaler til min Hjemrejse; men naar jeg har betalt min Gjæld, bliver der kun Lidt tilbage, saa det bliver mig umuligt at rejse.¹⁾ Vil Thorald være saa god at hente de Penge hos Professor Møller,²⁾ hvis de ikke allerede ere mig tilsendte. Idag har jeg ogsaa tilskrevet Akademiet min Taksigelse.

Til Frøken Pretzmann, Thorald Læssøe, Frederik Jerichau og dennes Moder.

Rom, d. 16de Juli 1840.

Gode Frøken Pretzmann!

Med stor Glæde modtog jeg Deres, Thoralds og Broder Frederiks Breve . . . De vil have set af mit forrige Brev, at jeg var i stor Forlegenhed for Penge, og jeg behøver da ikke at sige, hvor vel jeg nu befinder mig efter at være i Besiddelse af samme. Imorgen begynder jeg igjen at arbejde løs paa min store Statue og hører da ikke op, førend den er færdig. Snart skal jeg skrive et Brev til Kongen og takke ham og fortælle ham Alt, hvad jeg nu

¹⁾ Han fortalte senere Conradsen, at Akademiet havde givet ham Stipendiet paa den Betingelse, at han skulde komme hjem og gaa i Skole igjen, »og saa kan Du jo nok tænke, at jeg strax snørede min Koffert og rejste.«

²⁾ Kasserer ved Akademiet.

har under Arbejde. Jeg ønsker ret, at Thorvaldsen vilde komme her tilbage; men om han kom i Dameselskab, det skulde jeg tage meget ilde op. Dog, Hvad mener De, gode Frøken Pretzmann, om Deres Lille vendte tilbage til Danmark? Jeg har nemlig isinde at foreslaa Kongen den Plan, at jeg gjerne vil komme hjem, om han blot vil sikre mig noget Arbejde. Saaledes havde jeg stor Lyst til at fuldføre afdøde Freunds Frise¹⁾, om Kongen vilde overdrage mig samme. Jeg havde endnu mere Lyst til at udføre min egen Frise-Komposition²⁾, om Kongen vilde bestille den af mig. Paa næste Udstilling baaber jeg, den skal indtage mange Hjærter for mig. Naar Kongen kommer tilbage, tal da med ham herom, gode Frøken Pretzmann, og udbed mig ogsaa allernaadigst Tilladelse til at adressere min Statue til ham; thi da behøver jeg ikke at afvente Fregatten, og saa skal De bare se, hvilken Alarm jeg skal gjøre paa næste Udstilling. Ja, forskaf mig blot den Tilladelse; thi saa kan jeg, naar jeg nu ret arbejder paa Liv og Død, dog faa Alting sendt hjem til Udstillingen, og da er Sejren vunden; thi naar man faar min store Statue og min lange Frise at se tilsammen, da maa man indrømme mig, at jeg har overtruffet mig selv, og Kongen vil da gjøre en Bestilling hos mig, eller Akademiet tilkjende mig en Æresmedalje eller et Stipendium o. s. v. Det synes vel utroligt, men jeg er nu, næst efter Bissen, den bedste Billedhugger i Danmark, det skal mine Sager rigelig bevise; det er ikke af Ubeskedenhed, jeg taler saa, nej, blot for at gjøre min Ret gjældende, og desuden er det Noget, som jeg blot hvisker fortrolige Venner i Øret.

Dit Brev, kjære Thorald, glædede mig ret saa meget at læse; thi der var ordentlig Udtryk af sand Livsglæde deri, og saa skal min gode Thorald altid være; thi det

¹⁾ Den bekjendte Ragnaroks-Frise.

²⁾ Det før omtalte Basrelief med Patrokles og Achilles.

er Guds Vilje, at vi føler os lykkelige i Livet; derfor skabte han Alt saa saare skjønt, og deri vise vi os taknemmelige mod hans Godhed.

Derimod véd jeg ikke, for Hvad jeg skal tage elskede Broder Frederiks Brev, om det er en lykkelig eller ulykkelig Melankoli, der behersker Dig; jeg vil haabe til det Første, da der gennem Dine ypperlige Vers kikker en lille Skjælmsmester.

Det undrer mig meget, at De siger, at Freund var min Modstander. Hvoraf véd De det? Jeg har nylig skrevet ham et venligt Brev til, men som han da aldrig faar at læse.¹⁾

For idag maa jeg sige Dem Farvel, inderlig gode Frøken Pretzmann! Gud velsigne Dem for al Deres Godhed imod mig! Jeg skal ogsaa altid forblive Deres egen lille

Adolf J.

[Efterskrift i samme Brev].

Gode Moder! Jeg lever, som sædvanlig, vel, er flittig og lykkelig og altid ved godt Mod. Det glædede mig af et Brev fra Frederik at høre, at Moder er rask og mine Søkende ogsaa; saa mangler der jo Intet! Gud ske Tak derfor. Hils alle Venner i Assens fra Moders hengivne Søn

J. A. Jerichau.

Til Frøken Pretzmann og Thorald Læssøe.

Rom, først i September 1840.

Gode Frøken Pretzmann!

Træt af Dagens Hede tager jeg min Tilflugt til Pennen for at tilbringe denne Aften i Deres og mine Venners Selskab, hvor jeg venter at finde en køligere Luft, men varmere Hjærter, end her findes i Rom. Efter i fire Maaneder ikke at have haft Regn, er Heden næsten bleven

¹⁾ Freund var død d. 30te Juni 1840.

utaalelig; det er ikke alene den Skade, som Bonden paa Landet lider, men her i Rom er megen Sygdom, i Særdeleshed [blandt] fattige Folk, som ikke véd at tage sig iagt, men spiser Frugt og daarlig Mad, der gjerne bringer Feberen med sig. Min Ven Bottomley og jeg lever særdeles dietisk og befinder os derved fuldkomment vel. Alle haaber nu paa en velgjørende Regn, og da vil vi i Oktober indhente det Forsømte, jeg mener: ret nyde Livet, spise Druer og spasere i Kampagner.

Hvis der ikke allerede er ankommet et Par Tegninger til Kongen, da vil de snart arrivere; det var imod min Plan at sende Noget, førend jeg havde det Hele færdigt, men Afslaget fra Akademiet nøder mig atter at forsøge min Lykke hos hans Majestæt, vor kjære Konge og Beskytter. De maa nu ikke glemme at hilse Thorvaldsen fra mig og bede ham være mild i sin Dom mod mine Tegninger, der — som jeg véd — har mange Hanke at tage fat i; men Det, som jeg haaber, er, at Thorvaldsen vil overse de mangelfulde Enkeltheder og forstaa min redelige Stræben med Hensyn til det Hele.

Man siger, at Thorvaldsen vil komme her snart; men jeg kan ikke ret glæde mig dertil, førend jeg hører, at han er paa Rejsen.

Hvorledes har min gode, kjære Frøken tilbragt denne Sommer uden den brave Thoralds Selskab? Og hvordan har min Thorald haft det paa Vestkysten? Skade, at jeg ikke kunde være der ogsaa! Lad mig nu se, kjære Ven, at Du stiller Dine og mine Sager godt hos Kongen, som Du lovede, før Du rejste; jeg har nu gjort mit Bedste (og gjør fremdeles); men Hvad nu Folk vil sige derom, det véd jeg ikke. Du skal kun sige til Kongen, at vore Arbejder ere gode, og at vi ere to unge Mænd, af hvem han vil faa megen Glæde.

Ofte ønsker jeg mig i Danmark og i Assens; jeg vilde saa gjerne engang se og tale med alle mine Kjære for at overbevise mig om, at det samme inderlige Forhold finder

Sted, som da jeg forlod dem. Mit kunstneriske Jeg hænger ved Italien, men det øvrige hører kun hjemme i Danmark, og dér tilhører jeg mine inderlig elskede Venner, med hvem jeg engang vil tilbringe lykkelige Dage, helligede Gud og alt Ædelt og Godt.

... Lang Tid har jeg tilbragt i Ærebegjærighed og ofte derover forglemt at tænke paa Gud; men jeg vil aldrig mere forsømme at bede og at læse i Bibelen; thi Herren har mindet mig derom, at denne Verdens Begjærigheder ere onde og at de kun føre til Død og Fordærvelse. Gud er saare god, han forlader ikke os, om vi ogsaa glemmer ham; han er vis og leder Alt til det Bedste; han være lovet i al Evighed! Amen! — Hvad mig og inderlig glæder i Hjærtet, er, at Bottomley, der i sit Liv altid har savnet Religionens Trøst, nu ogsaa mere og mere besjæles af den evige Sandhed og giver det ene verdslige filosofiske System Afsked efter det andet.

Det er i de første Dage i September, og i dette Øjeblik begynder her et stærkt Tordenvejr; det lyner uden Ophør — saa skrækeligt, saa velgjørende er dette Guds Værk. Nu falder Regnen i store Masser ned. Velsignelse og Forbandelse synes at blive uddelt i samme Øjeblik. Jeg bor her under Taget, hvor jeg ret føler Effekten af dette Naturens store Skuespil.

Igaar modtog jeg Deres kjære Brev fra Assens, hvorfor jeg er Dem saa meget takskyldig, at De har gjort min kjære Moder den store Glæde at besøge os; men jeg haaber nu ogsaa, hvis De, som De siger, har fornøjet Dem saa godt, at De da snart vil gjentage dette Besøg paa længere Tid, som vil være godt for Deres Sundhed og for Alting.

Du har Ret i Alt, elskede Thorald; men lad mig nu snart høre Hvad Kongen siger, saa skal Du og Enhver snart faa at se, at jeg er Mere end Skitse-mager; thi min store Statue har Fødder at staa paa; den koster kun saa Meget at støbe af og pakke ind, foruden Transporten; der-

som Du kan bevæge Kongen til at tage dette paa sin Regning (i Særdeleshed det Sidste), da skal Du paa førstkommende Udstilling faa Ære af mig ... — Hils kjærlig Nicolaj, Johan og Frølich! Hvorledes lever Din velsignede Moder? Erindrer hun mig med Kjærlighed eller Vrede, fordi jeg undertiden brød Husfreden, som jeg dog fortryder? Hils Viggo¹⁾! Hvordan lever Frøken Ibsen? Har hun taknemmelige Resultater af sin utrættelige Velgjørenhed mod de Fattige? Hils hende meget fra mig.

For idag: lev vel, elskede Frøken Pretzmann, og min Thorald! Gud være med Eder, [det] ønskes af Deres
 lille Adolf.

Jeg ønsker ikke, at mine hjemsendte Tegninger skal blive offentlig udstillede førend til Udstillingen, hvor de i Forbindelse med hele min Frise-Komposition vil blive bedre forstaaede.²⁾ Men endnu engang: man skal faa et tilstrækkelig udført Arbejde af mig at se i min Statue ... Jeg har Intet mindre isinde end at rejse hjem, og det gjøres heller ikke nødigt, naar jeg blot kan være saa lykkelig at faa min Figur sendt.

Jeg har Andet at gjøre end at rejse hjem.

Til Thorald Læssøe.

Rom, d. 23de Okt. 1840.

Min elskelige Thorald! Med Inderlighed, men altfor stærk Kjærlighed til mig, er Dit aabenhjærtige Brev skrevet; Du kjender mig ikke, gode Thorald, Du vurderer mig for højt; min Stræben efter at være dydig er ofte lunken hos mig, og mange ydre Ting i Verden faar

¹⁾ Thorald Læssøes Broder, nu Præst i Svallerup ved Kallundborg.

²⁾ I 1841 udstilledes paa Charlottenborg »forskjellige tegnede Kompositioner«, men ingen Frise.

da Magt over mig; jeg skammer mig ved at være Gjenstand for Din rene Kjærlighed, den, jeg er saa lidt værdig til. Misforstaa mig ikke, kjære Thorald, men jeg maa sige Dig Noget, ja, jeg vil sige Dig Alt, vil aabne Dig mit hele Jeg. Jeg forekommer nemlig mig selv som en i Aandens Verden stor Bankerotspillar; min Gjæld til mine trofaste, rene og elskelige Venner er nemlig saa stor, at jeg maa opgive Haabet om nogensinde at kunne betale den. Hvorledes har jeg opført mig mod Carl Blædel? Hvordan forholder jeg mig mod Nicolaj, Johan o. s. v.? Du, kjære Thorald, synes at være mest begunstiget af dem Alle og har dog saa liden Aarsag til Tilfredshed.

Med Widman tilbragte jeg nogen Tid her i Rom, og nu lever jeg sammen med Bottomley; mit Forhold til disse to Sidste er vel af en ganske anden Natur end det til Nicolaj og Dig; men mine Forpligtelser ere derfor store nok. Der var en Tid, da en følelsesfuld og fantasi-rig Sjæl og et brændende Hjærte boede i mig; men da var jeg ung — det var i Følelsens og Fantasiens Aar; men det forekommer mig, at Forstanden overvælder mig, dog uden at jeg derfor bliver klogere, saa jeg har kun tabt ved Byttet. Erindringen alene har jeg ikke tabt, den kan endnu bringe mit Hjærte til at slaa og Taarerne til at trille; lad der ogsaa fare en kold Gysen gjennem Lemmerne, saa ere dog disse Erindrings Øjeblikke baade varmere og skjønnere end Virkeligheden omkring mig. Jeg har endnu et Brev fra hin forgangne Lyksalighed, som ikke indeholder stort Mere end de Ord: »Jeg er Din N....., og kun Du alene maa elske mig.« Den Salighed, som deri laa for mig, formaar jeg ikke mere at fatte; men det Bedste, som endnu er tilbage af mit forældede A....., tilhører dog altid N.....¹⁾ — Dog, nu drømmer jeg jo, og Du er vel nærved at falde i Søvn derover, kjære T.; men hvorfor

---

¹⁾ Skal vel være Adolf og Nicolaj.

har Du ledt mig ind paa det Gebet? Se, nu har Du selv Skaden deraf. Lad mig derfor i Fred, og tag tiltakke med mig, som jeg er, gode Thorald, eller lad mig ske min Ret, og jag mig paa Døren, hvis Du ikke er fornøjet med den lille Present, jeg af den store Summa, jeg er Dig skyldig, kun kan give. Du maa nu ikke heraf slutte, kjære Thorald, at jeg er melankolsk og ulykkelig; nej, min nuværende Ulykke og min Lykke er fattet og rolig. Hvad Gud tilskikker mig, er sikkert til mit Bedste, og jeg nyder jo lutter Velsignelse af ham, hvilket jeg søger at anvende til Glæde for min gode Moder, Familie og mine elskede Venner, der Alle have Glæde af, at det gaar mig vel; men om det nu gik mig ilde, skulde I da ikke glæde Eder i den Overbevisning, at Gud just har beskikket mig det Onde, fordi jeg trængte dertil? I rolig Hengivenhed til Gud søger og finder jeg min Lykke. Du, kjære, gode Thorald, søg Du ogsaa Din Glæde hos Gud; men naar Du tænker paa mig, bed da til Gud, at han vil være mig arme Synder naadig; thi deri bestaar den sande Kjærlighed, at vi elske Gud over Alt i Verden og vor Næste som os selv.

Det glæder mig, at Frølich rejser til Kaulbach; en bedre Lærer kan han ikke finde.¹⁾ Det undrer mig, at Blunck kan betale Kiellerups Rejse.²⁾

Du har nu ikke nødig at tale til Kongen om min Figur; thi den har jeg for nogle Dage siden slaaet sammen af den Grund, at der allerede er saa koldt og fugtigt i Studiet, saa jeg frygtede for Reumatismus, og desuden indser jeg Umuligheden af at tilendebringe et Arbejde, der er forbundet med saa mange Udgifter, saa længe jeg ingen Understøttelse eller Bestilling har. Mine Tegninger koste mig Intet, og jeg har dog Haab om, at de kan forskaffe

¹⁾ I Efteraaret 1840 rejste Frølich til München, dog ikke direkte for at være Kaulbachs Elev; han studerede her Antikken og den levende Model.

²⁾ Dyrmaleren T. J. Kiellerup rejste i 1841 til München.

mig Noget; hvis ikke, da ske Guds Vilje! Jeg handler efter bedste Evne.

Det gjør mig ondt, at Du har løbet saa ofte til Kongen for mig og spildt Din Tid. Jeg er Dig meget forbunden, gode Thorald! Hidtil har jeg spist Dig af med smukke Ord; dog haaber jeg engang at kunne vise mig mere taknemmelig imod Dig.

Mit Forhold til Bottomley er af en smuk, men almindelig venskabelig Natur; den Ene gjør med Opofrelse og Glæde Hvad han kan for den Anden, og dermed gaar det. Bottomley har ikke Lighed med nogen af mine Venner i Danmark, uden for saa vidt han er aabenhjærtig og sandddru; deri har han Lighed med dem alle.

For idag: Farvel, gode Thorald! Naar Du er alene i Dit lille Kammer, tænk da med Bøn til Gud paa mig. Han styre det saa, at vi snart maa samles paa et Sted, hvor Aanden har overvundet det Legemlige, hvor Freden har hjemme, den evige Fred, der er os lovet ved Jesus Kristus! Amen!

Din trofaste, uforandrede
Adolf.

Hils kjærlig den gode Frøken Pretzmann, og tak hende for alt Godt. Gud velsigne hende i Evighed! Amen!

Jeg har bestandig ventet paa Efterretning om de sidst hjemsendte Tegninger. Hvis de endnu ikke ere ankomne, da maa de være gaaet galt med Posten. Hvis Du ikke har Tid, da bed Lundbye fra mig være saa god at gaa til Kongen og spørge, om samme ikke ere ankomne.

Til Frøken Pretzmann.

Foraaret 1842 [?].

Gode Frøken Pretzmann! Forsmaa ikke denne lille Kontur af Ulysses, som sidder ved Havet og længes efter sin elskede Hustru.¹⁾ Saaledes sidder jeg ogsaa undertiden, naar jeg tænker paa mine elskede Venner i Danmark, og har lige saa lidet Haab om for det Første at gjense disse, som den stakkels Ulysses. (Den smukke Dame kan naturligvis ogsaa forestille en sortøjet Romerinde).

Jeg har nu Udkastet til Frisen²⁾ paa Papiret og haaber, det vil behage hendes Majestæt; snart begynder jeg at tegne det rent, og det vil da inden kort Tid være hjemme. Jeg ønskede gjerne i Juli Maaned at gjøre en Rejse til Neapel, dersom Omstændighederne kunde tillade mig det; jeg tror, det vilde være velgjørende for min Sundhed at tage nogle Søbade og lige saa forfriskende for min Aand at se det smukke Museum.³⁾ Maaske kunde De, gode Frøken, føle Dem for, om denne lille Udflugt kan mig tilstedes, førend jeg begynder at modellere paa Frisen. Jeg skal da sikkert vende tilbage sidst i Avgust og da tage frygtelig fat paa at arbejde.

... Saa meget det bedrøvede mig at høre, De var syg, saa inderlig glæder det mig nu at vide Dem i god Bedring, og jeg haaber, at det snart maa være lykkelig overstaaet. Visselig vilde jeg ogsaa være meget bekymret for Dem, naar jeg ikke vidste, at den herlige Dronning er Deres Beskytterinde; men jeg vil derfor nu med Glæde se Deres saavel som min Fremtid imøde. Til Thiele og Bissen har jeg skrevet taknemmelige Breve. — Lev nu vel, inderlig gode Frøken Pretzmann, og vær ikke ængstelig

1) Se den Bogen vedføjede Tegning, omkring hvilken ovenstaaende Brev er skrevet.

2) Af Jerichaus hjemsendte Tegninger blev Frisen Alexanders Bryllup med Roxane bestilt til Dronningens Kabinet paa Christiansborg. (Ph. Weilbachs Kunstnerlexikon.)

3) Museo Nazionale med de store Antiksamlinger.

for mig; jeg tager mig altid iagt, og desuden har jeg en haard Hud, som De véd; det er kun Damerne, som ere zarte Væxter. — Hils Frøkenene Ibsen og Bauditz meget fra
Deres lille Adolf.

Hils Professor Clausen,¹⁾ at jeg komponerer Ridderen ved Kulsvierhytten til Kunstforeningens Raderinger.

Til den Samme.

Rom, Maj 1843.

Kjæreste Frøken Pretzmann! Med Forundring ser jeg af Deres Brev, at Thorald har stødt sig over mit Overmod, hvilket jeg ikke kan forklare mig og forventer derfor nøjere [Besked om], hvori det vel har ligget.

Jeg er højst taknemmelig for Deres kjærlige Brev og morer mig inderlig over vores gjensidige Renommeren.

Hvad Svaret angaar, som jeg skulde give paa Bravos Brev,²⁾ da er jeg af den Formening, at Bravo helst

1) Den 5te Jan. 1842 var Clausen valgt til Formand for «Kunstforeningen» Bestyrelsen havde foreslaaet at anvende 1200 Rbd. til Udgivelse af et Bind fædrelandske Digte, forsynede med Raderinger eller Træsnit af danske Kunstnere, og gennem Kùchler havde man gjort Kunstnerne i Rom bekendt med denne Plan. Jerichau har da, som det ses, valgt at illustrere Oehlenschlægers Digt »Ridderen ved Kulsvierhytten«. Planen med Udgivelsen af det omtalte Værk gik imidlertid overstyr. (Se »Kunstforeningen i Kjøbenhavn, dens Historie og Virksomhed.« Kjbhv. 1864).

2) B. avo havde d. 22de Nov. 1842 fra Kjøbenhavn tilskrevet Jerichau saaledes: Kjære Jerichau! Ved Aflæringen af Deres Arbejder til Justitsraad Thiele kom Samtalen paa disses Bestilling og Betaling, der ydes saa uregelmæssig. Jeg forestillede ham levende Deres Stilling, uden Midler til at kunne arbejde med Ro og dertil plaget af Feber. Han svarede mig derpaa, at han havde talt med Kongen derom og med det Første selv vilde skrive til Dem. Men fremfor Alt var det nødvendigt, at De i Form af en

skulde lade være at blande sig i Sager, som ikke angaa ham. Dronningen har selv foreslaaet Justitsraad Thiele at korrespondere med mig desangaaende, og jeg ønsker saa meget mindre at have med Bravo at gjøre, som jeg véd, at han er en stor Vigtigmacher, der gjerne vil have Skin af at være den virksomme Protektor for sine Landsmænd, men naar det kommer til Stykket, er og bliver han dog kun en holstensk Jøde, som søger sin egen Fordel under Skin af at hjælpe Andre; dog tror jeg gjerne, at Bravo er min Ven i Danmark (om han ogsaa

Ansøgning uophørlig skriver til Slotskommissionen, saaledes som han allerede tidligere har ladet Dem det vide. Gjør De nu dette strax med omgaaende Post, og indeslut det i en Konvolut til Hr. Thiele, der da vil handle for Dem. Skriv De da foruden Deres Tak, at De ønsker at faa Betalingen fjerdingaars- eller halvaars-vis, og paaberaab De Dem kun min Skrivelse fra idag. For at give Dem en Idé om, hvorledes denne Ansøgning bør affattes, lader jeg, for saa vidt det er mig muligt at skrive Dansk*), et Ud-kast medfølge, hvilket De, hvad det Ortografiske angaar, maa forbedre:

»Til den kongelige Kommission for Christiansborgs Opbyggelse!

Jeg tillader mig allerærbødigst at underrette den høje Kommission om, at hendes Majestæt har allernaadigst overdraget mig at udføre i Gipsbasrelief en Frise: Alexander og Roxanes Bryllup til Allerhøjstsammes Palægemark i Christiansborg Slot, af hvilket Arbejde jeg med Fregatten „Thetis“ har tilsendt to Stykker, som jeg haaber vil vinde den ærede Kommissions Bifald. Da jeg imidlertid ikke har modtaget den meget ærede Kommissions Ordre med Hensyn til dette Arbejde, tillader jeg mig ærbødigst, idet jeg gjør denne Indberetning, at udbede mig de nødvendige Ordres tilkjendegivne og Underretning om, paa hvilken Maade jeg har at oppebære Betaling deraf.

»Ærbødigst o. s. v.

Skriv De dette korrekt paa et Ark Papir, og Constantin Hansen vil vist være Dem behjælpelig dermed . . . Lev vel, og skriv uden at spilde Tiden.

Deres hengivne Ven

Bravo.

*) Det her meddelte Brev er nemlig skrevet paa Tysk og her oversat.

ikke var det her); men jeg kan i dette Tilfælde ikke reflektere paa hans Venskab; da det er mig det Heles Vel om at gjøre (ikke min egen Fordel), saa er jeg betænkt paa at afgive en Erklæring over Bravo, hvis man ønsker at vide, hvorfor jeg ikke har svaret ham paa hans Brev. Hvis forresten den Sag er af Vigtighed, hvorom han har skrevet mig til, da er jeg overbevist om, at Justitsraad Thiele, som tidligere har vist mig saa megen Godhed og Opmærksomhed, ogsaa denne Gang vil tage sig af min Sag og underrette mig om, hvorledes jeg har at forholde mig.

Fra Constantin Hansen skal jeg hilse Dem og Læssøe¹⁾; han venter at blive Dekorator paa Universitetet, hvilket visselig ogsaa var at ønske, da han er en genial Kunstner og i Særdeleshed har studeret den pompejianske Stil.²⁾

Nu er jeg ret beroliget over Dem, gode Frøken; da De har besluttet at rejse til Assens, saa vil De blive sund og stærk, ja, da tør jeg haabe paa den Glæde engang igjen at se Dem og overbevise Dem om, at jeg er Deres uforandrede Lille, og at Thorald har aldeles Uret. Lev vel, elskede Frøken P., og tænk altid med Kjærlighed paa Deres Lille, og tag ham i Forsvar mod de mange slette Beskyldninger. Gud være med Dem og med min Thorald! Bottomley takker for de mange Hilsener.

Adolf J.

Det er vel paa Tiden, at man kunde sende mig nogle flere Penge; jeg har allerede længe levet paa Bottomleys Bekostning. Hils Frøken Herbst³⁾ fra

1) Constantin Hansen havde jævnlig været Gjest i gamle Fru Læssøes Hus i Kjøbenhavn.

2) Som bekjendt blev dette Ønske opfyldt.

3) Adelgunde Herbst, senere Etatsraadinde Voigt, var, ligesom Jerichau, først Elev af Freund, senere af Thorvaldsen. Den 20de Febr. 1843 var hun efter Thorvaldsens Initiativ og paa Forslag af Præsens bleven Æresmedlem af Akademiet.

Ross¹⁾ og fra mig, hvis hun ikke forsmaar det. Hun maa engang blive min Kone.

Til den Samme.

Rom, d. 15de Septbr. 1843.

Bedste Frøken Pretzmann!

Min Gjæld til Dem er nu temmelig tilvoxet, saa jeg faar se endelig at afbetale den engang; jeg véd ikke mere Deres Adresse; derfor lader jeg Brevet gaa over Assens; skulde det træffe Dem endnu dér, saa er det mig saa meget kjærere. — Jeg vilde ogsaa idag skrive til Thorald Læssøe; men af Frygt for, at Brevet ikke skal træffe ham, skriver jeg ogsaa i Deres Brev Indholdet af Hvad jeg har at sige Læssøe.

De anmoder mig om, gode Frøken, at finde en Maler, med hvem Læssøe kunde male sammen²⁾; men dette er ikke saa lige at løbe til; jeg har tilbudt ham at male i vores Studie; dog er dette maaské ikke det Fordelagtigste; men den Idé, som De ogsaa angiver i Deres Brev, nemlig Thorvaldsens Studier, eller rettere Værelser, dette tror jeg vilde være det Fordelagtigste, som vores kjære Thorald kan ønske sig; thi det vil næppe være nogen Tvivl underkastet, at hvis Thorald kan erholde denne Tilladelse af Thorvaldsen, da er han pekuniært godt stillet i Rom, da det er et temmelig betydeligt Antal Fremmede, som kommer for at se hans Bolig; hvis altsaa Thorald maler dér, da har han Lejlighed til at gjøre Bekjendtskab med rige Folk, og Andet behøves ikke for at staa sig godt i Rom. Dertil kommer, at de Gjenstande, som Thorald maler, daglig blive søgte; ja, i dette Tilfælde kan Thorald her i Rom maaske være til større

¹⁾ Ross var Maler og Ven af Jerichau. Han vil blive omtalt senere hen.

²⁾ Læssøe forberedte sig, som det vil ses nedenfor, til at rejse til Rom.

Nytte for mig, end jeg for ham; hvis Thorald vil følge mit Raad, da kan her være Guld og grønne Skove at hente; hvis han er betænkt paa i enkelte Punkter at tage Verden, som den er, da kan vores kjære Thorald ved sin naturlige Elskværdighed, om selv med mindre Talent, som han selv skriver, gjøre sin Lykke; men hertil fordres, at han skaffer sig gode Anbefalinger (maaske fra Kongen) til Ministrene og Konsulerne her i Rom; derved bliver han indført i alle Selskaber, hvor han gjør Bekjendtskab med Kjøberne, og det er almindeligt, at man kjøber af en Maler, som man kjender. Thorvaldsen har i sin Ungdom ikke forsømt at gaa i Selskaber, og jeg, som har indset Nødvendigheden heraf, anskaffer mig denne Vinter en fin sort Kjole samt Boxer og Silkevest. Verden er latterlig i sine ydre Former; men dem maa man overvinde, og da finder man under den sorte Kjole ofte de interessanteste og dygtigste Mennesker i Verden. — Det er maaske overflødig at forestille T. alt Dette, da han jo vel kjender Verden lige saa godt som jeg; men saa véd han da, at det ikke er anderledes hernede.

Jeg er nu igjen i Rom, sund og frisk¹⁾. Statuen til Abendroth²⁾ bliver begyndt i disse Dage.

Lev nu vel, elskede Frøken, og tænk — som immer — med Kjærlighed paa Deres Lille. Hvis Thorald endnu er i Danmark, da bring min kjærligste Hilsen fra hans og Deres egen

Adolf J.

Til den Samme.

Rom, d. 20de Maj 1844.

Kjæreste Frøken Pretzmann! Tak for Deres kjære Brev, som den gode Thorald Læssøe bragte mig; de

¹⁾ Formodentlig efter et Ophold i Bjærgene.

²⁾ Penelope.

gode Raad, søn De giver mig, vil jeg ret lægge mig paa Hjærtet og til Gjengæld raade Dem efter bedste Evne: Ro og Hvile er mit gjentagne Ønske; De anstrænger Dem altfor meget med Malerkunsten. Den Svaghed har alle ældre Kunstnere og Kunstnerinder: ikke itide at lægge Penselen hen, førend Haanden bliver svag og usikker. Hvor mangen Kunstner har ikke derved ruineret det Renommé, som han møjsomt i sin Ungdom havde erhvervet. — Jeg for min Del vil ikke mere arbejde, naar jeg har overskredet 50 Aar; hvor uret vilde det ikke ogsaa være at tage Fortjenesten fra de Yngre, for hvis Kraft og Liv den Ældre dog snart maa vige; hvorfor ikke hellere selv stormodig lægge Penselen væk, end føle sig besejret af en Yngre, Den, man maaske før saå med Ringeagt ned paa.

Jeg beder Dem, gode Frøken Pretzmann, rejs hjem til Assens, og nyd Livet i Fred og Glæde sammen med min gamle, kjære, kjære Moder; jeg vil i Tanken altid være i Deres Kreds. Men hvis De fremturer i de ærgjerrige Maleridéer, saa vender jeg mig bedrøvet bort, da jeg véd, at De ad denne Vej aldrig vil blive lykkelig. Ja, De maa saagar nu til Forsoning brodere mig en ny Pude til Sofaen, som jeg har anskaffet i Anledning af Thorald. Læg min Formaning paa Hjærte, gode Frøken, hvis De ønsker, at jeg skal forblive Deres lille

• ????¹⁾

---

1) Thorald Læssøe har i dette Brev blandt Andet tilføjet: »De ser nok, at Adolf endnu er et stort Barn; men elskværdig er han som før, det tør jeg ikke nægte.« Bottomley har tilføjet nogle Linjer paa Tysk; oversat lyde de saaledes: »I Sandhed rigtig rørt ved Deres overordentlig smukke Gave, den mig gennem Vennen Thorald bragte Pengepung, sætter jeg mig hen for af ganske Hjærte at takke Dem, kjære Frøken! Med betænksomt Sind har De, kjære Frøken, indrettet den saaledes, at den kun langsomt lader sig aabne, hvilket er saa rigtig beregnet for Adolfs og min fælles Kasse, for at vi paa denne Maade kunne vinde Tid til at regne ud og overlægge, saa vi ikke letsindig lade Sølvmonterne spasere bort derfra. Hvor glad jeg end er ved Be-

Til J. T. Lundbye og L. Frølich.

Rom, d. 18de August 1844.

(Over Brevet findes et Portræt af Pave Gregorius d. Sextende).

Saadan ser Paven ud, kjære Johan! Synes Du ikke, at det er en pæn gammel Mand? Jeg er nysgjerrig, om han ikke vil gjøre Dig til Katolik.

Vores kjære, gode Thorald Læssøe er allerede i længere Tid her i Rom og bor for det Første sammen med Bottomley og mig; vi leve ubeskrivelig lykkeligt sammen. Ved at have hørt saa Meget fortælle om Hjemmet af Thorald, er min Fantasi oftere end sædvanlig fløjet til Danmark og har søgt Hus dér hos mine gamle, kjære Venner. Idag gjør jeg en Hviledag og smutter hjem til Dig, gode, kjære Johan, skjønt jeg maa ogsaa frygte, at Du halvt har glemt mig, hvordan jeg ser ud, efter at vi ikke har talt saa længe sammen, ligesom Thorald, der ansaa mig for et ganske andet Menneske, end jeg er, og det var Brevvexlingens Skyld, fordi jeg er en miserabel Skribent, hvorfor det egentlig var bedre for mig aldrig at skrive til

---

siddelsen af denne kjære Gave, saa er den dog bleven mig ulige værdifuldere paa Grund af det Bekjendtskab, jeg har gjort til dens Overbringer, et herligt Menneske, hvem det vist maa blive Dem svært at undvære. Hvis Thoralds Portræt kan yde Dem Glæde som Pendant til Adolfs, saa lover jeg at sende Dem det, saa snart det spirende Skjæg har opnaaet den behørige Længde for at kunne tage sig værdigt ud paa Billedet. Vi leve et i Sandhed ideelt Liv som Trekløver; Jerichau og jeg ere allerede blevne saa fortrolige Venner, som havde vi i mange Aar kjendt hinanden. Om Morgenen og Aftenen spasere vi Arm i Arm igjennem Villa Borghese, og Thorald maa da fortælle os meget Interessant om de dyrebare Venner og elskværdige Damer i Danmark. Dansk og Tysk bliyer talt mellem hinanden, alt eftersom det bedst passer sig for Samtalens Indhold; saaledes kan da ogsaa jeg, som ikke nok kan skamme mig over endnu ikke at kunne tale Dansk, lære dette paa en munter Maade. Lev nu vel, bedste Frøken! Med Taknemmelighed bliver jeg

Deres

J. W. Bottomley.

Dem, som jeg ønsker at beholde til Venner, saa nu var det vel klogest, at jeg holdt inde og gjorde en Ende paa denne Snak, hvis det ikke var for den lille søde Paves Skyld, der vist vil udfylde Tomheden i mit Brev. Som sagt, kjære Johan, det er forgjæves, [jeg skriver]; Du maa komme her til Rom, hvis Du vil tale med mig; i Tanken vil jeg altid være hos Dig, og forbliv indtil den Tid min uforandrede gode Johan. Dog, kom snart! Den romerske Kampagne med sine simple, store Linjer og prægtige Farver venter med Længsel efter, at Du skal gjøre dens Berømmelse fuldkommen i Norden . . .

[Nogen Tid efter.]

Skovgaard maler jo dejlige danske Skove og Enge, hvor hans Talent er hjemme; Du derimod, som har mere Følelse for de store, simple Linjer, maa komme her, hvor Du tillige finder saa rig Staffage. Det var tillige ønskeligt, om de Fremmede engang fik en ordentlig dygtig dansk Maler at se, da de Malere, som hidtil har været her i Rom, skjønt ansete i Danmark, dog ikke har kunnet trække fremmede Kunstneres Opmærksomhed paa sig. Adam Müller, Blunck, Rørbye, Marstrand og Kuchler have vel været kjendte af Enkelte, dog uden Nytte for deres Navn og Danmarks Ære. Vi har blot Thorvaldsen — Bissen har man hørt Tale om — og hvad Resten angaar, da ser Udlandet med Foragt ned paa os. De ordinære, grelle og kjedelige blaa Vægge, som de eckersbergianske danske Malere udgive for italiensk Luft, maa ikke heller afskrække Dig fra dette dejlige Land, hvor Alt er Harmoni. Tro ikke heller, at Riedel¹⁾ med sine gjennemsigtige Sæbeboblér gengiver den italienske Natur. Nej, gode Johan, kom selv her og se med Dine egne sunde Øjne, og mal efter den Overbevisning, som denne skønne Natur kan indgive en begavet Kunstner, naar han er fri for danske,

¹⁾ Münchener-Maler, f. 1800. I Thorvaldsens Museum findes hans Billede: »Den neapolitanske Fisker«.

franske, düsseldorfske, münchnerske, etc. For-
domme, som alle ere mere eller mindre vrang og ensidige.
— Ja, virkelig, saaledes bliver her aftrykt de forskjellige
Skolemønstre, som alle skulle forestille Italien, fordi alle
Malerne komme saa indvoxede fra Hjemmet og bringe
Mønsteret med i Lommen paa, hvordan Italien skulde
se ud. Alle rive de ned paa hverandre, og Hvem har Ret?

Ogsaa Dig, kjære, gode Frølich, maa jeg endnu en-
gang bønfalde om at komme her. Éngang maa Du dog
komme, førend Du bosætter Dig i Danmark; hvorfor vil
Du, som er fri og selvstændig, ogsaa vente som Stipendia-
terne, der alle komme, ikke som unge, haabefulde Mænd,
men som gamle, afrakkede Invalider, der af Akade-
miet faa Naadsensbrød for deres tro Tjeneste ved Kon-
kurserne. Hvis Nogen siger, at Du er saa ung, da svar,
at Raphael var 24 Aar, da han malede Disputatsen¹⁾.
Hvis Nogen siger, Du skal først være selvstændig, da svar,
at det er Løgn; thi saa kan Du spare Dine Penge, og
hvis Nogen endda gjør Vrøvl, da giv ham En! — Her
findes foruden de gamle Mestere ogsaa afvexlende de for-
trinligste af de nyere; thi enhver berømt evropæisk Kunst-
ner har engang studeret i Rom, og Den, som med Tiden
vil blive berømt, studerer af og til her ... Dog, Hvem vil
nægte Italiens Fortrin, naar Talen er om at lære Noget,
og Dit Talent, gode Ven, er jo saa anerkjendt, at jeg kun
har tilbage at minde Dig om Fædrelands-Pligten, der ikke
tillader, at Sligt gaar tilgrunde!!

Saa — nu har jeg talt af min fulde Overbevisning som
Jeres oprigtig hengivne Ven. Gud i Himlen er Vidne,
hvor kjærligt jeg mener det med Eder, saa, skulde jeg fejle,
saa fejler jeg af Skrøbelighed. Adolf Jerichau.

... Misforstaa ikke mine Udfald mod den danske
Skole! Jeg er langt fra at miskjende dens Fortjenester;

¹⁾ La disputa, Hovedbilledet i Raphaels Stanzer, der fremstiller
Teologien.

men vi ere Alle Mennesker, og alle Kunstkoler ere Menneskeværker, og alle have deres Fortrin og Mangler. Derfor mener jeg, at man ikke ubetinget skal hengive sig til én, men se Alt og vælge det Bedste ....

Som det vil ses af disse Breve, sluttede Jerichau sig ikke nøje til de danske Kunstnere i Rom; de syntes gjennemgaaende godt om ham, skjønt han efter sit eget Sigende ikke var elskværdig imod dem. De eneste Kunstnere, han sluttede Venskab med dernede, vare Widman og den ogsaa i Brevene flere Gange omtalte Dyrmaaler Bottomley, hvis Fader var rig og stadig sendte Sønnen Penge. Bottomley kom snart efter, at Jerichaus Kaar vare knappe. De boede sammen, og den delikateste Maade at hjælpe ham paa, benyttede han, idet han foreslog, at de skulde lægge deres Penge sammen og holde fælles Kasse. — Bottomley var en i mange Henseender udmærket Person, lille og spædlemmet, men med et stort Jupiterhoved. Han var ejendommelig og Jerichau aandelig beslægtet. Paa fire Dage nær, vare disse To i sex Aar daglig sammen, afsondrede fra alle Andre. Bottomleys prægtige, store Hund var deres fælles bedste Ven, og med den drev de om paa Jagt i Kampagnen, indtil den endelig en Dag til Begges store Sorg blev forgiven ved at æde »noget Stads i et Osteri«¹⁾.

Disse to Kunstnere vare stik imod den da herskende Kunstanskuelse. »Den nordiske Kunst« kaldte de en slem

1) Jerichau har hugget den baade lille og legemsstor i Marmor; efter hans Død bleve disse sendte hertil fra Rom og solgte paa hans Avktion. Jerichau ejede ogsaa et af Bottomley malet Billede af denne Hund i Legemsstørrelse; det blev ligeledes solgt paa Avktionen.

Atart, de holdt decideret paa Antikken og vare stadig Oppositionsmænd.

At Jerichaus nærmeste Kunstfæller og Venner opholdt sig i Danmark, var vel noget Skyld i, at han indskrænkede sig til Bottomleys Omgang og forresten levede i Tanken med de Fjærne. Da Thorvaldsen atter i September 1841 sammen med Baronesse Stampe vendte tilbage til Rom, kom han strax til Jerichau. Hjemme i Danmark havde han udtalt megen Interesse for ham, og da Frøken Pretzmann forestillede ham Jerichaus Søster Caroline, sagde han, inden hun fik nævnet hendes Navn: »Det kan jeg se, det er Jerichaus Søster; hun ligner ham, men hun ligner endnu mere mig.« Mange fandt i Ungdomsaarene Ligheden mellem de to Billedhuggere paafaldende, og Bottomleys Ungdomsportrait af Jerichau have Flere antaget for Thorvaldsen. — Da den store Mester besøgte Jerichau i Rom, roste han dennes Arbejder saa meget, at den unge Kunstner ikke troede, han kunde mene det. »De vil engang indtage min Plads«, sagde Thorvaldsen til ham efter at have set hans Tegninger igjennem. Han rettede lidt paa et Drapperi for at gjøre det fyldigere, men var ellers fuldt tilfreds med Alt. Jerichau kom ikke meget til ham, da han ikke kunde lide Baronesse Stampe, der altid var om Thorvaldsen, og der tillige vilde have, han skulde lære hendes Datter at tegne, hvilket Jerichau ikke vilde. Han var ogsaa bange for, at naar han kom meget til Thorvaldsen, vilde det hedde sig, at denne hjalp ham med hans Arbejder. Thorvaldsen rejste næste Aar igjen, og Jerichau saå ham aldrig mere, men var ham altid meget taknemmelig for hans Hjærtensgodhed imod ham.

Som det af Jerichaus næstsidste Brev ovenfor vil ses, var Thorald Læssøe i 1844 kommen til Rom. Jerichau har da overladt ham Korrespondancen med dem hjemme. Noget før var Carl Ross, Søn af en holstensk (oprindelig engelsk) Godsejer, kommen derned. Han var tilligemed Læssøe født samme Aar som Jerichau, og de

havde været sammen paa Kunstakademiet i Kjøbenhavn. Bottomley, Læssøe og Ross vare nu alle Tre rent ud forelskede i Jerichau og vare jaloux paa hverandre, skjønt han ikke foretrak Nogen af dem. Han sagde senere i sit Liv, da han fortalte dette: »Det Held har jeg jo altid haft, at der bestandig er Nogen, der er forelsket i mig og tager sig af mig, skjønt jeg ikke er videre venlig imod dem, men en stor Egoist, der blot benytter mig af deres Forelskelse.«

I 1845 kom Lundbye til Rom og blev der til i Slutningen af 1846. Man har i Brevene mærket, hvor meget Jerichau havde længtes efter ham, og da han kom derved, boede han sammen med Jerichau, Læssøe og den svenske Kobberstikker Ruben, der dengang var Billedhugger; Bottomley var da rejst. Men de syv Aar, i hvilke Jerichau og Lundbye ikke havde set hinanden, havde udviklet dem i saa modsatte Retninger, at de ikke længer rigtig sympatiserede. Jerichau var, især i de sidste Aar inden Lundbyes Ankomst, bleven noget negativ, Lundbye var den rene Positivitet. For ham var Religionen og Fædrelandet det Højeste, og som Kunstner havde han decideret sluttet sig til det høyenske Parti. Religionen holdt Jerichau sig ogsaa til, dog nu ikke længer i grundtvigsk Skikkelse; men det specifikt Danske i Kunsten med Udelukkelse af alt Andet, gjorde han lige saa meget Nar ad som ad den decideret nordiske Kunst. Lundbye følte sig trykket og ulykkelig under disse Brydninger. Ruben var en interessant Person, men tilbøjelig til Spot, kold og forstandig; han og Jerichau rev stærkt ned paa Lundbyes bedste Venner derhjemme, og det pinte Lundbye. Der skal f. Ex. i Breve til hans Ven Svend Grundtvig foreligge stærke Vidnesbyrd herom. Han led ogsaa af Hjemve. I mit Eje er et Brev fra ham, skrevet i Salerno d. 27de Marts 1816, og her priser han i høje Toner det dejlige Pæstum og Egnen deromkring, som er langt skønnere, end han kunde forestillet sig. Han ender med at sige: »Det var i Sandhed et dejligt Punktum for Rejsen,

O Herdem! om Lykkesguldets magtige Omloevning
ei fik os tid at hade Dig, sa vilde vi Liest bygge saa
for Aar og Alder! — (Shakespears King Lear) Fygle Jans's hies Fremtid: en Baad med Aches hos! o s v .

T.

Jann Sept 1845 om

F. HENDRIKSEN.

der fra nu af stedse gaar mod Nord, og jeg skal ikke hælme, før jeg naar det golde Refsnæs, der dog kan taale at nævnes i samme Aandedræt som Pæstum.« Et Maleri fra denne sin danske Yndlingsegn, et Snebillede med et Bondehus og et Indkik af det mørkeblaa Kattedgat, malede han netop i Rom 1846 og forærede det til Jerichau, som bevarede det med stor Veneration hele sit Liv igjennem og flere Gange førte det med sig, naar han skiftede Opholdssted. Lundbye havde valgt at male et Vinterbillede for at afkøle sig i den romerske Hede. Ogsaa en dejlig, bred og sandfærdig Akvarel fra Refsnæs var en Gave fra Lundbye til Jerichau, og den hang i mange Aar paa Væggen foran dennes Seng. Den foranstaaende Tegning stammer ogsaa fra denne Tid; Originalen, der er større og udført med Farve, ejes af Lorens Frølich.¹⁾ Efterat Lundbye havde forladt Jerichau i Rom, saas de aldrig mere. — Det gjorde Jerichau ofte ondt, at ikke han, men Bissen kom til at udføre Mindetavlen over Lundbye paa Garnisonskirkens Mur; »men jeg vilde jo rigtignok ikke have fremstillet ham som Landsoldat«, sagde han.

Frølich, efter hvem Jerichau jo ogsaa havde følt Længsel, kom til Rom kort før Jul 1846. Her fra Danmark kjendte de to Kunstnerè ikke videre personlig til hinanden; Frølich var halvattende Aar, da Jerichau rejste, og var vant til at betragte ham i beundrende Frastand som den ældre, mere udviklede Kunstner. I Rom blev Omgangen mellem dem heller ikke intim. Jerichau var da Ægte- mand, og Frølich kom oftere i de Nygiftes Hus, uden at der udviklede sig det nøjeste Venskab imellem dem.

Jerichaus ovenfor berørte, forandrede Anskuelser stammede fra hans nære Omgang med mange tyske Kunstnere, der optog ham fortrolig og meget sympatetisk i deres Kreds og værdsatte ham højt. Paavirket af dem kom han til den Erfaring, at det udelukkende Danske var borneret. Dog forsikres det med stor Bestemthed, at han aldrig i

¹⁾ Det sidste af Lundbyes Ord paa Billedet skal betyde »Assens«.

deres Kreds paa mindste Maade taalte et nedsættende Ord om Danmark, men tværtimod altid tog det varmt i Forsvar, hvilket hans Breve i det Følgende ogsaa ville vidne om, som overhovedet om hans levende Fædrelandskjærlighed. —

Det var en Mængde Kunstværker, Jerichau i disse Aar frembragte uden at sælge noget af dem eller gjøre Noget i dette Øjemed. I sine Breve har han selv meddelt om de første Aars Frembringelser i Rom. Af Frisen Alexander og Roxanes Bryllup udførte han nogle Stykker, af hvilke et Par i 1845 bleve udstillede paa Kunstudstillingen i Kjøbenhavn og vandt meget Bifald blandt Kunstnerne. Det ene fremstillede nogle Krigere ved Gildet, det andet to Kvinder, der høre til Offertoget. »Disse Basrelieffer ere fortrinlig udarbejdede, med alvorligt og grundigt Studium af Antikken; men de forraade tillige ved den fine Gjennemførelse hans Selvsyn paa Naturen, og hvad navnlig den ene af Kvinderne angaar, da er denne noget af det mest Harmoniske, mest Yndefulde, man kan se.«¹⁾ I nogle Optegnelser siger Fru Jerichau: »Læssøe vidste at interessere Dronning Caroline Amalie for Jerichau, saa at hun bestilte af ham den senere navnkundige Frise i Gips Alexanders og Roxanes Bryllup; det var det første Arbejde, som delvis udstillet i Rom i 1844 til Kölner Domkirken Bedste henledte hele Opmærksomheden paa Jerichaus store kunstneriske Betydning; ligesom i sin Tid, da Thorvaldsen levede i Rom og den kosmopolitiske Stemning var den herskende og bar paa sine Skuldre den store danske Billedhugger, uden at spørge om, hvilken Nationalitet han tilhørte, saaledes blev nu Jerichaus Navn baaret af samme Strømning.«²⁾ — Mange smukke Kompositionstegninger, alle udførte med stor Sikkerhed, tilhøre denne

1) Udtalelse af H. Conradsen i nogle Bemærkninger om Jerichau.

2) Denne Frise blev først færdig 1864, eller lidt senere, hvorpaa den med stor Anerkjendelse blev henlagt paa Kristiansborgs Loft, hvor den endnu gemmes, men ituslagen. Brudstykker af den findes i Ny Carlsbergs Glyptotek.

Periode; flere af dem fandtes blandt hans Efterladenskaber. Jeg vil fremhæve: Adam og Eva med Kajn og Abel, en stor, meget udført Tegning, Centauren og Nymfen, Jupiter og Ganymed, Sokrates og Alkibiades, Ulysses og Nausikaa, Amor med Løven, Bakkus med Panteren, Apollo blandt Hyrderne, Agnete og Havmanden, Hektors Afsked, Priamus og Cassandra, o. fl. Af Billedhuggerarbejder maa særlig nævnes en Penelope i halvt naturlig Størrelse, en lige saa stor Flora, to store danske Hunde i gult Marmor, over 1 Meter lange, fortrinlig udførte efter Naturen, Basrelieffet Den triumferende Amor med Mars's Vaaben, endelig Bottomleys Byste (1845)¹⁾ og en Ged i Bronze.

Hans Hovedarbejde i disse Aar og det, hvori hans Geni brød mægtigst igjennem, var imidlertid Herkules og Hebe.²⁾ »Denne Gruppe virker mægtig ved det Storladne, er udført med stor Kraft i Formen og vidner om eminent Dygtighed, om grundigt og dybt gaaende Kjendskab til Antikken. I denne har man Resultatet af hans Begejstring for og Studiet af Antikken.«³⁾ Denne Komposition, stillet sammen med hans Ungdomsarbejder herhjemme, viser allerbedst hans sjældne Flid og Arbejde under Opholdet i Rom. Det er en kolossal Fremgang, dette Værk vidner om. Det Værste var, at han ikke havde Midler til at lade Gruppen støbe; men snart kom Hjælpen. Fru Jerichau skriver: »Dr. Abendroth⁴⁾ fra Hamborg gjorde Jerichau den første Bestilling i Marmor Penelope. Det var første Gang, at Jerichau var i Besiddelse af saa stor en Sum som 4000 Rbd. (8000 Kr.); den blev godt anvendt — Alt blev sat i for at gjøre Herkules og Hebe færdig, og se,

1) Denne ejes nu af L. Frølich.

2) 2 Metre høj, 1,20 M. bred. Ved Størrelsesangivelserne her og i det Følgende ere Fodstykkerne ikke medregnede.

3) H. Conradsens Ord.

4) Jerichaus Ven Carl Ross ægtede i 1847 Dr. Abendroths Datter Helene, der var en heldig Landskabsmalerinde.

— to Aar efter var det kolossale, herlige Arbejde fuldført fra Mesterens Haand. Kun ét Navn nævnedes, det var det første i Rom: Jerichaus, den danske Billedhuggers. Misundelsen, der rejser sit Hydrahoved, hvorsomhelst Skjønhed og Storhed træde frem, viste sig nu ogsaa her og vilde paastaa, at Jerichaus Gruppe var en duelig Restavration af den berømte Torso fra Belvedere; men den maatte tie stille, da Jerichau svarede derpaa ved offentlig at udstille Side om Side sit Arbejde og Afstøbningen af den berømte Torso, hvorved han godtgjorde sit Arbejdes fuldkomne Selvstændighed, men tillige, at en saadan Forudsætning kunde være bleven rejst, fordi Herkules og Hebe var saa dygtig gennemført i Torsoens samme antikke Aand.«

»Gipseren, som afstøbte Herkules og Hebe-Gruppen, havde opstillet nogle Stykker af denne i sit Værksted i Korsøen; den berømte tyske Maler Cornelius kom tilfældigvis forbi, blev staaende og betragtede disse Arbejder; forundret spurgte han om Kunstnerens Navn, og da han hørte det og hvor han boede, opsøgte han ham og udtalte sin Glæde over, at et saa fortræffeligt Arbejde som dette var bragt af en Landsmand af Thorvaldsen, den store Mester, der Aaret forud var død.«¹⁾ — Adolph Stahr udtaler sig meget interessant i sit berømte Værk »Ein Jahr in Italien« om dette Moment i Jerichaus Kunstnerliv. Da denne Kritik saa ofte er bleven nævnt i Forbindelse med dette Arbejde, vil det ikke være forunderligt om et Uddrag af den faar sin Plads her. Stahr skriver d. 13de Nov. 1845: »Igaar vare vi i Udstillingssalen ved Porta del Popolo for sammen med Cornelius at se Gipsmodellen til en kolossal Gruppe »Herkules og Hebe«, som den unge danske Billedhugger Adolf Jerichau har udstillet dér. Dette Værk hører ubetinget til det Skjønneste, som den nyere Plastik har skabt, og tør selv paa ingen Maade sky Sammenligning med Antikken.

Herkules sidder paa en smal Klippeblok, over hvilken Løve-

¹⁾ Se »J. A. Jerichau og E. Jerichau, født Baumann«, af H. C. Andersen, Folkekalender for Danmark 1854.

huden er udbredt ligesom paa den vatikanske Torso. Det venstre Ben, der er en Smule indadbøjet, hviler med Foden paa den svære Side af Køllen, som ligger ved hans Fødder, den højre støtter, stærkt tilbagetrukket, Hælen mod sammes Haandgreb. Overkroppen gaar i Højde med den venstre Skulder, naar Heros'en vender sig til den ved hans venstre Side staaende, ungdommelig slanke Gudinde, hvis Hofte han omslynger med den venstre Arm, medens han med den højre holder frem for hende den brede Drikkeskaal, i hvilken hun udgyder Nektaren af den sirlige Kande. Halvgudens ædeltmægtige Træk hvile med Velbehag paa Aasynet af den fra Hofterne nedad beklædte Gudinde, hvis Blik kun synes rettet paa hendes Gjernings Ynde.*

Efter denne Indledning omtaler Stahr Beskyldningerne for Plagiat efter den belvederiske Torso og taler om Jerichaus Gruppe som et i hele Kompositionen og i alle de enkelte Motiver frit genialt Værk. Han siger, at det var interessant at iagttage Oppositionen, da den stod overfor Sammenstillingen af Torsoen og det moderne Arbejde. »Selv de ugunstigste Stemmer bleve Dag for Dag mere og mere forsagte, og nu ere de ganske forstummede.« Han paaviser nu Jerichaus Selvstændighed i dette Arbejde og fortsætter derpaa saaledes: »Hvor er Kompositionen afrundet i sig selv, hvor gaar den ikke sammen, hvor er den dog ganske og aldeles af én Støbning. Der er ingen Linje, ingen Vending, som træder ud af Gruppen og forstyrrer Ligevægten, den i sig selv sikre Ro. Fornemmelig derved gjør den Indtryk af hin stille, i sig selv beroligede Livlighed, som saa venlig træder os imøde fra de bedste Antikker og som — saa mangfoldig man endogsaa siden Winckelmann har misforstaaet dette — dog altid maa blive den ubrødelige Arvelod fra denne endnu halvt arkitektoniske Kunst. Herkules, den taalende, kæmpende Herkules, nyder nu endelig Lønnen for sin Møje og sine Kampe. Han er i Olympen hos de udødelige Guder, fuld af livlig Fred hviler han paa sit Sæde, Løvehuden og Køllen bruger han ikke mere til Arbejde, som Tegn paa Ro ligge de ved Siden af ham, den ambrosiske Nektar nærer nu hans stærke Heltelemmer. Hebe, den evig unge, slanke Gudinde, der skjænker for Guderne, staar ved Siden af ham, alene beskæftiget med sin sirlige Tjeneste; men Herkules ser op paa hende, hans Blik og Trækket omkring Munden udtale, hvor meget han glæder sig ved hendes høje Skjønhed og Ynde, og næsten uvilkaarlig slynger sig hans Arm om hendes Hofte. — Her er Intet af moderne Følsombed! Et Smil om Hebes Mund, et Tegn hos hende paa Opmærksomhed for Herkules — og det hele skønne, i sig hvilende, stille, muntre Indtryk af Totali-

teten vilde ganske være tabt; vi vilde Intet have haft uden en moderne, sentimentalt forliebt Gruppe. Men Hebe aner Intet og véd Intet om den nye Guds Kjærlighed; hele hendes Sind og Tanke er optagen af hendes Gjernings Skjønhed. Helhedens Idé udtaler sig ved det første Øjekast. Det jordiske Heltarbejde er fuldbragt, dets Værktøj hviler ved Heltens Fødder, tjenende ham som Skammel under denne Hvile, hvori han i det Øjeblik, da Udødelighedens Drik bliver ham rakt, med munter Lyksalighed skuer op til Gudinden for den evige Ungdomsskjønhed, til hende, hvis Besiddelse vil føje Kjærlighedens Lykke til Olympens Herlighed, som han har naaet til Løn for sine Kampe.

Dette klassisk-ideale Indtryk, denne i Sandhed antikke Opfattelse, er fastholdt gennem den ægte græske Behandling af Lege-merne og Drapperiet. Begge Skikkelserne ere nøgne, kun fra Hoften dækkes Hebe af et Klædebon, som er lykkelig motiveret i ædel Simpelhed. Herkules's Kjød og faste Muskler ere saa ganske og aldeles besjælede, saa fint og rigtig forstaaede, saa zart følte, at her Intet er at se af hin kjødrige Fedme og den Muskelmassivitet, som karakteriserer den farnesiske Herkules, og som strejfer det Outreredes Grænselinje. Alt er forklaret i hin Idealitet, som hæver Torsoen saa himmelhøjt over alle øvrige Herkulesskikkelser. Ryggen og Laaret ere sikkert Resultater af det nøjeste Studium af denne Torso. Men allerede paa Grund af den aldeles forskjellige Grundtanke er der ingensteds Tale om Kopi eller slavisk Efterligning. Og Hovedet og Benene ere i saa høj Grad af én Støbning med de andre Dele, at man i Virkeligheden maa forundre sig over den Dristighed, som ikke gyser tilbage for et saadant Foretagende, og beundre den Aand og den Kunst, som var det voxen. Og ved Siden af denne ideale mandlige Kraft i det herkuliske Legeme er den slanke, kvindelige Ungdom i Hebe behandlet med en Finhed, en Friskhed og et Liv, saa at den ene Skikkelse kun hæver og bærer den anden, og vi vide ikke; paa hvilken af dem begge Blikket helst dvæler. Visselig, en Kunstner, der ved Siden af en saadan Herkules kunde skabe denne Hebe, har leveret Beviset for, at han ikke afskriver Antikken, men i en saadan Grad kjender denne og forstaaer at reproducere den, som det i den nyere Tid sjældent eller aldrig er lykkedes selv de Største. Der er ingensteds Tomhed, Kulde eller Tørhed, der er ved Siden af den største anatomiske Forstaaelse ingensteds ængstelig Smaalighed, Alt er frit af én Støbning. Mester Cornelius stod gjentagne Gange foran dette Værk. Han betragtede det længe og omhyggelig med sit erfarne Kunstnerøje

Med synlig Glæde og Deltagelse hilste han paa den unge Kunstner og ønskede ham oprigtig til Lykke til dette Værk.»

Først efter Kristian d. Ottendes Død kom denne Gruppe til Danmark og stod nogle Aar igjennem i Christiansborgs Slotskolonnade, hvor man snart indsaâ, at Regn og Slud forvitrede Marmoret, hvorpaa den blev flyttet op paa »Dronningens Trappe« i Slottet; men derved blev den desværre utilgængelig for den store Mængde. Originalen forblev i London efter en Udstilling dér og er senere forsvunden.

Det var især en tysk Kritiker, som var paa Nakken af al moderne Kunst, der havde bebrejdet Jerichau hans Gruppes Lighed med den belvederiske Torso. Jerichau lavede nu en lille Komposition i græsk Stil, slog Hovedet, den ene Arm og den anden Arms Haand af den, smurte den godt ind og stillede den derefter op i sit Atelier. Kritikerens kom for at besøge ham. »Nej, hvad er det dog for en Torso, De har dér?« spurgte han; »den er mesterlig. Se dog paa den, studér den tilbunds, og lær, hvordan De skal arbejde. Saadan skal det være; det er fuldent holdt igjennem.« »Jamen, jeg har selv gjort den!« raabte Jerichau i fuld Latter, hvorpaa Kritikerens pakkede sammen.

Snart modtog Jerichau alle mulige Berømtheder hos sig, blandt disse forskjellige fyrstelige Personer. En Dag bankede det paa hans Dør; han og Bottomley sad i det inderste Rum; den Sidste løb ud for at lukke op. Jerichau var nemlig selv i Negligé med fuldstændig blottede Arme og i det Hele temmelig afklædt, da det var meget varmt. Bottomley raabte højt. Jerichau kom farende ud: »Hvem er det, der kommer her og gjør saadant et Spektakkel?« Forbitrelsen sagtnede, da det viste sig at være Kong Ludvig af Bayern, der, som bekjendt, var meget døv. —

Snart tog Jerichau fat paa Panterjægeren. I Slutningen af 1845 og Begyndelsen af 1846 blev denne Komposi-

tion til og er i naturlig Størrelse. »Den fulgte saa snart efter Herkules og Hebe, fordi Jerichau ønskede at godtgjøre, at han lige saa dygtig kunde magte det naturalistiske Emne, og det, lige til at forbinde det yderste Momentane i Kunsten med den klassiske Ro. Fra nu af var der i Rom kun Tale om Jerichau, han var fejret som Dagens Helt, men stille og melankolsk trak han sig tilbage.«¹⁾

Baade Adolph Stahr og Høyen have gjort denne Gruppe til Gjenstand for beundrende Kritik. Høyen skriver²⁾: »Jeg tror ikke at sige for Meget, naar jeg paastaar, at iblandt disse Arbejder (som forvandle Nutiden til den antikke Tid) træder Jerichaus Jæger decideret frem som et af de ypperste, maaske som det ypperste. Han har tænkt sig en nøgen Jæger, som har røvet nogle Unger fra en Hunpanter og nu forfølges af denne. Dyret har indhentet Jægeren og er sprunget op paa ham. Han holder den blindfødte Unge, der er superbt karakteriseret, bort fra sig med den venstre Haand, løfter Spyddet med den højre og ser ned paa Panteren, der har fat paa Laaret, for at tage Sigte og fælde Dyret; og Panteren — jeg formoder, at det er Kunstnerens Mening — søger paa en vis Maade at undgaa den farlige Bevægelse, den dvæler et Øjeblik for at finde det rigtige Moment til at springe løs paa sit Bytte og tilintetgjøre det . . . Det, som betegner denne Figur, er det overordentlige Studium, som gaar igjennem den; de enkelte Dele, Armen, Haanden, den Maade, hvorpaa han holder med Haanden om Spyddet, etc., er givet med en saadan Natursandhed, at man virkelig kunde tro, at det var saå at sige en forstenet Natur, en Afstøbning over Naturen, man saå for sig, og ikke Noget, der var frit efterlignet af en Kunstner. Denne Alvor — man taler jo ofte om den nordiske Grundighed og Alvor — stiller ham højt over de allerfleste af hans Medbejlere i denne Retning . . . Derimod maa jeg tilstaa, at jeg har tit glædet mig ved i de antikke Grupper at se en Jæger, en Satyr, lege med en Panter eller et andet Dyr, lokke det med Druer eller med et andet Stykke Kjød og faa det til at rejse sig paa Bagbenene og stirre begjærlig efter det, og netop det Standsende i et saadant Moment har vist mig, med hvilken fin Takt Kunstneren har set Livet. Denne Spænding ville vi ikke ud af; naar vi saaledes lege med Dyr, trække vi den saa længe ud som muligt. Men

¹⁾ Fru Jerichaus Optegnelser.

²⁾ Høyens Skrifter, tredje Bind, S. 332—334.

noget Andet er det i det Øjeblik, det gjælder om et et vildt Dyr, som er berøvet sine Unger, naar det altsaa gjælder en Kamp paa Liv og Død, dér maa Øjeblikket være saa kort som muligt, dér maa der være Sejer eller Død paa en af Siderne; ethvert Ophold dér maa nødvendigvis kølne og være en Dæmper paa Indtrykkets stærke Virkning, og det forekommer mig ogsaa at være Tilfældet ved denne Gruppe. Jeg føler den smukke Eftertanke, der er i hver Linje af Figuren; men jeg føler ogsaa, at det egentlige Liv, det, som det egentlig beror paa i det Øjeblik — skal Jægeren eller Panteren sejre? — det er afkølnet, det er forbi i dette rolige kolde Overlæg. Men dette Arbejde vil derfor lige fuldt hævde den Plads, det har vundet, fordi det røber, at Kunstneren har for ramme Alvor villet give Natursandheden i Formerne; han har ingen Møje, intet Studium skyet, medens man saa ofte ser saadanne Sager fremstillede med Mærkerne af en Sløvhed i Indbildningskraften, og uden at de kunne give Sjælen. Jeg vil i en vis Henseende sige, at det er et Arbejde, som mere er udgaet af Eftertanken, end deraf, at Kunstneren selv har set Livet i saadanne Momenter, og det er altsaa et stort Held, at han har vidst i mange Henseender, ved en mesterlig Udførelse og et dybt Studium, at give Erstatning for den Mangel paa Liv, som i det Mindste efter min Følelse er deri.«

Stahr udtaler sig i visse Maader imod Høyens Opfattelse. Han skriver: »Det Frygtelige i dette Møde mellem Mennesket og det vilde Bæst bliver formildet ved noget Forunderligt i Panterindens Træk og Holdning. Man tror at se paa hende, at det er hende mere om at gjøre at gjenerhverve sin Unge end at hævne sig paa Røveren. Og i Dyrets Opadstirren til det højt svungne Spyd ligger næsten noget Bedende, som selv i det vilde Bæst lader ane Moderkjærlighedens Naturmagt. Med utrolig Dybde i Følelsen er dette Aandige i Gruppen behandlet, og den derved opnaaede Virkning er netop hin Formildelse af den i og for sig saa frygtelige Gjenstand, som derved erholder et »sympatisk« Træk for Beskueren.« Han ender med at sige, at hele Gruppen er et nyt Vidnesbyrd om Jerichaus skabende Genialitet.

Om dette Arbejde siger H. Conradsen: »Her se vi Jerichau hélt frigjort for Antikken, som han dog altid beundrede og fandt uopnaaalig. Han fremtræder nu selvstændig med sit eget Syn paa Naturen og viser en fuldendt Forstaaelse af det menneskelige Legeme; en stor Finhed

og Formsans udtaler sig i hele Figurens Sammenhæng, Bevægelse og i hvert eneste Lem og mindste Detalje. Fra nu af se vi ham frigjøre sig fra det Konventionelle og gaa lige løs paa Naturen. Her kommer man til at tænke paa hans (tidligere anførte) Ytring¹⁾, da han i 1836 kopierede Michel Angelos Kristus og for første Gang saå en Figur i Skulpturen, som indeholdt saa meget Naturstudium. Det er nu forstaaeligt, at dette dengang maatte gjøre et mægtigt Indtryk paa ham; thi det fandt Gjenklang i hans egen Sjæl og berørte den Spire, der først nu brød igjennem selvstændig og fri. Hvem der har fulgt ham paa hans Kunstnerbane, og som føler varmt for selve Kunsten, maa drage Vejret tungt ved at se hans sjældne primitive Evner vel senere give meget Stort, Sandt og Skjønt, men dog meget hæmmede og nedtrykte ved de ydre Forhold, som hans tunge Sind ikke var i Stand til at trodse.«

At Jerichau i disse Aar skaber saa storladne Værker, maa forbavse Enhver, der er bekendt med hans knappe Kaar og den Mangel paa Opmuntring, han fik. Efter den Berømmelse, Frisen Alexander og Roxanes Bryllup havde skaffet ham, indsendte han i 1845 uden at være Medlem af Kunstakademiet i Kjøbenhavn, en Ansøgning om det ved Christensens Død ledige Professorat i Billedhuggerkunsten. Den blev henlagt.²⁾ Alt Haab om Indtægt syntes at svinge for ham. Dertil kom flere Gange haarde Sygdomme, den ene Gang Tyfus, af hvilken han mærkværdig nok helbrededes, skjønt den samme Kunstkritiker, der senere dadlede hans Herkules og Hebe, havde raadet ham til at hylle sig i vaade Lagener for derved at blive helbredet; kort efter sagde han: »Det var sgu godt, De kom Dem, for det hele var et rent Experiment.« — Naar Jerichau laa syg, syntes han, at han havde det saa godt, saa skulde han ikke fægte sig frem igjennem svære Bryd-

1) Se Side 32—33.

2) Se Philip Weilbach: Dansk Kunstnerlexikon S. 332.

ninger. Da han saa kom op efter en haard Sygdom, fik han et Brev fra sin Moder, hvori hun skrev, at hun haabede, han stadig vilde gjøre megen Fremgang og blive til noget rigtig Stort. Da græd han, fordi han igjen skulde til at kæmpe for Livet og mod Verden; han tænkte: »Det vilde have været meget bedre, om det havde været forbi, da jeg var saa syg.«

Trods de ringe Udsigter til Indtægter havde Jerichau giftet sig, og nu steg Bekymringerne for Fremtiden. Det Usikre, der ligger i Kunstnerexistensen, følte han som noget næsten Uudholdeligt, især nu, da han var bleven Ægte-mand. Hans Hustru skriver: »Knaphans var bleven Køkkenmester, og alvorlige Sorger indfandt sig strax i Hvedebrødsdagene. Det nyttede ikke, at en Halvtredsindstyve-Skudisessedel¹⁾ var saa godt gjemt af Jerichau i et Par Strømpeskafter (det sædvanlige Gjemmested, naar han som Ungkarl tog ud i Bjærgene) og at den blev glemt dér og senere funden af den unge Hustru.« Efter at Jerichaus Mesterværker havde givet ham et evropæisk berømt Navn, sagde han: »Ja, kunde man komme saa vidt, at man havde to Hundrede Daler sikkert om Aaret, saa var man lykkelig. Saa vilde jeg købe mig en Baad og en islandske Trøje.«

Paa denne Tid er det, at H. C. Andersen paa sin Fødselsdag, den 2den April 1846, omtrent 6 Uger efter Jerichaus Bryllup, skriver fra Rom til alle gode Kunstneres og Videnskabsmænds Beskytter, Magthaveren Jonas Collin:²⁾ »I hele Tyskland, hvor jeg kom, lød Jerichaus Navn som den danske Billedhugger, der vilde blive en anden Thorvaldsen. Et Par tyske Billedhuggere, dygtige Mænd, havde igaar fat paa mig og bad mig for mit Fædrelands Ære at tale til Hjemmet om Jerichau. Hos alle

¹⁾ 1 Skudo = 3 Kr. 79 Øre.

²⁾ Se E. Collin: H. C. Andersen og det collinske Hus S. 397 og 399.

Kunstnere og Fremmede er der kun én Mening, at Jerichau er det betydeligste Geni blandt alle Billedhuggere; men han er fattig, og Hvad der er værre: legemlig angreben og melankolsk. Han maa denne Sommer fra Italien, hvis varme Klima kan dræbe ham; han maa til Danmark og faa nogle Søbade, det er alle Lægers Mening. Hans Arbejder vække her Forbavselse, men de ere for storartede til at kunne kjøbes af Enhver. Et dejligt Basrelief har han gjort: et dejligt Barn paa en Gedebuk og en Dreng, der skyder bag paa.¹⁾ Han har skrevet hjem til Kongen, men Intet hørt. Tag De Dem af Sagen, her er noget Overordentligt, ikke noget Hverdags; det er for Danmarks Skyld, for vor Nationalære, at han maa hjælpes, og snart.« Den 12te Maj s. A. skriver Andersen: »Tak for Hvad De har talt for Jerichau, jeg takker i den gode Sags Navn. Jeg har nu den Glæde at fortælle Dem, at han, otte Dage efter at jeg skrev, fik betydelige Bestillinger, saa han nu kan rejse hjem for egne Penge.«

Netop paa sin Fødselsdag den 17de April 1846, modtog Jerichau fra Christian d. Ottende Bestilling paa Herkules og Hebe. i Marmor, og samme Dag blev Panterjægeren bestilt af Fyrst Wasili Galitzin i St. Petersborg.²⁾ Faa Dage derefter fik han endnu en tredje Bestilling paa et Marmor-Gravmonument over Goethes Sønnedatter Alma.

---

1) Jeg har ikke kunnet skaffe Oplysning om, hvor dette Basrelief er henne, eller om det overhovedet eksisterer endnu.

2) Denne Gruppe er senere tre Gange bleven udført i Marmor: til Grev Holger Moltke Hvitfeldt paa Glorup, til Baron C. Hambro i London og til Sir Francis Goldsmid sammesteds. Kapitajn, Dr. fil., Brygger Jakobsen har foræret den i Bronze til Kristiansborgs Galleri og i Afstøbning er den opstillet paa Charlottenborg, hvor de unge akademisøgende Kunstnere med stor Interesse tegne efter den.

Førend vi ledsage Jerichau paa Hjemrejsen, maa jeg omtale den Begivenhed, som fik en saa afgjørende Betydning i hans Liv: hans Ægteskab.

I sine flere Gange i det Tidligere benyttede, hidtil utrykte Optegnelser siger Fru Jerichau om sin Mand i den Periode, da han spillede en saa fremragende Rolle i den romerske Kunstnerverden: »Han kunde have gjort et rigt Parti, og der var Lejlighed nok dertil i Rom. Saa vilde gunstige pekuniære Forhold have støttet hans Virksomhed. Men uagtet han følte dette, var han dog for meget ægte Kunstner og Menneske til at være sine Følelser utro. Elisabeth Baumann blev hans Hustru, uden Formue, men med de Egenskaber, der betegne hende som Menneske og Hustru.«

Siden Fru Jerichau selv berører, at hendes Mand paa denne Tid kunde have gjort et rigt Parti, vil det ikke med Føje kunne synes underligt, at jeg tilføjer Hvad hans Ven Thorald Læssøe har fortalt mig derom. Men først et Par Ord om Jerichaus Natur! Enhver, der kjender ham som Kunstner, vil vide, at han havde en dyb, skøn og gjennemtrængende Følelse for og Forstaaelse af Kvinden; denne Sans er et af de inspirerende Hovedmomenter i hans Kunstnernatur. Det »ewig Weibliche« lokkede og greb ham altid. At hans Lidenskab i saa Henseende har bragt megen Kamp og Sorg i hans Liv, er vist, og det kan ikke forbigaas, naar man vil skildre ham med Sandhed. Her, som altid, gjælder det, at vore Fortrin og Laster staa i nøjeste Forbindelse med hinanden. Paa Medaljens Avers staar Dyden, paa Reversen dens tilsvarende Fejl.

Jerichau udtalte ofte for Bottomley, at han vilde gifte sig med en Kvinde, der var berømt for sin Begavelse. Skjønt han dengang aldrig havde set Fredrika Bremer, sagde han, at hende kunde han have Lyst at fri til. Bottomley hævdede bestemt, at Berømmelse var et daarlign Grundlag for et Ægteskab; han ønskede en kvindelig, hyggelig og huslig Brud.

I Tiden, før Jerichau forlovede sig med Elisabeth Baumann, var han heftig forelsket i en rig, skøn, begavet og meget kvindelig udenlandsk Pige, der var kommen paa Besøg i Rom; hun gjengjældte hans Følelse. Paa Grund af sin ved Overanstængelse ulykkelig svage Tilstand havde han faaet den Idé, at hans eventuelle Ægteskab vilde blive barnløst; han ménte da, at vedkommende Kvinde vilde føle sig ensom ved hans Side, naar han beskæftigede sig med sin Kunst og af den droges bort fra hende. Saa forbød hans redelige Samvittighedsfuldhed ham at fri til hende. Det var sygeligt — men det lignede Jerichau. Han laa og græd hele Natten igjennem, vækkede Læssøe hvert Øjeblik og var meget ulykkelig.

Saa lærte han Elisabeth Baumann at kjende. Han blev levende opfyldt af hendes interessante, geniale Kunstnernatur, hun var ham et mærkelig begavet og beaandet Menneske, men egentlig erotisk forelsket i hende var han ikke, hvilket hun derimod i allerhøjeste Grad var i ham. Første Gang Jerichau saå hende, gik hun med Louis Gurlitt¹⁾ i Villa Borgheses Park; hun var langt forud, men Jerichau lagde dog Mærke til hendes ualmindelig smækre og elegante Figur. I sine »Ungdomserindringer« fortæller hun, at hans Ry havde naaet hende, længe før hun saå ham; og da han ligeledes havde hørt hende omtales som Kunstnerinde, opsøgte han hende i hendes Atelier. Hun siger: »Næppe havde han set mine Arbejder, før vi kom i en Kunstdispyt angaaende Skitsen til mit store Billede²⁾, hvilken han var lige saa utilfreds med, som han var fornøjet med Kartonnen. Aldrig før havde nogen Kunstner sagt mig sin Mening saa klart, men tillige saa skarpt. Jeg opponerede dog temmelig ivrig, men kun, fordi jeg ikke var vant til at modtage Kritik saadan uden alt

¹⁾ Landskabsmaler, født 1812 i Altona, 1840 Medlem af Kunstakademiet i Kjøbenhavn. Der er Billeder af ham paa Christiansborgs Galleri.

²⁾ Italienske Kvinder ved Brønden i Ariccia.

Omsvøb; dengang vidste jeg endnu ikke, at Sligt var dansk.

»Men næppe havde han forladt mit Atelier, førend jeg fortrød at have opponeret, fordi jeg ingen Ret havde dertil, og to Dage efter besøgte jeg ham i hans Atelier for at sige ham, at jeg efter hans Raad allerede havde rettet paa Skitsen. Aldrig før havde jeg kjendt denne Sky for at besøge en Kunstners Atelier. Aldrig glemmer jeg det Indtryk, som den blege, unge Kunstners Arbejder gjorde paa mig . . . . Han var næppe helbredt efter en farlig Sygdom, med tæt afklippet Haar, i en skjødesløs, hélt lysegraa Paa-klædning; han lignede snarere en forknyt, svagelig Stakkel end den betydelige Kunstner, hvis Herkules og Hebe af alle Kjendere ansaas for at være det betydeligste i den nyeste Tid udførte Arbejde.

»Uden at træffe nogensomhelst Aftale med hinanden kom vi dog hver Aften sammen, og det i de mest brillante og brogede Kredse.« . . . »Jeg sad som oftest i et af de smaa Sidekabinetter, magelig hvilende i Lænestolen foran den lystig blussende Kaminild. Ved Siden af mig sad sædvanligvis den unge Mand, hvis mørkeblaa, udtryksfulde Øjne gave de blege, men kraftige Ansigtstræk en egen Betydning og betegnede Nordlændingen. Et fint satirisk Træk omkring Munden, som kunde skimtes endog gennem det lyse, lette Skjægs Bevægelser, forhøjede Betydningen af de ejegode Øjnes Udtryk. Det var, som om en fælles Sympati lod os vælge denne gemytlige Plads ved Kaminen; dér havde vi det meget godt, spiste Is og Dolci efter italiensk Brug og morede os, naar Bifaldsraabene fra Salonnen ved Siden af bleve altfor støjende. Men ofte talte Ingen af os, og det var netop Det, som jeg holdt mest af. Da syntes jeg, at ingen Lyd forstyrrede den hellige Stilhed, og Hjærtet var saa fuldt af Glæde, ligesom en Blomsterknop er fuld af svulmende Blade, der længes efter at udfolde sig i Solens velsignede Lys.«

Saa vidt hendes Meddelelse! Om ham er der at sige,

at Læssøe atter tilbragte mange bevægede, søvnløse Nætter med ham. Det gjorde stærkt Indtryk paa Jerichau at mærke, hvor heftig forelsket Frøken Baumann var i ham, og han mente, at hun som Kunstnerinde kunde blive lykkelig uden Børn, og at de kunde blive lykkelige tilsammen ved at dele Kunstens Kaar med hinanden. Der er dertil blot det at sige, at man ikke holder jordisk Bryllup med Kunsten.

Det var ved Juletid. Hun gjorde en stor Fest — en Hjærtifest — egentlig til hans Ære og for spøgende at forære ham et stort Marzipanhjærte; men han synes ikke at have været rigtig tilfreds ved det Hele. Efter en rent gal Nat skrev Jerichau om Morgenen — anden Juledag 1845¹⁾ — et Frierbrev og gik bort med det. Han mødte hende og gav hende det meget kejtet; hun sagde, at hun vidste Hvad det indeholdt, og dermed vare de forlovede. Hun siger selv, at han paastod, det var hende, som gjorde det første Skridt. Da han om Eftermiddagen kom hjem, var han ikke glad. Hvis man ikke ellers vidste det, kan man skimte gennem hendes Meddelelser i Ungdomserindringerne om denne Tid, at han heller ikke blev det, alt som Brylluppet nærmede sig.

I »Ein Jahr in Italien« skriver Adolph Stahr d. 31te Decbr. 1845: »Allerede flere Gange har jeg fortalt om to af de mest udmærkede blandt de herværende Kunstnere: Elisabeth Baumann og Adolph Jerichau. Siden igaar ere de forlovede, og vort hele tyske Selskab tager den hjærteligste Del i disse elskværdige Menneskers og ægte Kunstnernaturers Lykke!« Han meddeler derpaa et Digt, som han har skrevet til »disse Mennesker, som vare blevne ham dyrebare.« Efter at have udtrykt sin Beundring for Italien og dens Fortids Kunst baade i Marmor

¹⁾ Det er hendes egen Opgivelse. Forlovelsen synes — ifølge Stahrs nedenstaaende Optegnelser — først at være bleven offentliggjort nogle Dage senere.

og Farver, klager han over, at den har varet saa kort og at Kunstens Sol er sunken dybere og dybere; da udbryder han:

Aber siehe, sie lebt! In unvergänglicher Schöne
leuchtet ihr rosiger Strahl morgenverkündend empor.
Jerichaus Herkules ruht von der Mühe der irdischen Arbeit,
Hebe, die göttliche, reicht liebend den Nektar ihm dar.
Und die Göttergestalt und den Adel homerischer Menschheit,
zeigt uns Elisabeth hier, wo sie das Urbild geschaut.

Schönes hab' ich gesehn, seitdem ich Italiens Boden,
inniger Sehnsucht Ziel, klopfenden Herzens betrat —
aber des Schönen Schönstes verlieh mir die Gnade der Götter:
Keimen und Wachsen und Blühn Euerer Liebe zu sehn;
Euch, die Ihr einig in Kunst, im Reiche der ewigen Schönheit,
einig im kindlichen Sinn, — Eins auch in Liebe zu schau.

Tief in der Feier der Nacht, die vom alten Jahre das neue
scheidet, ruhet um mich Roma, die ewige Stadt.
Aber ich hebe die Hände empor zu dem Vater der Götter,
dessen unsterbliches Haupt leuchtend die Kerze bestrahlt:

Vater Zeus, Kronide, Beherrscher der Götter und Menschen,
kröne den Bund, der den Freund liebend der Freundin vereint.
Lasz, Alkmenens Sohne an Kraft und Muthe vergleichbar,
ihn zum Olympus der Kunst wandeln die mühevollen Bahn,
und venn die Stirn ihm heisz von der Arbeit Perlen bethauet,
reiche ihm Hebe schon hier liebend den labenden Trank.

Forlovelsestiden varede omtrent to Maaneder. Den 19de Februar 1846 bleve de viede i det preussiske Gesandtskabs Kapel paa Kapitol. Hun var da lidt over 26 Aar, han snart 30. H. N. Clausen var hans Forlover, Læssøe hendes. De Nygifte rejste ud til Albano for at tilbringe Hvedebrødsdagene dér. I sine utrykte Optegnelser siger Fru Jerichau: »Rosenskjæret, som Hvedebrødsdagene ellers kaste over Livet, manglede. — Da det unge Par kom tilbage til Rom, var Byen stille og øde for Fremmede, og Livets Alvor tyngede svært paa dem.

Saaledes gik de første sex Uger. Det var en haard Tid for hende, den livsglade, lykkevante Kunstnerinde, og for ham, der nedtyngtet af Melankoli følte det dobbelte Ansvar, han havde paataget sig, ved at binde hendes Liv til sit. Aldrig slap dog Hustruen Haabet om Lykken, som maatte blive deres Del, og Haabet blev til Virkelighed, da Nøden var størst.« At hun her sigter til de før omtalte Bestillinger, han fik, behøver vel knap at tilføjes.

I Adolf Stahrs Optegnelser omtales et Besøg i Ate-lieret for at se Panterjægeren, og det hedder da d. 1ste April 1846: »Vi fandt ham i en mørk Stemning, som hans unge Hustru ... forgjæves anstrængte sig for at fordrive ved Spøg. Ogsaa denne Vinter er nu svunden, »Sæsonnen«, som dennegang har været en af de mest glimrende for den romerske Kunstnerverden, nærmer sig sin Slutning, og alene han har ingen Bestilling faaet. Medens selv fuseragtig Middelmadighed ikke mangler Beskæftigelse gennem Bestillinger, er han, der er anerkjendt som en af de mest begavede blandt de levende Billedhuggere, og som nu allerede har været syv Aar i Rom, næsten uden Arbejde. For det Meste nedtrykker ham paa Grund heraf den Tanke, at dette hans Exempel tillige med andre lignende begavede Kunstfællers Skæbne er et Bevis for, at netop selve Kunsten ikke længer har levende Rødder i Nutiden, at en Kunstner, som skaber det Fortræffeligste, ikke mere kan være sikker paa Resultatet. Kunsten bliver nu ikke mere plejet af Nationen, af Offentligheden, den er nu kun en pensioneret »Veninde« af Adelsaristokratiet, af Bankierstanden, af det eksklusive Selskab overhovedet, og uden store sociale Omdannelser vil der heller ikke blive sikret Kunstneren hans »Ret til Arbejde« (»Recht auf Arbeit«). Da er det svært at trøste, især naar man ikke selv kan unddrage sig for den Overbevisning, at Kunstneren og hans Skæbne i vor Tid sikkert nok ganske ere afhængige af Tilfældets Lune, og at det sande Kunstnergeni og fremfor alt den plastiske Kunst-

ner kun altfor ofte har modtaget Himlens Gave til sin Ulykke.«

Stahr skildrer nu Jerichaus Liv og siger: »Paa Havet er han bleven stor, og Sølivet er hans evige Længsel. At gennemkrydse sin Hjemstavns Sunde og Bugter paa en Sejlbaad, ensomt eller med en Ven, det er hans Hjærtensønske, hans kjæreste Idé, der selv under hans kunstrige Skaben ofte drager gennem hans Sjæl som en kjær Drøm. En ved Venskab med ham forbunden Maler har malet et Billede af ham, hvorledes han siddende alene i en Sejlbaad paa det sagtelig bevægede Hav, stirrer tungsindig ned i det grønne Dyb.¹⁾ Helst vilde han være Kapitajn paa en flink Krigsskonnert, og han udbrød: »Naar jeg engang med min Mejsel har fortjent mange Penge, saa bliver jeg det ogsaa!« »Og jeg farer med Dig!« afbrød hans unge Hustru ham, idet hun sprang ned fra sin Staffelitrappe og omfavnede sin Mand. — Jerichau er af Middelstørrelse; det blonde Haar ombølger et aandrigt, markeret, blegt Ansigt, i hvilket barnlig Godmodighed er forunderlig parret med et Træk af trodsig Stivhed og lidenskabelig Vildhed. Der er i Virkeligheden noget Bersærkeagtigt i denne nordiske Natur. Som alle ægte Kunstnernaturer er han fremmed, ja, fjendtlig, ligeoverfor det moderne Selskabsliv; men han er derimod sværmerisk begejstret for Venskabet ganske i den antikke Aand, for hvilken Venskabet gjaldt for en Dyd.«

Efter at have gjort Udkastet til Alma Goethes Monument — i hvilken han fremstillede den unge Pige i naturlig Størrelse udstrakt paa Lejet med en ikke færdig bunden Blomsterkrans i de matte Hænder, en gribende Komposition, der er gennemført med Finhed, Skjønhed og Sandhed, og med Hensyn til hvilket den Afdødes Moder i et Brev udtaler den største Glæde og Taknemmelighed over Portrætligheden og finder det Hele fuldendt, — rejste han i Forsommeren 1846, ifølge Lægernes Raad, med sin unge

¹⁾ Den Pag. 156 aftrykte Tegning efter en Akvarel af Lundbye.

Hustru hjem til sit Fædrelands Sommerklima og til Lillebælts friske, salte Bade. Paa denne Hjemrejse kom Kunstnerparret igjennem Odense. Her sad Jerichau ukjendt i Gjæstestuen paa »Strøms Værtshus«, hvor to af Assens Spidsborgere gik og spillede Billard. Da sagde en oden-sisk Matador til dem: »Hvordan vil I nu modtage Jeres store Kunstner, naar han kommer hjem? Har I læst Bladene?« »Aa«, svarede de, »det er der vel Ingen, der tænker Noget over i Assens«.

Fru Jerichau skriver: »Jublende modtog den herlige, alderstegne, men endnu kraftige Moder sin udmærkede Søn, der dog var bleven til noget Stort.« Den unge Svigerdatter blev ogsaa godt modtagen; men det kan ikke siges, at Sønnens Ægteskab var den gamle Moder til Glæde. Han var, som altid, kjærlig og barnlig imod hende. Hun oplevede jo hans største Berømmelse — hun døde først i 1855 — men hun blev ængstelig hver Gang han blev stærkt fremhævet, ikke som i sin Tid Griffenfelds Moder, fordi hun troede, at Sønnens Forfængelighed vilde voxte derved, men fordi hun, ligesom han selv, var bange for, at det næste Gang vilde gaa tilbage.

Opholdet i Assens styrkede Jerichau meget, og han nød hjærtelig det stille Samliv med sine Kjære, iblandt hvilke hans Broder Frederik og Søster Caroline vare. Hans Søster Juliane var bleven gift i Faaborg, og Kunstnerparret var ogsaa i Besøg dernede. Men egentlig glad var han dog heller ikke herhjemme.

I denne Sommer malede Fru Jerichau i et af Værelserne paa første Sal til Gaarden i det gamle Kjøbmands- hus det udmærkede, storslaaede Portræt af ham, som Kapitajn, Brygger, Dr. Jakobsen har skjænket Kristiansborgs Billedgalleri. Det var baade Jerichau og hende et meget kjært Billede og havde altid her i Kjøbenhavn Hæderspladsen i deres Dagligstue. — Hun vilde ikke undvære det, saa længe hun levede. — Ogsaa malede hun et mindre Brystbillede af ham, som blev gjort i en Fart og

uden at han mærkede det; han sad og fortalte sin Moder om, hvor mange Mennesker der vare ægte Molboere, og forklarede hende rigtig, hvad det var for Folk. Hans Hustru fik da hans under` denne Udvikling ejendommelig halvt sarkastiske, halvt skjælske Udtryk meget aandfuldt grebet, og det er et interessant Portræt.¹⁾

Fra Assens besøgte Jerichaus Kjøbenhavn, hvor de boede paa Hotel d'Angleterre. Under dette Besøg indsendte han en Tegning til Kunstakademiet for at blive Medlem. Akademiet havde ikke Noget imod at optage en saa agtet Kunstner i sin Midte og gav ham Gruppen Adam og Eva til Opgave som Medlemsstykke. Han blev imidlertid saa kort Tid i Kjøbenhavn, at han ikke — som Akademiets Statutter fordrede — kunde fuldføre det dér paa Stedet; men Aaret efter blev det undtagelsesvis tilladt ham at udføre det i Rom, hvor to danske Kunstnere, Marstrand og Ernst Meyer, skulde føre Tilsyn dermed som Kommissærer. I 1849 var den legemsstore Gruppe Adam og Eva efter Syndefaldet færdig, og den 25de Juni s. A. blev han enstemmig optagen til Medlem.²⁾

Under dette Ophold i Kjøbenhavn deltog Jerichaus i en af de bekjendte »Fredagstener« i Høyens Hus. De bleve indbudte gjennem en af Deltagerne i denne Selskabskreds. Det forbavsede Jerichau, og han spurgte: »Er den Indbydelse fra Høyen selv?« »Nej«, lød Svaret, »men vi, som kommer der, har Lov til at tage tilrejsende Kunstnere med.« — »Ja, Hvad siger Du, Elisa?« henvendte han sig til sin Kone. Hun var strax rede. En yngre Kunstner, Bissen og Høyen vare om Aftenen samlede i dennes Dagligstue. Bissen omtalte, at Jerichaus vare komne til Byen. »Ja«, sagde Høyen, »og de skal have

¹⁾ I det Hele har Fru Jerichau, mig bekjendt, malet 9 Portrætter af sin Mand.

²⁾ Se Philip Weilbach: Dansk Kunstnerlexikon, S. 333—334, og senere i Jerichaus Breve. Denne Gruppe blev i 1856 bestilt i Marmor af Grev Holstein-Ledreborg.

lovat at komme her iaften; men«, tilføjede han tvivlende, »de kommer vist ikke.« I det Samme meldte Pigen: »Billedhugger Jerichau og Fruel« De bleve venlig modtagne og vare Begge meget livlige og elskværdige. Høyen var ellers Den, der paa disse Aftener mest førte Ordet; men denne Aften blev Samtalen meget almindelig; man drøftede Livet i Rom, og et friskt Pust dernede fra fløj gjennem Gothersgadens Stuer. Da Jerichaus vare gaaede, hed det sig, at man ikke kunde nægte, de vare betydelige, og man fandt hende, hvem jo ingen af de Tilstedeværende tidligere havde set eller kjendt, meget interessant.

Sin gamle Ven Kaalund traf Jerichau ogsaa paa dette Besøg i Hjemmet. Da Kaalund sagde til ham: »Du har dog virkelig nu naaet et stolt Maal«, fik han det Svar: »Det kommer an paa, efter hvad Maalestok man gaar frem.«

Det vil erindres, at foruden Kaalund havde Harald Conradsen været Jerichaus Kammerat i Friends Atelier. Men saa beskeden og stiltfærdig som Conradsen var og er, havde han i denne Periode holdt sig tilbage fra Jerichau, der spillede saa stor Rolle blandt de Yngre. Siden Afrejsen til Rom havde han Intet direkte hørt fra ham; han troede sig glemt af ham, og da Jerichau nu kom hertil som den berømte Kunstner, vilde Conradsen ikke opsøge ham. Men til hans Forbavselse hed det sig en Dag, da han kom til sit Hjem paa Kristianshavn, at Jerichau havde været dér for at ville besøge ham. Conradsen opsøgte ham da paa Hotellet, Jerichau kom ham rask og hjærtelig imøde, tog fat i hans Arme og sagde: »Og jeg hører, Du har faaet Guldmedaljen! Det er jo prægtigt, saa kommer Du til Rom — det skal blive rigtig morsomt.«

Snart blev det aftalt, at Conradsen i September samme Aar skulde møde Jerichaus i Florens, hvilket ogsaa skete, hvorpaa de fulgtes ad til Rom. Dér udviklede

sig nu det varmeste, ubrødeligste Venskab mellem de to Billedhuggere.

Jerichau havde Nok at gjøre efter sin Tilbagekomst til Rom: Herkules og Hebe, Panterjægeren og Monumentet over Alma Goethe skulde hugges i Marmor. Dertil kom, at Kronprins Frederik (Frederik d. Syvende) havde bestilt en Fredens Engel¹⁾ som Monument paa hans Moders Grav i Rom.²⁾ Engelen holder en Palmegren i den venstre Haand og hæver den højre mod Himlen. Den er i $\frac{2}{3}$ naturlig Størrelse. Fru Jerichau skriver: »I Rom klang der Mejselslag paa Christola-Marmor³⁾, og det lød som liflig Klokkklang. En sød lille Pige sov sødt i Vuggen, medens Moderen malede, Roser og Lavrbær duftede udenfor i Haven i Via degli Græci.« Og den 16de Jan. 1847 skriver Marstrand: »Jerichau lever vel og udvikler en Virksomhed om sig, som er drabelig. Der hugges paa flere Statuer, saa det klinger over hele Nabolaget. Hans Kone og Børn [?] befinde sig vel, og de leve meget fornøjet og lykkelig.«⁴⁾

Allerede nu blev Conradsen Jerichaus trofaste og dybt forstaaende Medhjælper. Ved Adam og Eva efter Syndefaldet traadte han til og modellerede paa den.⁵⁾

Digteren M. Goldschmidt opholdt sig paa denne Tid i Rom. Han saâ i Jerichau Den, som skulde bryde en ny Bane i Billedhuggerkunsten og samtalede med ham for at gjøre ham hans Opgave klar: Han skulde behandle Emner, hvori vi selv havde Del og levede, Sujetter, der laa

1) Ogsaa bestilt i Marmor af Baron Ritzenberg.

2) Den samme staar nu i Bronze over Ægteparret Jerichaus Gravsted paa Frederiksbergs Fasankirkegaard.

3) Haardt og klangfuldt Marmor af bedste Sort.

4) Se Marstrands Breve S. 55.

5) Som det vil ses i Brevet fra 20de Sept. 1848 (S. 190), havde en Italiener først bygget Jerichaus Kristus op; det Samme var Tilfældet med Adam og Eva.

i Tiden. Thorvaldsens Jason kunde være meget smuk, men den kommer ikke os personlig ved.

I den Anmeldelse, Goldschmidt skrev af Kunst-udstillingen paa Charlottenborg 1850, hvor Adam og Eva var udstillet, gjenfindes hans her omtalte Meninger. Han taler først om Antiksalen, om Apollo Belvedere, Venus Victrix, Laokoonsgruppen, o. s. v., og siger, at vi ved alle disse Værker have Fornæmmelsen af en Tidsalder, der ikke anede og længtes, »vi mærke en Verden, om hvilken vi kun beundrende kunne sige, at »dens Religion var Skjønhedens Religion«, at den havde modtaget denne Religions Aabenbaring og overensstemmende hermed kunde give sit væsentlige Indhold den beskuelige, imponerende, plastiske Form . . . .« Derpaa fortsætter han: »De moderne Folkeslag have imidlertid Vanskelighed ved ret at fatte og nyde hin antikke Skjøn-
hed, dels fordi det i mange Tilfælde er nødvendigt med Inderlighed at have tilegnet sig i det Mindste noget af det antikke Livs Bevidsthed for at forstaa den Form, hvori denne Bevidsthed udtalte sig, dels fordi Tiden har en særegen Tendens, hvori der baade er Slet og Godt. Man vil ikke underordne sig, man vil ikke betinges af Noget, end ikke af Skjønheden, man vil ikke hengive sig til dens Magt for at føle dens absolutte Herredømmes Lyksalighed. Man vil være fri og selvstændig ligeoverfor Kunstværket, eller rettere: man vil konstitutionelt dele Magten med det. Den frie Fantasi forlanger Plads, forlanger Beskæftigelse, den vil følge Kunstnerens Tanke, anende fordybe sig i den Sjæl, som han i sit Værk har givet Form, bruge Kunstværket som Motiv til selvstændig poetisk Virken eller poetisk Drøm, og i dette aandige, romantiske Spil er den moderne Kunstglæde, hvorfor man ogsaa med Forkjærlighed vender sig til Malerkunsten. Selv De, der enten have sat sig ind i den græske Oldtid og kunne glæde sig over at gjenfinde dens Aand i dens Former, eller som have Hælhed nok i Sindet til at fatte det Almenmenneskelige i hine Værker, til at nyde det fuldendte Udtryk deraf og »hvile i én Stemning«, erkjende dog, at ikke hele deres Sjæl er bleven stedet til Nydelsen, at den ved Indgangen har maattet aflægge en Del af sig, som ikke her vilde finde sit Udtryk. Der er, siden den antikke Verden forgik, kommet mere Indhold i den menneskelige Sjæl, den véd Mere om sig,

1) Se »Nord og Syd«, April-Juni 1850.

end Grækerne vidste, og man nærer det retfærdige Ønske, at ogsaa dette skal skabe sig Skjønhedsform og nyde Marmoræren. I denne Stræben og i en vis Usikkerhed om Indholdet og dets Forhold til Formen kommer Tiden ofte til at famle mellem en Fortid, der er bleven den fremmed, og en Fremtid, der ikke er klar; men saa fremmede som de antikke Guddomsskikkelser monne være blevne, ere de dog opstandne af Graven for med deres udødelige Skjønhed at vedligeholde en Anelse, en Længsel, en Skjønhedsdrift hos os og vogte Vejen. Keruberne stode med flammende Sværd for at forbyde Menneskene Indgangen til Paradiset; Marmorets Guder staa i deres ufattelige Herlighed og formene os Udgangen fra Skjønhedens Rige, værne om, at Tiden under sin indadvendte Kamp og Stræben ikke betages af Glemselfe og farer ud i Uskjønhed.»

Hvad Goldschmidt her har sagt paa Tryk, har han samtallet med Jerichau om, da denne skabte Adam og Eva, og paavirket denne Frembringelse. Det bliver da interessant at høre hans egen Dom om dette Arbejde. Han fortsætter det ovenfor Citerede saaledes: »Et Kunstværk, der i ædel Forstand slutter sig til Tiden : giver en i Nutidens Mennesker levende Forestilling sit hele, bestemte Udtryk, udtaler Indholdet i Formen, er Jerichaus Adam og Eva (Øjeblikket efter Syndefaldet). Enhver, som ser denne Gruppe, vil øjeblikkelig overbevise sig om, at her ikke blot er tilsigtet paa antik Vis at fremstille den menneskelige Sorg i dens Skjønhed og navnlig Mandens og Kvindens Sorg i harmonisk Modsætning, ligesom paa den anden Side en Græker ikke vilde haft Begreb om Syndefaldet. Man kunde maaske endog beklage, at hvor tiltalende Gruppen er for Skjønhedssansen, saa har dog i Adams Ansigt Udtrykket faaet for megen Magt paa Skjønhedens Bekostning; derimod kunde man vel udgaaende fra én Betragtningssaaede sige, at Eva er noget for fyldig til at forestille den første Kvinde i hendes friskeste Ungdom, næsten som hun udgik fra Skaberens Haand; men hertil kan med Føje svares, at der i hendes Skikkelse bør være Noget, der svarer til vor Forestilling om hende som Menneskeslægten's Stammemoder, noget Yppigt, og dette er tilstede i Kunstværket, uden dog at fremtræde saaledes, at det tynger. Tendensen i Adam og Eva har overhovedet mindre været, efter Grækernes Skik at guddommeliggjøre Naturen, fremstille en ophøjet Typus for det menneskelige Legemes Form, end at udtale en menneskelig Sandhed saa menneskelig skjønt som mulig, hugge et Digt i Marmor paa saadan Maade, at den poeti-

ske Tanke fremtraadte i hele den dertil hørende Sandhed. Adam sidder hensunken i Sorg; skjønt Kvinden staar hos, er han ene, kun beskæftiget med den uvante, smertefulde Følelse i hans Indre, fordybet i den Anger, der usikker og grublende drejer sig om sig selv. En hél ny, smertefuld Verden er opgaaet for ham, og man føler, at han er beskæftiget med Noget, der aldrig vil faa Ende. Herren vil komme og udjage ham, men han vil fortsætte sin Grublen, og til alle Tider vil Adam, Manden, vende tilbage og sidde paa samme Sted, foran Evighedens lukkede Porte, ved Syndens Begyndelse, opgjørende Regnskabet med sig selv og ingen-sinde sluttende det, han vil kun rejse sig for med aldrig udglattet Pande at gaa til sin Fremtids Gjerning, tage Herredømmet over Jorden og udøve det i sit Ansigts Sved. — Eva læner sig til ham og græder; men det er en mild Graad, hun har Noget at støtte sig til, Mandens Skulder bærer hendes Byrde og sin egen, og der er desuden en hemmelig Tanke, som stiger frem og uvilkaarlig danner som Begyndelsen til et Smil om hendes Mund. Hvis hun fik Valget og kunde begynde forfra, vilde hun gjøre det Samme, som hun alt har gjort. Sagte minder dette begyndende Smil om Syndens Lyst, om en hemmelig Triumf over at have raadet sig selv og faaet sin Vilje. Hvis dette Smil ikke var, saa vilde Angeren have udslettet Brøden og Forsoningen være kommen, ligesom Baldur vilde være kommen tilbage, hvis al Naturen havde sørget over Fromhedens Død. Dette Smil, der i selve Angeren viser Fristelsens og Forførelsens Magt og midt i Sjælens Forsøg paa at forsones sig med Gud ikke mener det ærlig med Freden, er altsaa Arvesynden eller et væsentligt Supplement dertil; det lurer visseilig baade hos Mand og Kvinde, og Kunstneren har blot poetisk fulgt Bibelens Adskillen, Adam og Eva ere de to symbolske Former for det hele Menneske, og han har specielt givet Kvinden den sanselige Del, fordi det kvindelige Væsen bedst egner sig for Kunstneren til at udtrykke den skjønnede forførende Magt og gjøre Fristelsen anskuelig for Betragterens Sind. Havde en Dame skabt dette Kunstværk, saa vilde hun maaske ladet Kvinden være den dybt Angrende og Grublende og Manden Den, der gjemte Syndefaldets Tanke; men det er et Spørgsmaal, om Udtrykket i Mandens Ansigt da ikke var blevet et lumskt eller dæmonisk Smil, medens Eva i Jerichaus Værk er det umiddelbare, ærlige, bløde Udtryk af det usikre, attraaende Gemyt, der græder og ikke kan sørge, der er knyttet til Jordens Nydelser og i samme Øjeblik, det vil opgive dem, længes derefter. — Kunstneren har paa en genial og i egentlig Forstand humoristisk o: vemodig-smilende Maade opfattet Menneskenaturen; men det

Ejendommelige ved Kunstværket er, at medens vi tydelig og bestemt tro at se Adam og Eva for os, har det i sin Sandhed tillige en symbolsk Betydning, giver os Billeder og Forestillinger om selve Menneskeslægten, hvilke Forestillinger langtfra ere udtømte i det her Anførte. Uvilkaarlig ledes Tanken hen paa det daglige Livs Scener, hvor Manden har gjort det Urette, som Kvinden bød ham, hvor han mismodig maa bære Følgerne, medens Kvinden tager Del i det Skete, men mest tænker paa sit Forhold til ham og hendes erotiske Magt, der er hans Livs Lyksalighed. Ved at fortsætte disse Ideassociationer, kan man forresten gjøre sig den Fornøjelse at se, hvorledes det grandiose Kunstværk kan blive til Genrebilleder og den humoristiske Verdensbetragtning til Skalkagtighed, hvorledes den store Kunstner, der udfører et stort Værk, glemmer alt det Smaa i sig.«

Jerichaus næste Arbejde efter Adam og Eva var Kristus.¹⁾ Paa denne Tid opholdt sig nemlig i Rom Prinsesse Marianna af Nederlandene, senere gift med Prins Albrecht af Preussen. — Hun havde indbudt til en Konkurrence om et Gravmonument over en af hendes Kjære paa Kirkegaarden i Kamenz, en lille By i Sachsen. Meningen var, at der skulde fremstilles en opstaaende Kristus, svævende i overnaturlig Størrelse op af Graven, en Opgave, der vel maa siges at være umulig for Billedhuggerkunsten at løse. Mange konkurrerede; En havde ladet forskellige Drapperier staa højt og tungt tilvejs, og op af dem steg Kristus. Saaledes havde man gjort forskellige mislykkede Forsøg. Prinsessen foretrak Jerichaus Skitse, skjønt den vakte stor Modstand hos Mange, fordi han var Protestant. Figuren blev bestilt hos ham, og hun gav ham forud en Del af Betalingen. Conradsen skriver: »Han tog fat paa Arbejdet, Figuren var allerede formet i Leret; men jo mere han arbejdede derpaa, desto mindre tilfreds blev han, og til Slutningen endte det med, at han kom i en Tilstand af rasende Fortvivelse. Midt imellem sine egne prægtige Arbejder: Herkules og Hebe, Panter-

¹⁾ Ganske korrekt var Tidsfølgen saaledes, at han først lavede Skitsen til Kristus, saa Adam og Eva og dernæst Kristus i den Form, denne Figur senere fik.

jægeren, Alma Goethes Monument og alt det Andet, kastede han sig fortvivlet ned paa nogle Trin, der førte til hans andet Atelier, han vred sig som en Orm, idet han gav sit forpinte Sind Luft og udstødte de stærkeste Ytringer af Mistvivil om sit eget Værd og sine egne Evner, som om han Intet var og Intet kunde. Da han blev roligere, ytrede han: »Jeg maa hen til Prinsessen — jeg vil give hende de Penge tilbage, jeg har modtaget som Forskud, og sige hende, at jeg ikke kan udføre Arbejdet efter Skitsen, saa jeg selv kan blive tilfreds dermed.« Han gik ogsaa strax hen til hende, som modtog ham mildt, og venlig ytrede hun, at hun vel havde ønsket den saaledes, som Skitsen var, men kunde denne ikke tilfredsstille ham selv, gav hun ham frie Hænder. Nu fik han Mod, den engang opførte Statue blev hurtig kastet ned, og vi saå ham paany med Iver, friskt Mod og friske Kræfter tage fat paa en anden, som er den skønne og fortrinlig formede Figur, vi nu kan se i Afstøbning i Ny Carlsbergs Glyptotek (2,30 M. høj — 1,10 M. bred).«¹⁾ At Kristus er opstaaende, har han søgt at vise ved den venstre Haands udstrakte, noget nedbøjede Bevægelse, der skal betegne, at han forlader Jorden.

Aldrig havde Jerichau vel lidt saa meget som nu. Disse gjentagne, stadig voxende Lidelser kom naturligvis mest af den store Kunstnerbegavelse med det høje Ideal. Jo større Kunstner, desto dybere Smerter! De kom i det sidst nævnte Tilfælde maaske ogsaa af, at det var et religiøst Emne, han havde for, og det laa ikke særlig for ham. — Endelig havde de ogsaa deres Grund i hans ved enorme Arbejde og Overanstængelse stærkt angrebne Nerver. Conradsen traf ham i denne Periode dybt melankolsk. Han vilde altid bort fra Rom, han vilde have Conradsen og

¹⁾ Se herom senere i Jerichaus Breve. Den blev første Gang betalt med 4000 Scudi, noget over 15,000 Kr. (Se Marstrands Breve S. 55). Senere bestilte Grev Knuth-Knuthenborg den til Herlufsholms Kirke, hvor den nu findes.

Læssøe med ud i Kampagnen, hvor han saa lagde sig ned, træt og tavs, seende ud i de fjærne Egne, ud over den vide Flade, der havde noget af det store Havs Karakter. Naar han da laa saaledes eller hjemme paa sin Sofa, saâ han ganske ud som et Lig.

Det kan i det Hele ikke benægtes, at der i disse Aar foregik en Forandring med Jerichau. Som Ældre er han halvvejs en forskjellig Person fra Hvad han var som Yngre. Den Livsglæde og Friskhed, han havde følt de første Aar, han levede i Rom, var nu — i alt Fald periodevis — mattet og formørket, og Livet laa ofte svært for ham.

Som Ægtefolk i Rom føre Jerichaus et meget selskabeligt Hus. De boede i Via degli Græci, som fører fra Via del Babuino til Korsoen, omtrent midtvejs mellem Piazza del Popolo og Piazza di Spagna. Her havde de Atelierer i Forhuset og Beboelseslejlighed i Bagbygningen, som vendte ud til en anden lille Sidegade. Læssøe boede her hos dem, og blandt Andre var i den første Tid her H. C. Andersen ofte deres Gjæst. Fru Jerichau siger ¹⁾: »Paa den af Roser og Lavrbær overskyggede Altan foran vort Atelier have Andersen, Jerichau og jeg ofte set Solen gløde paa Roms Kupler og Maanen stige op over Monte Pincios Pinjer. Jerichau ... drillede ofte Digtervennen og tegnede i sin Skitsebog hans lange Skikkelse med de uendelige Ben, eller ogsaa tegnede han »H. C. Andersen som Adonis« og skrev under det: »Andersen, som han skulde være«, hvorunder Andersen igjen skrev: »Jerichau, som han ikke skulde være.« — Andersen havde ikke haft Raad til at købe Billeder af de Egne, han havde rejst igjennem, men havde altid haft Papir og Blyant ved Haanden, og naar saa f. Ex. Vetturinen holdt stille, tegnede han strax. Disse Tegninger satte han selv megen Pris paa og viste dem ofte frem, ved hvilke Lejligheder flere

---

¹⁾ Se: *Erinnerungen an H. C. Andersen von Elisabeth Jerichau*. Ueber Land und Meer. XXXVI Nr. 39.

Kunstnere havde røst dem, og H. C. Ørsted havde endogsaa sagt: »De var bleven en bedre Maler end Digter.« Her i Rom bragte Andersen dem til Jerichau og sagde: »Er det ikke mærkeligt? Jeg forsikrer Dem, jeg har aldrig lært at tegne?« »Nej, det vil jeg saamænd nok tro, jeg har aldrig set saadant noget Snavs«, svarede Jerichau og lo med sin ejendommelige, hjertelige Latter.

Om et Selskab hos dem selv i 1848 fortæller Fru Jerichau saaledes: »Notable Venner fra alle Egne vare samlede, der lød Sang og munter Tale — med Et blev der stille. Efterretningen om Revolutionen i Paris hviskedes fra Mund til Mund, og med den Snarraadighed, som betegner Jerichaus Meninger, sagde han: »Ingen Rø mere i Evropa i de første tyve Aar! Min Lykkestjerne gaar under!« Og han havde Ret. Tunge Uvejrsskyer droge over den politiske Himmel, Babelstaarnets Bygning, som de kosmopolitiske Tendenser havde opført, styrtede bragende sammen, Nationaliteterne skiltes, og Jerichau, der efter Christian d. Ottendes Død ikke havde nogle Venner i Danmark, som han havde forladt i sin Ungdom, forblev i det ensomme, belejrede Rom, ligesom drivende omkring under Skibbruddet paa en Vragstump. Revolution og Krig stillede sig i en Række af Aar i Vejen for ham, saa at hans Kunstnerbane ikke beskrev den store Kreds, der tilkom ham; men hans Virksomhed dannede et koncentreret Centrum, hvorfra den rene Kunstneraand, uforkrænket af Tidens Overfladiskhed og Kunstdepravation, udstraalede.«

Naar Jerichau under de omtalte Omstændigheder maatte blive i Rom, var det, fordi han dér skulde fuldføre Arbejder, der ikke kunde flyttes. Conradsen og Læssøe vare hos ham.¹⁾ Hans Hustru kom i Efteraaret 1848 til-

¹⁾ Det er ikke rigtigt, naar H. C. Andersen i sin Skildring af Jerichau siger, at denne i Efteraaret 1847 atter var i Danmark paa Besøg, ligesom heller ikke senere sammesteds, at han rejste hjem i Følge med sin Kone og sit Barn. (Se »Folkekalender for Danmark 1854«, S. 87).

bage til Danmark og bragte med sig den i Rom fødte Datter Caroline.

De efterfølgende Breve til hans Hustru ville give den korrekteste Skildring af Opholdet hernede.

Rom, d. 16de Juli 1848.

Kjære, gode Elise!

... Det har gjort mig saa ondt, at jeg tiltalte Dig saa haardt i mine første Breve; men jeg var utaalmodig og angst, at et længere Ophold i Italien skulde ødelægge vores lille Skat.

Inldad Dig ikke med Tyskerne om Forholdene i Danmark; thi de slesvigholstenske Løgne synes at blive helligede af alle Tyskerne. — Jeg har saagar faaet et Brev fra Bottomley, som forklarer mig, at selv hans Hjærne svingler af Slesvigholsteinisme. Professor Clausen har saa saare Ret, at Tyskernes Anmasselser imod Danmark kan kun blive afviste med Kugler og Krudt. Først Respekt, og saa — maaske? — Venskab.

Den 19de. Kjære, gode Elise! I dette Øjeblik modtog jeg Dit kjære, kjære Brev fra Marseille, som glædede mig usigelig; thi jeg var forud ængstelig for vores lille Dodo, men nu har jeg det bedste Haab. Giv hende kun ikke for stærk Suppe eller anden stærk Kost; thi jeg tror, hun kan ikke fordøje kraftig Spise; kom ogsaa Vand i Mælken, som hun drikker.

Jeg har det særdeles godt og tænker med sand Kjærlighed paa min Kone, min Datter og min Svigerinde.¹⁾ Hils alle Venner i Düsseldorf og ellers i Tyskland; jeg vilde ønske, at der var en billig Fred, og at Tyske og Danske i Fremtiden vilde indse, at det vil baade dem begge bedst at leve i god Forstaaelse med hinanden.

---

¹⁾ Rose Baumann, som havde opholdt sig hos Jerichaus i Rom.

Du kan være glad over, at Du ikke har faaet mine Breve i Genua; thi deri var der mange Skjænd til at græde over. Lev nu vel, elskede Elise, og stol paa Din trofaste Adolf.

Rom, d. 16de Avgust 1848.

Elskede Elise! Jeg har modtaget Dit kjære Brev fra Düsseldorf; nu er Du vel i Assens, og Dodo er med Guds Hjælp vel. Den Beslutning at udføre Kristus her i Rom har jeg endelig taget; jeg kan faa en smuk Blok græsk Marmor dertil for 300 Scudi, og min Samvittighed vil være lettere, naar Kristus er modelleret og paabegyndt i Marmor; da ville vi med Ro kunne nyde næste Sommer i Assens og til Vinteren gaa sammen til Kjøbenhavn; den følgende Sommer ville vi ogsaa blive sammen i Danmark; men Vinteren derpaa maa jeg igjen gaa her til Rom, hvor jeg agter at forblive to Vintre og én Sommer, i hvilken Tid da Kristus-Statuen og alle øvrige Arbejder blive fuldendte, og jeg har da fuldkomment frie Hænder. Du skulde da i den Tid opholde Dig i Hamborg, Berlin, Danzig og Warschau (England er det bedst for det Første aldeles at opgive), hvor jeg om Foraaret, naar jeg forlader Rom, vilde afhente Dig hos Dine Forældre. Lille Caroline skulde være Din bestandige Rejsefælle. Vi ville efter denne Plan være sammen 1½ Aar i Danmark og adskilte i 1½ Aar; men efter at dette er overstaet, haaber jeg, at vores Stilling er saaledes, at vi ikke behøver mere at have nogen Skilsmisse længere end ½ Aar af Gangen og sjældent. — Eva er nu bleven meget smukkere end Adam, saa mener Frølich. — Jeg er ret vel, uagtet Varmen har været vedholdende.¹⁾ Gud ske Lov, at Caroline rejste dengang!

¹⁾ Den 28de Juli skriver Thorald Læssøe fra Rom: »Det er dog en stor Lykke, at Adolf er saa fuldkomment saavel legemlig som aandelig rask; han sagde selv imorges: »Det er dog forunderligt, hvor Fremtiden staar lys og glædelig for mig nu imod forhen, da jeg fandt Alt saa mørkt.«

Du maa nu være alene i Assens i Vinter, men det maatte Du ogsaa, hvis jeg var kommen til Danmark; jeg haaber i Midten af Maj at være i Assens. Her i Italien bliver nu sikkert Fred, og Skrighalsene her i Rom ere blevne tavse. I Danmark vil det nok ogsaa ende godt, naar det blot ikke kostede saa mange Penge; men i Tyskland vil det tage en broget Ende. . . .

Din tro og hengivne Adolf J.

Rom, d. 27de August 1848.

Elskede Elise! Dit kjære Brev fra Assens modtog jeg igaar, og det glæder mig, at Du er dér, skjønt Du ikke synes saa fornøjet, som jeg havde haabet. Min Bestemmelse at blive i Rom denne Vinter er nu uigjenkaldelig, da jeg har lejet Studie til at modellere Kristus i, og Jærnskelettet er opbygget. Med Adam og Eva er jeg endnu ikke færdig, skjønt jeg vedholdende har arbejdet derpaa, men jeg har foresat mig at overtræffe mig selv, og jeg tror sikkert, at det maa kaldes mit skønneste og udtryksfuldste Arbejde. — Altsaa i Maj Maaned kommer jeg til Assens; men Hvad Du nu agter at foretage Dig, véd jeg ikke; det havde nok været det Bedste, hvis Du var gaaet til Warschau, som jeg sagde, da dér ingen Krig er og i Dine Forældres Hus ingen anden Barselkone . . . . Det glæder mig Hvad Du skriver om Düsseldorf; saa bliver Dit Talent og Din Dygtighed i at male dog erkjendt af Kunstnerne . . . . Du kan jo nu male en svensk Soldat, som vil kysse en dansk Bondepike.

Den stærke Hede er nu overstaaet her i Rom, og jeg befinder mig ret vel; naar jeg blot arbejder med Maadehold, saa gaar det godt. Hils min kjære, kjære Moder; det gjør mig ondt, at hun ikke var vel. Det gjør mig ogsaa ondt for den stakkels Kone, som maa være uden Mand i Vinter; men det lader sig ikke mere forandre, og jeg er overbevist om, at min Bestemmelse er rigtig. Jeg har lejet

et prægtigt, stort Atelier hos Dovicielli Piantereno¹⁾ for 6 Skudi²⁾ maanedlig, og deri tager Thorald og maaske Frølich Del. Lev vel, kjære gode Elise, og hav Taalmodighed for denne Vinter ... Jeg forbliver Din altid hengivne og trofaste
Adolf Jerichau.

O, kys min stakkels, lille, kjære Dodo mange Gange fra mig .... og Gud give Dig Kraft at overstaa Alt godt; dog — det har ingen Nød!

Rom, d. 2ode Sept. 1848.

Kjære, elskede Elise! Jeg har Aarsag til at være glad over min Beslutning at blive denne Vinter i Rom, da jeg har det Haab ogsaa at kunne bringe Herkules og Hebe³⁾ meget vidt; ..... thi nu arbejder Fiorelli, Teneranis Elev, raskt derpaa, og det gaar fortræffelig; han er dygtig, flittig og en brav Karakter; jeg betaler ham kun 8 Paoli⁴⁾ for hele Dagen .... Raduini arbejder ogsaa meget godt; vi arbejder i Forening paa Jægeren til Galitzin .... Leoni arbejder som sædvanlig fortræffelig; Engelen til Kongens Moders Grav er godt avanceret i græsk Marmor, ganske uden Pletter. Palombi, ogsaa Elev af Tenerani, har bygget Kristus op; han er langsom, men sanvittighedsfuld, og jeg giver ham kun 10 Scudi maanedlig⁵⁾ .....⁶⁾

Den 2ode Sept. .... Rom er blevet mig kjærere, efter

1) I Via d'Incurabili mellem Korsoen og Via Babuino paa Vejen fra Piazza del Popolo til Piazza di Spagna.

2) Omtrent 23 Kr.

3) I Marmor.

4) Omtrent 3 Kr.

5) Omtrent 38 Kr.

6) Jerichaus Forhold til de Italienerne, der arbejdede i hans Atelier i Rom, var meget smukt, de elskede ham, og han glædede sig ved at gjøre det godt for dem, han bad dem til hyggelige Middagsmaaltider og tog sig af dem paa mange Maader.

at jeg har faaet Fiorelli i Atelieret og Husholdningsplagerne ikke ere mere. Jeg arbejder betydelig, og Alt gaar efter Ønske; Jægeren til Galitzin er nu snart færdig, og jeg har selv arbejdet den hélt igjennem, saa den er bleven smukkere, end jeg først troede. Jeg finder en stor Tilfredsstillelse i, at det gaar saa godt med Arbejderne ....

Mit Haab er, at Du føder en Søn, som kan blive en brav Mand for Fædrelandet i Tiden. Gud give sin Velsignelse dertil!

.... Lev vel, min elskede Kone, og tænk altid med Kjærlighed paa Din trofaste Mand. Hils vores elskede, gode Moder, Schwartzes, Line, Julius og Julle, at jeg haaber at finde dem Alle vel og i god Forstaaelse med hverandre, naar jeg til Foraaret kommer til Assens. Det er altid min Glæde at tænke paa Hjemmet; men Hvad er et Hjem, naar der ikke er Enighed og Kjærlighed i Familien?

Din Adolf Jerichau.

.... Frølich, Conradsen og Winstrup¹⁾ bede at hilse; vi knejpe nu daglig sammen.

Altsaa: jeg venter at forefinde et Par nye, smukke Billeder af Dig i Assens foruden den mageløse Søn; er det en Datter, saa kan Du sætte hende ud.

Nu er Krigen da lykkelig tilende, og jeg haaber, at der herefter vil indtræde et bedre Forhold mellem Skandinaverne og de fornuftigere Tyskere og at Slesvigholsternerne maa ske en Ulykke fra begge Sider, saa det Ukrudt aldeles maa blive udryddet; thi da først bliver der varig Fred mellem Tyske og Danske.

Rom, d. 8de Okt. 1848.

Kjære Elise! Dit kjære Brev har jeg modtaget og set deraf, at Du nu maa være i Kjøbenhavn, hvilket jeg ogsaa

---

¹⁾ Arkitekten W., nu Bygningsinspektør for Nørrejylland.

anser for rigtigt, hvor Du vist vil faa Lejlighed til at male Portrætter; dog maa Du tage Dig iagt for ikke at gjøre noget iøjnefaldende Skridt desangaaende. Du vil vist have god Pleje og behagelig Omgang i Kjøbenhavn. Ved de to Billeder, som Du agter at male, tror jeg, at Hansen¹⁾ vil kunne være Dig den bedste Raadgiver, hvad Tegningen angaar. Det vilde være herligt, hvis Du kunde male Fru Læssøe og forære Oberstløjtnanten det.²⁾ Ære Den, som æres bør!

Gud velsigne Dig og give Dig Kraft i de svære Timer, som forestaa Dig; tænk da paa, at jeg elsker Dig trofast, og naar Smerten er overstaaet, vil Glæden være des større!!

Jægeren bliver indpakket imorgen, og jeg flytter om med alle mine Arbejder. Adam og Eva bliver færdig inden 8 Dage, og Kristus ser prægtig ud i Anlægget; men det er jo daarlige Tider for Kunsten; dog — det vil blive des bedre om 3 à 4 Aar. Taalmodighed maa man lære i denne Verden. — Jeg er meget vel og ved godt Mod, og Du er jo altid modigere end jeg, saa det har ingen Nød. Farvel, Farvel, elskede, gode Kone, og hils alle Venner i Kjøbenhavn fra Din trofaste og hengivne

Adolf Jerichau.

Imorges har jeg læst en højst fordelagtig og velskreven Kritik over Dit Billede Moderen med Barnet i Berlin, som har glædet mig meget; hvis Du kan faa Kunstbladet i Kjøbenhavn, saa skulde Du ogsaa selv læse det. Dette Billede skulde Du ogsaa strax lade komme til Kjøbenhavn.³⁾

¹⁾ Constantin Hansen?

²⁾ Fru Jerichau malede hendes Portræt til Thorald Læssøe, og han fandt især Overansigtet fortræffeligt; det var ganske hendes Øjne.

³⁾ »En italiensk Moder med et sovende Barn.« Det blev udstillet her i 1849 og kjøbt for 300 Rbd. af Kunstforeningen, hvor Søren Kierkegaard vandt det. Tilhører nu Frøken Lund. (Se Carl Reitzels Udstillingskatalog).

Rom, d. 10de Nov. 1848.

Min elskede, gode Elise!!! Gud velsigne Dig, min dyrebare, fortræffelige Elise, og give Dig Kraft at bære Alt, hvad der er blevet Dig paalagt i den sidste Tid. Jeg ser kun Guds Naade i Bortkaldelsen af vores elskede Barn. En ængstelig Tvivl om lille Carolines fuldkomne Helbredelse har altid trykket mig siden hendes store Sygdom her i Rom, og hun var jo aldrig fuldkomment rask siden den Tid; hvor skrækkeligt vilde det ikke have været i en Række af Aar at se det kjære, kjære, gode Barn lide og dog at se den visse Død for Øje! Nu har Himlen aabnet sig for hende, (og i Uskyldighed er hun traadt derind) som den vil aabne sig for os Alle, og med Millionerne maa vi dele den Skæbne, som Forsynet har gjort til Løv for hele Menneskeslægten. Vi vide vel ikke med Sikkerhed Hvad der forestaar os efter Døden; men i Troen paa en naadig, kjærlig Fader hengiver vi os med Haab om bedre Tilværelse og et saligt Gjensyn af alle vore Kjære. Og i dette Haab, elskede Elise, vil vi trøste os og leve efter Guds Bud, indtil han da ogsaa kalder os i sit Rige.

Den, som har megen Kraft, maa ogsaa bære Mere end en Svag, og Gud har givet Dig megen Kraft, min elskede Kone, derfor haaber jeg, at Du overstaar den svære Prøvetid. Søg at vedligeholde Dit gamle Mod, i Hvad der end møder, og vær forvisset om min hele Kjærlighed og Troskab; med Glæde og Tak til Gud for saa meget Godt, han ellers har tilskikket os, vil vi snart gjenses. Herren gav, Herren tog, Herrens Navn være lovet! Gud vil skjænke os andre Børn, som vil kunne være raske og stærke for denne Verden og være vor Glæde og Støtte, naar vi blive gamle. Caroline vil vi elske og tænke paa som paa en Engel, der er gaaet forud og forsoner os med Døden, naar den engang hjemsøger os igjen. Lev vel, min kjære, kjære Elise! Vær rolig og fast i Troen paa Guds Kjærlighed! Det gjør mig kun ondt, at Du skal bære saa Meget, og at jeg ikke kan tage Noget deraf; men Du

har maaske mere Kraft end jeg? Hils alle Venner fra mig, og tak dem for al deres Godhed og Deltagelse — kjære, gode Line og de fortræffelige Conradsens. Farvel, Farvel, min elskede Elise! Snart skriver jeg igjen. Din hengivne, trofaste Adolf.

E. S. Det er mig en stor Trøst, at Caroline ingen Smerte har lidt i al sin Sygdom, og nu er hun salig. Jeg er ved godt Mod og haaber paa et lykkeligt Gjensyn, naar jeg kommer til Danmark. Guds Fred og Bistand for min dyrebare Elise!¹⁾

Rom, d. 15de Nov. 1848.

Kjære, gode Elise! Igaar modtog jeg Dit Brev, som har rystet mig meget, men tillige hævet mit Hjærte; det er saa sørgeligt, og dog saa skjönt. Ja, Caroline er nu en Engel, som har bragt sine sørgende Forældre et Skridt nærmere til den Almægtige. — Du er saa fattet og saa elskelig i Din Sorg, kjære, gode Elise, saa jeg har aldrig elsket Dig som nu; Din Aand og Dit Hjærte ere saa rige og saa skjønne, at det ikke kan være anderledes, end Enhver maa faa Dig kjærere og kjærere, og jeg, som kjender

¹⁾ Thorald Læssøe tilføjer blandt Andet: »Adolf bærer sit Tab med et gudhengivent Sind; men han lider meget for Deres Skyld og ved, at han ikke i denne saa tunge Tid kan staa ved Deres Side. Meget har vi grædt, og Taarerne har lettet Adolfs Smerte; ja, Alle fælde Taarer ved at høre om det elskede Barns Død. Hun stod alt som en lille Engel for os Alle ... Det Barn var voxet os Alle saa fast til Hjærtet ... I de første Dage var Adolf i en heftig Sindsbevægelse; men Deres elskelige Brev har lagt sig som en lægende Balsam om hans Hjærte ... Jeg tror, at Adolf mangler den Kraft, som De i saa høj en Grad besidder; med Taalmod og Gudhengivenhed at se sine Kjære lide — deri er han svag, og hvor let kunde det ikke have angrebet ham saaledes, at han var falden tilbage i sin mørke Sindsstemning, som han nu synes at være saa ganske befriet for.«

Dig bedst, og hvem Du elsker saa højt, maa bestandig blive lykkeligere over at være Et med Dig i Sjæl og Legeme!!!

Mit Haab er nu, min Elise, at Du har lykkelig overstaaet Nedkomsten, og en lille Pige eller Dreng ligger igjen ved Dit kjærlige Bryst. Gud velsigne og beskytte Dig

Jeg arbejder endnu paa Adam og Eva, som jeg ret vil gennemføre. Hils paa det Kjærligste alle vore brave Venner i Kjøbenhavn. Det har gjort mig usigelig godt al deres Deltagelse, og især Bissens, som er Mere, end vi kan gjengjælde. Jeg er vel og tænker altid med sand Kjærlighed og Venskab paa min fortræffelige Hustru. Lev vel, min dyrebare Elise, og vær stærk, om Gud end skulde paalægge Dig nye Byrder. Den, Herren elsker, revser han. Jeg omfavner Dig og forbliver Din trofaste

J. A. Jerichau.

E. S. Jeg er rolig over, at der er gjort Alt, hvad der kunde gjøres for vort kjære Barn; altid har hun været omgiven af den største Omsorg og Kjærlighed. Naar jeg undtager den Smerte, hun har udstaaet ved Krampen, saa har hun, tror jeg, ikke haft Lidelser i Livet; det er et engleskjønt Billede, der bliver tilbage i Erindringen om hende. Det gjør mig ondt, at Du har maattet udføre saa Meget for det kjære Barn; men jeg tror, det var rigtigt, at Du rejste til Danmark og til Kjøbenhavn; jeg tror, at vi Begge har handlet efter Samvittigheden, skjønt Du har haft Byrder deraf; men Du er stærk, og Gud vil lønne Dig derfor ....¹⁾

¹⁾ I Brevet er tilføjet følgende Linjer til Jerichaus Søster Caroline: »Kjære Søster Line! Vilde det ikke være bedst, at Du altid blev hos os? Tal med Elise derom! I kan jo bedre afgjøre det; men jeg synes, det maatte være godt for Elise og godt for Dig; men nu kan I jo bedst komme overens derom. Du har været til saa stor Hjælp for den stakkels lille Caroline og har elsket hende som vi. Hav nu min broderlige Tak og Kjærlighed.

Din Adolf.*

Rom, d. 20de Nov. 1848.

Kjære, elskede Elise! ... Inat drømte jeg, at Du var meget syg, og det ængstede mig; men man drømmer jo almindelig Hvad man frygter. Dog — jeg kan Intet udrette, men haaber til Gud.

Her i Rom har været en miserabel Revolution, som vidner om de saakaldte Liberale, dem, som altid brølede: »Viva Pio Nono!«, om deres, Rebellernes, Gemenhed, Folkets Uvidenhed og Soldaternes Usselhed. Den eneste Trøst er nu, at Folket endnu ikke er smittet af de nye kommunistiske Ideer; thi saa vilde vi opleve store Grusomheder; nu tror jeg derimod, at det hver Dag vil blive daarligere og daarligere, med Bedrageri og enkelte Snigmord, indtil endelig Paven igjen engang (hvis han ikke selv bliver snigmyrdet) ved Hjælp af fremmede (østerrigske) Soldater kommer til Magten. Du behøver ikke at være ængstelig for mig; thi jeg blander mig ikke i det Svineri.¹⁾

Det har gjort mig ondt for Holbech, at Bissen ikke har kunnet skaffe ham et Arbejde fra Museet; han er dog dansk og kunde gjøre det bedre end Tyskeren derhjemme, og han er i Nød.²⁾ Bissen er den herligste Mand i Alt; men i dette Punkt — hvad Museet angaar — handler han uforsvarlig. Jeg maa gjen-

---

¹⁾ Rom var blevet Samlingsstedet for de italienske Republikanere, og Pavens Minister Rossi blev dræbt d. 15de Nov. 1848 paa Vejen til Kirkestatens nye Folkerepræsentation; derpaa omringede man Kvirinalpaladset, hvor Paven boede, og skød mod det. Han maatte tage et Ministerium, der var Redskab for Republikanerne, og d. 24de Nov. flygtede han selv fra Rom til Kong Ferdinand af Neapel, der gav ham Bolig i Gaëta. Dermed havde Republikanerne sejret i Rom.

²⁾ Bissen, der ved Tillægsbestemmelse til Thorvaldsens Testament var bleven udnævnt til Medexekutor i Boet, havde herved tillige faaet overdraget Tilsynet med Fuldførelsen af Thorvaldsens ufuldendte Værker og det specielle kunstneriske Tilsyn med Museet i det Hele.

tage min Anmodning til Professor Clausen¹⁾, at Scholl²⁾ for Guds Skyld ikke bliver fast ansat; thi saa ser jeg ingen Redning mere. Mit Haab er, at vi i Mindelighed med Bissen vil kunne faa den Sag ordnet; hvis ikke, saa maa jeg — hvor smerteligt det end vil være mig at komme i Uvenskab med Bissen — stille den Sag til offentlig Bedømmelse; thi det er vanærende og uretfærdigt ikke at beskæftige danske Billedhuggere, som ere bedre end de tyske, ved Museet, og det er fremfor Alt galt at gjøre Det til et Levebrød, der skal være en Æressag, og de danske Billedhuggere vil arbejde med Kjærlighed for Sagen til Forherligelse for Thorvaldsen og til Ære for Danmark, medens Tyskeren skrubber et Par Timer løs om Dagen (det har Tidemand³⁾ sagt mig) for at stikke sine 3 Rbd. i Lommen — er det ikke skjændigt? Meddél dette til Professor Clausen, men tal ikke til nogen Anden derom; thi vi maa gjøre Alt, for at den Sag kan ordnes med det Gode. Jeg agter og elsker Bissen saa højt, at det vilde smerte mig dybt, hvis vi skulde blive Uvenner; der maa hellere gaa længere Tid, naar det blot kan opnaas paa en mindelig Vej, og dertil haaber jeg sikkert, at Thomsen, Collin og Schouw⁴⁾ vil finde Midler ...

Lev vel, gode, elskede Elise, og hils kjærlig alle Venner fra Din hengivne, trofaste Adolf.

Rom, d. 28de Nov. 1848.

Igaar, kjære Elise, modtog jeg Dit glædelige Brev om vores lille Søns Ankomst til denne Verden og takker Gud for Dit og hans Liv og Eders Sundhed. Alt gaar jo saa godt, at vi højlig maa prise den kjærlige Gud, og dette selv, at han bortkaldte vores kjære, kjære, lille Caroline,

1) Clausen var ogsaa Exekutor.

2) En tysk Billedhugger.

3) Kunstkritikeren Emil Tidemand, Malerens Broder.

4) Alle Tre Exekutorer i Thorvaldsens Bo.

hvor stort Savnet end er os, er udgaaet af Herrens Kjærligheds Fylde. Jeg er meget lykkelig, gode Elise, og glæder mig usigelig til [efter] min Hjemrejse at omfavne Dig og Din lille Dreng.

Jeg har erholdt et kjært Brev fra Papa og fra Rose. Rose skriver godt for sig (langt bedre end hun taler), og i Brevet udtaler sig hendes hele elskelige Karakter. Det gjør mig ondt, at jeg saa ofte saarede hende ved det gjentagne Neckeri; men hun maa dog have forstaaet, at jeg i Hovedsagen skattede hende højt . . .

Thorald, Harald og jeg, vi ere de stærkeste Venner; Harald Conradsen er et herligt Menneske, og jeg er fuldt overbevist om, at et fast og inderligt Venskab altid vil finde Sted imellem ham og mig, og vi ville for hele Livet kunne være Meget for hinanden, vi passe for hinanden som Mennesker og som Kunstnere; naar vi holde fast ved hinanden, da ville vi Begge kunne udrette noget Betydeligt i Kunsten; naar To ere enige, saa have de mere Magt end Ti, som ere uenige. Jeg lever ogsaa i godt Venskab med Frølich og Winstrup; men det er dog ikke af den Betydning.

Jeg har bestandig haft den Frygt og har den endnu, at Danmark underkaster sig for meget den engelske (rænkefulde) Politik i Stedet for Ruslands herskesyge, men dog ærlige Politik. Englands Politik er en smaalig Handelspekulation, England maa søge hver Dag at gjøre god Geschäft for at kunne bestaa og have Lidt tilovers at fylde i den store, fattige, usle Overbefolkning; England kan ikke se langt ind i Fremtiden, men maa søge at benytte Øjeblikket, saa godt det kan, for at tjene Penge. Rusland derimod kan gjøre store Opofrelser for sine vidtudstrakte Planer for Fremtiden; sin Rigdom og Magt har det i sig selv, England derimod maa sjakre sig det til. England frygter en stor evropæisk Krig, men gjør gode Affærer ved en lille Krig som den i Danmark, vil altsaa søge, at det slesvigske Spørgsmaal skal blive uafgjort. Naar vi

slutter os til Rusland, saa kan vi faa Sagen afgjort; thi det har Magten til at kue Tyskland, og snart har det den til at kue hele Evropa; England maa snart bukke under for Ruslands uhyre Politik og Magt. En Alliance mellem Rusland, Frankrig og Amerika er Englands Undergang, og et Skandinavien vil aldrig komme i Stand, hvis det ikke underkaster sig den preussiske Politik. Frankrig vil vel blive en Stormagt i Evropa ved Siden af Rusland; men naar Rusland først faar fat i Konstantinopel og Ostindien, saa behersker det den halve Verden, og Frankrig maa da ogsaa bøje sig for dets Vilje, indtil den uhyre Kolos engang revner. Men Dannemark, det lille fattige Dannemark, Hvad skal det gjøre for Øjeblikket? Det skal — for at sige det rent ud — kaste sig i Armene paa Rusland og tillige bede Frankrig om Hjælp; disse to Magter kan alene hjælpe Dannemark, England hverken kan eller vil, men med smukke Ord smøre de os daglig om Munden. — Ministeriet¹⁾ har i den sidste Tid handlet svagt og ængstelig; det synes, som om man først sender Bud til England og spørger om Forlov til Alt, hvad der skal gøres. Hvis Rusland og Frankrig erkjender Slesvig for en uadskillelig Del af Danmark, saa kan vi handle uden at spørge Nogen, og hvis de ikke erkjender dette, da kan vi strax høre op med Krigen. — Jeg forstaar heller ikke, hvorfor den Mand, som alene er i Stand til at føre Armeen, Læssøe, ikke udnævnes til General og med den tilbørlige Fuldmagt. Hvad er det for en Armé, som for hver Bevægelse, den skal gjøre, først maa have Ordre fra Kjøbenhavn?

Du maa tage Dig i Agt ikke at bede Folk om at skaffe Dig private Portrætter; thi det kommer nok af sig selv. Jeg arbejder endnu paa Adam og Eva; thi det

1) Her menes Martsministeriet, bestaaende af A. W. Moltke Bardenfleth, Bluhme, Hvidt, Knuth, Lehmann, Monrad Tscherning og Zahrtmann; det var rigtignok gaaet af d. 15de Nov., men Efterretningen herom havde endnu ikke naaet Jerichau.

skal nu være en *Capod'opera*.¹⁾ Med Kristus gaar det saa
smaa, men vil gaa des raskere siden. Lev vel, min el-
skede, gode Elise, og vær forsikret om min hele Kjærlig-
hed.
Din Adolf.²⁾

Rom, d. 3dje Dec. 1848.

Kjære Elise! Begynd ikke for tidlig at male efter
Nedkomsten; Du véd, det kan have slemme Følger, og
stræng Dig i det Hele taget ikke an, og skulde Du faa
mange Bestillinger paa Portrætter, saa vilde det vel være
det Bedste at antage en god Amme; (men det har vel
ingen Nød med Bestillingerne?) Skulde Du imidlertid faa
kongelige Personer at male, saa maatte Du jo have en
Amme. Allgemeine Zeitung beretter om Ministervevlingen,
og det glæder mig meget, at Clausen er kommen i Stedet
for Lehmann; men det Øvrige forstaar jeg endnu ikke,
og jeg kan deri kun se, at vort Krigsspørgsmaal staar paa
svage Fødder. Aarsagen til Tschernings Aftrædelse véd
jeg ikke; men det vilde være glædeligt, om det kunde have
til Følge, at Læssøe eller Schleppegrell kunde blive
udnævnt til General for hele Arméen³⁾; thi jeg troede at
føle mig tilbage i Frederik den Sjettes Tid, da jeg
hørte, at en Junker (Krogh) var udnævnt til General.
Erfaringen har vel tilstrækkeligt vist, at Læssøe er en
Taktiker og forstaar at føre en Armé; han er ogsaa af de
Militære, som jeg har talt med, bleven bedømt som Den,
der blandt alle vore Officerer har de mest udstrakte mili-

¹⁾ Et Mesterværk.

²⁾ Læssøe har tilføjet: »Widman er her igjen, men har endnu
ikke besøgt os. Adskillelsen mellem Danske og Tyske bliver med
hver Dag større ...; vi kan ikke tale sammen uden at komme ind
paa Politikken, og da bliver der Strid. Man tillader sig Udfald
mod Danmark, som ingen Dansk kan taale.«

³⁾ Som bekendt havde Tscherning netop holdt paa Læssøe som
Hærens ledende Aand.

tære Kundskaber, og hans faste, samt strænge moralske Karakter kjende jo alle Vi, som tør smigre os ved at kalde sig hans Venner. Hans varme Fædrelandskjærlighed og Ubøjlighed fra Det, som éngang er hans Overbevisning — alt Dette er Dyder, som kun sjældent findes forenede; kun en Mand med saadanne Egenskaber, synes jeg, kan man betro Arméen, og Hvem har vel Arméens Tillid som han? Schleppegrell, véd jeg, har udmærket sig mest af Alle i Slaget ved Dybbøl, og at han er en tapper og modig Soldat, har jo ingen Tvivl; men det Vigtigste for en Hærfører er at være Taktiker. Dog — det er jo Altsammen Ting, som jeg ikke tør tale saa afgjort om; men det er ingen Tvivl underkastet, at hvis vi skulde slaa ind paa Slendrians- og Anciennitets-Banen, da vil det Hele kun bringe Skam og Ulykke over os. — Her i Rom gaar Alt stille; Alt er Karakterløshed og Slaphed; derfor gik Revolutionen uden Blod, og af den Aarsag vil Reaktionen ogsaa gaa af uden Blod; dertil kommer, at Massen af Folket er uvidende om det Hele, indifferent og godmodig. Ministeriet har vel tænkt at foretage en og anden god Ting; men jeg tror, det bliver ved Idéen, da det Hele nok snart er forbi; thi nu gaar Tropperne bort herfra . . .

Jeg agter at forære Oberst Læssøe en Afstøbning af Engelen for efter min Evne at lægge ham min Erkjendtlighed for Dagen; det har kun saa store Vanskeligheder med Hensyn til Transporten. Det er Ret, at Du vil male Fru Læssøe til Obersten og Etatsraad Koch.¹⁾ Hvis der intet af Dine Billeder er gaaet til Danzig, saa skulde Du sende et; thi det er vist sandsynligt, at Kunstforeningen dér vil købe et Billede af Dig efter al den Rós, Du har faaet i Berlin og Köln: Pigen med Vindrueerne²⁾ eller Moderen med Barnet i Vuggen³⁾. — Lev vel, min elskede Elise!

Din trofaste Adolf.

¹⁾ Dette sidste Billede blev malet s. A.

²⁾ En italiensk Pige, som bærer en Vindruekurv.

³⁾ Se S. 192.

E. S. Rusland og Frankrig kan have Interesse af at give Danmark Kraft, men England vil bedrage os. I Politikken gjælder ingen Lov og Ret, dér hersker kun Egoismus og Rænkefuldhed. Stemmer det ikke med en Stormagts egen Interesse, saa vil den aldrig understøtte vor Sag, om denne end er nok saa retfærdig. Vi kysser Riset, naar vi vender os til England. Vil Rusland og Frankrig ikke tilstaa os Slesvig, saa er der intet Haab.

Mit Ønske er, at Drengen maa hedde Thorald; mener ikke ogsaa Du saa, kjære Elise? ¹⁾

Rom, d. 11te Dec. 1848.

Gode Elise! Jeg er vel, og med Arbejderne gaar det godt fremad; paa Adam og Eva vil jeg vist endnu arbejde en Maaned. . . . Det glæder mig, at Marstrand er bleven Professor; han er dog vor genialeste og første Maler. Hansen ²⁾ kunde man vel ogsaa have ønsket; men det kan jo ogsaa snart komme. Hils min kjære Moder i Assens, og hils kjærlig Frøken Pretzmann! Uden at tale om Hvad hun har gjort for mig, har hun i det Hele Egenskaber som kun faa Kvinder, skjønt hun har ogsaa mange af Kvindernes smaalige Svagheder.

Det er utroligt, at Kongen af Danmark vil spørge Tykkerne eller Englænderne om, hvorledes han skal indrette Rigsdagen i sit Rige. Se hen til Østerrig! Men vi have ladet os bedrage af England. Kejseren af Rusland og Kejseren af Østerrig kunne og ville forsvare Kongen af

---

¹⁾ Læssøe tilføjer: »Jeg strides alt med Adolf om, hvad Drengen skal være. Adolf vil have ham til Embedsmand eller Landmand, og jeg paastaar, at naar Adolf, hvad der jo er al Sandsynlighed for, efterlader ham Formue, saa skal han, der naturligvis faar meget Talent, være Kunstner. Hvilken Stilling kan vel tænkes lykkeligere end en formuende Kunstners? Er De ikke paa min Side?

²⁾ Constantin H.

Danmarks uomtvistelige Rettigheder, og det ligger i Frankrigs Politik at styrke Danmark; men vi maatte jo endnu engang som dannede Mennesker kysse det engelske Ris. **Maatte det dog endnu itide gjøre os kloge!**

Lev vel, min inderlig elskede Kone! Farvel! Farvel!

Rom, d. 14de Dec. 1848.

Elskede Elise! .... Der er Intet i Vejen for, at Du kan leje den lille Bolig hos Fru Læssøe¹⁾, da jeg agter at opholde mig i Kjøbenhavn i Sommer med Undtagelse af nogle smaa Ture til Isefjorden, som jeg ønsker at gjøre mig bekendt med, da jeg tror, dette Farvand vil i Tiden blive Din Medbejlerinde, som Du udtrykker Dig; thi det er nær ved Kjøbenhavn og fuldt af Øer med fortræffelig Jagt. Du skal ikke tilbyde Fru Stampe at male et Portræt for hende; thi saa maatte Du jo male det halve Kjøbenhavn gratis, og Hvad Du tror om hendes Salons Indflydelse, det har Intet at sige. Vil Du trække Opmærksomheden til Dine Portrætter, saa mal Kongen eller Landets udmærkede Mænd, som Clausen, Schouw, Oehenschlæger, Ingemann o. s. v., ... ogsaa en stor Skjønhed kan Du male, for selv at beholde det. .... Naar Du ingen Bestillinger faar paa Portrætter, saa kan Du jo for det Første male nogle smukke Hoveder ... efter fattige eller andre unge, smukke Piger i eller uden Kostume. Smukke maledede Hoveder er Din Force, og just dette kan ingen af Malerne i Kjøbenhavn.

Du bør besøge Simonsen og hilse ham fra mig; han er en genial Kunstner, om ogsaa hans store Billede med Araberne var uheldigt. Du skulde ogsaa besøge Blomstermaler Jensen, som i sit Fag ogsaa har leveret smukke

---

¹⁾ Fru Læssøe boede lige for Søen paa Østerbro, men Jerichaus fik ikke Bolig i hendes Sted.

Ting. Træffer Du paa Peter Raadsig, saa hils ham venskabeligst fra mig; han er som Menneske en brav Karakter. Fru Høyen maa Du jo ogsaa besøge. Hils Marstrand og gratuler ham fra mig. . . Du maa ogsaa, hvis Du ser ham, hilse Malermester Løffler fra mig; han er nemlig en udmærket Dekorationsmaler.

Et glædeligt Nytaar, o. s. v., til Dig, min Søn og alle Venner. Jeg længes ret efter Hjemmet; men Taalmodighed er jo den vanlige Trøst. Jeg arbejder med Utrættelighed paa Adam og Eva; dog længes jeg efter Hvile paa Landet i Hjemmet; men vi faa vel ingen Hvile før i Graven; det er jo vor Bestemmelse, denne Rastløshed.

Farvel, elskede Elise, og hils alle Venner paa det Varmeste fra Din trofast hengivne Adolf Jerichau.

Mange Hilsener maa Du sende til min elskede Moder i Assens; det gjør mig ondt, at jeg ikke saa længe har skrevet til hende; men jeg er nu engang en stor Synder i den Retning. Mit Haab er, at hun og alle Kjære i Assens ere raske.

Jeg haaber, at Danmark holder fast ved sin gode Ret i Politikken. Danmark til Ejderen og Oscar adopteret — saa skal det være!

Rom, Januar 1849.

Kjære, elskede Elise! Igaar modtog jeg Dit Brev med Portrættet af vor lille Dreng, som er nydelig malet, og han ser jo haabefuld ud, saa tyk og dum, at det vist vil gaa ham godt i denne Verden. Det er jo ogsaa meget glædeligt, at Du er saa vel og alt har saa Meget at bestille; nu — saa bliver Du jo Kone for Din egen Hat! Det er vist med Rette, at Du finder saa megen Anerkjendelse i Kjøbenhavn; thi dér er jo Ingen, der kan male som Du. Det er ogsaa fortræffeligt, at Du har solgt Dit Billede i Danzig

skjönt det er maaske Dit smukkeste Billede, og billigt ¹⁾; men i disse Tider maa vi glæde os over enhver lille Fortjeneste, og dog lader det til, at Du just nu vil høste Frugten af al Din tidligere Anstrængelse. Du kan tro, kjære Elise, at det gjør mig stor Glæde den Udsigt, at Du ved Din Kunst kan bestride Husholdningen og maaske lægge Penge op for kommende Tider, om Lykken engang skulde dale; vor kjære Søn kan vi jo paa denne Maade berede en lykkelig Fremtid.

.... Adam og Eva er endnu ikke færdig; men Du vil nok give mig Ret i at have arbejdet saa meget derpaa, naar Du først faar denne Gruppe at se; saa Meget mener i det Mindste Conradsen og Alle, som ser den. Hvad Professoratet angaar, saa agter jeg at modtage samme, om Lønnen ogsaa var endnu ringere; thi det er mit Haab, at jeg kan gjøre Gavn i den Stilling.

Hvad gjør Broer Niels? Det glæder mig, at Du har erholdt saa smukke Foræringer fra Dine kjære Forældre; de ere visseligen kjærlige og gode Forældre. Dem og Rose vinder jeg bestandig kjærere i Erindringen. Det er saa; thi Kjærlighed og Moral ere Menneskets højeste Goder, og disse Goder ere Dine elskede Forældre og Søkende i Besiddelse af. Lev vel, min elskede, gode Elise, og vær forsikret om min **Troskab og Kjærlighed**. . . .

Din Adolf.

Er der Haab om, at Holbech kan faa sin Bacchus solgt? ²⁾ Tre Hundrede Scudi er en grumme billig Pris; han har før faaet 400 derfor, skjönt det ogsaa er en lav

¹⁾ Her er Tale om den italienske Pige med Vindruekurven, der solgtes for 400 Rbd. til Kunstforeningen i Danzig.

²⁾ »En sovende Bacchus«, udstillet 1847 og senere kjøbt til Skulptursamlingen i Kjøbenhavn.

Pris for et Arbejde af den Størrelse;¹⁾ men Holbech har jo intet Navn, saa han maa altsaa lade sig nøje med Lidt. Har Du besøgt Magister Hammerich? Han var jo saa forekommen imod Dig, da Du var i Danmark, og forærte Dig nogle af Oehlschlægers Skrifter. — Hvis Du har Tid, kjære Elise, saa bør Du male et Portræt af Digteren Andersen²⁾ for os selv; han er den mest bekendte Personlighed af Danske i Udlandet, saa det vil være et nyttigt Portræt at have med, hvis Du engang gaar til England eller Tyskland. Andersens Hoved er tillige meget ejendommeligt, og Du kan altsaa opnaa en slaaende Lighed. Hils Andersen meget fra mig! — Det er en Lykke for mig, at den gode Conradsen hjælper mig med Kristus-Statuen; ellers maatte jeg igjen arbejde mig syg i denne Vinter.

I Tanken ser jeg Dig, elskede Elise, altid i fuld Virksomhed med Kunsten eller med Din lille Søn; men vær forsigtig, gode Elise, at Du ikke anstrænger Dig saa meget. Jeg omfavner og kysser Dig i Tanken, min dyrebare, gode, fortræffelige Elise! Din Adolf.

Rom, d. 2den Febr. 1849.

... Du skriver i Dit Brev, at Dine Penge kan række, til jeg kommer; men dette er ikke saa langt, som jeg troede; thi Du maatte da i 8 Maaneder have forbrugt over 1000 Rbd. foruden de overordentlige Udgifter .... Paa denne Maade maa vort Ophold i Gjennemsnit beløbe sig til 2000 Rbd. aarlig, som let vil blive vanskeligt for os at fortjene i disse Tider, og hvor Meget vilde det ikke blive med Tiden, hvis Familien skulde forøges. Hvorledes gjør mange Familier, som leve mange Personer for 1000

¹⁾ Tre Hundrede Scudi = 1137 Kroner. Denne Figur var tidligere solgt til Lord Baltimore.

²⁾ Dette Billede blev malet i Knæstykke.

å 1200 Rbd. aarlig? Jeg forstaar ikke, at Du nu allerede har kjøbt Møbler til Boligen paa Østerbro; Du maa erindre, at vi behøve kun et simpelt Møblement, og kun det Nødvendigste, da vi jo aldrig vil gjøre Selskaber eller Teslaprement. Kjøb ikke for Meget, og kjøb slet intet Unyttigt; det er Din svage Side. — Hvis Fredrika Bremer endnu er i Kjøbenhavn, saa synes jeg, det var rart at eje hendes Portræt.¹⁾ Hils hende, som har forskaffet os Alle saa megen Glæde, fra mig, Andersen, Koch²⁾, Bissen, Hetsch, Marstrand og alle andre Kunstvenner ikke at forglemme. — Idag forkjæler jeg Dig ikke i Brevet, men det er saa: Regn og Solskin maa vexe. Godnat, min elskede Kone! Jeg er søvnig.

[Senere] . . . . Intet er mig modbydeligere end disse økonomiske Tanker, og dog ser jeg nu, at denne Plage skal forfølge mig i hele Livet; dog kan Du være forvisset om, at jeg vil forsøge Alt for at kunne blive fri for denne Ulempe . . . . Jeg ønsker i den Grad at befries for denne Kval, at jeg, hvis jeg ved at opholde mig her i 4 å 5 Aar kunde gjøre mig uafhængig af disse Pengetanker, gjerne vilde udholde det hede Helvede her i 5, ja, i 10 Aar; men det er haabløst — thi her er Intet at haabe for det Første — og atter ser jeg Det gjort til Løgn, hvad man har haabet og hvad man med Billighed turde haabe, hvis ikke Interessen for Kunsten i Alt var Løgn og Hykleri. Det er mig en modbydelig Tanke at komme til Danmark for dér at afvente min Skæbne; men jeg maa jo underkaste mig enhver Ydmygelse; thi jeg behøver til Livets Ophold to å tre Tusende Daler aarlig, uagtet jeg ikke tager Del i en eneste af Livets Forfængeligheder, som jeg hader, men som jeg maa bejle til for at skaffe Livets Nødtørft, der jo rigtig nok bestaar i at spendere Tusender for Ingenting . . . . Jeg havde haabet, at Du tænkte paa Din Rejses Øjemed. Hvad

¹⁾ Fru Jerichau malede dette.

²⁾ Arkitekten, Konferensraad J. H. Koch, Kunstakademiets Direktør.

hjælper det, at Du fortjener Penge, naar de strax ere borte? Har jeg Uret i Hvad jeg siger, saa skal det være mig kjært; thi det er ikke for Fornøjelsen, at jeg tænker [paa] og taler om disse Ting . . . . Kjære, gode Elise, maatte Du engang forstaa at forebygge Sligt, saa vilde Du og jeg være langt lykkeligere. Lev vel, gode, fortræffelige Elise! Gud velsigne Dig for alle Dine øvrige herlige Egenskaber. Din trofaste og hengivne
 Adolf Jerichau.

E. S. Jeg har det bedste Haab om vore politiske Forhold, naar Kongen kun immer vil være urokkelig og ikke give efter for Slesvigholstenerne, slutte sig til **Rusland**, Sverrig, Frankrig og Østerrig, men bare aldrig sætte Lid til England; thi dér er det deres Politik at vedligeholde Krigten for at skade den tyske Handel og Fabrikstand, og denne Politik vil de forfølge, hvad enten Ministeren hedder Palmerston eller Peel. Rusland alene kan og vil hjælpe os, hvis vi slutter os til det; gjør vi det ikke, da gaa vi vor Ødelæggelse imøde. Det, som Du skrev: at Rusland har forlangt Delingen af Slesvig, tror jeg, er sagt af en Mand, som enten slet ikke kjender Noget til Politikken, eller ogsaa udspinder man slige Rygter for at skjule for Folket det Forhold, vi allerede staa i til Rusland, fordi det vilde vække størst Uvilje hos Folket, om det vidste, at Danmark underkaster sig Ruslands Politik, skjønt dette er den eneste Redning for os, siden vi er i Krig med Tyskland, hvorved England gjør gode Affærer, og Sverrig kun kan hjælpe os, naar Rusland siger Ja dertil. Østerrig er Tysklands farligste Fjende siden Slavernes Sejr i denne Stat. Rusland, Østerrig og Skandinavien maa nu, efter at vi har Tyskland til Fjende, altid være allierede; men det tør naturligvis ikke hedde sig; hverken i Sverrig eller Danmark har vi villet det Ene, saa maa vi finde os i det Andet.

Du skulde ikke begynde paa noget stort Maleri, førend jeg kommer hjem, men helst male Portrætter som hid-

til ... De Portrætter, som Du maler af berømte Folk, kjære Elise, skulde Du male i samme Størrelse og Format; thi da bliver det en interessant Samling, som vi med Tiden vil kunne sælge til en Regering (i Nødstilfælde). Du skulde se ogsaa at male alle svenske og tyske berømte Folk, som Du træffer paa i Kjøbenhavn. Fru Heiberg og Heiberg skulde Du ogsaa male til Samlingen ...¹⁾ Du behøver ikke at forære de Folk, som Du maler for os, deres eget Portræt; thi saa taber jo vores i Værdien, og saa maler Du jo den halve Verden gratis, og det er aldrig Skik.

[Efterskrift i Jerichaus Brev.]

Erlauben Sie, dass ich mich Ihnen vorstelle, wie ich diesen Winter in Rom umherwandle.

Ebenfalls viele Grüsse von meinem Freunde u. Mitarbeiter Wichmann.²⁾

¹⁾ Fru Heibergs Portræt, malet af Fru Jerichau, var udstillet i 1853.

²⁾ Wichmann var hannoveransk Maler og blev senere ansat i Dresden; han var en Ven af Lorens Frølich.

Wenn Sie diese 3 nicht kennen, so
ist es meine Schuld.¹⁾
Ihr unveränderter L. Frølich.

Rom, d. 24de Febr. 1849.

Elskede Elise! Det er mig en stor Glæde, at vore politiske Forhold nu staa saa godt. Dette kan vi takke Rusland og Østerrig for. Jellachic (der Banus)²⁾ har ved sin Marsch fra Pesth (han stod ved Pesth, da han fik Underretning om den anden Revolution i Wien) til Wien med sine 50000 Kroater afgjort Evropas Skæbne for denne Gang, og Sejren er desværre Slavedømmets og Aristokratiets. England er en politisk Charlatan, hvem det dog imidlertid vel nok atter vil lykkes at blænde det (saakaldte) oplyste Publikum i Evropa. Det oplyste Evropa er et forvirret Kaos af Oplysning, Frihed og Galskab, der slet ikke véd Hvad det vil; men Rusland og Østerrig (Slaverne), de vide Hvad de ville: de ville med Tiden herske over det Hele ... Mit sikre Haaber, at vore Tropper strax i Begyndelsen af April rykker

1) Fra venstre Side til højre: H. Conradsen, Jerichau, Th. Læssøe.

2) Østerrigsk Oberst, kaaredes 25de Marts 1848 af Kroaterne til deres Ban (o: Markgreve, kejserlig østerrigsk Statholder). Han kæmpede for den østerrigske Helstat som det bedste Værn for Slavernes Nationalitet. Han, Radetzky og Windisch-Grätz regnedes for Østerrigs tre Redningsmænd.

ned og besætter Slesvig, Holsten og Lauenborg, og at Hertugen af Avgustenburg bliver landsforvist.

Radetzsky, Windisch-Grätz og **Jellachic** ere vor Tids Helte; men de slaas for Slavedømmet og Aristokratiet. Jeg vilde ønske, at Du havde malet disse tre Personer; men maaske kan det opnaas, naar Du, kjære Elise, gaar med mig her til Italien, og vi tage da Vejen over Wien. Ligeledes ønsker jeg, at Du da i Berlin skal male Cornelius, Humboldt, o. s. v.¹⁾ Vi ville paa denne Maade kunne komme i Besiddelse af en sjældent interessant Portrætsamling.

... Det er sørgeligt, at de Ultra (Bondevennerne) have saa megen Indflydelse i Danmark, hvor under de nuværende Omstændigheder Alle burde være enige og **slutte sig til Regeringen**.

... Den brave Conradsen har været mig til stor Hjælp ved Kristus; uden hans Hjælp vilde det have været umuligt at blive færdig. Nu har jeg ikke Meget selv derved at gjøre ...

... Mit sidste Brev var maaske noget hidsigt i Bebrejdelser; men Du maa ikke tro, det er en varig Stemning hos mig; i det Hele tror jeg at være bleven mere rolig og mere tilfreds; jeg er ikke mere saa nervøs, og jeg bestræber mig for at tage Alt fra den bedste Side og have Taalmodighed. Jeg har et sikkert Haab til Forsynet, der hidtil har ledet mig paa den gode Vej. Ved mine utrættelige Bestræbelser at gaa frem paa denne og udrette det Gode, som mine Evner vil tillade, [det er mit Haab]. Du er saa god og virksom, kjære, elskede Elise! Jeg véd, at Du i det Hele er bedre end jeg; i det Mindste har Du ikke mine Lyder. Men vi gaa Haand i Haand, og hvor den Ene er svag, kan den Anden hjælpe; vi have Begge Vilje til at udrette det Gode, og Evner mangle vi heller ikke,

---

¹⁾ Ingen af disse Planer blev realiseret.

saa vi tør haabe at se glædelige Resultater af vort Liv. Gud give os immer sin Bistand!!

Det er vist sørgeligt den Udgang, som alle Bevægelserne have taget i Evropa; men det er Historiens Gang, at naar et Folk har kulmineret, saa træder der nye Kræfter frem, saa nu vil Slaverne blive mægtige og overtage Det, som vi efterlader, og skjønt det sker lidt efter lidt, at de udvider deres Magt, saa tror jeg dog sikkert, at det gamle germaniske og romanske Evropa aldeles vil bukke under for det nye slaviske; dog haaber jeg paa en forholdsvis god Fremtid for Skandinavien, naar vi blot ere kloge og ikke stamper imod Brodden. Skandinavien vil, efter at England er gaaet fallit, blive (som allieret med Rusland) en af Verdens mægtigste Søstater.

Naar Du ingen Bestillinger faar paa Portrætter, saa skulde Du ogsaa male til vores Samling de to berømte Mænd Ørsted.¹⁾ — Jeg glæder mig ret til den landlige Bolig paa Østerbro i Classens Have. — Du maa, kjære Elise, ikke glemme at besøge og hilse den brave Professor Hetsch fra mig; han har altid været saa forekommende imod mig, og jeg er ham megen Taknemmelighed skyldig for bestandig.

Om de politiske Forhold her i Rom véd jeg ikke Andet at sige, end at det saakaldte *Popolo sovrano*²⁾ er barnagtig entusiastisk og imellem halvtosset; men det gaar *con bone maniere e gratie*³⁾, som Romerne aldrig forglemme, og saaledes gaar Alt pænt til; kun Skade, at Republikanernes Penge alle ere af Papir, og Republikanerne — selv de hedeste — have ikke Tillid til disse Strazzi⁴⁾. Jeg vilde ønske, at vore Bondevenner kunde studere her i Lidet Hvad et suverænt Folk vil sige, saa kom de maaske paa andre Tanker. — Se til, elskede, gode

¹⁾ Dette skete ikke.

²⁾ Uafhængige Folk.

³⁾ Med Belevenhed og Ynde.

⁴⁾ Slette Papirer.

Elise, Hvad Du kan gjøre for Holbech; han kommer ellers i Nød ... Det glæder mig, at Din Visit hos Dronningen og Moltke har været saa behagelig. **Du er en snild Kone**, men ingen god Husholderske . . . . Adam og Eva er færdig i to à 3 Dage og bliver afskikket ved første Lejlighed . . .

Din tro Mand J. A. Jerichau.

Rom, d. 14de Marts 1849.

Kjære Elise! Det lader jo til af Regines¹⁾ og Fru Læssøes Breve, som om Du var en udmærket Husholderske. Men Fejlen stikker maaske ikke i Husvæsenet; det er muligt, at Du har gjort Indkjøb (unødvendige), ellers forstaar jeg det ikke; dog nu faar jeg jo snart Brev fra Dig og glæder mig til at have taget fejl i denne min Formodning. Det lader ellers til, at Fru Læssøe og Regine ikke vil kunne være tilforladelige Testimonier, da de ere saa aldeles indtagne af Dig, og Du véd jo nok, kjære Elise, at Kjærlighed gjør blind. De ere entusiastiske for Dine store og herlige Egenskaber, og derfor mene de nu, at Du er fuldkommen; jeg tvivler ikke paa, at Du vil blive en udmærket Husholderske, naar blot ikke Fru Læssøe og Regine ved al deres Rós demoralisere Dig. Síg, hvor skal det ende, kjære Elise? Man omtaler Dig jo som et sandt Vidunder i Alt, og hvad for en Figur kommer jeg til at spille ved Siden af denne fuldkomne, mangeløse Kone? Om det saa er den rolige Viggo²⁾, saa er han jo ogsaa bleven Enthusiast for Dig. Jeg tør slet ikke mere komme hjem; (thi hvad for en Figur maa jeg sætte op ved Siden af en saadan høj Person, som Du nu er bleven! Grund genug zum scheiden!) Det skulde dog Fru Læssøe og Regine betænke, at de ikke ved deres

¹⁾ Regina Ørgaard, Conradsens Forlovede.

²⁾ Viggo Læssøe.

ungdommelige Sværmeri styrte os Begge i Ulykke, hvis jeg maa se mig nødt til (for at undgaa Verdens Spot, ved at kaldes den mageløse Madam Jerichaus Mand) at tage min Afsked for Svageligheds Skyld. Ja, kjære, gode Kone, jeg stoler paa Din Dyd; thi Du staar ved Randen af en Afgrund, som Dine Beundrere have beredt Dig; dog — endnu er der Haab: Hvis man vil love mig, at jeg skal faa lige saa megen, og endnu mere Rós, saa vil jeg dog komme hjem til Dig, og Alt skal være glemmt!!¹⁾ Thorald vilde, at jeg skulde skrive til Dig iaften, skjønt jeg Intet har at skrive om; derfor har jeg været saa fri at gjøre lidt Narrestreger med Triumviratet: Dig, Fru Læssøe og Regina; vi gjør saa imellem, Thorald, Harald og jeg, under Arbejdet i Atelieret. Det er forresten ikke smukt at gjøre Nar ad sin Moer, Kjæreste eller Kone; men saa vidt er det kommet med os. Jeg tør vel sige, at det ikke er mig, som har begyndt. Du kan ikke forestille Dig, kjæreste Elise, hvor Harald Conradsen har forandret sig til sin Fordel; han kan nu være ganske ironisk og undertiden give Folk Næser, hvis de trænger til det (uden at rose mig selv har min Omgang været befordrende i denne Retning). Nu har vi ikke mere den stakkels lille Rose her, saa gaar det lidt ud over Andre. Godnat, kjære, elskede Elise! Ich bin heute albern²⁾, darum will ich schlafen gehen. Godnat! ... Imorgen bliver Kristus støbt, saa snart vil jeg kunne være flot ... Jeg glæder mig meget til det hyggelige Hjem, som Du har indrettet til mig.

Din trofaste

Adolf.

1) Thorald Læssøe tilføjer: »De ser af Adolfs Brev, hvor fornøjet han er; uagtet han skriver, at han frygter at blive sat i Skyggen af sin Kone, saa glæder det ham dog ubeskrivelig at høre, hvorledes De fra alle Sider bliver omtalt.«

2) Fjantet.

Rom, d. 24de Marts 1849.

Kjære, elskede Elise! Dit lange Brev med Regnskaberne har jeg modtaget, og skjønt jeg ikke har set disse igjennem, saa er jeg dog overbevist om Din Sparsommelighed. Du véd, gode Elise, at jeg lider undertiden af Sorger for Fremtiden (skjønt mindre i den senere Tid), og dog ønsker jeg at være rundhaandet; det er en Modsigelse i min Natur, men det vil blive bedre, jeg vil faa mere Ro og lægge det i Guds Haand. Du maa, dyrebare Elise, ikke ængste Dig for min Hypokondri; thi den vil blive bedre. Jeg har deri stor Uret; men mere og mere skal jeg undertrykke dette Onde. Du maa ikke nægte Dig selv nogen Glæde og mindst saadanne som en smuk Komfort. Det er jo visselig en sørgelig Tid for Kunsten; men det vil blive bedre.

Du maa skrive noget tydeligere, kjære Kone; thi vi have stort Besvær med at læse Dine Breve. Jeg véd, at Du er samvittighedsfuld, gode Elise! Ja, en Kone med saa mange herlige Egenskaber, som Du har, vil det være svært at finde; det erkjender Ingen mere end jeg, Din hengivne Adolf; men naar det Onde overrumpler mig, saa fordrer jeg for Meget; dog — som sagt — elskede Elise, Du skal se, det skal blive bedre. — Det er jo herligt, at den lille Dreng er saa vel; men jeg maa nu først gjøre hans Bekjendtskab, før jeg ret kan interessere mig for ham. Mange Hilsener til kjære Søster Line ...

... Lev vel, elskede Elise! Jeg forbliver Din trofaste
Adolf Jerichau.

Rom, den 24de April 1849.

Kjære, elskede Elise! Dine to smaa Breve har jeg modtaget, og deres Indhold har glædet mig meget, skjønt vi jo siden den Tid have haft de sørgeligste Efterretninger fra Eckernførde Fjord. Denne sørgelige Begivenhed er mig endnu en Gaade; jeg begriber ikke Hensigten med denne

Expedition og Udførelsen uden Landsætning af nogle Hundrede Soldater, som kunde have stormet disse svagt besatte Batterier og fornaglet Kanonerne. Og allermindst forstaar jeg, hvor man med Østenvind, som sætter Sø ind i dette snævre Hul, kunde begynde dette Foretagende med to uhyre Skibe, som under disse Omstændigheder ikke kunde røre sig og ej engang kunde krydse ud af dette snævre Farvand, saa det ser ud, som om man med Flid har villet sætte disse to herlige Skibe med det **modige Mandskab** til. Denne utrolig afskyelige Begivenhed har rystet mig i høj Grad, saa jeg har været meget ilde i flere Dage, og skjønt jeg nu ogsaa har vænt mig til dette Onde, saa er jeg dog nedtrykt derover. I dette Øjeblik meddeler Conradsen mig Omdømmet i Danmark om denne skjændsfulde Daad, og jeg ser, at det aldeles stemmer med min Mening, saa det er en glimrende Plamase for Marineministeriet . . . Naar Rusland ikke tager Del i Kampen paa vor Side, er det Hele en Daarskab . . . Lev vel, min elskede, gode Elise! Gud være med Dig og min kjære lille Søn! Det maa være min Trøst i denne ulykkelige Tid.

Din trofaste Adolf.

III.

Den 16de Maj 1849 fulgtes Conradsen, Jerichau og Læssøe til Florens, hvorfra de to Sidste rejste til Danmark. Her blev Jerichau saa den 26de Nov. s. A. valgt til Professor ved Modelskolen, hvor en Plads var bleven ledig ved Rørbyes Død.¹⁾

H. Conradsen skriver: »Jerichau kom tilbage hertil, baaren af den Anseelse, han havde vundet ude. Betyde-

---

¹⁾ Se Philip Weilbach: »Dansk Kunstnerlexikon« S. 334.

lige og berømte Kunstnere lovpriste ham, Franskmanden Ingres¹⁾ var endog Den, der skal have foreslaaet at optage ham som Medlem af L'Institut de France. Jeg har selv hørt ham blive rost i selve Paris, idet en fransk Maler i 1846 førte mig ind i et af sine Kollegaers meget store Atelierer og præsenterede mig for ham som Dansk, sigende: »Jeg har i Rom set Arbejder af en ung Billedhugger, som er dennes Landsmand. Det var fortrinlige Værker!« Og efter i høje Toner at have talt om Jerichaus Arbejder, sagde han: »Vi have Ingen, der kan gjøre Det, han har gjort.«

Der havde været en vid Mark for Jerichaus Geni, hvis han kun dermed havde forbundet Evnen til at bane sig Vej udadtil. Han manglede fuldstændig Foretagelses-aand, han vilde ikke gribe ind, ikke »have Vrøvl«, han holdt sig udenfor al »Geschäft«. Han skriver selv i et Brev: »Jeg ønsker ikke at komme ind i Folks Vrøvl og Løgn; jeg vil have Fred.« Og andensteds: »Det er kun med en vis Grad af Væmmelse, jeg tænker paa Kunstmagere og Kunststykker og Kunstvrøvl.« Nok er det: Jerichau forstod ikke at benytte Forholdene, han mægtede ikke at holde ud lige over for Modstandere, han handlede altid kun stødvís og gav tilsidst tabt. —

I Kjøbenhavn fik Kunstnerparret Jerichau Bolig lige for Søen paa Østerbro i en Sidebygning ud til Classens Have. Han havde imidlertid sit Atelier i »Materialgaarden« ved Frederiksholms Kanal, kort fra Langebro, og beholdt det dér, lige indtil han flyttede til Charlottenborg.

Det varede ikke længe, før Jerichau var paa det Rene med, at der herhjemme ikke var Plads for ham som Kunstner. Han følte sig ensom og blev bitter. Haardt trykket af de Forhold, hvorunder han skulde leve, sammen-

---

¹⁾ Ingres var fransk Maler og en lang Tid Direktør for det franske Akademi i Rom. Han røbede sin Kjendskab til Antikken og Raphael. (1781—1867)

lignede han sine og Andres Arbejder og udbrød da med Selvfølelse: »Jeg maa trøste mig til Efterverdenens Dom; naar vi er døde, da faa vi Retfærdighed!« I Følelsen af sin Situation i Kunstverdenen blev han ækel ved den fornemme og rige Verden, han gjentog de samme Beskyldninger, som Stahr refererer, og vilde helst ikke se Nogen. Det laa desuden i hans Naturs Finhed, at han helst levede borte fra Verdens Øjne. De ædle Mennesker, som høre Historiens Evighed til, gjøre sig ikke til daglig Brug meget bemærkede, de leve som oftest et ensomt, indadvendt Liv, de gjøre en mere stille, tavs Opsigt. De, som til Hverdagsbrug gjøre stort Rabalder og stadig hige efter at blive omtalte og bemærkede, høre Døgnet til; thi Døgnet og dets Mennesker leve af alle saadanne Individuers støjende Gjeringer og letflydende Ord. Den Slags Folk hadede Jerichau grundig. Én Trøst havde han, at hans Ven Conradsen snart var herhjemme, og med ham lukkede han sig inde i sit Atelier og dyrkede Kunsten. Saa kom »Herskaberne« kjørende og vilde hilse paa »den berømte Mester«. De holdt udenfor og kimedede paa; men der blev ikke lukket op. »Skal vi dog ikke lukke op?«, spurgte Conradsen; »Du véd jo ikke Hvad De vil.« »Jo, de vil bare Vigtighed og Forfængelighed, de tror, de kan protegere,« svarede Jerichau, og saa gik han ud og rev Klokkestrængen over. Han vilde bo og bygge i Husets Kvistetage; men han udelod af Betragtningen, at han ikke var ene, og hans livsfriske, glade Hustru fik snart igjen Eneboeren ud af Hytten. Hun var sammen med ham »søgt« i de bedste Huse herhjemme, de vare paa Mode, de kunde vælge og vrage, og deres Kreds var og blev den mest interessante og omfattende i Kjøbenhavn.

Hvilke Arbejder beskæftigede Jerichau i hans Atelier? Han begyndte med at fuldføre Penelope, som atter var bleven bestilt hos ham af Grev Moltke til Bregentved, og derefter udarbejde han en Flora, der kjøbtes af Samme.

Disse Arbejder bleve sammen med Adam og Eva udstillede paa Charlottenborg i April 1850.¹⁾

Der var efter Slaget ved Fredericia taget Bestemmelse om i denne By at opstille et Sejersmonument. Bissen og Jerichau konkurrerede. Paa samme Udstilling 1850 vare deres Skitser udstillede, og Bissens Landsoldat blev antagen. Jerichau havde udført en Thor; hans Natur kunde ved en Lejlighed som denne ikke rigtig tillade ham at gaa uden videre Tildigtning lige løs paa den rene Virkelighed eller i alt Fald kun saa meget udenfor den, at han idealiserede Landsoldaten, hvad Bissen gjorde og vandt Slaget; sikkert gjør ogsaa dennes Monument en større Virkning i al Almindelighed, end Jerichaus vilde have gjort. Om dennes Thor siger Goldschmidt:

»Vi tro, at det ikke er nogen heldig Idé, idet Thor aldeles ikke kan fremstilles kunstnerisk; thi enten skulde han være den virkelige Thor, Nordens barske Krigsgud, med Bæltet, der fordobler hans Styrke, og med Hammeren, der knuser Bjerge, og da vilde det, for at se ham, være nødvendigt at have den nordiske Oldtids Bevidsthed, skue ham med troende Øjne — eller han skulde være Krigens Symbol, udtrykt i skøn Form, og da staa han alt fuldt færdig blandt de græske og romerske Antikker. Vil den saakaldte »nordiske Kunst« give et Bevis paa sit indre Liv og sin skabende Kraft, saa maa den ud af en nordisk Særegenhed, saa vidt den eksisterer og lever i Folket, frembringe en nordisk Skønhedsform; men Thor er en Skygge, der staa i dæmrende poetisk Usikkerhed, han er ingen Sjæl, der kan gives Legeme. Den Betænelighed, man saaledes allerede forud kunde have imod en kunstnerisk »Thor«, bliver end mere bestyrket, naar endog en Kunstner som Jerichau ikke har kunnet løse Opgaven. Hans Thor er en menneskelig Skikkelse, der udtrykker barsk, man tør vel sige raa Kraft; men til Symbol herfor er den dyriske Skikkelse langt mere egnet, hvilket man t. Ex. ser paa Thorvaldsens Luzernerløve; her tjener det Sjælelige, næsten Menneskelige, der er i Løvens Ansigt, til at forædle det Dyriske, hvorimod det Brutale, som er i Thor, fornedrer det Menneskelige. For at passe til Monumentet og antyde, at Danmark har ført en Forsvarskrig, er

¹⁾ En Anmeldelse af Flora og Penelope, skreven af M. Goldschmidt, findes i »Nord og Syd«, IV, 1850, S. 152—54.

Thor i en hvilende Stilling, beredt til Forsvar. Derved er Kunstneren kommen i Modsigelse med sig selv; thi Thor forsvarer sig ikke; saa snart han fremtræder, er han sig selv, Krigens Gud, den aldrig hvilende Asa, der i sin Vrede mod Fjenden endog uden den vise Faders Vidende og Medhold begav sig udi Leding. Thor forsvarer sig kun éngang, og det er, naar Midgardsormen stiger op til Valhal, og da skal Thor falde i Kampen, altsaa et sørgeligt Varsel, hvis Thor skulde staa udenfor Fredericia og kampfærdig se mod Syd.

Goldschmidts Indvendinger her bør ses i Sammenstilling med Hvad han i sin Tid havde samtalet med Jerichau om nede i Rom, og det vil da kunne forstaas, at Digteren følte sig skuffet over den Retning, Billedhuggeren havde taget, idet han gik bort fra at behandle »Emner, hvori vi selv havde Del og levede, Sujetter, der laa i Tiden«. Af denne Skuffelse kan det maaske forklares, at hans Interesse for Jerichau kølnedes, og han skrev aldrig mere om hans Arbejder.

Kort efter Udstillingen 1850 døde Jerichaus Vens Broder, der selv var hans Ven, Helten V. H. Frederik A. Læssøe. De kjendte hinanden nøje fra den Tid, Jerichau havde været i Moderens Hus, de disputerede ofte indgaaende med hinanden, følte sig tiltrukne af hinanden og levede senere en Tid sammen i Rom. Læssøes Død gjorde et dybt Indtryk paa Jerichau og satte Frugt i hans Kunstvirksomhed: Døden og Opstandelsen blev skabt. (I₄₀ M. høj, I₁₃ M. bred.) Egentlig er denne Komposition at betragte som et Gravmæle over Læssøe. Efter i længere Tid at have været nedbøjet under Vægten af Tryk og Modstand, tog Jerichau fat med et Opsving af Kraft, idet han udbrød: »Mine Fjender har dog altid været mig de Bedste!« Gruppen fremstiller to siddende kvindelige Figurer, noget over naturlig Størrelse, hélt drapperede; den ene vender det forklarede Blik opad og holder i den højre Haand Dommedagsbasunen, der hviler i hendes Skjød. Den anden Figur bøjer sig noget forover, seende nedad med et smerte-

ligt Udtryk og holdende den omvendte Fakkell sænket ved sin Side.

Imedens Jerichau ellers altid, naar hans Arbejder vare støbte i Gips og havde staaet noget, en skøn Dag atter tog fat paa dem og gjennemgik dem med stor Energi, er dette Værk det eneste, som han ikke har fuldendt paa denne Maade.

I 1856—57 blev der Tale om at anbringe dette Monument ved Kristian den Ottendes Gravsted i Roskilde Domkirke. Ideen var udgaet fra Admiralinde Zahrtmann, født Donner. Der siges: »Den hedengangne, elskværdige Fyrstes Venner og Tilhængere vilde vise ham det Hengivenhedsbevis at rejse ham et Monument. Det var en Ide, som paa en rigtig og naturlig Maade samlede mange Elementer, der ved en Meningsforskjellighed, som udartede til blodig Krig, tidligere vare skilte ad; disse Elementer havde Ret og Lejlighed til første Gang siden Krigen at forene sig i et fælles, kjærligt Minde, og dette Foreningspunkt paa et neutralt, Politikken uvedkommende Gebet vilde kunne have virket for et skjønt, fredeligt Øjemed.« Jerichau vilde gjerne have sit Arbejde anvendt paa denne Maade, »da han med inderlig Taknemmelighed hang ved den afdøde Konge«. ¹⁾ Ved Subskription blev der tilvejebragt de fornødne Midler. »Men en ukunstnerisk Modstand, der fulgte Jerichau til hans Død, sejrede, saa Bidragyderne fik deres Penge tilbage.« ²⁾ Frederik den Syvende udstedte følgende Forbud:

»Kun Kongerne i Danmark eller Nationen med den regerende Konges Samtykke kunne rejse Mindesmærker

¹⁾ Efter hans Død skriver Jerichau, at denne hans »høje Velynder« havde givet ham Tilsagn om stadig Beskæftigelse for at bevare ham for Danmark. Han tilføjer: »Der var nemlig gjort mig Tilbud af en tysk Fyrste om at tage Ophold i hans Land«, og det var det, Kongen vilde forhindre.

²⁾ Det her og ovenfor Citerede er Fru Jerichaus Ord.

over Landets forevige Regenter i den Kirke, der er indviet til at gjemme disses Støv.«

Hermed var Planen for saa vidt kuldkastet; men Mange fandt, der var Anledning til at optage den samme Ide under en anden Skikkelse: man vilde gjøre det til en folkelig Sag og benytte Monumentet paa en offentlig Plads. De tidligere Bidragydende, blandt hvilke fandtes Etatsraad Suhr med 3000 Kroner, vilde ogsaa her træde til; men trods forskjellige Bestræbelser i denne Retning døde Sagen hen. Det er klart, at Tidsaanden ude i »Folket« maatte være imod denne Plan, og vi kunne sige os selv, at det ikke var Frederik den Syvende personlig, der havde fundet paa Indsigelsen mod dens Realisation. At det vilde have været lidet heldigt at bruge Jerichaus Komposition som et offentligt Mindesmærke paa et Torv eller lignende Sted, er indlysende; kunde den ikke blive Gravmæle, vilde den aldrig komme til at gjøre den rette Virkning. Forøvrig var det jo et mærkeligt Træf, at det Arbejde, der var fremkommet til Erindring om Læssøe, nær kunde være blevet et Mindesmærke over Kristian den Ottende. Døden og Opstandelsen blev nu til Jerichaus Død staaende i hans Atelier, hvor denne Gruppe, skjønt kun i Gipsafstøbning, greb Beskueren ved sin høje Renhed og mægtige Alvor. Efter Kunstnerens Død købte Staten dette Kunstværk til Galleriet paa Christiansborg.

Naar Fru Jerichau arbejdede ivrig for den omtalte Sag, var det ikke udelukkende, fordi den afdøde Konges Minde laa hende saa meget paa Hjertet: det var vel navnlig for at skaffe sin Mand Virksomhed og Beskæftigelse. I Aarene siden sin Hjemkomst, fra 1849—56, havde han ikke haft stor offentlig Opmuntring. Ved H. N. Clausens Protektion fik han i 1850 Bestilling paa David, der skulde opstilles i Bronze udenfor Frue Kirke, for hvilken Clausen var Kirkeværge paa Universitetets Vegne. Samme Beskyttelse kunde han sikkert takke for, at han i 1856 kom til at udføre Mynsters Mindesmærke til en af Frue Kirkes Side-

gange. I 1855 udførte han Eckersbergs Gravmæle til Garnisonskirkens Ydermur.

David blev udført fra 1852—58. I denne Figur har han skildret Kongen, Salmédigteren og Sangeren. David staar med Krone paa Hovedet og læner sig til Harpen, hvorpaa hans venstre Arm hviler, medens han vender Blikket mod det Høje. Han holder en Griffel i den højre Haand og en lang Papyrus-Rulle i den venstre. Det er en skøn, aandfuld Fremstilling, og Jerichau har udført den med fuld Forstaaelse; thi der var i ham selv ikke Lidet af en David, af den Overordnede og dog som Synder saa Lille, af den store Kunstner og det ydmyge Menneske. Figuren er 3,40 Metre høj. Den blev ikke opstillet paa sin Plads før den 8de Febr. 1861, skjønt Jerichau adskillige Aar tidligere havde haft den færdig i Gipsafstøbning; men det viste sig desværre senere, at denne Afstøbning maatte undergaa en saavel med Hensyn til Materialet som til Størrelsen meget nøjsommelig og vanskelig Omarbejdelse, eftersom Afstøbningen havde givet sig paa Grund af Fugtighed.¹⁾

Marmor - Monumentet over Mynster er to Tredjedele af naturlig Størrelse (1,13 M. bred, 1,40 M. høj). Biskoppen er fremstillet staaende i Biskopskaaben.²⁾

Eckersbergs Monument er et Basrelief i Bronze, to Tredjedele af naturlig Størrelse, bestilt af Kunstforeningen og ophængt i en Krog paa Garnisonskirken, hvor Den, der finder det, vanskelig faar det rette Syn paa det, da det er anbragt for langt nede. Tilskuerens Øje maa — som bekjendt — ikke se ned. Eckersberg er fremstillet siddende ved sit Arbejde med et Par Elever staaende ved sin Side.³⁾

¹⁾ Se »Illustreret Tidende« Nr. 72, hvor der findes en Afbildning af den, og »Berlingske Tidende« den 9de Febr. 1861, hvor en udførlig Anmeldelse af den er skreven af Frederik Bøgh.

²⁾ Modellen solgtes paa Jerichaus Auktion til Billedhugger Malthe for 19 Kroner.

³⁾ Jerichau fandt selv, det var en underlig Tilskikkelse, at han skulde komme til at udføre Mindetavlen over Eckersberg, hvem

Af andre Arbejder, som skrive sig fra disse Aar, skal jeg nævne:

1850: a) Professor Clausens Byste. b) Dr. Fayes¹⁾ og Oberst Fibigers²⁾ Medaljongner.

1852: a) En ideel Barnebyste. b) Et Basrelief til Etatsraadinde Puggaards Gravmæle paa Holmens Kirkegaard. Den Afdøde, der var Malerinde, er fremstillet siddende med Udsigt over en Egn i Italien, hvor hun havde opholdt sig meget og malet mange af sine Billeder.³⁾

c) Slavinden (udført i Marmor 1) til Etatsraad Suhr og 2) til Grosserer F. Tutein, 1,33 M. høj). Det er en halvnøgen, blufærdig, ung og fin Kvinde. Hun slaar Øjnene ned, og hendes hele Udtryk røber en Uskyldighed og Tugt, en Jomfruelighed og Ydmyghed, der gjøre Lænkerne om hendes Hænder til Raahedens Tegn og Forestillingen om, at hun skal sælges paa Slavemarkedet. oprørende. Kunstneren har her med stor Følelse skildret os sin Sympati og Respekt for den fine Kvindelighed.⁴⁾

1853: Et Krucifix, anvendt til Ophængning i forskellige Landsbykirker. (Bronze)

1854: a) Slaven (udført i Marmor til Kammerherre Wolfhagen, 1,40 M. høj). Det er en ung, energisk Skikkelse, Slavindens mandlige Pendant. Bøjer hun sig ydmyg og magtesløs, saa knejser han trodsig og stolt, sørger hun,

---

han stadig havde opponeret imod, og at den skulde komme til at staa Side om Side med Lundbyes, den han — som omtalt — saa inderlig gjerne vilde have gjort. Passeren paa Eckersbergs Mindetavle var tagen med som en lille Smule Ironi fra Jerichaus Side.

1) Frants Christian Faye var medicinsk Professor ved Kristianias Universitet og Kongens Livmedikus. Ved en Gave af 1000 Specier grundlagde han Videnskabselskabet i Kristiania.

2) Den senere Krigsminister og General Jakob Scavenius Fibiger.

3) Modellen solgtes paa Jerichaus Auktion til Vinhandler Schreiber for 13 Kroner.

4) Modellen solgtes sammesteds til Grosserer Bing for 200 Kr.

saa foragter han. Sine Hænder har han bundne paa Ryggen; men hele Minen røber, at der i hans Sjæl er Lidenskaber løse, som ville kunne sprænge hans Lænker.¹⁾ b) Høstpigen, en Statue i naturlig Størrelse (1,70 M. lang). Hun ligger halvt blottet, henslængt med den ene Arm over Hovedet, medens den anden er sunken ned; hun udhviler sig paa den afmejede Sæd og har ved sin Side Krumkniven, der er gledet ud af hendes Hand. »Det sunde, velformede, halvnøgne Legeme er gennemført med Natursandhed og Skjønhed; man synes at føle, hun drager Vejret«. ²⁾ Det er Søvnens, Jerichau her har fremstillet. Denne Gruppe blev udført i Marmor til Baronesse Zeuthen, Tølløse. Fra 1852-54 skrive sig ogsaa fire Byster: Baronesse Hambros i Marmor,³⁾ M. Goldschmidts, H. C. Andersens⁴⁾ og J. C. Thomsens⁵⁾ i Gips.

1855: Troens Engel. Det er en Barneskikkelse, der frejdig hviler sig paa Korset. Kunstnerens Tanke var, at den skulde benyttes paa hans Forældres Grav i Assens. Den er udført i Marmor til Lensgreve Lerche-Lerchenborg og Admiralinde Zahrtmann.⁶⁾

1856: a) Markus, en Medaljon paa fire Alen i Diameter til Storehedinge Kirke. b) Frederik den Syvendes Byste. c) Kristian den Ottendes dito, bestilt af Frederik Wilhelm IV.⁷⁾ d) Pigen med Killingerne. (Naturlig Størrelse, udført i Marmor til Grev

1) Modellen solgtes sammesteds til Billedhugger Malthé for 205 Kr.

2) H. Conradsens Ord.

3) Hambro skriver den 20de Avgust 1853 til Jerichau: »Min Hustrus Byste er ganske fortræffelig og har gjort mig en usigelig Glæde. Ord kan ikke sige Dem det . . . Det er utroligt, at De uden at have set hende har truffet Ligheden saa vel.«

4) Disse to Byster bleve ved Jerichaus Auktion solgte til Frederiksborgsamlingen.

5) Kjøbtes paa Jerichaus Auktion i Marmor (400 Kroner) og i Gips (80 Kroner), begge af Boghandler Lyngé.

6) Modellen solgtes ved Avktion til Billedhugger Malthé for 60 Kr.

7) Modellen solgtes ved Avktion til Boghandler Lyngé for 22 Kr.

Scheel, Rygaard). En lille Pige i fire-fem Aars Alderen har opsamlet en Flok smaa Kattekillinger, som hun bærer i det Forreste af sin Kjole; hun beskuer dem henrykt-glad, idet hun skrider barnlig frem. Moderen til Killingerne stryger sig op ad Barnets smaa, bare Ben. Ligesom Situationen er greben ud af Livet, saaledes er ogsaa Udførelsen fuldt ud efter Naturen. Der er et levende, i høj Grad virkeligt Præg over det Hele, og den barnlige Uskyld og Ynde er lige henrivende hos den lille Pige og hos Killingerne. Alt er fint gennemført og dog saa friskt og naturligt. Denne Komposition er flere Gange gjentagen i Marmor, saaledes blandt Andet til den norske Digter Andreas Munch.¹⁾

1857. Johannes og Lukas Medaljongner til Storehedinge Kirke.

Hermed tror jeg at have gjort Rede for de Arbejder, Jerichau havde skabt, førend han paa Grundlag af disse blev valgt til Akademiets Direktør. Hvorledes han paa dette Tidspunkt følte sig tilmode, fremgaar af følgende Uddrag af et Brev fra hans Hustru:

»Min kjære Mand lider dobbelt ved den midlertidige Tilintetgjørelse af Ideen om Realisationen af Monumentet for Kristian den Ottende, ikke alene, fordi han mister den Glæde at udføre et Mindesmærke for den Konge, hvem især han har saa Meget at takke for, men tillige, fordi han, der har prøvet saa megen Modgang under sin hele Kunstnervirksomhed, (naar jeg fraregner Aarene 1846 og 47, hvor den brudte, glimrende Bane var betraadt af ham med Held og Sejr, men strax igjen blev spærret ved Revolutionerne i Rom og de andre Lande) nu skal prøves paany ved disse ganske utrolige Forhold, saa Alt, hvad der berettiger ham til Haab, skal lyve for ham. Det er Tantaluskvaler, som min egen kjære Mand skal lide i sit

---

¹⁾ Modellen og et ufuldendt Exemplar i Marmor solgtes ved Avktion til Lensgreve Ahlefeldt Laurvigen for 790 Kr.

Fædreland ... Siden Kristian den Ottendes Død har hans herlige, usædvanlige Gaver, som Gud har benaadet ham med, ikke faaet mere Næring end Drivhusplantens, der har mistet den kjærlige Pleje, den varme Jordbund, som holder dens Blomster ilive: den dør ikke, men den lever kun halvt og udfolder ikke sin Pragt, der ikke kan komme til Udvikling. Kun sparsomme ere de Livsmomenter, hvor han som Kunstner føler sig opfordret til med Glæde at vedblive at gaa den ellers saa dejlige Vej, der dog for ham ved idelig Kamp mod ugunstige Forhold er bleven saa tung, at han ofte har følt sig fristet til ganske at opgive sin Kunstnervirksomhed ... Enkelte rige Privatmænd i Danmark (Kjøbenhavn) have kjøbt en Marmorstatue af ham; to smaa Monumenter, en Model til en kolossal Statue og tre Byster ¹⁾ — det er den Del af hans Virksomhed her i Landet, som har fundet Anvendelse i Løbet af de sidste 8 Aar, og Jerichau har i al denne Tid haft Valget imellem enten at leve skilt fra Hustru og Børn i Rom og dér vente paa Lykkens Chancer, fremkaldte ved hans Navn, og tilkjøbe sig dem ved moralske (ogsaa pekuniære) Ofre og Savn, der ere sværere at bære for ham end for de Fleste, paa Grund af hans melankolske Sindelag — eller ogsaa at maatte vegetere uden at kunne glæde sig i Hjemmet, som han elsker, og uden at kunne glæde sig ved sin Kunst. ... Man maa ikke tro, at Jerichau ikke har arbejdet udholdende og trolig til Trods for Forholdenes Tryk; derom vidner hans Atelier, der er fuldt af de herligste Frembringelser, hvorom for Tiden Ingen bryder sig herhjemme, og Jerichau behøvede kun at dø idag, for at disse samme Arbejder skulde faa et uskatterligt Værd for Danmark, imedens Kunstneren havde forblødt sig under Forholdenes hæmmende Magt.«

Fru Jerichau mener, at Planen med Mindesmærket over Kristian den Ottende vilde kunne have været

¹⁾ Clausens, Andersens, Goldschmidts og Thomsens vare ikke Bestillinger.

gjennemført, hvis hun eller hendes Mand vilde have søgt at interessere Grevinde Danner for Sagen, hvilket hun kalder »en praktisk Fremgangsmaade, som det vilde have været en Skam at benytte«. At der ogsaa som Sagens Modstandere stod hele det national-liberale Parti, lader sig ikke benægte. Det var i Kunstverdenen »Høyenianerne«, som modarbejdede Jerichau. Marstrand, der hørte til denne Kreds, havde allerede den 16de Maj 1851 skrevet om Døden og Opstandelsen¹⁾: »Skjønt Kompositionen ikke er Jerichaus stærke Side, opvarter han igjen med en af disse allegorisk dybsindige Grupper, som Adam og Eva, der kun tjener til, at enhver superklog Tænkter kunde lægge sine egne fine Tanker deri, — det er to siddende kvindelige Personer, hvoraf den Ene er bedrøvet og den Anden glad, opadseende med en Basun i Skjødets. Det skal forestille Sorgen over Døden og Trøsten. Overhovedet er det Kunstens Sag at give det Eviges Udtryk i det jordiske Stof, men ikke forsøge paa at paanøde det Ufattelige en sanselig Form. Allegorien hører kun hjemme i bestemt Forbindelse med Arkitekturen«. Det Uklare, der synes mig at være i de sidste Bemærkninger og den fejlagtige Udtalelse, at Jerichau ikke var dygtig i Kompositionen, stammer vistnok hos en ellers saa klar, fri og storslaaet Aand som Marstrand fra Partiskhed og dermed følgende Lyst til at dadle. Bemærkningen om Allegorien, som kun hørende hjemme i Arkitekturen, staar f. Ex. i bestemt Strid med Hvad det store kritiske Geni Lessing udtaler i sin »Laokoon«, hvor der netop siges, at Billedhuggerkunsten ikke kan undvære Allegorier, hvilket sikkert ogsaa er sandt. — Det Parti, hvortil Marstrand tildels hørte, var mere eller mindre Jerichau ugunstigt. Høyen, Partiets Hoved og Vejviser, havde aldrig følt sig tiltrukket af Jerichau, ligesom omvendt Jerichau ikke af ham. Det vil erindres, hvor stærkt han advarer Lundbye mod hans Kunst-

¹⁾ Se Marstrands Breve Side 66.

anskuelses Doktriner. Naar det meddeltes Jerichau i Rom, at Freund var hans Modstander, var Hemmeligheden her vel ogsaa den, at Freund var paavirket af Høyen og Partiet. Man fortalte Jerichau i Rom, at han havde en Modstander i Høyen. »Hvorfor det?« spurgte han. »Det maa være, fordi jeg er bleven til Noget uden at have spurgt ham om det.« — Da han kom herhjem, blev det Jerichau sagt, at Høyen modarbejdede hans Valg til Professor ved Akademiet, men — som bekjendt — uden Resultat. Det er Jerichaus egen Meddelelse, at han og Høyen nogen Tid efter havde et stærkt Sammenstød dér, da Talen var om Kunstens Væsen og rette Forstaaelse. Jerichau tog Ordet efter Høyen, og denne tav derpaa, men hjalp Jerichau Frakken paa, da de skulde gaa. Senere saas han meget sjældent i Akademimøderne. — Engang da Høyen nogle Aar efter holdt Forelæsninger over den antikke Kunst, gik Jerichau derop. Da Høyen en Dag havde endt sit Foredrag, som holdtes i Antiksalen, samlede Jerichau Flere om sig, og staaende foran nogle Afstøbninger efter Antikker, udviklede han sin Opfattelse. Høyen kom derhen og sagde: »Er det tilladt at høre med?« Men han opponerede ikke, skjønt det var imod Hvad han havde udviklet. —

Det ligger nær at spørge: »Hvorfra stammede Antipatien mellem Jerichau og Høyen samt dennes Venner?« Forholdet er noget kompliceret. Jerichau havde tidlig vist Mangel paa Anerkjendelse af Høyen og udtalte det aabent, hvor han kom frem, saa denne sagtens maatte faa det at vide. Senere, da Jerichau vandt Navn, unddrog han sig ganske Høyen. Denne var med sin store, skønne Begavelse og sin mod Venner indtagende Elskværdighed en herskesyg Natur, der ikke gjerne taalte Modstand og Modsigelse. Men i Jerichau havde han en Person, der stod fast paa et modsat Standpunkt, og ham kunde han ikke magte. Det var Flint mod Flint. Sammenlignede Høyen og hans Venner Jerichau med Bissen, saa fandt de

hist den ærgjerrige, koleriske, isolerede, kritiske Kunstner, her den glade, altid virksomme, ligevægtige, arbejdsdygtige Billedhugger, der sagde: »Jeg har gjort det saa godt, som jeg kunde; nu maa De se Hvad De synes om det.« Saa vare Høyenianerne ikke i Tvivl om, Hvem de personlig foretrak. Jerichau for sin Part hadede deres »Klikke« og foragtede Hvad han kaldte »Slavevæsenet«. Man skulde synes, at den Retning, som han anslog i sine bedste Ting, i »Panterjægeren«, »Hyrdedrengen«, »Høstpigen«, o. s. v., netop maatte tilfredsstillende Høyenianernes Kunstfordringer i Retning af Natursandhed. Jerichau protesterede dog imod i disse Arbejder at blive kaldt Høyenianer; thi det forekom ham, at hans Modstandere undertiden fremhævede Sandheden paa Gratiens Bekostning. Han mente, at den nyeste, sjældent just overvejende skjønne Kunstretning er en videre Udvikling af Hvad Høyen har doeret. Høyenianernes Tilsidesættelse af Jerichau gjorde ham bitter og skadede ubetinget hans Natur og Kunst. Den bragte ham til Modstand mod Meget af Det i den danske Nation, han ellers havde vist Sympati, og det trængte ham over i Kredse, han i Virkeligheden ikke tilhørte. Hans Ægteskab havde ogsaa i saa Henseende Indflydelse; thi det krænkede ham dybt, at hans Hustru aldeles ikke vandt Anerkjendelse hos Dyrkerne af den specifikt nordiske Kunst.

Det var for at demonstrere mod Høyenianerne, at Oppositionen valgte Jerichau til Akademiets Direktør, hvilken Stilling han beklædte fra den 21de Oktbr. 1857 til den 5te Oktbr. 1863; men i denne Periode gav Høyen, saa vidt vides, ikke Møde i Plenarforsamlingerne, hvorimod han virkede gennem sine Tilhængere, der samledes hos ham hver Fredag Aften.

Efter sine egne Ord modtog Jerichau Valget til Direktør, »fordi han haabede inden for Akademiet at kunne bidrage Noget til Mindskelsen af det Partivæsen, der herskede i Kunstverdenen«, og han siger, at »dersom han ikke ud-

fylder den ham betroede Stilling, saa bliver det et Spørgsmaal, om Skylden er hans, eller om højere Vedkommende ikke ere for stærkt inspirerede af Partiaanden.«

Thiele sagde ham, at man havde valgt ham, fordi man troede, han var »en god Murbrækker«. Men Thiele fandt ham tværtimod for føjelig og var ikke den Eneste, der ménte, at hans nye Stilling ikke særlig laa for ham. Han var slet ikke Taler, og det Administrerende var ikke hans Fag. Men Beskyldningen for Føjelighed var ikke ganske retfærdig; han var tværtimod fast og bestemt i sine Meninger og forstod at hævde sin Myndighed — blandt Andet overfor Thiele selv, hvem han skriftlig bebrejder, at han som Sekretær ikke har villet stille sig til ham som tidligere til Thorvaldsen og Bissen — vel sagtens atter et Udslag af Høyenianismen. Som Direktør havde han jo Magten og kunde have reformeret; men han turde ikke bruge den af Frygt for at være uretfærdig mod sine Modstandere. Det hørte til hans Karakter at være meget varsom med Magten. Altid var han samvittighedsfuld, og hvis man ikke ellers vidste det, kan man af hans efterladte Papirer se, at han har taget sin Stilling baade som Medlem og Direktør alvorlig og gjort mange Optegnelser og skriftlige Undersøgelser i Akademiets Interesse. Som Bevis for dette Udsagns Sandhed vil jeg afskrive nogle enkelte efter hans Koncepter. I 1860 skriver han: »... Efter at jeg for tre Aar siden var bleven valgt til Direktør, var det min stadige Tanke og mit Ønske at gjøre Skridt for at faa optaget som Medlemmer de enkelte Kunstnere af stor Dygtighed og Anseelse, som endnu stode uden for dette Samfund. Det er flere Aar siden, at jeg første Gang i dette Øjemed henvendte mig til Professor Constantin Hansen¹⁾, idet jeg ved denne Henvendelse tillige attraaede at

---

¹⁾ Constantin Hansen var i 1844 agreeret til Medlem af Akademiet; men hans Medlemsstykke blev forkastet, hvilket Kunstneren optog saa ilde, at han først i 1864 gik ind paa at lade sig optage.

faa den beklagelige Spaltning hævet, der i saa lang Tid har fundet Sted iblandt Kunstnerne, og som — skjønt med Urette — er bleven lagt Akademiet til Last. Men Professor Constantin Hansens Svar var undvigende og gik især ud paa, at dersom han ikke kunde indtræde i en Embedsstilling og saaledes have en tilfredsstillende Virksomhed, saa vilde han hellere staa udenfor dette Samfund, saa meget mere som han var valgt til Udstillingskommitteens af de udenforstaaende Kunstnere.

»Da Udsigten til et vakant Professorat indtraadte, ytrede Professor Marstrand til mig, at Professor Constantin Hansen mulig vilde søge dette Embede, hvortil jeg svarede, at ingen ikke-akademisk Kunstner vilde kunne søge bemeldte Embede, og at den Form kun at ville indtræde i Akademiet for Embedets Skyld vilde være uheldig, men at det var smukt om vi snarest mulig foranledigede Professor Hansen samt Maleren Skovgaard til at indtræde i Akademiet; jeg opfordrede derfor Professor Marstrand og [¹)] til i Forening at være Constantin Hansens og Skovgaards Proponenter. Resultatet af denne Opfordring . . . var, at disse Kunstnere ikke ønskede at optages som Medlemmer.

»Sluttelig skal jeg ikke undlade endnu engang at udtale min Overbevisning om det Ønskelige i, at kun Landets allerfortrinligste Kunstnere blive optagne i Akademiet . . . .«

De to nævnte Kunstnere hørte til Jerichaus Kunstmodstandere; hans Færd overfor dem stiller ham altsaa i det nobleste Lys, og det vil ses, at han var i Besiddelse af den Retfærdighedsfølelse, enhver overordnet Stilling kræver.

Da der i sin Tid fra det høyenske Parti var Tale

Skovgaard ønskede heller ikke at modtage denne Ære, da han mente, han stod friere og selvstændigere udenfor Akademiet. Samtidig med Constantin Hansen lod han sig dog optage.

¹) Navnet ulæseligt.

om en Omordning af Akademiet, om hvis Hovedpunkter det Følgende vil oplyse, var der nedsat en Kommission, hvor Arkitekten Koch som Akademiets Direktør stod mod Høyen og var støttet af Jerichau, der i denne Sag har nedskrevet Følgende:

»Ved at nævne Akademiets saakaldte lavere Klasser, føres vi strax ind i en Diskussion om og en Prøvelse af en Skole, som skal oprettes udenfor Akademiet og sammensættes af en Del af Akademiets Klasser og nogle nye dertil føjede, og der gaas i Diskussionen ud fra, at man skal fuldstændiggjøre og styrke denne Skole (hvorfor saa Meget som muligt maa bringes derhen), medens der endnu ikke har været talt et Ord om Hvad der vil baade Akademiet bedst, eller spurgt, om Akademiets lavere Frihaandsskoler ikke ville være bedst varetagne i Akademiet selv, hvor Tegning efter Antikker, Smaat eller Stort, vist hører hjemme, da det kunstneriske Studium her er det Fremherskende, og ikke det Haandværksmæssige (Ciseleren, der ganske rigtig burde ligge udenfor Akademiet).

»Det maa derfor forkastes at diskutere om en Skole, der ikke direkte angaar os. Vi have at diskutere om Akademiet som Kunstlæreanstalt og bør kun gaa ud fra, hvor langt den kunstneriske Undervisning gaar ned, og hvilke Skoler der hensigtsmæssigst bør blive i Akademiet og dér bedst varetages.

»Gipsskolen kan godt regnes til de højere Skoler, skjønt jeg vel maa indrømme, at man ogsaa kan tegne efter hele Figurer i en Haandværksskole; men tegne og tegne er to Ting: man vil naturligvis gjøre ganske andre Fordringer i en Kunstscole end i en teknisk Haandværksskole, saa der vel i samme By kunde være to Skoler, hvor man tegner efter hele Figurer; men for en By som Kjøbenhavn vil vist én være Nok, og denne bør være i Akademiet og hovedsagentlig være beregnet paa Kunstnere. Spørgsmaalet om en mindre Frihaandsskole er endnu at afgjøre. Jeg tror, at Nutidens Kunst ikke kan trives

uden akademisk Undervisning. Frihaandsskolerne ere en uadskillig Del af den rent kunstneriske Udvikling. Jeg foreslaar en første Frihaandsskole, hvor der tegnes efter smukt formede Kar, Ornamenter og antikke Fragmenter som Begyndelse til den almindelig kunstneriske Dannelse.

»Det er bestandig blevet sagt, at det først senere skal afgjøres, hvilke eller om Akademiet skal beholde de saakaldte lavere Skoler, og dog bliver det bestandig forudsat som en afgjort Sag, at ovennævnte tekniske Skole skal optage Akademiets lavere Skoler; men ved denne Forudsætning bliver det jo afgjort, at Akademiet for den tekniske Skoles Vedkommende maa afgive de saakaldte lavere Klasser, — hvorimod vi skal spørge: »Hvorledes varetages denne Undervisning bedst, og kan Undervisningen og Akademiet være tjent med, at det henlægges til et saadant Institut?« — For saa vidt som vi altsaa, uden at skade Undervisningen eller Akademiet, kan afgive Noget, bør dette ske, og naar vi saaledes først have bestemt Akademiets fremtidige Udstrækning og Virksomhed, da kunne vi give Ministeriet et Vink om at oprette en Skole, der da vil optage Det, som Akademiet ikke kan og bør optage. Høyen sagde: »Det staar ingensteds, at de saakaldte lavere Klasser skal ud af Akademiet«, og dog tales der om den tekniske Skole, hvis Oprettelse er betinget af, at Akademiet afgiver de lavere Skoler.

Inddelingen af eller Grænsen mellem højere og lavere Skoler er ikke noget saa Uomtvisteligt; men om og saa er, bør de af de lavere Klasser, hvor det Kunstneriske er det Overvejende, dog høre til Akademiet, og derimod de, hvor det Haandværksmæssige er overvejende, blive henlagte under en teknisk Skole. Naar vi gaa ud fra disse for Undervisningen og Akademiet vigtige Betingelser, i Stedet for at gaa ud fra en teknisk Skole, som kun indirekte kommer os ved, saa vil vi snart komme til et fornuftigt Resultat, hvorimod vi nu forvikle os i Modsigelser eller almindelige Spørgsmaal,

som ingen Betydning have, før de træde i den positive Forbindelse med Akademiet.

»Jeg maa endnu tilføje, at Frihaandstegning og Modelering slet ikke have Noget med Haandværk eller Værksted at gjøre, men derimod maa betragtes som uadskillelige Dele af den rent kunstneriske Undervisning.

»I Overensstemmelse med Komiteens Hverv at reorganisere det faktisk bestaaende Akademi . . . foreslaar jeg altsaa, for at fuldstændiggjøre den kunstneriske Undervisning, at Gipsskolen skal bestaa i sin gamle Form om Dagen og om Aftenen med vekslede Tilsyn af de forskjellige Professorer, og én første Frihaandsskole efter det af mig ovenfor udtalte Princip; tillige foreslaar jeg, at der skal existere hertil svarende Modellerskoler.

»Hovedindholdet af det forelagte Program er, at Akademiet ikke er værdt at reorganisere eller forbedre, men at vi derimod godt kan bruge Stumperne deraf (og dets Midler) til at opbygge en teknisk Skole med og til at give Ateliererne den rette og eneste Betydning. For et Syns Skyld vil man vel beholde de højere Skoler; men Undervisningen skal dog lægges saaledes i en enkelt Professors Myndighed, at Resultatet af denne Undervisning bliver det samme, som om den foregik i Atelieret, saa Programmets Forfattere kunde virkelig, naar denne Aand skal gjøre sig gjældende, bedst henlægge Modellskolen til Atelieret; saa havde man slet intet Bryderi mere af denne Anstalt, som er den eneste eksisterende Modvægt mod den Ensidighed og det Despoti, man saa længe har attraaet paa Kunstens Gebet i Danmark.

»Altsaa: Det, man vil have, er en teknisk Skole og Atelierer, hvor al Myndigheden bliver lagt i en enkelt Mands Haand, saaledes at han faar at raade over alle Midler, som Staten vil give, og Ve den Elev, som ikke følger hans strænge Bud — han vil sandelig ikke gaa længe fremad. Derfor ligger det jo ogsaa i Planen at fratage Medlemmerne Stemmeret ved Bedømmelsen af Konkurs-

arbejderne, Det Sidste, der da endnu vilde være aabent for den ulykkelige unge Kunstner, som — dreven af en anden indre Trang i Kunstnersjælen — ikke slavisk havde fulgt den muligvis strænge og højst ensidige, enemægtige Professor (som udøvende Kunstner vilde Ensidigheden ikke være ham saa meget at bebrejde) — det eneste Sted, siger jeg, hvor denne Kunstner kunde ty hen, var til den store Udstilling, hvor han med sit Maleri kunde gjøre det vitterligt for alle Kunstforstandige, at han ikke blot har kunnet levere et Kunstværk, men i dette ogsaa godtgjøre, at den strænge Herres System ikke er det eneste Sande, men at Kunsten er mangfoldig.

»Denne sidste Støtte har man derfor ogsaa paatænkt at rydde afvejen ved at foreslaa permanente Udstillinger.

»Der er stor Forskjel paa at udstille paa en stor Udstilling, hvor den unge Kunstner endogsaa kan staa op imod Auktoriteterne, og det for det store Publikums Øjne — og paa at gjøre smaa permanente Udstillinger, hvor kun Faa ville gaa hen, og næsten Ingen, uden hvis han hører, at der er Noget at se enten af en Auktoritet eller af en Kunstner, som man ynder, eller hvis Personlighed man interesserer sig for. (Dette maa især bemærkes ved en saa lille By som Kjøbenhavn, hvor en personlig Elskværdighed i indflydelsesrige Kredse vil kunne have en afgjørende Indflydelse paa den Interesse, man vil have af at se hans Arbejder.)

»Diskussionen maa aabnes om Akademiets Betydning i vor Tid; thi Programmets Aand er Akademiets Opløsning. Vi maa altsaa begynde med Principspørgsmaalet om Akademiets Betydning.

»Efter at vi have maattet gennemdiskutere et Program, der laa udenfor vort Kommissorium, idet samme ikke har været opfattet, som om det var dets Hensigt at reorganisere det Akademi, som faktisk bestaar, men man meget mere er gaaet ud fra en almindelig Ide om, hvorledes man vilde kunne tænke sig Undervisningen i Haandværk og Kunst i

et Land, hvor endnu intet Akademi eksisterede — saa maa vi da nu ogsaa forlange, at Akademiet, saaledes som det faktisk bestaar — og dette i Forhold til Landets Størrelse — maa blive Gjenstand for Diskussion, saaledes at Programmets Forfattere overtage den Rolle, der tilkommer dem: de maa angribe det faktisk bestaaende Akademi i dets Forhold til Tidens Fordringer og Landets Størrelse. Der er altid noget Farligt i blot at gaa ud fra Ideer og Principper. Jeg tror, det vilde blive forkastet, hvis en Stat skulde omorganiseres (forbedres), da at begynde med et Program, der paa Grund af Principperne indeholdt den statsopløsende Tendens: at dele Staten i to Dele.

»Er en teknisk Skole og nogle Atelierer, en Bogsamling, en Antiksamling og nogle videnskabelige Forelæsninger Nok til at danne et Akademi? Nej! Det er Dele af det samlede Akademi, som før eksisterede, men som man har opløst under Paaskud af at ville forbedre samme. Enhver vil kunne se Forskjellen mellem:

Det samlede Akademi med alle dets Skoler, dets forskellige Professorer og dets mange Medlemmer, som samvirke til en alsidig Undervisning og alsidig Opfattelse og Udbredelse af Kunstmagen og stadig Vaagen over Kunstens alsidige, ubegrænsede Frihed — ikke Frihed til at gjøre Galskaber, men Frihed for enhver Retning i Anskuelse og Udøvelse af noget Sandt og Skjønt, og Frihed for enhver ejendommelig Individualitet,

og

Et Atelier med den dér berettigede efter sine Anskuelser og sin ejendommelige Natur dygtige, men ensidige Kunstner,

og

En teknisk Skole, hvor den ringe Del af den kunstneriske Undervisning vil blive domineret af den overvejende materielle, praktiske og industrielle Del af Undervisningen.

»Man har spurgt, om ikke Modelskolerne kunde henlægges til Ateliererne, og de øvrige Skoler skal jo gaa til teknisk Skole. Men hvor er saa Akademiet blevet af? Forsvundet er det! Og dog er det intet Hexeri. Nur Geschwindigkeit, meine Herren!«

Aabenbart staa følgende Strøbemærkninger i Forbindelse med det nu Anførte:

»Hvad lærer Erfaringen om Atelierer?

»Hvor mange Elever havde Abildgaard? Omtrent 40! Hvem af dem er bleven Kunstner? Ingen! Den Indflydelse, som han havde paa Thorvaldsen, var ikke som Mester i Atelieret, hvor han skadede, saa alle hans Elever bleve forstenede. Men Abildgaard gjorde stor Nytte udenfor Atelieret ved sin Indflydelse paa Arkitekterne, Billedhuggerne og Medaljørerne, fordi hans Aand virkede paa dem, uden at de kunde blive Slaver af ham. — De Elever, der opponere mod Mesteren, ere almindelig dem, som der er Noget ved; men Mesteren kan ikke Andet end synes godt om den Elev, som følger ham i alle Maader.

»Professor Lorentzen. Elever: Mygind¹⁾, Moe²⁾, Paludan³⁾, Troels Lund⁴⁾.

»Professor Juel. Hans Elever — Hvad lærte de? At male Klæder og gjøre Paletten ren.

»Naar Eleven bliver Mesterens Hjælper, da synker han ned til at være Haandlanger og kan intet Selvstændigt blive. (Se hen til München, hvor der har været saa mange Elever i Freskomaleriet.)

»Eckersbergs Elever. Af disse ere Bendz, Rørbye og Marstrand de fortrinligste⁵⁾; men de gjorde ogsaa Rebellion eller holdt sig selvstændige. —

1) Samuel Mygind, 1784—1817, lovende ung Landskabsmaler.

2) Niels Moe, 1792—1854, Portrætmaler, Tegnelse lærer i Odense.

3) Hans Jakob Paludan, 1797—1830, var Officer og Landskabsmaler.

4) Troels Lund, 1802—1857, den bekjendte Teatermaler.

5) Købke burde vel ogsaa have været nævnt.

»Hvor meget er man ikke udsat for et Despoti i en lille By mod i en større! Men hvor ønskeligt vilde det ikke være at opnaa en Tilnærmelse til en fri Udvikling af Individualiteterne, saaledes som det er Tilfældet i Rom!

»Hvorledes er det i de Lande, hvor der ingen Akademier findes: Nordamerika, Schweiz, Polen, Norge?

»Det er særegt for de Revolutionære, at de gaa ud fra Ideen og slet ikke tage Hensyn til Erfaringen.

»Naar en Kunstner er for meget influeret af en enkelt Mand (Kunstner), da kan Kunsten let dø ud; men i et Akademi findes en Stamme, som altid vil skyde nye Skud. Blev det hævet, da vilde man let komme til at indkalde Fremmede.

»I et lille Land, hvor vi dog ønske Noget i enhver Art, som Medaljør, Kobberstikker, etc., dér bliver just et Akademi af megen Betydning; thi i et større Land finde saadanne Grene vel Næring, da der altid bliver gjort Noget; men vi maa tænke os, at der i Danmark ofte kan savnes Beskæftigelse i saadanne Retninger, og da maa Akademiet i Kulturens og Kunstens Interesse af Staten være bemyndiget til at kunne understøtte, ogsaa i materiel Henseende.

»Erfaringen har vist, at vi oftere i saadanne enkelte Retninger aldeles har savnet Repræsentanter.

»Akademiets Betydning er at varetage en alsidig fri Udvikling i Kunsten, og det skal i denne Aand virke indad paa Undervisningen og udad paa at danne Publikums Smag.

»Akademiet skal altsaa varetage hele Kunstens Interesse og maa derfor bestaa som den Auktoritet, hvor Statens Styrere kunne erholde Oplysning om ethvert Savn, i hvilken som helst Retning af Kunsten dette maatte forefindes.«

Det vil af det Foregaaende ses, hvor meget det var Jerichau om at gjøre at varetage Akademiets Interesser. Men hans Pligter i Egenskab af dets Direktør vare ham trykkende. Conradsen skriver: »Da denne Stilling paa den ene Side tyngede ham med sit Ansvar og paa den

anden Side lagde Baand paa hans personlige Frihed, saa ønskede han kun at blive den kvit. Som Træk af hans ejendommelige Personlighed kan jeg fortælle Følgende: En Dag havde han tilsagt Kunstakademiets Medlemmer til Plenarmøde. Da jeg vidste, at han aldrig havde et Ur hos sig og saaledes let kunde tage fejl af Tiden, gik jeg hen til ham for at følges med ham til dette Møde. Da vi kom udenfor hans Bolig ved Frederiksholms Kanal, spurgte han: »Hvad er Klokken?«, og da han havde erfaret dette, sagde han: »Saa er det for tidligt. Lad os gaa lidt hen paa Langebro!« Vi gik da ogsaa hen paa Broen, som var tæt ved; men da han ser ud over Stranden, der viste sig spejlblank, udbryder han: »Det er jo Havblik! Jeg vil ud i min Baad!« Han fandt nemlig altid under slige Forhold Fornøjelse i at tage ud i Baaden for at stange Aal. Jeg forestillede ham, at det dog ikke gik an — han havde jo tilsagt Akademiets Medlemmer til et Møde, og de vilde jo saa sidde og vente forgjæves paa deres Direktør. »Jeg er jo ingen Slave!« udbrod han; »Vicedirektøren er der jo. Hvad har jeg ellers ham til?« — Alle mine Forestillinger hjalp Intet. Men heldigvis kom en let Brise mig til Undsætning, Vandet kom i Bevægelse, og nu gik han rolig hen til sin Direktør-Gjerning.« —

Som bekjendt vælges Akademiets Direktør paa tre Aar, og Jerichau blev gjenvalgt; men inden de næste tre Aar vare forløbne, blev det Hele ham saa pinligt, at han gik til Ministeren og bad sig fritagen; denne fik ham dog overtalt til at fungere den bestemte Tid ud. Under sit Direktorat havde han imidlertid i 1859 foretaget sig en Rejse til Rom.

Inden jeg gaar videre, vil jeg give en Udsigt over Jerichaus Arbejder fra den Tid, da han blev Direktør, og til hans Død:

1858: a) Den finske Sprogforsker M. A. Castréns Marmorbyste til Universitetet i Helsingfors. b) Moderen med Barnet. En ulykkelig, fattig Kvinde sidder paa en Trappeafsats med sit spæde, sovende Barn, inderlig bekymret over sin Stilling og dets Fremtid. Det er et rørende Opraab til Goddædigheden i al Almindelighed¹⁾. c) Skitse til Ørsteds Monument. d) Matthæus. Medaljon.

1859: To Hunde i gult Marmor til Baron Hambro i London. De ere udarbejdede i Rom.

1860: a) Basrelieffet Madonna med Kristusbarnet og Johannes. Kristus staar paa Moderens Skjød og udbreder Armene, medens Johannes staar ved Siden. b) Drengen med Hunden. (1,23 M. lang.) Her fremstilles i Terrakotta en liggende Dreng naturlig Størrelse og i Alderen mellem 8 og 10 Aar. Han er falden i Søvn og slynger sin venstre Arm om Halsen paa sin Hund, der sover ved hans Side. Det er et fuldendt Mesterværk, gennemført med Sandhed og fin Iagttagelse af Naturen, dertil udført med sand Kjærlighed. c) Pigen med Duerne. Denne Gruppe fremstiller i næsten naturlig Størrelse en halvnøgen, siddende, fremover bøjet Pige, der fodrer Duerne, som ved hendes Side flokkes om hendes Fod. Staten bestilte den et Aarstid før Kunstnerens Død i Marmor til Galleriet paa Kristiansborg, men han fik den ikke fuldført²⁾. d) Tschernings Byste, bestilt i Marmor af Frederik den Syvende. e) Moltke Hvitfeldts Byste i Marmor³⁾.

1861: Legende Kattekillinger i Marmor til Grevinde Knuth-Knuthenborg.

1) Efter Jerichaus Død bliver denne Gruppe for første Gang udført i Marmor til Vexelmægler Lorck af H. Conradsen.

2) Originalmodellen i Gips solgtes ved hans Avktion for 65 Kroner til Etatsraad Blom.

3) Modellen solgtes ved Avktion til Billedhugger Malthe for 20 Kroner.

1862: a) Historiens Muse til Ørsteds Monument. (1,60 M. høj, 1,12 M. bred) Denne halvt drapperede Kvindefigur, der paa en Tavle optegner Tidens Begivenheder, opgav Jerichau senere at bruge hertil. Det var nok Fru Magdalene Thoresen, der foranledigede dette, idet hun gjorde den Bemærkning, at den var mere græsk end nordisk og saaledes faldt ud af Stilen i Sammenligning med de to andre Figurer ved Fodstykket og navnlig med Portrætfiguren i den moderne Dragt. Den skjønne, klassiske Skikkelse med det storslaaede Anlæg og den kjække Udførelse findes nu i Brygger Carl Jacobsens Glyptotek. b) De badende Piger. To unge Kvinder i naturlig Størrelse, som lige ere komne fra Badet, opskræmmes af en Uventet og gjemme sig blufærdig ind i hinanden. Den ene er fuldt udviklet, kraftig og moden, den anden barnlig og spinkel, en sand Pige. Den Yngste ligger ned, den Anden knæler, de omslynge hinanden med Armene og vende spejdende Ansigterne samme Vej. Stoltheden og Frygten parres paa det Yndigste i deres Ansigter. Der kan ikke tænkes en mere harmonisk og mesterlig gennemført Komposition end denne. Enhver Form er der gjort strængt Rede for, alle Linjerne ere afrundede og staa i det nobleste Forhold til hverandre, og det samlede Indtryk er Skjønhedens eget Udtryk. Fru Jerichau siger med Rette, at denne Gruppe vistnok i alle Henseender er en af de mest harmoniske og yndige, som Nutiden har frembragt. Den ejes i Marmor af Prinsessen af Wales, Kong Kristian den Niende og Galleriet paa Kristiansborg.

1863: a) Kong Kristian den Niendes Byste i Marmor til Prinsesse Alexandra. b) Prinsesse Alexandras Byste i Marmor. c) Adam og Eva før Syndefaldet (1,18 M. høj, 1,72 M. bred). 1) »Det er det Øjeblik, da Adam vaagner og forbavset beskuer Eva ved

1) Conradsens Ord.

sin Side. Idet hun hæver sig ganske sagte — »som en Regnorm, der skyder op af Jorden«¹⁾ — drejende Hovedet noget imod ham, føler Beskueren, at hun endnu ikke er kommen til fuld Bevidsthed, men er som i en Drøm. Dette er fortræffelig givet, og det er vist det aandfuldeste af Jerichaus Arbejder. At denne originale Gruppe er udført med den Dygtighed, Natursandhed og gennemførte Form, som er Kunstneren egen, behøver jeg næppe at tilføje«. Den blev i kort Tid ført til Ende som Brudegave fra danske Godsejere til Prinsessen af Wales. Marmorarbejdet fuldførte Jerichau i London.

1864: Frisen Alexander og Roxanes Bryllup blev gjort færdig.

1865: En sovende Kvinde med en Amarin. (»Slumrende Kjærlighed«.) Med hélt tilbagesænket Hoved hviler den unge Pige dybt i Søvn, medens en Amarin ligger i hendes Arme. Det er en skjønt følt og psykologisk udført Skildring af en Kjærlighedsdrøm. Den findes kun i Gips²⁾.

1866: a) Døbefont til Baron Hambro. Troens og Haabets Engle staa som Daabsvidner og læne sig til Evighedens Klippe, hvorfra Daabens Vande udrinde, og hvorpaa Kjærlighedens Due hviler sig.³⁾ b) Foraaret og Eftersommeren, to ideale Hoveder i Marmor. (Tilhøre Dr. Ortmann.)⁴⁾ c) En Hund.

1868: Tre ideale Byster i Marmor: Hebe, Diana og Kristus (den sidste kolossal).

1858—1871: Ørsteds Monument. Figurerne hertil ere kolossale. Hovedfiguren er en Portrætstatue i

1) Fru Magdalene Thoresens Bemærkning.

2) Kjøbtes paa Jerichaus Avktion af Grosserer Thorvald Plum for 105 Kroner.

3) Senere udført i Bronze til Storehedinge Kirke. Modellen solgtes paa Avktion til Billedhugger Malthe for 100 Kroner.

4) Modellerne solgtes ved Avktionen til Billedh. Malthe for 44 Kr.

Nutidspaaklædning. Saaledes havde Kommitteen forlangt den, meget imod Jerichaus Ønske, men i Overensstemmelse med den herskende Smagsretning herhjemme. Jerichau hadede »Buxemændene« med de københavnske Skrædderfrakker, i hvilke man kunde beregne, hvor meget Foder der var gaaet til Ryggen og fra hvad Aar Moden skrev sig, ja, vel endogsaa næstendels, hvilken Skrædder der havde syet den. Han trak Udførelsen af denne Statue ud saa meget som muligt, fordi han troede, Kunstsmagen vilde forandre sig, saa han kunde faa Lov at følge f. Ex. det Forbillede, Thorvaldsen har givet i sin skønne Byron. Men Fordringerne til Støvler, Buxer og Frakke bleve de samme, og Jerichau maatte saa søge sin Trøst i Figurerne paa Fodstykket. Det er tre Kvinde-Skikkelser, Nutid, Fortid og Fremtid, i Form og Udtryk svarende til Nornerne, udmærket noble og rene i Stilen, brede og simple, mægtige og yndefulde. Urde, Fortiden, sidder og optegner det Forbigangne, hun holder Tavlen med venstre Haand støttet mod venstre Knæ, medens højre Haand skriver. Verdand, Nutiden, iagttager forskende Det, der sker, og holder Tenen i Haand, og Skulde, Fremtiden, skuer hen for sig med Runestaven i Haanden. — I det første Udkast havde Jerichau paa Fodstykket anbragt tre Figurer: Saga, Videnskab og Natur, som han senere lod vige for Nornerne.

Det var oprindeligt Jerichaus Plan, at der paa Fodstykkets Flader skulde have været anbragt Basrelieffer, forestillende de Underjordiske i Arbejde med Naturens hemmelige Kræfter, fra hvilke Telegraftraadene skulde ledes gennem Verdandes Haand op i Ørsteds, der fremstilles, idet han staar og foreviser sin Opfindelse. Men Pengemidlerne, som Kommitteen havde til sin Raadighed, vare ikke tilstrækkelige til denne Plans Gjennemførelse.

Som bekendt findes dette Københavns største Monument nu i Bronze i det saakaldte »Ørsteds Anlæg«.

1875. Orpheus, der ved sit Spil fortryller

al Skabningen. Basrelief i Gips. Gave af Brygger C. Jacobsen til Studenterforeningen i Kjøbenhavn.

1877: Odysseus og Nausikaa efter Odysseens 6te Sang. Basrelief i Gips. Bestilt af Brygger C. Jakobsen.

1878: Kampen mellem Hektor og Ajax. Frise i Gips. Brudstykke.

1879—80: Kampen mellem Hektor og Ajax, Menelaos og de andre Krigere som Tilskuere ved Kampen. Efter Iliadens 7de Sang. Denne Gips-Frise, der er lidt over 50 Alen lang, er en videre Udførelse af den i 1878 udstillede og er nu i Ny Carlsbergs Glyptotek. Tegningen dertil havde Jerichau, som før sagt, udført under sit første Ophold i Rom, og den ejes nu af Staten.

1882. W. F. A. Læssøes Byste, bestilt til Frederiksborg. Ikke fuldført i Marmor af Jerichau selv.

1883. Konsejlpræsident Estrups Byste. Ufuldført.

De ovennævnte Talangivelser for Arbejderne tør jeg ikke for alles Vedkommende bestemt indestaa for; men jeg tror, de ere korrekte. Jeg maa endnu nævne nogle Værker, som jeg ikke tør sætte Aarstal ved. Dertil høre forskellige Byster af hans Hustru og Børn, gamle Grosserer Tuteins Byste, Fru Heibergs Statuette i Gips, et yndigt Marmor-Basrelief, hvor Amor spiller paa Fløjte for en Hyrde, omgiven af sine Geder, Basrelieffet Sorgens Genius¹⁾, et Valkyriehoved, mange interessante Skitser i Ler og Terrakotta, Basrelieffet To Kvinder med en Ged, en indtagende Gruppe i Ler, forestillende en halvt drømmende, ganske ung Pige, hvem Amor hvisker i Øret og lader som Ingenting, medens han gjemmer Pilen paa Ryggen²⁾, en genial Komposition i Basrelief Leda og Svanen, og endelig den yndige Marmor-Gruppe: En lille

1) Kjøbt paa Jerichaus Avktion af Grosserer Michelsen for 40 Kr.

2) Kjøbt sammesteds af Pietro Krohn for 182 Kroner.

Pige med en død Fugl. Barnet sidder med Fuglen i sine Hænder, der hvile i Skjødets, medens hun bedrøvet ser ned paa den¹⁾.

Blandt de Ting, som Jerichau ønskede at komme til at udføre, vil jeg nævne en meget storartet Fontæne, fremstillende Danaiderne, som bestandig hælde Vand i de bundløse Kar. Det havde været hans Haab at faa en saadan anbragt paa Kongens Nytorv til at afløse den berygtede Hest; men det lykkedes ham ikke at faa denne Plan realiseret. —

Det maa indrømmes, at Jerichau i Forhold til sin eminente Begavelse og Betydning i Kunstens Verden ikke havde faaet mange offentlige Bestillinger. Bissen og senere Stein gik saa godt som altid forud for ham. Men saa skal det ogsaa siges, at han ikke vilde indlade sig paa de Vilkaar, der stilledes ved Antagelsen af offentlige Arbejder: han vilde ikke konkurrere. Exempelvis aftrykker jeg den Skrivelse, hvormed han besvarede en Anmodning fra Kommitteen for Opførelsen af Niels Juels Statue om at udføre en Skitse, som skulde stilles til Bedømmelse sammen med fire andre Billedhuggeres. Jerichau skriver den 22de Marts 1877²⁾:

»Idet jeg herved takker for den ærede Kommittés Opfordring til at deltage i en Konkurs om et Monument for Niels Juel, maa jeg udtale, at jeg mere og mere er bleven overbevist om det Uheldige ved slige Konkurser, der dog nærmest egne sig for yngre Kunstnere, som endnu ikke have vist Hvad de kan. Endelig tør jeg for mit Vedkommende ikke udsætte mig for — det være sig tilføjjet eller indbildt Krænkelser, da det let kan have meget skadelige Følger for mit Helbred, og saaledes tør jeg vist haabe,

1) Paa Jerichaus Avktion blev dette indtagende Arbejde kjøbt af den russiske Kejserinde for 3070 Kroner.

2) Trykt her efter Koncept, ligesom ogsaa Jerichaus officielle Skrivelser i det Følgende.

den meget ærede Kommitte selv vil finde det rigtigt, at jeg ikke deltager i nogen Konkurrence.«

Naar jeg læser Motiveringen for dette Afslag, kommer jeg til at tænke paa Hvad Plutarch fortæller i sin Alexandros: »Da Alexander den Stores Omgivelser engang spurgte ham, om han ikke vilde deltage i Væddeløbet i Olympia — han var nemlig rap tilfods — svarede han: »Jo, hvis jeg kan faa Konger til at løbe med mig.«

Jerichau kjendte godt sit kunstneriske Værd og følte selv sin Begavelse; han manglede blot saa ganske Evnen til at stille den frem. Den megen Forbigaaelse gjorde, at han troede sig unyttig og ménte, hans Livs Maal var forfejlet. Dobbelt fornåm han det Uretfærdige i Tilsidesættelsen, naar han saå Det, der blev bifaldet og antaget til Udførelse, og som han slet ikke kunde beundre, knap nok føle mindste Sympati for. Saa kunde han sommetider ikke lade være at smile ad sin Samtid.

Det laa ikke for ham at udtale sig; af følgende Optegnelser, han engang har givet mig, men som aldrig have været offentliggjorte, vil det dog ses, at naar han ikke udtalte sig med Munden, kunde han dog ikke lade være at gjøre det med den ham ellers saa uvante og lidet behæglige Pen. Han skriver i Dec. 1863:

»Efter at have betragtet Afbildningen af en Skitse i »Illustreret Tidende«¹⁾, forestillende Kong Frederik d. Syvende tilhest, udført af Professor Bissen, turde det maaske være os tilladt at fremkomme med en Bemærkning uden derved i mindste Maade at ville have udtalt en Kritik.

Vi finde i denne Komposition en heldig Bestræbelse efter at give Kongen en nobel Anstand og en ungdommelig Skjønhed i hele Figuren, og vi tro, at denne Idealisering er fuldt berettiget, selv om Gjennemførelsen af denne Skjønhedsbestræbelse vil gjøre det vanskeligt for Kunstneren at give Portrætstatuen den Lighed og djærve Sandhed, der

¹⁾ Nr. 220. Texten, der fulgte med, fraaadede en Konkurrence.

gjør saa godt i Fremstillingen af Portrætter; men vi kunne ikke tilbageholde en Bemærkning, der uvilkaarlig paatrænger sig os ved denne Skitse. Vi ville ikke bestride, at den Tanke, Kunstneren har haft ved denne Fremstilling, kan være sindrig og vel overlagt; men vi faa et Indtryk af det Moment, der saa hyppig forekommer hos Kunstberidere; idet nemlig et vel udført Kunststykke er tilendebragt, ses Berideren med et venligt og tilfreds Smil paa Publikum med højre Haand at gjøre den samme Bevægelse, som her er fremstillet i Skitsen. Dette kan naturligvis ikke være Andet end en ren Tilfældighed; men det er en Tilfældighed, vi maa beklage, og som, hvor højt vi end ville vurdere Professor Bissen og hans Skitse, vil berøve os Nydelsen af en saadan Statue. Vi frygte for, at naar Tanken engang er hendragen herpaa, da vil det være vanskeligt at blive den kvit. Derfor ønske vi itide at henlede Opmærksomheden paa dette, i den fulde Overbevisning, at det er en let Sag for Professor Bissen i en anden Skitse at undgaa denne højst kuriøse, men tillige utaaelige Lighed. Hvor skrækkeligt at skulle se vor kjære Konges Statue i denne Kunstberidersituation! Selv Hestens Stilling er saa ganske en Kunstberiderhests; eller skal man tænke, at den er i Færd med at skrabe et Lommetørklæde frem af Jorden?

Vi haabe, at den store Kunstner ikke tager os denne Bemærkning ilde op, idet vi forsikre, at det er den dybeste Pietet, vi nære for ham, der gjør os det umuligt at tilbageholde denne Bemærkning. Derfor kunne vi heller ikke undlade at bringe Professor Bissen vor Tak for, at han ogsaa ved denne Lejlighed viser sig saa beredt til at udføre dette store Monument, hvilket vi visselig saa meget mere maa anerkjende og paaskjønne, som Professor Bissen er i saa fremrykket en Alder, at et saa kolossalt Arbejde fra hans Side kan anses som et Offer, hvorfor Nationen bør takke ham.

Vi ville ikke tale om de simple Angreb, hvorfor Pro-

fessor Bissen har været udsat i »Dagbladet«¹⁾); men vi ville haabe, at han udfører Frederik d. Syvendes Monument, ligesom han har udført alle de øvrige fædrelandske Monumenter her i Landet; og vi sige: »Danmark behøver ikke mere end én Billedhugger, naar det bare er den bedste — der alene kan udføre saadanne store Arbejder, den, der har Erfaringen, den, der ene har Nationens og vor Tillid, den, der med Guds Hjælp endnu vil leve længe og udføre alle de store Monumenter, der endnu ville blive at udføre i Danmark; thi det kommer ikke an paa at faa forskjellige middelmaadige eller endog Begynder-Arbejder, men paa at faa vore store Mænd udførte af Danmarks eneste Mesterhaand«.

Vi tro ikke at behøve at sige Mere. Med det Haab, at vore dristige Bemærkninger lige over for en saa stor Kunstner maa være os tilgivne, underskriver vi os

A. B.«²⁾

Paa dette Sted bør det sikkert fremhæves, at Jerichau ikke personlig havde Noget at udsætte paa den redelige,

¹⁾ I »Dagbladet« for 21de Novbr. 1863 anmelder en Indsender i varme Udtryk Bissens syvaars gamle, nu noget forandrede Monument for Kongen og tilraader Udførelsen af det uden Konkurrence. En anden Indsender taler i Bladet for 26de Nov. for en Konkurrence og siger, at naar Bissen i lang Tid har haft Monopol paa alle offentlige Mindesmærker her tillands, saa er dette mindre et Vidnesbyrd om disse Arbejders Fortrinlighed, end den næsten totale Fraværelse af al kompetent Kritik lige overfor den bildende Kunsts Værker herhjemme. Der fremhæves, at Bissen er en Kunstner af første Rang, naar Talen er om at skabe Byster; »men det er ikke mindre vist, at der, selv paa hans bedste Billedstøtte »Landsoldaten«, med Føje kan gjøres stærke Udsættelser, og et Par af de andre er endog bedst tjent med slet ikke at gjøres til Gjenstand for nogensomhelst Kritik«. Den 30te Nov. modsiger en anden Indsender Udsagnet om Bissens »Monopol« og fremhæver, at David blev gjort af Jerichau, Ørsteds Monument er bestilt hos ham og Holbergs hos Stein.

²⁾ Der har først staaet A. J., men det er udstreget.

brave og elskværdige Bissen, og at hans private Udtalelser om ham som Kunstner ofte gik i meget anerkjendende Retning, hvilket jeg af egen Erfaring kan bevidne. Af Jerichaus Breve ser man bedst hans i tidligere Tid venlige Følelser for Bissen, og i sit seneste Liv skriver han: »Thorvaldsen, Bissen og Jerichau danne et Triumvirat i Billedhuggerkunsten, som ingen anden Nation kan vise Mage til. Og Hvad gjør saa Danmark for Skulpturen? Intet her i Landet bliver der gjort saa Lidt for som for den — det Eneste maaske, hvori vi kunne staa i første Række af Nationerne«.

Men blev Jerichau tilsidesat, maa man heller ikke glemme, at han gjorde Intet for at blive bemærket. Han udstillede kun i Ny og Næ herhjemme, fra 1854—1862 og fra 1867—74 slet ikke, og ofte sprang der et Aar over. Til de store Verdensudstillinger var det kun med yderste Besvær, han lod sig overtale til at sende sine Værker, og han udtalte Ønsket om først at faa dem dér, efter at Præmierne vare uddelte; han vilde ikke underkaste sig nogen Kommittés Bedømmelse; han skriver: »Dertil nærer jeg en for grundig Foragt for mine Samtidiges Kunstdomme paa Grund af den falske og fordævelige Anskuelse, der nutildags hersker i Kunstverdenen, og den Maade og de Motiver, hvorved Kunstdomme nuomstunder fældes«. Til Slutningen erklærede han slet ikke længere at ville udstille i Udlandet. I hans Atelier kom der kun meget Faa, og vilde man se Noget, maatte man tit selv finde det. Sine mangfoldige Skitser i Ler, i hvilke han antydede skjønne Ideer, bleve ofte sønderslaaede, og han viste dem næsten aldrig til Nogen, end ikke til sine Allernærmeste.

Lige saa lidt som han vilde underkaste sig nogen Samtidigs Kjendelse, vilde han selv gjøre sig til Overdommer. Der ligger efter ham Koncepten til et Brev af 6te Jan. 1876 til Kommittéen for H. C. Andersens Monument, saalydende:

»Da Bedømmelsen af Skitserne til H. C. Andersens

Monument bliver mislig derved, at Hr. Saab'ye har afveget fra den oprindelige Skitse, og det er min Følelse imod at optræde som Dommer lige over for mine Kollegaer, saa ønsker jeg herved at maatte være fritagen for dette Hverv.«

Da Jerichau blev ældre, kunde han under Betragtningen af den Tilsidesættelse, han havde lidt, finde Lyspunkter. I 1881 skriver han: »Havde man fulgt en anden Politik og arbejdet for at skaffe mig mange Bestillinger, saa vilde der været Sandsynlighed for, at jeg længst var død, hvorimod jeg nu kan leve længe og arbejde, hvis jeg faar Bestillinger, eller jeg sættes i Stand til (ved en Kapital) at gjøre det gratis.«

Jerichaus Trang til at arbejde kunstnerisk, hæmmedes paa mange Maader, men ikke mindst derved, at han aldrig turde gjøre Regning paa at faa sine Ting afsat. Han sagde engang: »Det er ikke Kunsten at udføre Arbejdet, men det er Kunsten at faa Bestillingerne, og derpaa anvendes ofte de største Kunster.« Den dybe Lidelse, som stammer fra ubrugte Evner, kjendte han godt, den medførte for en stor Del hans Melankoli. Han følte sig forpint og erkjendte den Sandhed, som en gammel persisk Digter har udtalt i disse Ord:

Den Kunst, Du vandt, at øve sømmer sig.
Uøvet Kunst den bitre Gift er lig.

Hvor meget han higede efter Bestillinger, og hvor beskedne hans Fordringer i saa Henseende vare, viser paa en rørende Maade følgende Artikkel, som han aabenbart har skrevet i et af sine sidste Leveaar i den Hensigt at offentliggjøre den gennem Pressen. Den lyder saaledes:

»Da Tiden mere og mere har bragt Skulpturen i Forfald, og der navnlig i Udlandet findes en Skare af Lykke-riddere, som have valgt Kunsten til Stige, hvorfra de plukke deres Lavrbær, og jeg i min fremrykkede Alder ikke føler mig stærk nok til at fortsætte Kampen mod al den For-

dærvelse og Usandhed, som regerer i Kunstverdenen, hvortil kommer de Vanskeligheder og Bryderier, som Udførelsen af Arbejder i Marmor foraarsager, hvilket min Sundhed heller ikke mere tilsteder — ser jeg mig nødt til at opgive Skulpturen. Men for dog at beskæftige mig noget med Kunsten og tillige have et lille Erhverv foruden Akademiet, ønsker jeg at udføre Tegninger efter Naturen, ikke som Portrætter, men som smuk Opfattelse af en Personlighed, der tillige i Form og Udtryk skulde være frit og ideelt opfattet.

Da jeg allerede oftere har været saa heldig paa denne Maade at fremkalde en smuk Erindring af en kjær Person, saa er den Tanke opstaaet hos mig, at jeg ved saadanne Tegninger kan tilfredsstille de kunstneriske Fordringer, jeg gjør til mig selv, og tillige udføre Noget, der kan være til Glæde for Publikum.

Jeg er derfor saa fri herved at anbefale mig til Dem, der ønske en smuk Erindring om deres Kjære. Prisen er 10 Rbd. for en saadan Tegning, der foruden den Egenskab at give et ideelt Billede af Vedkommende tillige vil være en Tegning, som altid har den Fortjeneste at være gjort med Frihed og Kjærlighed og derfor altid vil have et kunstnerisk Værd.

Ærbødigst

J. A. Jerichau.«

Jerichau tegnede ofte, naar han sad hos sine Venner, Portrætter af de Tilstedeværende. Ligheden var saa godt som aldrig slaaende, men han forklarede i sin Tegning, »hvorledes Vedkommende burde have set ud.« Det er det, han ovenfor kalder den frie og ideelle Opfattelse af Personligheden; men det var ogsaa det, der gjorde, at det igrunnen ikke laa for Jerichau at skabe ligefrem Portrætstatuer eller Byster. Han maatte ikke være bunden af det bestemt Foreliggende, af den ubetingede Virkelighed, han maatte digte, omforme, ikke efterligne; hans Fantasi og Skabekraft maatte have Frihed. Han sagde med Mad.

Staël Holstein: »Hvad Fornøjelse kan den Kunst, der bestaar i Efterligning, skjænke os? Den er enten frygteligere eller mindre skøn end Naturen selv, fra det Øjeblik af, da den blot søger at ligne den.« At han dog kunde træffe Ligheden, naar det skulde være, har han vist i saa ypperlige Byster som Tschernings og Moltke Hvitfeldts, J. C. Thomsens og flere.

Foruden de omtalte Portrætter udførte Jerichau stadig en overordentlig Mængde Tegninger, dels ideelle Hoveder, dels Kompositioner, endelig ogsaa Karrikaturer og først og fremmest Dyr, som han fremstillede med deres fint opfattede Ejendommeligheder. I Skarpsyn med Hensyn til Forstaaelsen af Dyr stod han Lundbye nær, og skjønt han i Ungdommen havde advaret denne Kunstner mod at spille sit Talent paa de aandløse Skabninger, endte det dog med, at han selv i lange Tider kun beskæftigede sig med at tegne disse. Ude paa Landet gik han og aflurede dem deres Særkjende og afbildede dem altid efter Virkeligheden. Gik han gennem Kjøbenhavns Gader, interesserede Dyrene ham langt mere end Menneskene, ogsaa fordi hine altid ere sig selv, disse saa godt som aldrig. Mødte Jerichau nogle Hunde, der tumlede sig sammen, kunde han i det Uendelige staa og iagttage dem, og han forklarede da altid Hvad de ménte med Dette eller Hint, om de sloges for Alvor eller blot prøvede Kræfter eller ogsaa kun muntrede sig i kaad Leg.¹⁾

Jerichaus Tegninger bevise ofte hans Evne til at komponere. De udmærke sig alle ved deres Renhed, Naturlighed og Inderlighed. Man kan nok se, at det er en Billedhugger, der har gjort dem: det Maleriske er ikke ofte gennemført. Der kan være Fortégninger i dem; men det er ingen ret almén menneskelig Maade at betragte et Kunstværk paa, naar man hænger sig fast i minutiose

¹⁾ En af hans ypperlige Dyretegninger er godt gjengiven i „Illustreret Tidende“s Nr. 1000.

Undersøgelser om, hvor vidt man kan finde en Fejl i Tegningen, hvor mange Hiater der er i den og den Verslinje, o. s. v. Det, som det væsentligst kommer an paa, og som baade i Folkets Øjne og Tidens Længde skaber Kunstneren og bevarer hans Værk, er Aanden og Ideen i dette. Og hos Jerichau ere disse Bestanddele i høj Grad ægte, ubetinget fine og simple, store og høje. Hans Tegninger røbe en ejendommeligt og poetisk Kunstner, der med Inderlighed har udaandet sin Sjæl paa Papiret.

Naar Jerichau i det Foregaaende udtaler den Mening, at Skulpturen er i Forfald, er det en Opfattelse, som skriver sig fra hans første Ophold i Rom. Conradsen kom derned og havde ikke set megen Kunst; han studsede over de ham ubekjendte Mesteres Storhed, men ogsaa over Hvad de moderne Kunstnere dernede viste ham af Naturalisme. »Ja, vent, til Du kommer op paa det franske Akademi, saa skal Du se Kunst«, sagde Jerichau. »Dér staar Figurer — naar man ser dem, kan man lugte, at Tærne er sure, og Gødningesnavet hænger paa Køerne. Og sikke Helte de laver! De tager en stærk Sjover til Model, ham gjengiver de i en eller anden Stilling, og saa sætter de i Katalogen: »Dette er Patrokles«, eller Hvad det nu skal være.« — En saadan Ytring betegner Jerichaus Blik for den nyere Kunstretning. Kunstneren begynder nu tildags ikke indvendig fra. Han vil gjerne gribe Ideen; men det er Ideen, der skal gribe ham. Man laver Noget — det er maaske ikke saa vanskeligt; men at finde et Navn til det, at sige Hvad det indvendig fra betyder, det er Kunsten. Engang kom der en Mand ind i en Smedje, hvor der stod en Smed og arbejdede. »Hvad er det, Du dér laver?« spurgte den Indtrædende. »Ja, jeg véd ikke Hvad det kan blive; det ser ud, som det sku' blive en Krog«, var Svaret. Saaledes arbejder mangel »moderne« Kunstner.

Den nyere franske Billedhuggerkunst, som i Jerichaus senere Aar udstilledes her, var han en stor Modstander af.

Jeg traf ham en Dag paa Kristiansborg, hvor han stod og iagttog de dér opstillede Statuer. Han blev ivrig og heftig over de betydelige Fejl mod Naturen, han fandt i dem — og paa dette Omraade var han en sikker Kjender — han protesterede over den Naturalisme, som valgte grimt skabte Modeller til Efterligning, og han fandt det meget misvisende at opstille slige Sager i et Nationalgalleri, hvor menige Folk maatte tro, de kunde lære ægte Kunst at kjende.

Da en moderne fransk Byste i 1881 var udstillet paa Charlottenborg og den ligesom de andre franske Billedhuggerarbejder blev stærkt rost, sagde Jerichau: »Ja, det er udmærket! Og nu for Fremtiden bliver det saa nemt at være Billedhugger; man behøver f. Ex. blot at sprætte en af sine Buxeknapper af og sætte den ind paa det rigtige Sted i Hovedet, saa har man Øjet — og det er den rene Kunst.« Det følger af sig selv, at han her med Vilje stillede Sagen paa Spidsen; han anerkjendte naturligvis Meget i en Byste som den omtalte.

Paa samme Udstilling ytrede han en Dag, da jeg mødte ham deroppe: »Jeg har altid sagt til de unge danske Kunstnere, at de hos saadan En som Marstrand skulde iagttage hans Komposition og Opfindelse, men af Fransk-mændene skulde de lære at male. Nu optager de netop Fransk-mændenes Mangel paa Indhold og tarvelige Sammenstilling, og af dem herhjemme optager de den daarlige Maåde at male paa.«

Hvor Jerichau kunde faa Lejlighed til det, protesterede han mod den nye Retning. Da han saaledes var bleven Æresmedlem af Kunstforeningen i Aalborg — jeg tror efter at hans Panterjæger var bleven opstillet dér — sendte han følgende Skrivelse derop:

Til Museumsbestyrelsen i Aalborg!

Jeg modtager med Taknemmelighed og Glæde den Hæder, som den ærede Museumsbestyrelse har tildelt mig.

Skjønt jeg har paaskjønnet de heldige Forhold, hvorunder min Panterjæger er opstillet i Aalborg, kan jeg ikke tillægge mig Fortjeneste af, at den har faaet Plads dér, idet jeg har været og er i Tvivl om det Heldige i, at den altid bør være knyttet til dette Sted, da der muligvis vil indtræde Omstændigheder, som kunde gjøre det ønskeligt, at den fik Plads i Hovedstaden¹⁾ for at modarbejde den Paavirkning af fremmed Skulptur, som trænger sig herind, og som staaer i Strid med Kunstens sande Væsen, saaledes som dette har aabenbaret sig i Antikken og fornemmeligst i Thorvaldsens Værker.

Den 1ste Oktbr. 1881.

J. A. Jerichau.

Som det vil ses, holdt han til det Sidste fast ved Antikken som den evige Rettesnor for Skulpturen. Jeg har hørt ham sige: »Jeg tror nok, jeg forstaaer Grækerne, og maaské bedre end Thorvaldsen gjorde det; men uden ham vilde jeg ikke have forstaaet dem saa godt.« Og denne hans Forstaaelse var fin. Naar han arbejdede i sit Atelier og man stod og saå til, sagde han Ingenting, men sommetider stødte han En paa Armen og lo med et skjælmsk Blink i Øjet. Det var netop, naar han bedst forstod og ménte at være forstaaet. En saadan Tilskuer havde han f. Ex. i Kaalund. Denne sad hos ham en Dag, da han modellerede paa sin homeriske Frise, og med Et sagde Kaalund: »Det dér, det kan jeg se, Du former rigtig *con amore*.« Jerichau gik da ud fra sit Arbejde, stødte Kaalund paa Armen og sagde: »Jeg tror, naar de Gamle stod op af deres Grave, de vilde forstaa det og synes om det; men nutildags lægger Ingen Vægt paa Formen, de kan ikke se, hvordan det er gjort.«

Thorvaldsen havde sit Fortrin i Linjerne, Jerichau i Formen. Thorvaldsen forstod til Fuldkommenhed

¹⁾ Den var dengang endnu ikke af Kapt., Dr. Jacobsen skjænket til Kristiansborg.

at benytte Rummet og frembringe Bevægelsen i det. (Se hans fortrinlige Basrelieffer.) Det var ham om at gjøre at faa sine Ideer udtalt, og naar det var gjort saaledes, at det Hele stod skjønt harmonisk for Beskueren, standsede han som oftest uden at bryde sig om at udarbejde de smaa Enkeltheder. — Den rene Form, gennemført til det Yderste, var Jerichaus Passion og Styrke. Han beklagede ofte, at han ikke var samtidig med Thorvaldsen, da han ménte, de saa udmærket vilde kunne have suppleret hinanden i Samarbejde. Jeg har noteret følgende Ytringer af ham: »Thorvaldsen har lagt et udmærket Grundlag for den nyere Billedhuggerkunst, og jeg har følt det som mit Kald at fuldende i Formen Hvad han ikke har gjort færdigt. Jeg har tilbudt at hugge hans Statuer i Marmor; men man vilde ikke gaa ind paa det af Frygt for, at jeg skulde lægge for Meget af mit Eget ind i det. Nu hugger Fuskere hans Arbejder, og det vil blive en evig Skjændsel for dansk Kunst saaledes som mange af hans Marmorstatuer er udførte. Hans Gipsfigurer er fulde af Kraft og Geni; men de falder sammen, og saa staar Marmorarbejderne som en Skandale for Hver, der kan se. Jeg har magtet Formen. Jeg skulde have haft hundrede Tusende Kroner, da vilde jeg udført alle mine Arbejder i Marmor, saa Eftertiden kunde faaet Begreb om, hvor højt Danmark i den Henseende var naaet i Billedhuggerkunst; men hverken Staten eller Private har villet hjælpe mig til det. Endnu, naar jeg ser paa mine Gipsfigurer, kan jeg blive gridsk efter at komme til at udføre dem.«¹⁾

Da Johannesgruppen over Indgangen til Frue Kirke skulde fornyes i Marmor, maa Jerichau have været indbudt til at deltage i Forhandlingerne herom; der foreligger

1) Hans Vrede over det daarlige Marmorarbejde i Thorvaldsens Museum stammer fra ældre Tid, som det vil ses i Brevet fra Rom, d. 2ode Nov. 1848.

i alt Fald følgende Koncept til et Brev, som han i den Anledning maa have afsendt den 8de Marts 1871:

»Jeg ønsker herved at udtale min Beklagelse over ikke at kunne deltage i Kommittémødet angaaende Arbejderne i Frontispicen til Vor Frue Kirke, og Grunden hertil er, at Udarbejdelsen af dette Thorvaldsens Arbejde efter min Mening kommer til at staa sideordnet med alle de andre, der i Aarenes Løb siden Mesterens Død ere udførte i Marmor til hans Museum, og disse Arbejder synes mig kun lidet svarende til det store Formaal at sætte vort Lands største Billedhugger et Mindesmærke, bestaaende i en fuldkomment kunstnerisk, samvittighedsfuld Gjengivelse af hans Værker.

»Dette har jeg alt tidligere, da denne Virksomhed var begyndt, ud af min inderste Overbevisning udtalt til Vedkommende, men uden noget Resultat, og min Anskuelse i denne Henseende er siden den Gang ikke forandret, hvorfor jeg heller ikke nu kan give mit Navn til eller tage Del hverken i dette Foretagende eller andre, der staa i Forbindelse med Thorvaldsens Værker.«

Engang kom Jerichau dog til at realisere sin Yndlingstanke: at arbejde paa Thorvaldsens Ting. Det var paa Museet i Aalborg, at han i Sommeren 1881 formede paa den lige omtalte Johannesgruppe. Han var overordentlig optagen deraf. Da han kom hjem derfra, sagde han: »Det er mærkeligt med mig: jeg kan altid se, hvor Fejlen ligger i Modelleringen af Andres Arbejder; men jeg indlader mig ikke rigtig paa det, før jeg med det Samme kan hugge løs. Men saa kan jeg aldrig blive færdig med at gennemføre Formen, jeg gaar lige paa indtil de mindste Detaljer, og saa kan jeg arbejde med en Lidenskab, saa Vandet driver af mig, og dog med en Sikkerhed, som styrer Hammeren og Mejselen, saa den gaar netop til det Punkt, den skal naa.«

Naar han selv siger, at han gaar løs paa de mindste Detaljer, og ved disse Enkeltheder Gjennemførelse frem-

bringer den naturtro, sandfærdige Helhed, mener han, at han ogsaa heri staar i Modstrid til de fleste nyere Kunstnere, der forsømme Detaljen for Helhedens Skyld, og derved netop ikke faa den rette Helhed frem. Han kunde altid se, at Kunstværkerne nutildags ere udarbejdede med Publikum ved Siden, det vil sige: med Tanken henvendt paa, at de skulle udstilles. Saaledes arbejdede ikke han og hans Samtidige, Lundbye, Frølich o. s. v., de gjemte sig for Publikum, de tænkte ikke paa det, og derfor ménte han, at deres Kunst blev mere ægte.

Det Arbejde, Jerichau har anvendt længst Tid og mest Omhu paa i Retning af Formens Gjennemførelse er De badende Piger i den Marmorskikkelse, hvori de forefandtes efter hans Død og købtes af Staten til Galleriet paa Kristiansborg. Denne Gruppe havde faaet Guldmedaljen paa Verdensudstillingen i Wien, hvortil den var sendt fra Italien, hvor den var bleven hugget efter Jerichaus Model, uden at han selv havde lagt sidste Haand paa den, hvad han ellers altid gjorde. Da den kom herhjem efter Udstillingens Slutning og han fik den pakket ud, erklærede han, at det var en Skandale, den havde faaet Guldmedaljen, saa daarlig som den var gjennemført. I en Række af Aar stod den saa i hans Atelier, og han arbejdede næsten daglig paa den, han kjælede for hvert lille Tegn paa Liv i den, han sagde, at han dog i alt Fald i ét Arbejde ønskede at efterlade sig et Vidnesbyrd om, hvor meget han havde magtet Formen. Denne Gruppe staar da nu som et skjønt Bevis paa sin store Mesters eminente Evne til at bringe gjennemgribende Liv i det døde Marmor, men tillige om hans ypperlige Gave til at komponere. Den, der har set ham sysle med denne Gruppe, vil her, som altid i hans Kunstnerliv, beundre, hvorledes han kunde gribes af sin Opgave; det var hans store Fordel. Og ser man paa dette Arbejde, vil man, som saa tit før, bemærke, hvorledes han bragte ind i sin Kunst Naturens Spil og Liv, uden nogensinde at blive fotograferende.

Af hans andre Figurer er vel ellers Panterjægeren, Høstpigen, Den slumrende Kjærlighed og Den sovende Dreng dem, i hvilke Formen er stærkest gennemført, og af hans forskjellige Exemplarer af Panterjægeren maa først nævnes den, han udførte i Rom i Vinteren 1867—68. Da han kom hjem, sagde han: »Jeg anser den for Nutidens bedst gennemførte Billedhuggerarbejde; det er hélt og holdent udført af mig selv. Jeg huggede det med et Liv, som aldrig før, og med en Kraft, saa det var mærkeligt, Marmoret holdt; Gnisterne sprang ud af det. Jeg arbejdede som den stærkeste Smedesvend og slog saadan til, at de kom farende fra Ateliererne ved Siden af og troede, der var en Ulykke paafærde.«

Hvergang Jerichau gjentog sine Figurer, søgte han at give dem større Interesse ved en eller anden Forbedring, som naturligvis fornyede og styrkede hans Iver, der ellers let kunde sløves ved Gjentagelsen. Exempelvis kan jeg anføre, at da han i 1855 i Rom anden Gang huggede Adam og Eva, lod han hende med sammenfoldede Hænder støtte sig paa Adam, som om hun baade søgte Hjælp og tilmed fik Tanken om Bønnen.

Hører man Jerichaus Skildring af den Maade, hvorpaa han huggede Panterjægeren, og i det Kapitel sammenligner ham med Thorvaldsen, tør man vel udtale, at Jerichau havde større Lidenskab end han. Ludvig Bødtcher siger i sit Digt »Piazza Barberina«, hvor han skildrer Thorvaldsens Atelier:

»Og Mejsler røre sig og klinge,
som Marmorblokkens Vilje betvinge,
ved smaa, men aandig forte Slag.«

Hvis en saadan Skildring af Thorvaldsens Maade at arbejde paa er korrekt — og Bødtcher er i saa Henseende en god Referent — da staar denne i stor Modsætning til Jerichaus ovenfor karakteriserede. Men Modsætningen imellem dem gaar videre. Den vil kunne

paavises, naar Spørgsmaalet bliver om den egentlig skabende Evne, i hvilket Punkt Thorvaldsen stod højt over Jerichau, der sagde om sig selv, at hans frembringende Magt egentlig ikke var stor, og at — selv om han havde levet under saadanne Betingelser, at Bestillingerne vare strømmede ind over ham — vilde han dog aldrig have frembragt Meget i den Forstand, at han i høj Grad havde varieret sine Frembringelser. Atter her vilde de to Mestere ypperlig have suppleret hinanden: Thorvaldsen fornemmelig skabende, Jerichau i Særdeleshed formende.

For min Opfattelse ere Yderpunkterne af Jerichaus Kunst Panterjægeren i Bronze og De badende Piger i Marmor. I disse Grupper er givet det Samme som i hans berømte Debyt-Arbejde Herkules og Hebe: i det første den højeste Kraft, i det sidste den fineste Ynde. Hans Geni udrinder fra Eros — det gjøre alle virkelige Kunstgenier, det er deres Naturgrund. Men fra den Omstændighed, at Jerichau var født Erotiker, er der et langt Spring til den Paastand, at hans Kunst er kjødelig, hvilket hans Modstandere have tilladt sig at udtale, efter mit Skjøn ganske ubeføjet. Hans Opfattelse af det Erotiske er altid ren, ædel og fin, aldrig leflende, aldrig hélt sanselig, aldrig uskjøn. Hvad han vistnok mest af Alt yndede at fremstille, var det ganske Unge, lige sig Udfoldende, med den slanke, spæde, kyske Form. Han hadede det Svære og Fede i Legemerne. Jeg har hørt ham sige: »Man ser Billedhuggere, der modellerer Legemer saa fede, at naar man sætter en Finger i dem, bliver Indtrykket siddende i Fedtet. Føj, det er væmmeligt!« — Hans Kvinder ere yndige, lige fra den lille Pige til den modne Jomfru, og de have ofte den lidt forover bøjede Stilling, der er Blufærdighedens Mærke, og som Antikken havde lært ham. Hans Mænd ere faste, muskelhaarde, fulde af elastisk Spændkraft. Bedaarende skildrer han den Forelskedes Fortabelse i sin Gjenstand, og lige saa yndig som ofte

har hans Kunst fremstillet den kvindelige Moderkjærligheds varmeste Væsen, baade hos Dyr (Panterjægeren, Kattepigen) og hos Mennesker; dette Tema er saaledes paa det Mangfoldigste varieret i hans Tegninger. — Intet af hans Arbejder rummer den Erotik som Basrelieffet Leda med Svanen; man ser i dette Arbejde, hvorledes hver Fiber i ham var erotisk, men tillige ædel og skøn. En Kunstner har altid sin Psyche med Vinger paa, der løfte ham op over det meget Jordiske, han tit kommer ned i. Jerichau skabte Leda med Svanen, medens hans Hustru var i Rom. Han viste den til Kaalund, der beundrede den, og Jerichau spurgte: »Skal jeg udstille den?« »Nej, lad være, her er for lavt til Loftet.« »Men Hvad tror Du, min Kone vil sige?« spurgte Jerichau. Efter at hun var kommen hjem, gjæstede Kaalund Huset. »Nu har jeg vist min Kone Leda«, sagde Jerichau. »Naa Frue«, henvendte Kaalund sig til hende, »og han spurgte mig for længe siden Hvad De vilde synes om den.« Fru Jerichau svarede da: »Jeg jublede; thi jeg saâ, at Det i min Mands Natur, som har kostet mig Taarer, her har kastet Hammen og er blevet til Sommerfugl.«

Det Menneskelige i alle dets Afskygninger, i dets høje Kampe og i de smaa daglige Begivenheder, vilde Jerichau forklare i sin Kunst. Vi se det fra Begyndelsen i Adam og Eva før Syndefaldet, derpaa viser det os dem efter dette, saa fremstilles Mand og Kvinde som Slave og Slavinde, derpaa Kvinden som Madonna, saa Kristus, der er bleven til Mand, o. s. v., o. s. v. De dybeste og betydningsfuldste Rørelser i Menneskelivet har han levendegjort, om ikke andre Steder, saa i sine mangfoldige Tegninger.

Jerichau er ofte bleven kaldt Elev af Thorvaldsen. Herimod protesterede han selv, ligesom imod den Paastand, at han gennem hele sit Liv var Antikkens Discipel. Hans kunstneriske Udvikling er denne: Hos sin Lærer Freund, for hvem den græske Kunst stod højest af Alt, havde

han faaet . forkyndt Antikkens Værd, og dens mægtige og skjøne Storhed gik levende og virkelig op for ham, da han i Rom stod Ansigt til Ansigt med de gamle Mesterværker. Antikken har lært ham overordentlig Meget. Frugten af Samlivet med den er Herkules og Hebe. Men Antikken var kun Overgangsleddet for ham til Fremstillingen af den rene og hele, sunde og skjøne Natur, saaledes som den viser sig i hans Panterjæger. Da han først havde frembragt denne, kunde han aldrig arbejde uden efter Naturen, ikke den forvredne, grimme, ufuldkomne, men den harmonisk udviklede, saaledes som vi have set den fremstillet i de fleste af hans Arbejder. Da derfor i hans ældre Aar Brygger Carl Jacobsen — Den, der vel mest har opmuntret hans Kunst — bestilte hos ham den homeriske Frise, som han havde gjort i Tegning, da han første Gang var i Rom, kunde han alligevel ikke rigtig tage fat paa den, men bad Conradsen og Andre om at sætte den op; thi her kunde han ikke saaledes i alle Enkeltheder arbejde efter den levende Model. Hvergang han derimod kom ind derpaa, frembrød til det Sidste hans skabende Evne. Og han opfattede Modellen saa dybt og energisk, at han, mange Dage efter at han havde set den, levende erindrede den og arbejdede ud af denne Erindring. — Jerichau udførte altsaa ikke sine Ting efter Antikken, men visselig efter dens og al ægte Kunsts Anvisning: Fremstilling efter Naturen saaledes, at denne fortolkes og føres tilbage til sin rene, uforvanskede Skjønhed.

Hvad han evig bevarede fra Antikken, var det Moderate, det Tilbageholdne, Fornemheden. Hans Kunst er stolt og aristokratisk; der er en vis overlegen Tone over den. Fra Antikken har han ogsaa den ubeskrivelige Ynde, den noble Simpelhed, den usminkede Renhed.

Derfor virker hans Kunst saa opløftende. Der siges, at hvis en Slave hændelsesvis faar det indiske Digt Râmayana at høre, adles han, og Enhver, som læser det,

løses fra sine Synder. Noget Lignende have Mange følt overfor Jerichaus bedste Arbejder.

Der kunde gaa lange Tider, i hvilke han tilsyneladende Ingenting bestilte. Man har en Historie om Thorvaldsen, at han, der just ikke kunde beskyldes for Uvirksomhed, en otte Dages Tid Intet bestilte; hans Venner bebrejdede ham dette og sagde, at han med sine udmærkede Evner maatte bruge den kostbare Tid. Han skal da være bleven ærgerlig og have sagt de gyldne Ord: »Man maa dog have Ro for at kunne gro.« Dette er en nødvendig Følelse hos den store Aand med de mange Kræfter. Og denne Ro varede ofte lang Tid hos Jerichau. Han kunde da hjærtelig længes efter Frembringelsens Tider, og naar de kom, krævede han ivrig, at Intet rev ham bort fra Arbejdet; ja, han kunde med Haardhed revse Den, der glemte Hvad det vil sige, at en stor Kunstner er i Virksomhed, han kunde forestille Vedkommende, hvor vanskeligt det var for ham at komme til Frembringelse, og hvor energisk derfor Tiden maatte benyttes, naar den var der og Stoffet væltede ind over ham. Han krævede da dyb Ensomhed som sin ubetingede Ret. Stærkt følte han Hvad Welhaven synger:

Til Kunstens Værker kræves Fryd og Fred
og fremfor Alt et Sind, som er husvalet
i Tankens Enrum og i Glæden ved
de stille Timers Kamp for Idealet.¹⁾

Under Udførelsen var hans Lidelse stor; thi — som det vil erindres fra Rom — fødte han kun gennem store Smerter, men udførte alligevel Mere i én Dag end Andre i otte. I sit senere Liv var han næsten bange for at frembringe noget stort Nyt; thi han følte, hans Legeme ikke vilde slaa til overfor Aandens Ivrighed. Jeg husker, at da der i Foraaret 1879 var Tale om, at han skulde hugge

¹⁾ Se: Welhavens Samlede Skrifter, V, S. 333.

sin homeriske Frise i Marmor, sagde han: »Det vilde jeg slet ikke ønske. De kan ikke vide, hvor jeg lider ved at udføre nye Kunstværker — det er, som jeg havde begaaet en stor Forbrydelse. Ingen, der skal halshugges, kan være værre tilmode, og jeg har ligefrem ikke længer legemlige Kræfter dertil.«

Jerichau var født Kritiker. Det, der mest bragte ham til at producere, var, naar han saå noget Daarligt, Andre havde skabt, saa vaagnede Driften i ham, han gik hjem og tog fat for at vise, hvorledes det skulde gøres. Han vilde opponere og reformere. I Kunsten som i Drengelivet i Assens var han Slagsbroder. Han vilde baxes med de Andre, men vilde ogsaa være ubetinget Sejerherre. Jeg hørte ham engang sige: »Aldrig har jeg skabt noget Billedhuggerarbejde uden af Opposition eller Fortvivlelse, med Valget mellem Pistolen og Kunsten.«

At det Udmærkede dog ogsaa kunde inspirere ham til Arbejde, havde jeg Vidnesbyrd om engang, da han saå en Del Fotografier efter raphaelske Tegninger; han blev aldeles henrykt over dem og erklærede, at han vilde blive et bedre Menneske, hvis han hver Dag havde saadanne Kunstsager for sit Øje, og da han havde set sig mæt, udbød han: »Nej, nu maa jeg hjem at arbejde. Vis mig saadanne Ting, saa faar jeg Lyst til selv at gjøre Noget; jeg skal have Stødet fra Andre.«

Engang sagde jeg til ham, at han var en født Kunstner; da svarede han: »Nej, jeg er egentlig slet ikke født til at være Kunstner. Naar man om Natten kaldte paa Thorvaldsen, saa tænkte han kun paa sin Kunst. Naar de kalder paa mig, saa tænker jeg paa alt Andet. De rigtige Kunstnere, de interessere sig kun for deres Kunst og er Molboere i alt Andet; men jeg anser ikke Kunsten for det Vigtigste i Verden, jeg tænker meget mere paa Fattigvæsenet og Kristendommen og Politiet. Jeg er egentlig skabt til at være ved Opdagelsespolitiet; jeg har baade dette skarpe Blik paa Mennesker, saa jeg strax

kan se og mærke Hvad der er i dem, og saa har jeg denne Retfærdighedsfølelse, som gjorde, at jeg altid i Assens laa i Krig med disse store Dreng, som vilde banke de smaa, og som gjør, at jeg endnu stadig kommer op at slaas med Droskekuskene, naar de mishandler deres Heste, og med disse lange Lømler, som vil gjøre sig vigtige. — Og saa er det netop en Ulykke for mig, at jeg er Kunstner, for saa vil de ikke bruge mig andre Steder. Jeg har jo været hos Hertz¹⁾ og bedt ham, om jeg maatte komme til Opdagelsespolitiet; men han siger, de har Andre, som de er nødt til at ansætte. Saa har jeg søgt om at blive Undersøger ved det frivillige Fattigvæsen eller Fattigforstander — og de kunde ikke faa nogen Bedre end mig, for jeg kjender hver Rønne og hvert Hul i Pedermadsengang, da jeg altid har taget mig af de Fattige og undersøgt Forholdene — men alligevel siger de, at de har ingen Brug for mig.«

En anden Gang hørte jeg, at han, efter at have omtalt, hvor ivrig han i 1867 havde hugget Panterjægeren i Rom, sagde: »Dengang jeg saa satte mig paa Vognen og kjørte ud af Byen, brød jeg mig ikke det Mindste mere om Kunsten. I vore Dage kan man ikke være Kunstner og hæderligt Menneske paa éngang; naar man vil have sine Arbejder afsat, saa maa man prakke Folk dem paa, for de vil Allesammen allerhelst være fri for dem; det er det, som saa Mange kan; men det er jeg for god til. Vil de ikke have mine Arbejder for deres egen Skyld, saa skal der slet Ingen ha'e dem. Og kan man ikke være Kunstner paa anden Maade, saa vil jeg slet ikke være det. Saa vil jeg meget hellere købe mig en Ø og være Bonde, eller ogsaa alligevel se at komme til Opdagelsespolitiet.«

Det pinte Jerichaus ideelle Natur, at han skulde have Penge for sine Kunstværker; og saa paa den anden

---

¹⁾ Politinspektør Hertz havde været Dreng med Jerichau i Assens.

Side pinte det ham ogsaa, at han alligevel ikke kunde leve uden Penge. Engang kom der Bud til ham i hans Værelse, at der nede i hans Atelier var En, som vilde betale ham for et Arbejde, han havde solgt. Jerichau sagde: »Penge! — Jeg er ikke hjemme.« Det var meget besværligt at faa ham til at gaa ned og tage imod dem, og da han igjen kom op, var han heftig. »At man skal bydes saadant Noget — det er ubehageligt«, sagde han.

Saa hørte jeg ham paa den anden Side engang, da han ikke stod direkte overfor de haandgribelige Mønter eller Sedler, sige: »Det er noget Vrøvl med de Folk, der siger, at en Kunstner ikke maa tjene Penge; de tror, vi kan leve af Luften, de er saa hellige. De skulde bare se, naar jeg kunde leve af Luften, saa blev jeg strax erklæret for en Helgen.« At en saadan Ytring blev sagt med Humør, er det vel næsten unødvendigt at tilføje.

Jerichau følte godt det Ansvar, der ligger i at være en stor Kunstner. Det pinte ham, at de Ting, han havde skabt til Nydelse og Udvikling for Andre, stode usete og tilstøvede i hans Atelier. Det tyngede ham, at det Alt stod dér med en vis Fordring til ham, og at hans Kald drev ham til at udføre Arbejder, som han mente, han aldrig vilde komme til at sælge. Der var mange Tider, hvor alle de usolgte Arbejder Dag og Nat tyngede paa ham som Stene, og han erklærede, han aldrig vilde faa Fred eller Frihed, før han var af med det Altsammen. I et Brev skriver han: »Frihed og et tarveligt Udkomme for min Alderdom er det Eneste, mit slibrige Kunstnerliv har bragt mig; det er ikke for Meget, og derover vil jeg vaage som en Argus mod Venner og Fjender . . . Mine Antikker og Modeller have intet Værd, mine færdige Marmorstatuer heller ikke — det er Altsammen til flere Udgifter og flere Sorger. Jeg vil først se denne Byrde lettet fra mine Skuldre; thi altid nøjes med smukke Ord og Kunstnerperspektiver — det er for Lidt . . . Den Tanke at blive

fri for det romerske Atelier gjør mit Aandedræt lettere.«¹⁾
 — Snart skriver han til sin Hustru i Rom og truer for Alvor med, at hans Statuer herhjemme skulle slaas i Stykker, alle hans Modeller i Rom skulle kastes i Tiberen, og den store Samling Antikker, han havde erhvervet sig dernede i 1854, skal foræres bort. Og det ménte han.

Endelig en skjøn Dag faar han en lys og glædelig Idé, som giver ham den attraaede Befrielse. Han sender det danske Kultusministerium følgende Skrivelse:

Til Kultusministeriet!

Efter at jeg i en lang Aarrække har vedligeholdt et Billedhuggeratelier i Rom, er det nu, dels ved Tidsforholdene og dels ved personlige Forhold, blevet en Nødvendighed for mig i det anstundende Foraar aldeles at ophæve bemeldte Atelier. Dér forefindes en Samling Originalmodeller og Afstøbninger af mine Arbejder, som det formentlig vilde være ønskeligt at føre her til Kjøbenhavn; men den ikke ubetydelige Bekostning, der er forbunden med Indpakning og Transport, tør jeg ikke paatage mig. Da det imidlertid, i taknemmelig Erkjendelse af Hvad der er ydet mig af Staten, vilde være mig en særlig Glæde og Tilfredsstillelse endnu i levende Live at kunne give disse Følelser et synligt og varigt Udtryk, tillader jeg mig ærbødigst at forespørge, om det høje Ministerium paa Statens Vegne som en Gave vil modtage de nævnte Modeller, etc., til Indlemmelse i et eller flere Museer efter det høje Ministeriums nærmere Bestemmelse, imod at Staten lader udføre den fornødne Indpakning og Transport.

Den 13de Jan. 1880.

Ærbødigst

J. A. Jerichau.

---

¹⁾ Han havde i over 25 Aar sit Atelier staaende paa Piazza del Popolo i Rom, hvor det bestandig var tilgængeligt for de Mange, der af Kunsthandlere og Rejschaandbøger bleve henviste til det.

Herpaa svarer Ministeriet:

I Skrivelse af 13de Januar d. A. har Hr. Professoren tilbudt at overdrage Staten den i Deres Studie i Rom henstaaende Samling af Originalmodeller og Afstøbninger af Deres Arbejder, m. M., mod at Staten overtog Bekostningen med disses Indpakning paa Stedet og Transport hertil.

Idet Ministeriet bringer Dem sin varme Tak for det uegennyttige Tilbud, er der kun ét Punkt, hvorom Ministeriet for at komme i Besiddelse af Værker, som de danske Museer ville sætte særdeles Pris paa at eje, endnu maatte ønske en Udtalelse fra Deres Side.

Ligesom det vel ikke har kunnet undgaas, at de ommeldte Arbejder ved den længere Henstaaen i Rom allerede have lidt noget, saaledes maa det ogsaa forudsættes, at de ved Ind- og Udpakningen og Transporten ville kunne blive udsatte for at lide endnu mere. Ministeriet frygter derfor ikke for at blive misforstaaet, naar det herved tillader sig at udtale det Haab, at De vilde knytte det Tilsagn til Deres Tilbud, at De, saa snart Sagerne komme hertil, saa vidt muligt selv vilde restavrere den Beskadigelse, som i ethvert Fald de ypperste af Deres Arbejder maatte have lidt, for at de fra Kunstnerens egen Haand kunne overleveres Efterverdenen i en Stand, som vilde gjøre den smukke Gave endnu værdifuldere.

Da Sagen haster, tør man imødesee Hr. Professorens Svar hurtigst mulig.

Den 17de Febr. 1880.

Fischer.

Jerichaus Svar lyder saaledes:

I Henhold til Ministeriets ærede Skrivelse af 17de ds. angaaende Overtagelsen af den i mit Studie i Rom henstaaende Samling af Originalmodeller og Afstøbninger af mine Arbejder, tillader jeg mig at meddele, at jeg netop vil sætte særlig Pris paa personlig at udføre og lede de

Restavreringsarbejder, der maatte vise sig fornødne, naar Samlingen kommer hertil, ligesom jeg ogsaa er villig til at afholde de dermed forbundne Udgifter, for saa vidt samme ikke maatte overstige mine pekuniære Kræfter, hvilket jeg dog ikke har Grund til at antage vil blive Tilfældet.

Idet jeg nu griber Lejligheden til at udtale min Tak for den smukke Maade, hvorpaa det høje Ministerium har modtaget mit Tilbud, tillader jeg mig at tilføje, at jeg samtidig har tilskrevet min Hustru, som for Tiden opholder sig i Rom, at stille den derværende hele Samling af Originalmodeller og Afstøbninger af mine Arbejder til Ministeriets Raadighed.

Den 19de Febr. 1880.

J. A. Jerichau.

I det omtalte Brev til sin Hustru siger han: »Mine Gipsmodeller ere alle overdragne til Staten, og det synes mig at være en anstændig Begravelse ... Det vilde derimod være mig modbydeligt, hvis nogle af mine Modeller skulde tjene Tidsaanden og Høkerhandelen, efter at en saa anstændig Afslutning har fundet Stéd; altsaa: ingen af mine Modeller kan benyttes til nogen Slags Eftergjøren eller Handel.«

Fru Jerichau skriver paa denne Tid i et Brev til en Anden: »Jerichau ønsker at forære Staten sine Modeller. ... Havde han ikke tilbudt disse som Gave, véd jeg, at der vilde have været Privatkjøbere til Hovedværkerne; men det er jo smukkest, at hans Modeller forenede alle komme til Danmark og at Gaven sker ved Jerichau selv i levende Live som Erkjendtlighed for det Gode, der af Staten er blevet ham tildel.«

Jerichaus her omtalte Kunstværker bleve saaledes fordelte: Kristiansborgs Skulptursamling fik 1) Herkules og Hebe, 2) Adam og Eva efter Syndefaldet, 3) Alma Goethes Monument, 4) De badende Piger, 5) En liggende Hund og 6) Den triumferende

Amor. Museet i Aarhus fik 1) Slavinden, 2) Troens Engel og 3) Den opstandne Kristus. Museet i Aalborg: 1) Panterjægeren, 2) Fredens Engel og 3) Flora. Det var tillige Jerichaus Ønske, at de Ting, som Staten endydermere maatte ønske at erhverve sig efter hans Død, skulde overlades den uden særligt Hensyn til, om Betalingen derfor blev den størst mulige. Rigsdagen bevilgede en Sum i dette Øjemed, og der indkøbtes De badende Piger i Marmor, som før sagt, Døden og Opstandelsen (Gipsmodellen), Adam og Eva før Syndefaldet (Gips), Drengen med Hunden (Gipsmodellen), Basrelieffet En Hyrdescene (Marmor), En Bronzeged og Tegningerne Adam og Eva med Kain og Abel og Hektor og Ajax's Tvekamp, de to sidste til Kobberstiksamlingen. —

Den Lyst til at være Maler, som karakteriserede Jerichaus Ungdom, blev egentlig aldrig ganske kuet. I den Periode, da hans Evne som Billedhugger brød sejerrig igjennem, tog han dog ofte Penselen i Haand og kunde ikke komme bort fra den Tanke, at han egentlig var bestemt til Malerkunsten. Der findes endnu et italiensk Kvindehoved af ham fra denne Tid i Rom: et Brystbillede i naturlig Størrelse, der mærkelig nok minder noget om Marstrand, og Bottomley ejer et meget smukt Æselhoved af ham. Et fint gennemført Kvindehoved, som Bottomley havde anlagt, men Jerichau malede færdigt, blev i sin Tid solgt i Kiel, men har ikke senere været til at opsørge. — I mange Aar hvilede nu Malerkunsten, men i Begyndelsen af Halvfjerdserne, da Jerichau led under Trykket af ikke at faa Bestillinger paa Billedhuggerarbejder, tog han sin Tilflugt til Dyrmaleriet og gjorde store Billeder, mest med Faar, alle udmærkede i Tegningen, men svage i Farven. Han satte Kraft ind paa dette Arbejde, og det fyldte ham saa meget, at man kunde mærke, det var Alvor, hvilket ogsaa vil kunne ses af følgende Ytringer af hans Kone i et Brev fra Rom d. 4de Dec. 1876: »Nu

vil jeg sige Dig Noget angaaende Din Malen, at der er en Münchener-Mester, hvis Manér er saa mærkelig ejendommelig og nobel i Tegning og Modellering, saa farveløs, men tillige saa gennemført og yndig i Formen og Udtrykket — han hedder Marx — at jeg kun véd En, som kunde gjøre noget Lignende og løse det paa lignende Maade, og det er Dig. . . . Skikkelser, som denne Mesters, fulde af Skjønhed og Ejendommelighed, vil Du kunne udføre, og disse ville være Dig værdige. Kan jeg faa fat paa nogle Fotografier af hans Arbejder, saa sender jeg Dig dem. Marx skal være en alvorlig, fra den hele Verden tilbagetrukket Mand, og hans Billeder vejes op med Guld, skjønt de ere det stik Modsatte af vor frivole Kunstretning . . . Jeg tror, det kunde blive en virkelig ny Kunstæra for Dig. Husk paa, at jeg mener dette, jeg siger det for fuldt Alvor.« I et andet Brev vil hun, at han som Dyr-maler skal konkurrere med Rosa-Bonheur. Det Hele blev dog ikke til stort Andet end Forhaabninger.

Før jeg afslutter Omtalen af Jerichau som Kunstner, maa jeg sige et Par Ord om ham som Lærer først paa Akademiet, dernæst i sit Atelier. Det er en bekjendt Sag, at denne Gjærning ikke laa for ham og at han ofte forsømt den. Hans Virksomhed som Lærer paa Akademiets Skoler indskrænkede sig til, at han engang imellem gik rundt paa disse, pegede paa Elevens Tegning og saå paa Modellen, gjorde nogle Streger og noget genert sagde et Par temmelig uhorlige Ord. I saa Henseende mindede han noget om sin egen Lærer Freund, om hvem der siges: »Han rettede aldrig paa anden Maade end ved korte Bemærkninger som: »Mere Bevægelse! Mere Kraft!« o. s. v., eller ved enkelte markerede Streger, der paa den mest energiske Maade viste Eleven Vejen. En anden Maade, hvorpaa han meddelte sin Undervisning var ved selv at tage fat og modellere efter Modellen.«¹⁾ — En af Jerichaus Sam-

¹⁾ Se Victor Freund: H. E. F. Friends Levned, S. 308.

tidige hos Freund siger, at denne egentlig slet ikke underviste sine Elever, han sagde blot: »Klem dygtig paa!«, og saa maatte Vedkommende selv gjøre Alt; han mente, som før sagt, at saaledes udviklede Elevens Kunstnerindividualitet sig selvstændigst og ejendommeligst. Nu er det ofte Læren, der maa gjøre det Meste.

Iblandt Akademiets Medlemmer var der ofte Tale om, at Jerichau forsømte denne Del af sin Virksomhed, og et halvt Aarstid før hans Død gik der det ikke ugrundede Rygte, at man vilde skubbe ham ud. Dette ærgrede højlig alle Dem, der kjendte hans store Kunstværd og mente, hans blotte Navn var en Pryd for Akademiet. I det her i Bogen tidligere meddelte Brev til Frøken Pretzmann fra den 20de Maj 1844 har Jerichau udtalt, at de Gamle bør vige for de Unge, og da han selv blev gammel, svigtede han ikke i denne Opfattelse. Kort før sin Død mødte han en af sine Kunstfæller og spurgte ham da: »Hvor gammel er Du nu?« »Ja, jeg er halvfjerds«, lød Svaret. »Og jeg nærmer mig dem«, fortsatte Jerichau, »saa vi skulde begge To skydes; en Kunstner bør ikke have Lov til at leve saa længe.« Han fandt det altsaa naturligt, at man vilde have ham bort fra Akademiet, og udtalte, det vilde være ganske rigtigt, om det skete, men maaské endnu rigtigere, om han selv trak sig tilbage; »thi« — sagde han — »i Virkeligheden gjør jeg ikke Akademiet nogen Nytte, og for mig selv vilde det være det Bedste; saa kunde jeg for bestandig trække mig ud paa Landet og være fri for alt Vrøvlet.« Imellem hans Papirer finder jeg følgende Optegnelse af ham: »Der gives visselig bedre Skolemestre, end jeg er, og jeg antager ogsaa, at jeg blev valgt til Professor, fordi jeg var en anset Billedhugger og ikke som en prøvet Lærer.« Endvidere fandtes der efter ham Udkastet til et Brev:

Til Kultusministeriet!

Da de sidste Aar have bragt mig Sorg, som har svækket mine Nerver og min Arbejdskraft, og der forestaar en

Omvæltning i vore Kunstforhold, og da jeg, skjønt jeg sympatiserer med Meget deri, nærer Frygt for Fremtiden, føler jeg, at jeg mangler Kraft til at deltage i de urolige Kampe, som Fremtiden vil aabne i vor lille Kunstverden.

Det er ogsaa et Spørgsmaal, hvor vidt jeg egentlig er kaldet til at være Lærer; i alt Fald i den fremrykkede Alder og med det svækkede Helbred, jeg har, tror jeg, det er min Pligt at trække mig tilbage, saafremt dette maatte forundes mig af det høje Ministerium og mine ærede Kollegaer.

Jeg har haft den Lykke, at enkelte Ting i min Kunstnervirksomhed have vundet Paaskjønnelse af min Samtid, og jeg maa af Hjertet være taknemmelig for de Goder, der ere blevne mig til Del; men det vilde være sørgeligt, om jeg skulde overleve mig selv og staa i Vejen for yngre og mere kaldede Kræfter.

Det er derfor, at jeg gjør dette forberedende Skridt, som jeg haaber, at det høje Ministerium og det ærede Akademi gunstigst vil vide at fuldføre.

Med Tillid ærbødigst

J. A. Jerichau.

Hans Venner, som ikke kunde gaa ind paa, at en højt hædret og betydningsfuld Kunstner skulde skydes tilside, fordi han ikke længer var i sin fulde Kraft, foranstaltede en stor Udstilling af hans Kunstværker i hans Atelierer, og denne vakte en saa enstemmig og overordentlig Beundring, at Sagen ved Akademiet døde hen. Enhver Uheldet maa jo vistnok ogsaa indrømme, at selv om hans Lærergjerning ikke havde stor direkte Virkning, saa var det dog af væsentlig Betydning i Lærernes Kreds at have en Notabilitet som Jerichau, i hvem alle Unge ærede en sand Kunstner af første Rang, hvis Gjerning i Akademiet jo ingenlunde var indskrænket til den blot undervisende.

Hvad nu endelig angaar Jerichaus Virksomhed som Lærer i sit Atelier for de Unge, følger det af hans tidligere

anførte Ytringer om Atelier-Undervisning, at han ikke yndede denne eller følte sig kaldet til den. Han havde ofte hos sig Elever, der gjorde det Grove ved hans Arbejder, men det tør vist siges, at ingen af disse har mærket stærk personlig Paavirkning af ham, derimod naturligvis megen indirekte gennem hans Kunstnerindividualitet. Han hjalp gjerne de Unge, lod dem bo i sit Hus og søgte at gavne dem, hvor han kunde. Det Vidnesbyrd, han stadig giver dem i sine Værker, vil forhaabentlig være til Gavn for den danske Skulpturs Udvikling, og med Hensyn til sin ringe Betydning som Lærer kunde han til Syvende og sidst trøste sig ved Schillers Ord:

Im Fleisz kann Dich die Biene meistern,
in der Geschicklichkeit ein Wurm dein Lehrer sein,
dein Wissen theilest Du mit vorgezognen Geistern,
— die Kunst, o Mensch, hast Du allein.

IV.

Jeg gaar over til at forsøge en Skildring af Jerichaus private Liv. Som det vil erindres, havde han og hans Hustru efter hans Tilbagekomst fra Rom taget Bolig paa Østerbro lige for Søen i et Sidehus ud til Classens Have. Fru Jerichau havde under sit første Ophold i Kjøbenhavn beboet en daarlig Lejlighed i en Slags Fattigkaserne i Prinsensgade paa Christianshavn (nu Nr. 34, 1ste Sal), hvor hendes Svigerinde førte Hus for hende. Her døde den lille Caroline, men her fødtes ogsaa den ældste Søn Thorald den 1ste Novbr. 1848. — I Boligen paa Østerbro besøgte Jerichaus Moder de Unge og blev af dem Begge behandlet med den største Kjærlighed og Opmærksomhed; men

hun var ikke fuldt ud glad over Opholdet hos dem — Huset var hende for uroligt og uordentligt ¹⁾).

Fra Østerbro flyttede Jerichaus til Kvistlejigheden i »Materialgaarden« ved Frederiksholms Kanal, derfra til N. W. Gades tidligere Lejlighed i Bredgade i Baghuset, det første Sted forbi Schimmelmanss Palæ (nu Højesteretsadvokat Liebes Gaard), derfra igjen tilbage til »Materialgaarden«, hvor de fik baade Stue- og Kvist-Etagen paa højre Side af Porten, medens Bissen boede tilvenstre. Paa dette Sted var det, Jerichau længe havde haft sit Atelier, og nu slog hele Familien sig fast her i mange Aar, indtil Jerichau i 1868 fik Fribolig paa Charlottenborg og kort derpaa i den Billedhuggerbolig, Akademiet havde ladet opføre for Bissen ud til Heibergsgade, men som denne Kunstner ikke kom til at benytte, da Døden bortkaldte ham.

Hvilke bekendte Folk fra Indlandet eller Besøgende fra Udlandet have ikke været Gjæster i det jerichauske Hjem! Boligen ved Frederiksholms Kanal i den langstrakte, lave Stueetage med Kvist over var sikkert den mest karakteristiske. Her var der mange, store, noget lavloftede Værelser, navnlig en meget stor Dagligstue; her var hyggeligt, rigelig møbleret og overflødig smykket med Kunstværker, baade Beboernes egne og Andres; thi de erhvervede sig gjerne gode Arbejder af deres Standsfæller. Foran Huset var der Udsigt til Kanalen med Skibe i, og bagved laa der en lille Have, som kun bestod af faa Bede, en hundredaarig Vinstok og et eneste stort Ahorntræ. I Gaarden og Haven var der fuldt op af Høns og Duer, en stor Hund var Familiens Yndling, og Katte var der Nok af. Ateliererne stode i direkte Forbindelse med Beboelseslejigheden, og i disse fandt man Side om Side Husfruen malende og Husherren modellerende.

¹⁾ Fru Jerichau malede dengang et udmærket Portræt i Brystbillede af Svigermoderen. Det ejes nu af Jerichaus Søster Caroline.

Her opvoxede lidt efter lidt en stor Børneflokk: Thorald er allerede nævnt; han blev opkaldt efter Læssøe. D. 22de Jan. 1850 fødtes Marie, den 17de Avgust 1851 Harald, der opkaldtes efter Conradsen, d. 10de Nov. 1853 Caroline, i 1855 Karen, der døde som ganske Lille, d. 27de Marts 1856 Louise, den 24de Juli 1859 Sophie, og d. 29de Apr. 1861 Holger.

Disse Børn vare Forældrenes store Lykke. De træde ofte frem i Moderens Billeder, ikke sjældent i Faderens Kunstfrembringelser. »Kattepigens«, »Den lille Pige med den døde Fugl« og utallige Tegninger ere Vidnesbyrd derom. De levede inderst i hans Tanke og Følelse; hans Breve her bag i Bogen bevise det ofte. Han gav sig meget af med sine Børn og legede med dem, som om han var deres Jævnaldrende. Han snakkede det mærkværdigste Sprog til dem, gav dem blandt Andet Navnene Hajaski Ruski, Dotte Rotte, Misse Kisse og Titte Tjatte, han laa og rodede med dem paa Gulvet, red med dem over Skuldrene og holdt dem i stiv Arm ud i Luften. Han kunde sætte dem strængt irette og give dem Bank; men han kunde i næste Øjeblik more sig kostelig over, naar de viste, »hvorledes Fa'er var, naar han var vred«, og lignede Fremstillingen, kunde han blive ganske begejstret og udtale, at Barnet røbede en udmærket Opfattelse, der vidnede om Skuespillertalent. Med Blikket henvendt paa sine Børn udtaler Jerichau imod Slutningen af sit Liv: »Det var jo Skik at sige: »Han er urimelig og haard«, uagtet min Hovedfejl var, »at jeg var for god og eftergivende.« — Den 8de Jan. 1855 skriver Thorald Læssøe: »Adolf har stadig stor Glæde af at se paa Børnene ved Tanken om, at naar han ældes, da staa de i deres fulde, friske Kraft, og han vil da se sig selv forynget i dem, og mange af hans Planer, som Omstændighederne ikke have tilladt ham at udføre, vil han ved dem se fuldendte«. Da Tiden saa kom, at han blev ældre, laa deres Fremtid ham inderlig paa Hjærtet. Han siger: »Det er en væsentlig Aarsag til mit daarlige Humør

og til, at jeg er menneskesky«; han kalder sig da selv »en gammel Fader, paa hvem Solen sjældent skinner«. Sine Opdragelsesprincipper udtaler han i de Ord, at det at vugge Ungdommen i Illusioner er ham foragteligt; i Opdragelsen vil han fremfor Alt Sandhed, Nøjsomhed og Jævnhed. Han skriver: »Det er mit Haab og min inderligste Bøn til Gud, at han vil lede mine Børns Veje og velsigne deres Liv.« Han vil saa gjerne, at »de skulle være besindige og frygte Gud«. —

Et engelsk Ordsprog siger, at man skal have været syv Aar i et Hus, inden man har Ret til at røre ved Arnens Ild. Jeg tror ikke, det tager fejl; thi Hvem tør staa op og dømme Ægtefolk imellem? Ordene i den engelske Vidneed sige: »Tal Sandhed, hele Sandheden, og intet Andet end Sandhed.« Og saaledes lyder Formaningen ganske vist ogsaa til Den, der skriver Historie. Men undertiden bliver det næsten umuligt at finde Sandhedens Kjernepunkt. Og idet jeg skal omtale det jerichauske Ægteskab, saaledes som det udviklede sig i Aarenes Løb, staar jeg overfor en Sag, hvis Sandhed kun tildels kjendes af To, som nu ere borte, og egentlig slet ikke af Andre. Jeg vil derfor gaa let hen over det.

Det var to vidt forskellige Naturer, som her skulde forenes. Den ene plukkede Livets Blomster, hvor de vare at faa, den anden stødte sig paa dets Stene, selv om de ikke vilde støde ham. Han var en decideret Patricier »med en suveræn Foragt for alt Paataget, al Pral og for *profanum vulgus*«¹⁾; hun havde i god Forstand ikke Lidet af en Plebejer i sig. Hun var livsglad, kraftig, fuld af Evne til Handling, altid i den mest flersidige Virksomhed, hun indlod sig med de Fleste, var kritikløs, rig paa kombinerede Planer, dragen af alle Livets Ytringer og Bevægelser, en Slags Zigeunerske i Kunstens Rige. Han var tung i Sindet, greb aldrig ind i Begivenhederne, var inde-

¹⁾ Viggo Læssøes Ord om ham.

sluttet i den Kreds, han havde valgt sig, mistroisk overfor den store Verden, hadende de Omveje, der gjerne maa befærdes, hvis man absolut vil naa et Maal, en Eneboer midt i den larmende Stad, altid følende Livets og sin egen Naturs Skyggesider, overfor hvilke han reflekterende standsede, medens hun ikke havde Begreb om Hvad sygelig Selvreflexion vilde sige. Hun vilde først og fremmest være til Nytte og Velsignelse i Verden; han fandt næsten, at den ikke var noget Saadant værd. Han satte overordentlig Pris paa et stille, regelmæssigt Familieliv med Orden og Properhed, med faa, men ægte Venner, med jævne, ensartede Forhold. Et saadant kunde hendes Natur og Hverv umulig berede ham, og dette Savn følte han meget stærkt. Han foilangte først og fremmest Ro, og den fandt han aldrig i Samlivet med hende. Han taler i et Brev til hende om hendes spændende, trættende urolige Væsen, der ikke er velgjørende for Nogen, som er syg eller blot svagelig, og andensteds siger han: »Et hyggeligt Hjem eller en gavnlig Indflydelse paa et sygt Sind, det kan Du ikke berede . . . Lad Gud og Andre raade, hvor Dine Kræfter ere ringe, og lad mig gaa min skjæve Gang, der maaské dog kan lede til et og andet Godt«. Men paa den anden Side indrømmer han saa ganske sin Skrøbelighed; han kalder sig »Din svage og ufuldkomne, men altid med god Vilje kjærlige Mand«. Han siger: »Jeg vil bestræbe mig for at blive bedre og for at gjøre Dig lykkeligere«, »vær sikker paa, at jeg tænker paa Dig og vil stræbe at leve i Din Aand og vinde Din Kjærlighed«. Hans Resultat er, at han »har været en daarlig Ægtemand, og at hun aldrig burde have været Husmoder«. I Slutningen af sit Liv skriver hun til ham: »Sand Ulykke, Anstrængelse uden Lige og Opofrelse i alle Retninger ere blevne min Del i Livet . . . O, Adolf, Du har stedse i Din selviske Kortsynethed traadt Roserne, der voxede for Din Fod, i Støvet og derved følt kun Tornenes Stik. Jeg derimod har med kraftig Haand grebet Nælden; den brændte ofte

— thi den voxede mig over Hovedet — men jeg har gaaet Skærsilden igjennem og ser nu Vejen aaben for mig og Mine«. I Modsætning hertil kalder han sig selv fremsynet og siger, at hans mørke Forudsigelser altid ere indtrufne, og de lyse Udsigter og de hule Fraser, som Andre have opstillet, ere altid bortdunstede.

Hans Kjærlighed og Hengivenhed stod under hendes, og han tog ikke altid Hensyn til sine Nærmestes aandige Krav. I Modsætning til ham stræbte hun med utrolig Opofrelse og Aktivitet for ham og Børnene. Hun holdt Huset oppe og fortjente store Summer til dets Bestaaen. I Ny og Næ gav Salget af et Kunstværk ogsaa ham en betydelig Sum ihænde, hans Gage som Professor og hans Ærespenge indbragte heller ikke Lidet aarlig og havde kunnet vedligeholde et tarveligt, stille Hjem, men ingenlunde det, Fru Jerichau skabte og selv tjente saa Meget til. Hun ønskede sine Børn kostbart opdragne i Udlandet og tog selv den største Del af Byrden herved. Han siger saa, det er hans Lykke at høre Godt fra dem, da de ere hans Glæde og Haab. »Med oprigtig Hengivenhed og Kjærlighed« skriver han til hende: »Gud være med Dig og give Dig Kraft til Dit Arbejde til Held for dem«. Han kalder hende sin »kjære, af Gud velsignede Hustru«, anerkjender hendes mange, fortræffelige Egenskaber og beundrer hendes Utrættelighed, »der snart vil slide hende op«, og han ønsker altid, at »Gud vil styrke hende og hendes Børn lønne hende, som hun visselig fortjener det af dem«.

Hun afværgede fra ham Hvad hun kunde. Den 1ste Marts 1874 skriver hun til ham: »Jeg har fulgt det samme System, som har ledet mig, saa længe vi have levet sammen, at jeg ikke har meddelt Dig Det, som maatte forurolige eller smerte Dig, og som dog ikke var til at forandre, forinden et heldigt Resultat havde taget Brodden af de sørgelige Erfaringer«. — Men Skyggesiden af denne hendes kjærlige Fremgangsmaade var da, at han, naar han erfarede, at der havde været Noget skjult for ham, let blev

mistroisk og misforstod Tendensen. — Han kjendte i Forholdet til hende »de aandelige Anfægtelser«. Disse ytrede sig ogsaa med Hensyn til Børnene, som vare fødte ud af dette Ægteskab; han siger: »Det er i det Hele taget usundt at have to saa stærkt anlagte og saa haardt prøvede Kunstnere til Forældre. Det har altid været min Mening, at det er et Misgreb, at saadanne aandige Elementer gifte sig«. — Den Slags Udtalelser smertede hende dybt, da hun saa inderlig gjerne vilde gjøre ham lykkelig og hendes usigelig varme Hjærte saa ivrig stræbte derefter. Det var hendes dybeste Trang at elske ham med den mest ubetingede Kjærlighed og Beundring. I Spøg sagde han engang: »Det er mærkværdigt, saa min Kone forstaar at udlægge Alting til min Fordel. Jeg er vis paa, at om jeg var det mest pukkelryggede Menneske, der var til, saa vilde hun sige: »Det er dog nogle mærkværdig udviklede Rygmuskler, min Adolf har.« — Hun fortalte selv, at naar man i Udlandet spurgte hende, Hvem hendes Mand var, svarede hun: »Aa, min Gud, han er en af Danmarks største Kunstnere, hvis Skorem jeg ikke er værdig at løse«. Men beundrede hun hans Kunst, saa gjorde han Gjengjæld. Han kunde være ligefrem begejstret over hendes flersidige Kunstnerevner. Jeg har ofte hørt ham udtale sig i de højeste Udtryk om mange af hendes Arbejder i Malerkunsten; i et Brev til hende siger han, at »det gjælder om Alt, hvad Kunsten angaar, dér har hun den rigtige Opfattelse«. Paa dette Punkt mødtes de ofte i den fuldeste Sympati og Glæde ved hinanden.¹⁾

Jerichau skulde aabenbart have været gift med en decideret kvindelig og huslig Pige; hun behøvede slet ikke at have været meget begavet, men kjøn maatte hun have været, og navnlig maatte hun have haft smukke Hænder og

---

¹⁾ Det er saaledes betegnende, at da Udstillingskomiteen vilde have hans Portræt malet af en anden Kunstner, svarede han Nej, han vilde kun lade sig male af sin Hustru, hvilket ogsaa skete.

Fødder; thi han sagde selv, at om han end var nok saa rasende forelsket i en Pige, vilde det strax gaa over, naar han opdagede, at hun ikke var i Besiddelse af disse Egen-skaber. Saa maatte hun have været anlagt for et stille Liv uden Selskaber, kun med en lille, trofast Kreds. Han arbejdede altid for at blive fri for »Verden«, der for ham betød »Synd«, og navnlig for »den smaalige kjøbenhavnske, pæne Verden, de dannede Grødhoveder med al deres Indbildskhed og Bornernesset«. Han vilde ud af »Livspølen, gjennem hvilken Vejen gaar tungt, og hvor Snavset næsten er ufremkommeligt, saa det er umuligt ikke at blive — beskidt«. Selskaber for Kreti og Pleti hadede han og kunde ligefrem blive opbragt, naar hans Kone vilde afholde dem. At der i denne hans Følelse ogsaa gjorde sig det Hensyn gjældende, at de ikke havde Raad til Sligt, at Fattige bedre kunde bruge de Penge, som dertil behøvedes, o. s. v., har jeg flere Gange erfaret. Jeg har selv oplevet, at han i sit eget Hus, hvor en Kreds havde samlet sig for at skulle spise til Middag, kom ind i meget dagligdags Dragt og protesterede mod Selskabet, og det var kun ved Hjælp af Gemytlighed, man med Nød og næppe fik ham til at deltage i det. Han kunde godt gaa i Seng, inden et saadant Selskab var afsluttet, og gik hans Kone ud for at byde Fremmede, kunde han følge efter for at sige, at han ikke vilde vide Noget af det. Heller ikke vilde nogen Gjæst, der ikke vidste Besked med Forholdene — og Saadanne fandtes ikke sjældent dér i Huset — kunne ane, at han var Vært; han holdt sig i den fjærmeste Baggrund og var tavs og forlegen. En Fader var engang Gjæst dér med sin unge Datter, og efter Bordet kom hun hen og spurgte ham, hvem den af Ydre saa interessante Mand, der havde siddet saa stille under Maaltidet, var. Hun blev meget forbavset, da hun fik det Svar: »Men det er jo Jerichau, vor Vært!« Han kunde glæde sig, naar Selskaberne ikke gik godt; »saa kommer de Folk ikke igjen«, ræsonnerede han. Men han kunde paa den anden Side ogsaa være oplivet,

naar et Selskab havde været særdeles vellykket. I sine senere Aar gik han dog bort, naar der var Mange samlet i hans Hus; thi han sagde, han var ikke Vært, og Gjæst vilde han paa den anden Side ikke være i sit eget Hjem. — Jeg tør maaské fortælle Hvad jeg selv har oplevet med ham i dette Kapitel. Det var kort efter Ægteparrets Sølvbryllup, at hans Kone samlede en overordentlig stor Vennekreds til et Aftenselskab, der indlededes med Tableauer, som fremstillede tolv Scener, knyttede til Sølvbrudeparrets Liv. Hertil havde jeg paa Fru Jerichaus Anmodning skrevet en versificeret Text, som blev fremsagt. Jerichau havde hele Dagen været paa Landet og kom først ind lige til Festens Begyndelse. Langt ud paa Aftenen, da Tableauerne næsten vare forbi, kom jeg i Selskabet og traf ham da oppe paa Trappegangen. Jeg gik hen for at sige ham Godaften, men fik saa det Svar: »Jeg ønsker ikke at fortsætte Bekjendtskabet med Dem.« »Hvordan mener De?« spurgte jeg, da jeg ikke anede Grunden. »Jeg har hele Dagen været ude paa Landet og gaaet og gravet«, svarede han, »og jeg havde glædet mig til at overvære disse Tableauer; for min Kone kan jo gjøre saadant Noget kunstnerisk. Og saa kommer jeg ind og vil sætte mig og se paa det. Saa opdager jeg, at det Altsammen er Scener af vores eget Liv, som bliver stillet offentlig frem i vores eget Hus. Det er en Taktløshed, som er utrolig. Jeg bliver jo saa ulykkelig, at jeg skynder mig bort fra det Hele og ser bare at faa nogen Champagne, for om jeg kan glemme det og maaské dog blive nogenlunde i Humør i Selskabet. Og alt Det har De været med at arrangere! Og saa agerer De Ven her, og gaar og gjør os Allesammen latterlige — det er et nydeligt Venskab! Naturligvis snakker hele Kjøbenhavn om det imorgen, og saa gjøres der Grin med det Hele — det véd De lige saa godt som jeg. Det skal nu være saa aandrigt; men De kan tro, saadant et Bekjendtskab vil jeg ikke fortsætte«. — I nogen Tid derefter var han virkelig vred paa mig. Da Selskabet kom op til

Aftensmaaltidet, havde han faaet sig det arrangeret med et Par Venner inde i sit Soveværelse, og det hjalp ikke, at jeg gik ind og sagde ham, at alle Folk spurgte efter ham, han svarede blot: »Lad dem spørge, jeg har ikke bedt Nogen af dem, og jeg har det godt, hvor jeg er.« — Snart spillede Musikken op til Bal, og det kunde han ikke modstaa; da viste han sig og kastede sig ind i Dansen, og det endte med, at han og hans Kone under almindelig Jubel opførte en ægte Saltarello midt paa Gulvet, hvor al anden Dans standsede, medens Alle jublende dannede Kreds om Sølvbrudeparret. — Men da saa Selskabet afsluttedes, var det lige galt igjen. Naar Gjæsterne kom og sagde ham Godnat og forsikrede, at de havde moret sig saa dejlig, svarede han: »De skulde ikke sige saadant Noget, for det mener De ikke, og imorgen gaar De Allesammen og gjør Nar ad os ude i Byen.«

Lige saa inderlig som Jerichau foragtede Selskabslivet, kastede han Vrag paa dettes Emblemer: Ordener og Spidskjoler. Han sagde engang: »Der er tre Ting, som regere Verden: Tobak, Spidskjoler og Ordener. Deres Magt er meget mere gjennemgribende end Kristendommens. Siger jeg, at jeg ikke er en Kristen, saa er der Ingen, der gjør mig Noget for det; men siger jeg, at jeg ikke ryger Tobak, saa vil de Alle have mig til det, fordi det er saa godt for Fordøjelsen. De tyrannisere mig allevegne med deres Tobak, de driver mig ud af Stuerne, saa jeg ikke kan være der. — Har jeg ikke Spidskjole og Ordener paa, saa er jeg det mest udannede Menneske paa Jorden. Men nu haaber jeg aldrig mer, jeg skal være nødt til at indlade mig paa saadant noget Stads, for jeg kommer ikke mere i de Kredse, hvor de majer sig ud med saadant Noget. Det, de pynter Officererne med, de sletteste Officerer, Pjalte i Krig, det skal ogsaa Digtere og Kunstnere 'stadses op med — nej Tak!« — En anden Gang sagde han: »Jeg har ikke mange Dyder; men én har jeg: jeg ryger ikke Tobak;

og det siger saa Alle er en Last. Men mine rigtige Fejl — dem siger de Ingenting om, og dem har jeg Nok af.«

Sine Ordener lod Jerichau Børnene lege med, og jeg husker i alt Fald tydelig Harald, dekoreret med den allesammen, agere »stor Mand« til Faderens udelte Morskab. Det var næsten ikke muligt at faa ham selv til at tage dem paa. Den høje sorte Silkehat kunde heller Ingen faa ham til at bære. Da han skulde være tilstede ved Afsløringen af H. C. Ørsteds Monument og Hoffet ved denne Lejlighed gav Møde, sendte han Bud til Kabinetssekretariatet, om han ikke kunde lade være at komme med høj Hat, da det var et latterligt Klædningsstykke. Han maatte imidlertid bære den, og skjønt han ligefrem var syg og meget angreben ved den Tanke, at han som Monumentets Skaber vilde gjøre en vis Opsigt, og skjønt han i sit Inderste krympede sig ved at komme i Berøring med den store Offentlighed, fik man ham dog til at give Møde, og det tilmed smykket med alle Selskabsemblemerne. Ja, han drev det endog til at være Æresgjæst ved en Fest, som Studenterforeningen afholdt i Anledning af Monumentets Afsløring; men det kostede vidtløftige Overtalelser.

Der falder mig her en Historie ind, som endydermere vil kunne vise Jerichau i Karambolage med de selskabelige Former. Han var Bryllupsgjæst i Frederiksberg Kirke og kørte derud ovenpaa en Sporvogn. Da Højtideligheden var forbi, og man skulde følges bort Par om Par, bød han Armen til Fru Julie Sødring, hvem han altid ivrig havde beundret paa Scenen. Han havde, som sagt, ikke selv Vogn, hvorfor de kom ind i en, der tilhørte Andre. Det var en varm Sommerdag, og Solen brændte hende fra Siden, hvorfor hun trak sig tilbage fra Vinduet. Han opfattede det, som om det trak ind paa hende, hvorfor han slog Ruden op og tog fra Sædet lige for et Skindstykke, som han hyllede om hende. »Det er slet ikke mit«, sagde hun, og nu oplystes det, at de kørte i Andres Vogn. »Jamen, saa kommer de jo ikke med«, udbrød han og lod

sig slet ikke stille tilfreds ved hendes Forsikring, at Vedkommende nok fik en anden Vogn. Skjønt han og Fru Sødring vare komne langt paa Vej fra Kirken, rækkede han sig ud af Vognen og raabte til Kusken, han skulde kjøre tilbage. Fru Sødrings Forestillinger hjalp ikke, hans redelige Sjæl kunde ikke finde Ro, og endelig holdt de atter udenfor Frederiksberg Kirke, hvor imidlertid et andet Brudefølge havde begyndt at samle sig. Han bad Kirkebuddet spørge, om Ingen vilde med i denne Vogn, og Forvirringen og Sammenblandingen af de to Brudefølger vilde være bleven uberegnelig, hvis ikke Fru Sødring havde skaffet Klarhed i Sagerne, og nu — rigtignok noget sent — bragte hun ham til det Brudehus, hvor han var Gjæst, og hvor hans Samvittighed snart fik Fred, da han erfarede, at de virkelige Alle vare blevne rigtig befordrede dertil.

Det var en stor Velvilje, Jerichau viste sine Venner, naar han kom til dem sammen med Andre; men var der Nogen af disse, han ikke kjendte, blev han indesluttet og ærgerlig, gik omkring som en Menneskefjende og bebrejdede Vært og Værtinde deres Utroskab. Jeg husker, at jeg engang indbød ham, og han sagde da: »Kommer der Nogen?« »Der kommer kun et Par Stykker«. »Vel ikke de Aandrige? Jeg kan ikke ... saadan ... taale det, jeg har faaet saa Meget ... af dette ... Aandrige. Jeg vil helst sammen med de ... rigtige Spidsborgere ... dér har man det bedst.« Han var aabenbart enig med Octave Feuillet, som i en af sine sidste Bøger siger, at Aandrigbed fordærver Hjærterne, eller han sagde: »Heller leve med de Dumme end dø med de Kloge«, eller med Paulus: »Tragter ikke efter høje Ting, men holder Eder til de lave; mener Eder selv ikke kloge!« — Om en Person, han holdt meget af, sagde han engang: »Han passer saadan ... til mig. Han taler aldrig om Kunst, og ... naar man stiller ham foran et anerkjendt Kunstværk og siger: »Kan Du ikke se, det er ... dejligt?«, svarer han: »Nej,

... jeg kan ikke se det.« Det er akkurat ligesom med mig! Men alle de Andre, de skal strax lade ... som om de var saa ... begejstrede. Han interesserer sig for Landvæsen og Sejlads, og det kan vi tale om. Jeg er saa kjed af alle ... disse Andre; altid, naar de taler til mig, saa ... saa skal det være om Kunst, og saa ... forstaar de sig ikke det Mindste paa det, og jeg ... kan aldrig tale om Kunst. Det er derfor, jeg befinder mig saa udmærket i Faaborg og Assens, for dér er der aldrig ... Nogen, som taler om Kunst«.

Kom Jerichau alene, helst af sig selv, til sine Venner, paa hvilke han stolede, og hos hvilke han følte sig hjemme, kunde han være bedaarende elskværdig. Han holdt ikke af, at der taltes højt eller meget, men han hørte gjærne morsomme Historier og opfattede dem med stor komisk Sans, ja, han lo tit saa stærkt, at han tørrede Taaernerne af sine Øjne; men det var nervøst. Han kunde blive saa kaad og overgiven, som melankolske Folk ofte ere det, naar det Livlige, der længe har været holdt tilbage i deres Natur, endelig bryder igjennem og faar Overhaand. Han kunde da spille Komedie og give komiske Scener, hvor han ofte var en lille skrutrygget Fyr, der talte noget gebrokkent Tysk. Han ménte om sig selv, at han havde et ikke ringe Skuespillertalent, men at Verden aldrig vilde lære det at kjende, »fordi han var saa genert af sig.« Han sagde: »Jeg kan nok en enkelt Gang vise det for mine mest Fortrolige, og saa er de færdige at dø af Latter«. Jeg har ikke sjældent set ham give dramatiske Scener. Engang vare vi sammen ude at besøge Frøken Pretzmann. I hendes Entré klædte han sig paa som en pukkelrygget Dværg, gjorde sig ganske lille og kom saa vraltende ind, for i et pluddervælsk Sprog at bede om Noget. Hun kjendte ham ikke og blev yderlig forskrækket. Det Hele var ægte komisk. — Den næstsidste Fødselsdag, han levede, havde han sin nærmeste Familie hos sig til Middag. Jeg var der ogsaa. Efter Bordet kastede han sin Frakke

og Vest, drapperede sig med et italiensk Skærf om Livet — »for jeg maa ha'e Talje«, sagde han — og saa dansede han overgivent Saltarello som en Yngling, ganske som de danse den dernede i Italien, indtil han tilsidst forpustet og leende smed sig paa en Sofa. Kort efter maatte hans Søn Thorald akkompagnere ham ved Klaveret, og saa stod han ved Siden af som en løjerlig lille skrutrygget En og sang med stærkt fyensk Dialekt en karakteristisk »Skrædder-vise«.

Hvad der, navnlig i tidligere Tid, fængslede Jerichau meget, og som han tit udøvede efter et Middagsmaaltid med Venner, var at prøve Kræfter. Man kunde gjerne sige til ham, at han ikke var en stor Billedhugger, det tog han sig ikke nær; men man krænkede ham dybt, naar man tvivlede om hans legemlige Kræfter. Han var ogsaa umaadelig stærk. Musklerne svulmede i ham, og de vare saa faste, at det ikke var muligt, naar han spændte dem, at faa fat paa Noget af dem med en Knivtang. Han kunde tage en stor, tung Lænestol og løfte den ud i strakt Arm; men han vilde helst i Lag med Mennesker. Ofte brødes han med sin Ungdomsven Nicolaj Blædel, der ogsaa var meget stærk; men Jerichau gik alligevel næsten altid af med Sejren. Den Eneste, jeg véd, han ikke kunne kaste, var Ole Bull; »men det var sjofelt, for det var Bull, der klemte mig, saa Vejret gik fra mig«, sagde han. — Emil Birch skriver: »Under et Besøg paa Als, traf Jerichau sammen med senere afdøde Herredsfoged Hjort fra Løve Herred, der samtidig var i Besøg hos daværende Borgmester Finsen i Sønderborg, og i Samtalens Løb berørte Jerichau sit Yndlingstema »at prøve Kræfter«. Herredsfoged Hjort, der allerede dengang var en ældre, men meget livlig Mand, erklærede, at 'det skulde være ham en Fornøjelse at kaste Jerichau i Gulvet, hvis han vilde prøve at tage Livtag. »Men jeg bruger et Kneb«, sagde Herredsfogeden. Saa vilde Jerichau ikke; men det pinte ham forfærdelig, og i Aar og Dag var det et Spørgsmaal

af yderste Interesse, hvad for et Kneb det dog kunde være, Herredsfoged Hjort vilde have anvendt.«

Jerichaus Styrke svækkedes ikke meget med Aarene, og han vedblev at holde af Kraftprøver. Han sagde: »Folk bliver saa forhavsede, naar de opdager mine Kræfter; de tror, jeg ingen har, fordi jeg sommetider gaar lidt daarlig.¹⁾ De glemmer, at fordi jeg ikke kan gaa godt, kan jeg nok staa godt.« — I et af sine allersidste Leveaar dansede han efter en Middag i Roskilde en Saltarello med Kommandør Wilde og endte med at løfte den store, kraftige Mand højt op i Luften.

Jerichau udholdt ikke at være længe sammen med Mennesker. Naar han var Gjæst, forsvandt han ofte uden at sige Farvel til Nogen, og saa gik han hen, hvor der var ensomt. Han kunde ogsaa fristes af det Farlige i Ensomheden. Engang for en Del Aar siden hed det sig, at der ofte om Aftenen var Overfald paa Farimagsvejen, og han gik saa derud for at banke Kjæltringer eller i alt Fald komme til at opleve noget Æventyrligt; men han var aldrig saa heldig at blive overfalden. — Havde han saa sundet sig i den frie, friske Luft, kunde han komme tilbage til den Kreds, han havde forladt; men det var da ogsaa kun i Haab om at faa sig en Whist med en Toddy til. Lysten til at spille Kaart havde han bevaret fra Barndomsaarene, og han vilde endnu — ligesom Thorvaldsen — helst vinde. Ved Whistbordet var Jerichau meget morsom. Han spillede lavt, men med Lidenskab og dog Barnlighed. Han havde opfundet Noget, der hed »Lurpas«, og sagde han det, var det Mening, at Makkeren, hvis der var mindste Mulighed for det, skulde sige Grandissimo; thi det sagde han ikke selv uden fuldkommen Sikkerhed, og hvis han spillede med en letsindig Makker, gennemgik han Meget. Et tabt Spil var yderst krænkende for Æren. Han var snart overordentlig ærgerlig, snart umaadelig henrykt.

¹⁾ Han led af Gigt i den ene Fod.

Spillet fængslede ham aldeles; han saâ deri en Afspejling af hele Menneskelivet. Det vilde aabenbart have interesse-ret ham at læse Hvad Historikeren og Kammerherren Suhm, der ogsaa var en ivrig Kaartspiller, skriver i sin Afhandling »Om Ægteskab«, at »naar man filosofisk betragter Spillet, saa maa man tilstaa, at det er af stor Nytte for at kjende Mennesker«, og blandt Andet tilføjer, at »Den, som knurrer og klynker over hvert Spil, han taber, om han end nylig har vundet ti efter hinanden, og om der end spilles om Lidet, ja, maaské slet Intet, at Den og i andre Tilfælde er fortrædelig og paastaaende, samt indtagen af sine Meninger.« Naar et Spil begyndte, kunde Jerichau udtale sig saaledes: »Man kan jo aldrig sige Noget, før man har faaet sine Kaart ordnet, og Menneskene, de kan heller aldrig, naar de begynder paa Livet, sige Noget, før de kjender deres Evner og faar Orden i dem; men der er saa Mange, der kommer galt afsted, fordi de ikke følger denne Regel; derfor har man alle disse Grønskollinger, som gaar og spiller Rolle. Nej, først se Kaartene godt igjennem, og saa ikke ville Mere, end de er til, og saa spille godt. Saa gaar det ligesom i Livet, Høg over Høg, bare slaa den Anden ihjel for selv at komme frem, det gjælder blot om at faa saa mange Stik som mulig paa Modstandernes Bekostning.« Havde han saa én Hovedfarve paa Haanden og Ingenting i de andre, kunde han med Indignation sige: »Er det ikke akkurat som i Livet? Det kan ikke nytte, at man sidder med én stor Hovedevne, naar den saa slet ikke bliver spillet; saa faar man ikke et Stik. Men alle De, som har saadan Lidt i hver Farve, men Ingenting rigtig, de spiller Rolle, de regere Verden — vi Andre, vi faar ikke det Mindste at sige, vi kommer aldeles ikke ind.« Saa kunde han henimod Slutningen af et Spil udbryde: »Saadan gaar det! Naar alle de højere Kaart, alle Kongerne og Matadorerne er faldne, saa spiller Toerne og Treerne Rolle og er store paa det,

de kommer til Ære og Værdighed og bliver Stik. De skal bare se, naar de Store er døde og disse Tider ikke er i Stand til at føde nye Storheder, saa skal De bare se, hvordan de Smaa vil kro sig.«

Saaledes kunde han sidde og ræsonnere, medens den dybeste Bekymring eller den lyseste Glæde afspejlede sig i hans Ansigt, alt eftersom han saå Uretfærdigheden eller Retfærdigheden vinde Sejer. —

Hvergang jeg nedskriver en Ytring, Jerichau har brugt, føler jeg, hvor lidet den egentlig er gjengiven. Maaden, hvorpaa han sagde Alting, var saa ejendommelig. Stemmen var fin og lys, Øjnene kunde midt i Talen udtrykke enten det dybeste Tungsind eller det mest poliske Skjelmeri. Latteren var meget smittende, skjønt hverken høj eller hurtig; Talen kunde kun sporadisk bane sig en snæver Vej igjennem den. Han fuldendte næsten aldrig nogen Sætning, talte stammende, fægtende med Haanden og med noget Opponerende, som han ikke kunde faa formet; men barnlig sandt og varmt var det tillige. Kom han i Affekt over Noget, der interesserede ham paa en behagelig Maade, kunde Ordene dog strømme ret frit fra ham. Det Konventionelle, det Skolemæssige, det trivielt Veltalende, var der ikke Spor af i hans Tale; man fik derimod strax Følelsen af det Primitive hos ham. Ofte kom han med en Bemærkning, der i en paafaldende Grad slog Hovedet paa Sømmet; men ganske simpelt og ligefrem var det og saaledes et Foster af en virkelig stor Aand. Hans Ord røbede en fin Iagttagelse, og hans Bemærkninger fremkom ofte i en spøgende, ironiserende Form.

Det vilde være galt at sige, at han tavst lukkede sig inde i sig selv. Naar andre med Jerichau beslægtede Naturer bære deres Modgang hemmelig, maatte han tværtimod strax give Luft for det Hele, og det var mærkeligt, at han ikke derigjennem befriede sig. Han gav efter for enhver Stemning og gav sig stærkt hen i den; derfor kunde han hurtig oplives og bringes fra det Mørke over i det

Lyse, hvilke to Bestanddele i sine stærkeste Modsætninger mærkelig forenedes i ham og bragte ham til selv at sige: »En Blanding af Yngling og Olding har jeg altid været«. Nogen stærk Karakter var han ikke, for saa vidt han som Menneske, ikke som Kunstner, med Lethed lod sig paa-virke i Smaating og lede af sine Omgivelser, og dog vilde han aabenbart helst omgaas bøjelige og føjelige Naturer. Hvad han tænkte, saâ og udøvede i det Væsentlige, var selvstændigt. Han var i allerhøjeste Grad sandhedskjærlig, han kunde ikke lyve. Derfor undskyldte han sig aldrig, benægtede aldrig sine Forseelser, besmykkede aldrig Noget. Han hadede Krogveje. Alt, hvad der ikke var rent i Trækkene, simpelt og redeligt i Indhold og Form, det vilde han ikke have med at gjøre. Det er kun en Spøg, naar jeg siger, at det undrer mig, han i sin Barndom morede sig med at sætte Snirkler og Sving paa sine Bogstaver. Det Overflødige var ham nemlig ikke tiltalende. Ubetinget Retskaffenhed, Samvittighedsfuldhed og Noblesse betegnede ham. Han kunde ikke være gemen, det fandtes ikke i hans Natur. Hvad der var uskjønt gjorde han ikke; han saâ Alt, ogsaa Sandheden, i Skjønhedens Lys, og saaledes elskede han. At hans Liv har ført ham i urene Forhold, kan ikke benægtes og heller ikke, at det har sat Spor i hans Natur; men der var dog altid i ham en Hovedbestanddel af Ædelstenen: man kan kaste den i en Mødding; tager man den op igjen, er den alligevel den rene, luende Ædelsten. Det var hans sande, barnlige Kunstnergeni, der frelste ham.

Hvad der bidrog til at bebyrde Jerichau, var hans dybe Trang til Reflexion. Han følte selv, at den ikke gjorde ham godt, og at Italienerne havde haft Ret, naar de sagde til ham: »*Perché pensate? Ipensieri fan' male.*«¹⁾ Men han kunde ikke lade være, han maatte gruble og granske. Børnene begynde jo med at spørge: »Hvorfor?

¹⁾ »Hvorfor tænker De? Tankerne gjøre ondt.«

Hvorfor?«, og de blive aldrig færdige med deres Hvorfor. Og vi voxe til, og vi blive heller aldrig færdige med vort Hvorfor. Vi kunne leve saa længe det skal være, vi blive ved med dette Hvorfor. Det er Livets store Spørgsmaal til Evighedens Gaade, det er det, der vedbliver at drive Menneskeandten fremad. Og det var grundfæstet i Jerichaus inderste Væsen og stærkt udviklet i ham. Her var han ogsaa Billedhugger i den Forstand, at han gik rundt om enhver Sag og betragtede den fra alle Sider og i alle Situationer. — Men Hvad der saaledes bebyrdede ham som Menneske styrkede ham som Kunstner. Hans Kone siger om ham, at hans logiske Dømmekraft altid var hans Styrke, og da H. V. Bissen saâ hans Adam og Eva før Syndefaldet, sagde han: »Ja, han kan tænke, og han har gode Tanker.« Det præger sig gennem Alt, hvad han har gjort. Naar det derfor ved hans Død i et af vore Ugeblade blev skrevet, at han havde tænkt for lidt og ikke været Psykolog, kunde der ikke let have været sagt noget mere Misvisende. Man talte ikke længe med ham, før man mærkede, hvor indgroet i hans Natur det Reflekterende og det Psykologiske var; han bragte det saa gjerne paa Bane, det var hans Evnes Trang, og jeg véd, at han i en lang Periode af sit Liv jævnlig opsøgte Rasmus Nielsen, naar denne kom fra sine Forelæsninger og gik til sin Bolig paa Østerbro; saa fulgte Jerichau med ham, og i Samtale med denne Filosof, hvem han ofte havde hørt holde Foredrag ved de bekjendte Tirsdagssammenkomster hos Enkedronning Caroline Amalie, opkastede han vanskelige Spørgsmaal, udviklede sine filosofiske Anskuelser og klarede sine logiske Begreber.

Af Jerichaus udprægede Trang til Reflexion, kom hans lige saa fremtrædende Tendens til Opposition, der allerede er berørt under Omtalen af ham som Kunstner. Han sagde for en Del Aar siden: »Alt i mit Liv er jeg bleven af Opposition. Jeg er skabt til at opponere; men jeg opponerer aldrig imod det Gode og det Rette.

Jeg er Venstremand af Opposition. Jeg læste kun disse Højreblade, hvori de rakkede alt Andet ned, og saa maatte jeg blive Venstremand for at forsvare det Forurettede. Kommer Venstre til Magten og rakker Højre ned, saa bliver jeg Højremand. Lige fra jeg var ganske lille, har det ligget i min Natur at forsvare det Forurettede.«

Skjønt Forholdene herhjemme vare Jerichau for smaa, elskede han dog Danmark saa højt, at han ikke vilde være andre Steder. Han skriver til sin Hustru, da hun opholder sig i London, at hun er i den rige By, men han er glad ved at bo i det lille, fattige Land. Han er stolt af Hvad det har frembragt og søger ingen Styrke for det udefra. Han skriver: »Naar vi opgive vore egne Videnskabsmænd, vore Digttere, vore Musikere og Billedhuggere, Thorvaldsen, Bissen o. s. v., Hvad bliver der saa tilbage, hvorfor Danmark har Krav paa at bestaa overfor vore rovgjerrige Naboer? De krupske Kanoner, som det store Vaterland med Smil og Venlighed overlader os, vil vi næppe finde Frelse ved, selv om den kostbare projekterede Fæstning bliver fuldført.« — Jerichau var absolut dansk i hele sit Anlæg, og dog kom Oppositionslysten ofte frem mod Meget herhjemme. Saa kunde han — som forresten altid — komme med stærke Paradoxer. Han sagde engang: »Den danske Nation bestaar af lutter Mennesker, som lader sig hundse af deres egne Hunde.« En anden Gang: »Hele den danske Nation er delt i to Dele: 1) Molboere, som Ingenting véd, og 2) Molboere, som véd Mere end hele den øvrige Verden. Tager man saa Hvemsomhelst af de Første, selv det værste Bæst af en Møgbonde, har han dog mere sund Menneskeforstand end Nogen af de Sidste, der Alle har læst saa længe, at de er blevne dumme.«

Naar Jerichau benævnedes sig selv Venstremand, maa man lægge Mærke til Motiverne for ham til at være det, og saa kan man slutte sig til Hvad det vilde sige, naar man erindrer, at han var Idealist af første Rang i Skjønhedens og Sandhedens Tjeneste. Som Politiker var han iv-

rig, hvad hans tidligere Breve bevise; i denne Egenskab var han ofte klar og fremsynet, undertiden naiv. I 1848—49 sagde han til Slesvigholstenerne i Rom: »I er jo ærkedumme! Det Hele, I opnaar, er at I gaar lige luket ind i Preussen.« Til en af vore national-liberale Statsmænd sagde han, at det at ville skille Holsten ud fra Danmark, absolut vilde medføre, at vi ogsaa mistede Slesvig. — Som det vil ses ovenfor, troede han det ikke gavnligt at befæste Kjøbenhavn, idet han mente, det vilde medføre, at vi netop bleve erobrede. »Og det er ganske upartisk«, tilføjede han, »for jeg staar mig ved, at det sker. Saa kommer her tyske Tropper og tysk Væsen, og saa kan vores rige Folk ikke udholde at bo i Kjøbenhavn, saa kjøber de Ejendomme paa andre smukke Steder, saa stiger min Bondegaard ude ved Frederikssund uhyre i Prisen. Det vil ske, naar der kommer en blodig Kamp mellem de germaniske og slaviske Stammer.«

Man maatte ikke tage Jerichaus Udtalelser for strængt; kom det til Stykket, mente han det saa godt og var inderlig varm af Hjærte. Franz Horns Ord stadfæstede sig paa ham: »Ingen ægte Kjærlighed til Kunst uden en brændende Kjærlighed til Menneskeheden.« Hans rige Deltagelse og dybe Følelse for Fattige og Ulykkelige var paa-faldende. En stakkels Moder med et lille Barn berørte ham saaledes altid overordentlig stærkt; det vil kunne ses mange Steder i hans Kunst, det oplevedes endnu oftere i personlig Omgang med ham og gav sig praktisk tilkjende i hans store Godgjørenhed. Han opsøgte de Fattige og hjalp dem. Jeg ser ham endnu en stræng Vinteraften paa Kongens Nytorv komme bærende med et lille, forsultent og forfrossent Barn, som han havde fundet henne ved »Hesten«, og som han nu bragte til sit Hjem, hvor han varmede det op og gav det Føde og Klæder. Og Sligt skete sagtens ofte; han kunde ikke fordrage, at Nogen vidste det. En Aften i Juletiden, da hans Familie var i Syden, kom jeg ned ved hans Bolig i Hejbergsgade og

ringede paa hos ham. Jeg blev lukket ind; men det var ham aabenbart ubehageligt at se mig. Sagen var, at han havde Juletræ for 130 fattige Børn, der først havde faaet Middagsmad og siden hvert en hel ny Dragt fra en Hosekræmmer i Grønnegade.

Paa en Verdensudstilling i Wien fik Jerichau Guldmedaljen for sine Badende Piger. Strax solgte han den og gik med Pengene hen i Peter Madsens Gang, hvor han fordelte dem blandt sine Fattige, og da Conradsen senere bad, om han maatte se Medaljen, svarede Jerichau, at den var vexlet, og tilføjede: »Saa gjør den dog Nytte — og Du kan tro, de blev glade derhenne.«

I et Brev, han i en finansielt kritisk Tid skriver til sin Hustru, siger han: »Denne trykkede Pengetid er det, som piner mig mest, som Du véd, fordi Alle hænger paa mig, og naar Nøden er der, saa er det jo svært at sige Nej. Det kan med Sandhed siges, at jeg gjør det Gode for dets egen Skyld; thi jeg venter mig ingen Tak af Hvad jeg gjør. Men det maa dog have en Grænse, da jeg ogsaa har Pligter mod mig selv og mine Smaa.« Ord, som de sidste, vidne i hans Mund om, at han var en plaget Mand. Hans Godgjørighed blev meget misbrugt, og dette gjorde ham i hans senere Aar noget mistroisk, naar han blev narret; saa trak han sig tilbage. Han var i Almindelighed en forstandig Giver, idet han spurgte, hvor den Bedende boede, og saa gik han selv hen at undersøge Forholdene. Han kunde dog ogsaa give efter for et umiddelbart Indtryk. En Dag kom jeg og skulde gaa ud med ham, da der paa hans Trappegang stod en Kone, som fortalte ham om sin bitre Nød, og jeg husker, at han til min Forbavselse gav hende 20 Kroner. Jeg hørte ham engang føre en Samtale med to Præster, som forfægtede, at man ikke uden Videre skulde give Almisse ved Døren, da man derved let kom til at understøtte Lasten. Jerichau sagde da, at han vilde hellere bedrages ti Gange end én Gang undlade at støtte, hvor der var virkelig Trang tilstede.

Imellem Jerichaus Efterladenskaber laa der en utrolig Mængde Takkebreve fra Fattige, som han havde givet Understøttelse, mest Enker med Børn, og dog vare disse Breve sikkert kun en ringe Del af dem, han har faaet; thi det lignede ham slet ikke at gemme paa Sligt.

Naar jeg ovenfor har kaldt Jerichau mistroisk, maa dette ikke tages i al Almindelighed. Udenfor det her berørte Punkt vil jeg snarere paastaa, at han troede Alle. Vilde man sige ham, at En var uværdig til hans Tillid, kunde han indigneret svare: »Hvor tør Du kaste Skygge paa en Karakter, naar Du ikke har det sikre Bevis i Hænderne?« Han anklagede aldrig Andre, og naar Andre havde Noget at sige paa ham, viste han ingen Lyst til at forsvare sig, selv dér, hvor ganske usande eller overdrevne Beskyldninger bleve fremførte imod ham. Rygtets Skarnvogn kjører jo raskt og hensynsløst gennem al Verdens Søle og tilstænker Alle paa sin Vej. Han blev ogsaa besudlet af den, men tog sig det aldrig meget nær. Der siges om ham, at han i sin Ungdom ingen Fornærmelser taalte, saa slog han fra sig; det endte med, at han taalte Alt og tav stille.

For alt Uægte havde han et aabent, skarpt Øje, og det vilde han ikke have Noget med at gjøre. Jeg mødte ham en Dag ude ad Østerbro til. »Jeg kommer fra Læssøe i Rosenvænget«, sagde han, »og dér stod han og gravede en hél Del Violer op af sin Have. »Men hvorfor graver Du alt Det op?«, sagde jeg, »det er jo dejlige Planter.« »Det er Ukrudt«, svarede han, »de ere uægte, men de ser udvortes ligesaadan ud som de ægte — man opdager først Forskjellen, naar de blomstre; men de fortrænger de ægte, de voxer op over dem fra alle Sider, derfor skal de udryddes. Du kan ikke tænke Dig, hvad Arbejde man har med dem, for saadant Noget er næsten ikke til at faa Bugt med.« »Er det ikke udmærket?« sluttede Jerichau til mig; »saadan, akkurat saadan gaar det med Menneskene her i Verden.«

I Jerichaus Maade at betragte Menneskene paa sporede man hans Kristendom. Han havde den Egen- skab, som er Begyndelsen hertil: Ydmyghed, og han sagde det flere Gange fuldt ud: »Jeg er en stor Synder!« Naar hans Hustru skriver hjem til ham fra Udlandet om den Lykke, hun gjør, svarer han: »Det er glædeligt; men bliv kun ikke stolt.« — Jeg tør langtfra nævne ham som Exempel paa en Kristen; men jeg tør sige, at han troede bestemt paa Kristus og paa Tilgivelse og Frelse gennem ham. Han sagde engang til mig: »Jeg har dog altid Noget tilovers for Grundtvigianerne, fordi de saa uforbe- holdent prædiker om Frelsen ene ved Troen, og det lever jeg ogsaa paa.« At Andre end Grundtvigianerne gjøre det Samme, er for saa vidt ligegyldigt i dette Sammenhæng. Jerichau holdt meget af at gaa i Kirke og kunde ofte forlænge sit Ophold i Kjøbenhavn til Søndag Middag, fordi han vilde deltage i Gudstjenesten i en af Byens Kirker. Præsterne holdt han gennemgaaende mindre af; havde de Prædiketone, eller viste de Forfængelighed, saa de førte sig selv frem, eller prædikede de altfor langt, saa vilde han hellere undvære dem. Han kom i Almindelighed til sidste Halvdel af Prædikenen og fik da med Hvad han satte mest Pris paa: Bønnen, Salmesangen, Altergangen og Barnedaaben.

Jerichau var religiøs af Natur. Han har fortalt os, hvorledes han ved Konfirmationsundervisningen blev greben af denne, hans Breve fra Rom i Ungdomstiden og da han er bleven Ægtemand vise hans religiøse Tro, og han kæm- pede sig stadig frem. I Treserne skriver han: »Alt gaar saa jævnt fremad; mit Sind og min Hu er stadig vendt mere mod Gud, og af hans Naade venter jeg Tilgivelse og Fred.« — Hvor stærke religiøse Kampe der ere gaaede igjennem ham, beviser maaske bedst Følgende: En af hans Kunstfæller har fortalt mig, at han en Juleaften kom til liturgisk Gudstjeneste i Frue Kirke. Ude i Forhallen såå han en Mand sammensunken ved en af Pillerne med

Hovedet gjemt i Hænderne som i dyb Fortvivelse. Det var Jerichau. »Det er en af Danmarks berømteste Mænd«, tænkte den anden Kunstner.

Jeg udtalte for lidt siden, at Jerichau var ydmyg som Menneske; det udelukker ikke, at han var sig sin Storhed som Kunstner bevidst. Der er et østerlandsk Ord, som siger: »Ingen vandrer ustraffet under Palmer.« Jerichaus Berømmelse og den Hæder, der var bleven ham til Del, gjorde, at han vel ikke var ganske uden Forfængelighed, og i alt Fald var han yderst ærgjerrig. Geniet er uadskilleligt fra Trang til Berømmelse, og denne havde han i høj Grad. Kaalund begyndte engang ved et Middagsbord at udbringe en Skaal for Jerichau, der da strax bad sig »forskaanet for Afsløring«. Kaalund sluttede da med at drikke for denne Kunstner, der var en Blanding af en Alexander og en Diogenes. Det vil sige: der var i ham en umættelig Hædersyge forenet med en Drift til Ensomhed i en Tønde. Han sad egentlig i en Krog af Verden og betragtede den ræsonnerende, og hans Meninger vare uomstødelige.

I en Skildring af Jerichau maa Modsætningerne stadig møde hinanden; de gjøre det i ethvert Menneskeliv, allermest i en stor Kunstners. Var han Alexander og Diogenes i én Natur, saa var han ogsaa paa éngang Asket og Sybarit. Han satte megen Pris paa Livets Komfort og kunde nyde dets gode Gaver, og dog havde han Ret, naar han sagde, at han kunde finde sig i at leve og dø i en Fiskerhytte ved Havet med lidt Flæsk, Fisk og Brød til Føde. En Ret Fisk var Alt, hvad han forlangte paa sit Middagsbord; men han lod sig paa den anden Side lokke af et godt Maaltid. Gjennemgaaende var han meget tarvelig og foragtede Luxus, fordi den er og røber Upaalidelighed, hvorfor han udtalte sig hvast imod den. Da han en Dag kom ind i en med ham venskabelig forenet Families Dagligstue og saå en Masse yppige, farverige Blomster opstillet dér, blev han først meget glad over disse, men ud-

brød strax efter: »Det er jo forresten ækelt! Det er formelig Velleved!« I sine Værelser vilde han helst have den hyggelige gammeldags Tarvelighed. En gammel Kommode, han havde haft fra sin Ungdom, og hvori han gemte Linned og Sokker, var ham meget kjær.

Det kan jo være heldigt at belyse et Menneske gennem Udtalelser fra Forskjellige. Jeg giver nu Ordet til nogle af Jerichaus Nærmeste.

Hans Hustru skriver om ham: »Det er en mærkelig Natur, som bor i Jerichau, voldsom, ustyrlig og ubændig som en Jættes, god og kærlig som et Barns; begge Egenskaber karakterisere Kunstnernaturen i dens rige, mangfoldige Fremtoninger.« Andensteds kalder hun ham »sand og idealistisk, ofte parodisk ærlig indtil det Stødende, men kærlig.«

Harald Jerichau siger, at Faderen i sig forener en underlig Blanding af Kjærlighed og Bitterhed, og i et Brev fra Rom, Vinteren 1872, skriver han: »Han er et mærkeligt Fænomen, hjærtenskjær, af og til rørende god, ogsaa opofrende og dog en stor Egoist; han gjør sjældent Noget mod Andre, naar det ikke tiltaler ham selv og bringer ham Fornøjelse; ofte er han haard, kort mod Alle, skjælder paa Verden, bringer Alt i Huset i Forvirring, bedrøver os Alle, ofte uden at vide det, og næsten altid uden Grund. Jeg har her i Rom haft frygtelige Stridigheder i Anledning af min Opdragelse . . . , men saaledes, at jeg af Bedrøvelse uvilkaarlig har udstødt Hjærtensskrig.« — En af Jerichaus Bekjendte skriver om ham: »Han er altid blød, naar der tages med Lethed og Ynde paa hans sygelig heftige Sind.«

I Anledning af Harald Jerichaus Udtalelse om Faderens Egoisme nødes jeg til at indskyde en Bemærkning. Efter min Opfattelse var han Egoist i daglige Smaating, aldrig i det Store. Han sagde: »Jeg har det godt, jeg klager ikke over mine egne Omstændigheder, jeg klager,

naar jeg ser paa Samfundet, paa Uretfærdigheden og Løgnen i Det, der for saa vidt staar udenfor mig.« Er der Egoisme i en saadan Udtalelse? Og er Den Egoist, der altid er rede til at støtte Trængende? Er Jerichau Egoist, naar han gaar ved Stranden med en Ven og Vennen faar Bølgerne over sine Fødder, og han da vil tage sine Støvler af og give Vennen dem paa, for selv at gaa med de vaade? Jeg kunde nævne mangfoldige Exempler paa hans Opofrelse, men — det indrømmer jeg — ogsaa paa Egoisme og Hensynsløshed i Smaating.

I en humoristisk Optegnelse om sin Mand lader Fru Jerichau Hr. Sørensen tale om ham i et Sprog, der rigtignok ikke er meget sørensensk. Han har Ordet: »Det er dog underligt, at denne alvorlige Mand, som man af og til ser gaa over Kongens Nytorv eller paa Langelinje, og som ofte ser saa melankolsk ud, at man slet ikke kan begribe, at En, der kan skabe de stolte græske Gudeskikkelser, disse klassiske hellenske Friser, at den samme Mand ikke stadig er glad, og man forundrer sig over, at samme alvorlige Kunstner kan more sig ved at iagttage Fjerkræet og værdige det at blive gengivet med hans gudevante Kunstnerhaand — det gaar over min Forstand.« Fru Sørensen, der nylig har faaet en Kokkepige, som har tjent Jerichaus, svarer sin Mand: »Jo, ser Du, naar Jerichau er træt af at modellere, og Klokken — ja, den Klokke, denne evige Klokke — ingen Klokke i Verden er mere afskyelig, den kimer stadig — altsaa: naar han er træt af at modellere eller af Klokkekimen, saa gaar han paa Amagerfælled og kikker efter Champignons, som er hans Livret; men især morer han sig over Gæssene, der i store Flokke vandre og snadre om i Græsset eller svømme om i det lave Vand. Ingen Naturhistoriker kunde iagttage og fortælle bedre om Afkommet af Kapitoliets Befriersker end netop vor Professor Jerichau, der i den kjedeligste af Kjøbenhavns Omegne finder samme Charme, som f. Ex.

de blaserede Herrer, der til Afvexling gjøre Kur til en Malkepige.«¹⁾

Fru Jerichau hævder her, at hendes Mand kvæger sig efter Arbejdet ved at færdes i Naturen. Men naar Sorgerne saa kom, frigjorde han sig paa den anden Side atter i Arbejdet. Det har været Mode at sige, at Jerichau drev megen Tid hen og egentlig var en doven Natur; men det er kun en Saga. I et Brev fra Rom d. 1ode Marts 1872 træffer jeg følgende Udtalelse af hans Hustru: »Jerichau har i den senere Tid arbejdet utrolig; allerede Kl. 6 $\frac{1}{2}$ hver Morgen har han været i Studiet«, som laa borte fra hans Bolig. Herhjemme i Danmark havde han ofte endnu tidligere Mejselen ihænde og kunde holde længe ud; thi naar han først havde fordybet sig i sin Kunst, var det ham næsten umuligt at holde op, og han følte da tit, at han »arbejdede med en højere Bistand«. — Han var ikke regelmæssig i Tidens Anvendelse. Det var uberegneligt, naar han stod op, men saa kunde han ogsaa midt om Dagen klæde sig af og gaa i Seng, eller han kunde lægge sig paa sin Sofa og vilde da gjerne have læst højt for sig, medens En af hans Kjære stadig lod Haanden glide gennem hans Haar. — At han kunde have sine Perioder, hvor han tilsyneladende Intet bestilte, er vist nok; men Hvem tør sige, at en Kunstner driver? Han samler Stof allevegne, han modtager Indtryk og bearbejder dem. Hvem kan beregne Hvad der fødes i ham, eller naar det sker? — Vil man retfærdig bedømme Jerichaus Arbejde, bør man huske paa, at han helst huggede i Marmor, og at denne Gjerning fordrer Penge. Var han bleven opmuntret mere og ledet ind i et stadigt Arbejde, saa havde han været lykkeligere. Der ligger en uberegnelig Befrugtelse i Opmuntringen. Igennem den faar man Tro paa sig selv og Lyst til Gjerningen. Og der

¹⁾ Se »Illustreret Tidende« Nr. 1000, hvor disse Udtalelser fremtræde under en noget anden Form.

ligger en høj Kraft og sund Næring i Arbejdet. Det er for Sjælen Hvad Luft og Vand er for Planten. Harald Jerichau skriver om sin Fader: »Gud være lovet . . . , han har arbejdet meget ivrig. Og hvorledes forandrer dog ikke denne Beskæftigelse, dette Arbejde, den kjære, i Hjærtet saa gode Fader! . . . Det er, som huggede han alle sine Sorger, alle sine bedrøvede Tanker bort med Marmorstykkerne.«

En anden Afledning for Sorgerne fandt Jerichau i Musikken, denne frigjørende Magt, som giver Hverdagslivet Vinger. Han sagde, han godt forstod, at Saul lod sit Hjærte trøstes og formildes og lod sig berolige paa Sjæl og Legeme ved Davids Sarg; thi han følte sig selv som en Saul. Helst hørte han ædle Toner, fint fortolkede; men han kunde ogsaa nøjes med det Ringeste. Det var paa éngang komisk og rørende at se ham vandre efter en Lirekasse fra Gaard til Gaard og staa i Portene for at høre dens tarvelige Musik. Han, den Menneskesky, var i mange Aar Abonent i Tivoli for dér Aften efter Aften at sidde i en Krog af Koncertsalen eller paa en afsides Bænk, halvt skjult af Buskadset i Nærheden af Hornmusikken. Og ved Vagtparaden var man sikker paa at kunne møde ham. Engang skulde Conradsen og Thorald Læssøe tale med ham i en vigtig Sag. De traf ham ikke i hans Hjem, men fik dér at vide, at han var gaaet til Vagtparaden ved Hovedvagten paa Kongens Nytorv. Dér gik de hen for at finde ham. Vagtparaden kom trækkende op ad Store Kongensgade, og i Spidsen saas Jerichau i Takt efter Musikken og bærende sin Stok som Sabel paa Skulderen. De gik til ham og vilde tale med ham; men han slyngede dem tilside og sagde: »Det er dog ogsaa Pokkers, at man ikke kan være i Ro.«

Naar Jerichau saaledes viste sig paa offentlig Gade, var der meget Faa, som kjendte ham. Han var aldrig populær, hans Kunst var for fornem dertil og hans Person for ensom. Han fortalte, at naar han gik paa Gaden med

sine Børn, sagde Folk altid: »Det er Fru Jerichaus Søn«, eller: »Det er Fru Jerichaus Datter!«, akkurat som om han ikke havde det Mindste med deres Fremkomst at gjøre. Jerichau var saa lidet populær, at jeg ofte har truffet paa jævne danske Borgerfolk, som aldeles ikke anede hans Existens, hvorimod de alle kjendte hans Kone. Engang kom der Bud fra en »Grossererfamilie«, om »Professoren« hurtigst mulig vilde komme derop. Han troede, det var En af Familien, der var død, og at man vilde, han skulde se Vedkommende for at gjøre Byste til Minde om den Afdøde. Det viste sig imidlertid, at man mente, han var Tandlæge og vilde have ham til at hjælpe Fruen, der led store Smerter i sine Tænder. Det havde han, fordi han stod i Vejviseren som Professor!

Vi vide, at Jerichau ikke havde skaffet sig mange boglige Kundskaber i sin Ungdom, og hans Breve have vist os, at han gjorde Meget for at indhente det Forsømte. I Ungdomstiden i Rom havde Bottomley læst overordentlig meget højt for ham, overvejende af den klassiske Litteratur, som igjen satte sine Mærker i Arbejder som Herkules og Hebe og de græske Friser. Men han blev aldrig synderlig kundskabsrig. Hvad han havde Brug for, skaffede han sig. Genierne behøve jo ikke det Tillærte, de kaste endog Vrag paa det. Genierne have Alting paa første Haand, det vil sige: fra sig selv. De ere som Børn, der sige Verden de evige Sandheder. De flakke tilsyneladende planløst om; have de Brug for Noget, saa vide de ogsaa, hvor de skulle hente det, de gribe iblinde, men de gribe just det Rette. Lad dem fortælle om deres Udvikling, det bliver tomt, springende, uden det virkelige Indhold. Paa éngang staa de ved Resultatet. Aartusenders Erfaring er strax uden deres Anstrængelse til deres Tjeneste. — Man kan nok tro, man forstaar Hvad det vil sige: at være et Geni; men der er dog alligevel Ingen, som forstaar det, ikke éngang Geniet selv. Det frugtbare Geni har Rødder i sin Tidsalder, men voxer ud over den, saaledes

som Planten gror af Jorden, men løfter sin Blomst og Frugt højt over den og i Udseende vidt forskjellig fra den.

Jerichaus Læsning var der ingen Plan i, den var tilfældig. Romaner gav han sig nødvendig af med, men nok Digte, og blev et saadant ham forelæst, og det var skjønt, kunde han briste i Taarer, som han jo overhovedet let blev synlig bevæget. For Oehlschlæger nærrede han en aldeles ubetinget Beundring og erklærede, at denne Digter i hans Øjne ikke blot var Nordens, men Verdens største; han foretrak ham for Shakespeare og Homér. Af Oehlschlægers Værker satte han »Helge« højest — der var en Helgenatur i ham selv. Personlig havde han kun éngang ganske løselig talt med Oehlschlæger, men — som det vil ses i Brevet til Lundbye S. 43 — havde han hørt hans Forelæsninger. Oehlschlæger har i P. L. Møllers »Gæa« for 1847, S. 5, skrevet et Digt til en Tegning af Jerichau fra 1841: Jupiter og Ganymed.

Udenfor Æstetikken hørte Naturhistorie og Geografi til Jerichaus kjæreste Læsning. Oftest fordybede han sig dog i Historien, i de senere Aar læste han Cantus Skildringer, men det var ikke, fordi denne Læsning var ham kjær, den satte ham tværtimod i et meget slet Humør, da han fandt, at det Altsammen var Had og Krig, Blodsudgydelse og Magtefterstræbelse.

Teatret var Jerichau kjær, og han gik der ofte.

Et fremtrædende Træk i Jerichaus Natur var Trofasthed i Venskab, og i Forbindelse hermed kan nævnes den dybe Taknemmelighed, han følte mod Dem, der havde vist ham Venlighed og Tjeneste. Sin Slægt var han meget hengiven, og sin Ungdomskreds blev han tro. Bottomley omtalte han til sine sidste Dage med den største Hengivenhed og glædede sig ved hans Besøg her i Danmark baade i Assens og Kjøbenhavn. Han selv var ogsaa Bottomleys Gjæst i London, men da kunde Ung-

domsvennen knap kjende ham mere, saa nedtrykt og mørk fandt han ham. Nu nyttede det ikke længer som i sin Tid i Rom at tale haardt til ham og bebrejde ham, at han med sine mange Gaver fra Gud ikke var taknemmelig; gjorde Bottomley det i gamle Dage, rakte Jerichau ham Haanden og sagde Tak, og saa gik Melankolien over. Nu var den for indgroet. — I de seneste Aar saas de to Venner ikke; men Sommeren efter Jerichaus Død gjæstede den 68aarige Bottomley Frølich og glædede Jerichaus Venner ved sin livfulde, karakterfaste og dog saa hjertelig elskværdige Personlighed. Han var her i Følge med sin Søn, en talentfuld ung Genremaler. Bottomley selv har i de sidste Par Aar efter sin Hustrus Død forladt London og taget Ophold i Nærheden af Husum i Slesvig.¹⁾

Nicolaj og Carl Blædels, Thorald Læssøes, Conradsens, Frølichs og Emil Birchs Huse gik Jerichau ud og ind i som hjemme; havde Kaalund dengang boet her i Byen, vilde det Samme vel have været Tilfældet dér. Han kom ogsaa i Digteren A. Munchs Hus, en enkelt Gang hos J. P. E. Hartmanns, hos Thomas Lange, med hvem han gjorde en Rejse fra Italien, o. s. v. Nærmest og fortroligst var han knyttet til H. Conradsen, hvem han elskede af sit ganske Hjærte, og som ogsaa var ham en usigelig opofrende og hengiven Ven. Jerichau sagde engang for en Del Aar siden: »Jeg véd da ikke, at Døden er til at sørge saa meget over; der er ikke noget Dødsfald, jeg kan tænke mig, vilde bedrøve mig rigtig, ja, det Eneste skulde da være, om Conradsen døde«. I Virkeligheden viste det sig, at han hverken tog sig Thorald Læssøes eller Nicolaj Blædels Død videre nær; men det var forøvrig umuligt at beregne, hvad Indtryk de forskellige Begivenheder vilde gjøre paa ham.²⁾

¹⁾ Bottomley ejer en stor Samling Tegninger af Jerichau fra den romerske Periode, blandt Andet en udført af Alexanders og Roxanes Bryllup.

²⁾ Emil Birch fortæller: »Omtrent et Aarstid efter Thorald

En Aften kom Jerichau ud til Conradsen og traf ham dybt bedrøvet, fordi hans Datter laa farlig syg. Jerichau blev ganske fortvivlet og vidste ikke, hvor meget Godt han vilde gjøre sin Ven. Han blev der til langt ud paa Natten. Før Conradsen kom op næste Morgen, stod Jerichau igjen udenfor Huset. »Hvordan gaar det?«, spurgte han. Jo, Natten havde bragt en heldig Vending i Sygdommen. Jerichau blev henrykt som et Barn.

Jeg kan virkelig ikke dy mig for at meddele en Ytring af Jerichau: »Der er to Ting, som Udlændinge, der kommer til Kjøbenhavn, absolut maa se; det er Tivoli og Conradsen! Naar de har set dem, kan de gjerne rejse igjen, for det er Kjøbenhavns Mærkværdigheder. At man kan have saadan en Forlystelsesanstalt midt imellem Molboere, og at der i vor Tid er en Kunstner, som lever ene for sin Kunst, sin Familie og sin Have, uden nogen Egennytte eller Humbug — det maa man vise Fremmede«. Han gennemførte det virkelig i Praxis, idet han undertiden tog Ubekjendte med sig ud i Rosenvænget »for at vise dem Conradsen.«

Den æggende, vedholdende Impuls, som Jerichau trængte til, fik han stadig fra denne Ven, uden hvis Hjælp mange af hans Arbejder aldrig vilde være blevne fuldførte, og der skal vanskelig kunne opvises Mage til Conradsens Uegennyttighed i dette Forhold. Jerichau følte det selv i høj Grad. Blot ét Exempel som Bevis! Da den bekjendte Kunstven Etatsraad Raffenberg havde set Ørstedes Monument, blev han saa glad over det, at han

---

Læssøes Død, sagde Jerichau, at nu var han vis paa, at en Afdød ikke under nogensomhelst Form kunde vise sig her paa Jorden; thi de to Venner havde højtidelig lovet hinanden, at Den, der døde først, skulde vise sig for den Efterlevende, og denne Sag var omtalt mellem dem i de senere Aar. Det intime og inderlig hengivne Forhold, der bestod imellem dem, maatte, efter Jerichaus Mening, gjøre det sikkert, at Læssøe havde aabenbaret sig for ham, dersom det var gjørligt«.

gik lige til Jerichau, takkede ham og sagde, at han var stolt af at være Landsmand af ham. Jerichau blev fornøjet, som over al Anerkjendelse, og sagde til Raffenberg: »Jeg sætter dobbelt Pris paa det, fordi jeg regner Dem for en god Kunstdommer. Men nu maa De love mig Et: De maa fra mig gaa lige til Conradsen og takke ham; thi uden hans Medvirkning vilde Monumentet ikke have staaet, hvor det nu staar, og hans er den halve Ære«.

Alle Jerichaus Venner, blandt hvilke han var sig selv, elskede ham meget; thi Faa kunne være saa indtagende, saa barnlige, saa sande, saa naturlige, saa poetiske og saa ægte, som han var. Kjendte man ham ret — og det var ikke svært, naar han blot holdt af En — saa maatte han høre til Ens Kjæreste. Saa mærkede man ubetinget den Indflydelse, som kommer med inderlig Sympati. Der er en Kreds af Mennesker, som vemodig vil savne ham hele Livet igjennem. Og det gjorde ham dobbelt elskværdig, at han satte sig selv som Menneske saa lavt og ikke syntes, at Nogen maatte kunne holde af ham. I et Brev, hvor der tales om en varm Følelse og et indre Liv, som vinder Alles Hjærter, siger hans Kone, at dette er Meget af Jerichaus Væsen, og hun tilføjer: »Du gjør Uret, naar Du ikke tror paa det Hjærtevindende hos Dig. Hvordan skulde Du ellers have vundet mig saa snart?« — I et andet Brev skriver Th. Læssøe fra Rom i Februar 1854: »Adolf tager ganske fejl, naar Du tror, at Din Personlighed ikke tiltaler, da Alle, hvem jeg træffer paa af Danske, netop ere meget indtagne af Dig.«

Jerichaus Ydre blev egentlig aldrig den gamle Mands, selv om han i sine senere Aar gik noget tungt og langsomt og ikke længer var slank, uden dog at være svær. Hans Farve var bleg, Huden fin, Legemet vel formet, bestandig kraftigt og fint udviklet. Han var omtrent middelhøj, meget blond, med et blødt, lavtliggende Haar, der rundede sig om Hovedet, og med et temmelig kort Skjæg, som han intetsteds afbarberede. Hans Øjne, der vare kraftig

lyseblaa. havde et paa éngang forunderlig mildt og dog skarpt seende Blik. Hans Pande var meget høj og interessant bygget; forneden buede den sig udad i stærke Øjenbryn. Den var ikke altid ens, idet den undertiden svulmede noget ud i Overdelens Sider, hvilket ofte ængstede ham. Næsen var lige og fin. Han sagde selv, at hans Underansigt var »grimt og karakterløst som de Danskes«. »Det er derfor, jeg lader alt mit Skjæg vox«, tilføjede han. Kaalund gjorde engang den Bemærkning om ham: »Den første Gang, jeg så ham, blev jeg forbavset over den Energi, der var i hans Kjæbeben. Jeg har siden efter kun set Mage dertil hos en bekjendt engelsk Morder, der blev mig vist i London. Han har saa længe bidt sine Tænder sammen i Viljesytring, at Kjæbebenene har udviklet sig derved.« — Hans ydre Fremtræden var forskende, skjønt genert og beskeden, næsten sky. Med sin Person var han overordentlig proper og fordrede Orden og Renlighed om sig. Han gik godt og nobelt klædt, uden kunstnerisk Tilsnit eller Manér.¹⁾

Jerichau skriver i et Brev: »Jeg ynder ikke Statuer, hvor jeg kan se paa **Træer** og Blomster«. Intet lokkede ham mere end den frie Natur; derude var han blød og god. Kaalund sagde engang, at han elskede at ligge med Jerichau ved Efteraarstid paa et Bakkehæld, naar Løvet faldt. Jerichau var da melankolsk, men fuld af

¹⁾ Der findes gode Fotografiporætter af Jerichau. Georg E. Hansen har taget et meget karakteristisk af ham i Visitkaartformat, hvor han, iført en Lammeskindspels, sidder og modellerer i sit Atelier. De bedst lignende ere tagne af P. Most et Aars tid før hans Død; det ene forestiller ham næsten *en face* i stort Brystbillede, det andet i Visitkaartformat, omtrent hel Figur, temmelig meget i Profil.

Stemning; saa lukkede han barnlig op for hele sit Hjærte og bekjendte al sin Skyld. — Hans egen Natur glemte aldrig, at han ved den salte Strand havde vundet Liv og Sundhed, da han var ung. Han blev altid ved med at længes efter Havet, Strandfuglenes Skrig vare hans bedste Musik, og Livet ved og paa den aabne Strand havde Lægedom og Kraft for ham. Var han i Rom, maatte han ud i Kampagnen; thi laa han dér og saå vidt over de brede, aabne Flader, var det ham, som han lod Blikket gaa over Havet. — Ofte i tidligere Tid var han om Sommeren Gjæst paa Herregaardene, og mange Aar i Træk besøgte han hver Sommer sin Fætter Emil Birch paa Avgustenburg. Birch siger, at hans største Fornøjelse dér var at sejle og fiske, særlig at stange Aal og stryge Rejer, hvilke Idrætter kunde udøves med det rigeligste Udbytte paa Avgustenburg Fjord. Engang var han til stort Middagsselskab hos Herredsfoged Arnesen, fra hvis Spisestue man kunde se ud over Fjorden, og da Jerichau midt under Maaltidet opdagede, at det var blikstille og at Vandet havde en spejlklar Overflade, saaledes som det skal være til Aalefangst, forlod han uden Videre Bordet og Selskabet, for at følge sin Lyst. Han kom tilbage med et respektabelt Udbytte og ménte at have udført et meget paaskjønnesselsværdigt Arbejde. Hos Præstefamilien Krog-Meyer opbevares et Portræt af en meget stor Gjedde, som den nylig afdøde Præst Krog-Meyer fra Ulkebøl og Jerichau havde overordentligt Besvær med paa en Fisketur paa Sandbjerg Sø i Sundeved. Fiskeriet interesserede Jerichau i saa høj Grad, at han og Emil Birch flere Nætter igjennem sad oppe for ved Daggry at komme ned paa Søen at røgte de dér nedsatte Gjeddekroge. Aftenen og Natten anvendte da Jerichau til at udføre dejlige Tegninger, medens Birch læste højt for ham, gjærne af Sagaerne.

Jerichaus store Kjærlighed til Naturen bevirkede, at han helst vilde bo paa Landet, men ved Havet. Hans Hu-

stru skriver: »At nan sværmer for Ensomhed, for Øer og for Havet, det er hos ham »den røde Traad«, som har snoet sig gennem hele hans Liv. Allerede som Barn pladskede han stedse med Baade i Assens' Havn; som tiaars Dreng sejlede han allerede over til Bastholm¹⁾; i Rom, medens Herkules og Hebe-Gruppen fremstod, lød det fra den unge, blege Kunstners Læber: »Havde jeg kun en Baad! Var jeg blot ved Havet, ved Østersøen!« — Og da han var bleven gift, og den første store Bestilling gav ham Midler i Hænderne, som han saa længe havde savnet og arbejdet for, til frit at kunne bevæge sig — hvor tog da den Hensygnende først hen med sin unge Hustru? Det var ikke til Paris, ikke til nogen af de mange Venner, der alle vilde huse det unge Kunstnerpar. Nej, Jerichau tog til sin Fødeby, til det lille Assens, og i fire Maaneder blev dér sejlet og fisket og gjort Landgang paa Øer, medens de gamle Guder i Rom ventede paa deres Yndling, paa deres Mester. — Men Længselen efter Øer hørte ikke op; den kaldte ham hjem til Sjælland, den lod ham ikke have Fred. Jerichau kan ikke blive Økonge, saalænge han er Professor ved Kunstakademiet; men han bliver næppe vred, om jeg siger, at han leger Øer, ligesom Børnene lege Soldater .... Noget maa jeg endnu tilføje, som efterhaanden, og jo mere jeg har tænkt over det, og jo bedre jeg har lært Jerichau at kjende, er blevet mig klart. Mon ikke denne Jerichaus Ø-Længsel, denne gennem hele hans Liv sig snigende Hjemve, er et Udtryk for, at han aldrig kan naa det høje Ideal, han har stillet sig, og hvis Bærer han er, netop fordi Fuldkommenheden alene kan naas i Idealiteten?«

Ikke længe efter sin Tilbagekomst fra Rom havde Jerichau, saa vidt jeg véd under et Besøg hos Aagaards paa Iselinge, forelsket sig i et Vænge ud mod Stranden ved Vintersbølle i Nærheden af Vordingborg, og det købte han.

¹⁾ Ø i Lillebælt over mod den slesvigske Kyst.

Det laa imidlertid for langt borte fra Kjøbenhavn, hvor hans Embedsstilling bød ham at bo, og dengang var der ingen Jærnbane ned igjennem Sjælland. Efter nogle Aars Forløb blev det atter solgt.

Saa købte han sig i Foraaret 1861 en Ejendom paa Strandvejen ved Charlottenlund, lige overfor Constantia. Paa Grunden var der en lille Lund og en efter Stedets Beliggenhed sjældent oprindelig Strandmark af ikke ringe Udstrækning. Her havde Kunstnerparret et meget tillokkende Sommerhjem med Badehus og Stranden skyllende op i Haven, med et bredt Aaløb som Hegn paa den ene Side og med frisk Oprindelighed allevegne. Her fik Jerichau realiseret sit i Rom udtalte Ønske om at eje en Baad og en islandsk Trøje. Han laa ofte ude paa Havet for at fiske, og hans Hustru har her malet ham roende en Baad paa oprørt Strand og iført islandsk Trøje med en Sydvest paa Hovedet; foran ham i Bunden af Baaden ligger deres yngste Søn Holger som lille Dreng. — Hvor glad Jerichau end var ved denne Ejendom og Tilværelsen derude, saa var det dog mest hans Hustru, den fuldt ud tilfredsstillende — ham laa den for nær »Verden«; han vilde male over Porten ud mod Vejen det Navn, Stedet efter hans Ønske skulde have: »Kjør forbi!« Han talte mange Gange derude om at drage til Amerika eller i alt Fald op i Sverrigs mest afsides Egne, og hans Landlængsel fandt ingen Ro i Nærheden af den lede Hovedstad; fra dette Landsted skrev han: »Jeg er træt af Kjøbenhavn og af alt det smaa-lige Væsen i denne By. Menneskene overhovedet blive mig mere og mere utaalelige, skjönt de jo vist ere meget bedre end jeg; men *come si fa?*«¹⁾

Det vil erindres, at Jerichau i et Brev fra d. 14de Dec. 1848 (S. 203) siger sin Kone, at hun i kommende Dage kan vente sig Isefjorden til Medbejlerinde. Saaledes blev det ogsaa.

¹⁾ Hvad skal man gjøre?

I Slutningen af 1870 købte han sig, meget imod sin Hustrus Ønske, en Bondegaard paa en circa 30 Tønder Land, beliggende omtrent midtvejs mellem Frederikssund og Jægerspris, lige hvor man kommer ud af den bakkerige, udsigtsskønne »Færgelund«, en af Sjællands smukkeste Skove. Først bortforpagtede han Jordene og forbeholdt sig kun nogle Værelser i Boligen; men Afgiften blev ikke svaret ham, og det Hele blev daarlig drevet; han ærgrede sig over, at Forpagteren blev tykkere og tykkere, men hans Indtægter tyndere og tyndere, og saa overtog han da selv Avlingen. Han var endogsaa dristig nok til at udtale, at det skulde drives op til at blive en Mønstergaard. At den dog aldrig svarede Regning, behøver vistnok ikke at siges.

I Jerichaus tidligste Ungdom var det hans Lyst at bygge sig et Hus, hvor han havde et stort Atelier, som tillige skulde være hans Soveværelse, og hvorfra man kunde gaa lige ud i Staldene, saa at han baade ved sit Arbejde og naar han laa i sin Seng kunde høre Hestene sparke og Køerne brumme.

Saaledes fik han det ikke realiseret; men hans nye Ejendom svarede dog ikke lidet til hans Ideal. Jeg vil se at skildre den lidt nærmere.

Boligen var lav, tarvelig, indskrænket og forfalden; det straatakkede Stuehus var sammenbygget med de tre andre Længer, Alt omgivende en lille Gaardsplads, til hvilken man kom ind gennem en lav Port, som forbandt den ene Længe med Stuehuset. Efterat Jerichau selv havde overtaget Ejendommen, byggede han til i Villastil ud i Haven flere Værelser, blandt hvilke en Havestue og en »Solstue«, indrettet med Vinduer mod Øst, Syd og Vest. Intet af Værelserne var stort, han holdt altid mest af mindre, tarvelige Stuer. Engang sagde han om nogle Mennesker, han havde været i Besøg hos: »De maa have store Stuer, fordi de selv er saa smaa; men smaa Stuer passer tit bedst for Dem, der selv er store«. — Haven gik rundt om hele Stuehuset og var ikke lille, med mange Urter og mange

gammeldags Blomster, som man finder dem i ældre Bønder-, Skolelærer- og Præstehaver. Han havde taget Kjærlighed til Blomster i Arv efter sin Moder — Syringen og Æbleblomsten vare hans specielle Yndlinger — og selv havde han plantet hver Busk i Haven, og hver Urt derinde var nedgravet af ham selv og plejedes daglig af ham. Omtrent midt i Haven, lige for Udgangsdøren, havde han udgravet en forholdsvis temmelig stor Dam med Skrænter paa Siderne og med Siv; dér sad han ofte og iagttog Ænderne. Han havde ikke faste Bænke derude, men Stole, som han kunde flytte med sig til den Plads, hvor han fandt det behageligst at være. Haven gik i Et med Markerne uden egentligt Hegn, hvorfor Hr. Mikkel ogsaa hyppig indfandt sig, og det undertiden lige ved Siden af selve Ejeren. — Gaarden ligger med Stranden lige for Vinduerne; kun en smal Flade skiller dem ad. Bag ved sig har den mægtige Kæmpebanker, adskilte ved dybe, brede Dalstrøg; ved Foden af et saadant er den bygget. Hvor man staar i Gaardsrummet og i Stuerne, ser man Bakkerne rage højt op over Tagene, og fra sit Sovekammer havde Jerichau stor Udsigt til dem.

Han sagde: »Jeg havde aldrig kjøbt den Gaard, hvis der ikke havde været saa dejlige Linjer i Landskabet dernede. Nogle Steder var der ikke saa kjønt, da jeg fik den, men nu har jeg plantet og faaet bedre Overgange i Formerne, nu er det snart, som jeg vil have det«. Det var dog især Bakkerne, der vare hans Stolthed og Kjærlighed, og han hælmede ikke, før han ejede dem hélt og holdent, hvilket ikke var Tilfældet strax, da han kjøbte Gaarden. De ere ogsaa prægtige, gigantiske. Det er Sand med Lyng og anden smuk Hedevegetation; Korn kan ikke blive til Noget dér. I disse Bakker færdedes han Dag efter Dag, altid gladere ved dem, ja, formelig forelsket i dem. Aldrig gik han hjemmefra uden med en Spade i Haanden, og de bære i en ualmindelig Grad Præget af, hvorledes han har gjennemarbejdet dem. Snart har han ved et smukt

Udsigtspunkt, hvor der er Læ, udgravet sig et Sæde, snart har han kastet Jorden op for at værne om de unge Gran- og Fyrre-Træer, som han selv har plantet allesammen, snart har han forbedret Vejen og Stierne derop igjennem, snart og hyppig har han arbejdet »for at faa Linjerne skjønnere«. Der blev undertiden sagt til ham, at det var en Skam, han gik som en Bonde paa Landet og ikke arbejdede i sin Kunst; han sagde da spøgende, at han modellerede Landskaber, det Andet var ham for smaat, her var store Masser at tumle med. I Sandhed, hans Bakker bare allevegne Mærker af hans Modellérredskaber.

Hvorsomhelst han færdedes i Bakkerne havde han en prægtig Udsigt. Hélt oppe fra Højderne kunde han bagud øjne Roskilde Domkirke, og foran sig kunde han se ned til sin Gaard og ud over den og Stranden med Jægerspris'es Skove tilvenstre og med Nordsjællands dejlige Skrænter mod Frederiksværk lige for sig, disse Egne, der ved deres maleriske Karaktér mangan Gang havde lokket hans Ven Lundbye til skjønne Kunstfrembringelser. Fra Bakkerne søgte han ned til Stranden. Her er der ogsaa fuldt af hans Arbejdes Mærker. Han har lavet Øer og Vandløb, kjørt Jord og store Stene fra Bakkerne hened, gravet i Vandet og indvundet nogen, rigtignok foreløbig ubrugelig, Jord. Han slæbte utrolig og sloges altid med Havet, der dog var stærkere end han og tit forbavsende ham, naar det viste sin umaadelige Magt. De store Stene ved Stranden elskede han allevegne, hvor han traf dem, og var vred, naar de skulde slaas i Stykker. To Baade havde han liggende i Vandet og roede ofte ud med dem. Blev han saa træt, gik han tilbage til Bakkerne, satte sig dér, saâ ned over det Hele, glædede sig over sine »Øer« og Inddæmninger i Fugleperspektiv og lagde Planer til nye; thi han var aldrig ledig, altid fuld af Fremtidshensigter med den landlige Bedrift.

Naar han opholdt sig paa »Bondegården«, som han altid kaldte den, forlod han saa godt som aldrig Ejendom-

mens Enemærker — det skulde da kun være, at han gik i Skoven; han kjørte sjældent ud og skyede Landevejen. Højlig frydede han sig over de mange Maager, Agerhøns, Svaler og Lærker, som vare dér — Lærkerne jublede altid over Bankerne — men han baade ærgrede og glædede sig over Egnens mange Rovfugle; imidlertid gik han aldrig paa Jagt — det var hans Natur imod at skyde Dyrene. Den eneste Lidelse, han havde ved at grave, var, at han tit derved kom til at lemlæste Orme og Sligt. Han sagde: »Man kan jo ikke gjøre et Spadestik, uden at man skal være bange for at grave noget Levende over. Hvor det er sandt, at Alt i Livet gaar ud paa at udrydde noget Andet for selv at komme frem.« Den Følelse at eje en lille Dyreverden var ham kjær. Sine fire Heste og sex Køer studerede han ofte, gik ned i Stalden og tegnede dem eller afbildede dem i Marken, ligesom han ogsaa levede i livligt Samkvem med alt Gaardens Fjerkræ, der blev eviggjort i mange af hans ypperlige Dyretegninger.

Paa Landet var han ofte oppe Kl. 5 om Morgenen, og om Vejret end var nok saa daarligt, var han ude ved sit Arbejde. Han flyttede Køerne oppe i Bankerne, vandede Blomsterne i Haven, o. s. v.; til Afvexling sad han inde og læste eller fik læst for sig. Han modellerede ogsaa dernede og kom ofte ind og forlangte Blyant og Papir for at faa nedtegnet de Ideer, han havde fostret ude i Naturen.

Ogsaa Bønderne tegnede han og priste — i alt Fald i Begyndelsen — »de rolige, aandløse Landboeres Omgang«. Blandt de før momentvis anførte Ytringer, som Fru Jerichau lader Fru Sørensen komme med, er ogsaa denne: »Hør, Maren, har Du ikke sagt mig, at Professoren har en Bondegaard ude ved Frederikssund?« »Jøsses jo«, svarer Maren, »det er i Nedre-Draaby; det kan Studenten bevidne, han er barnefødt dér«. »Ja vist har Jerichau en Bondegaard derude«, bekræfter Studenten; »Alle ere glade, hvergang den rare gamle Herre kommer derud fra

Kjøbenhavn, for Alle holder af ham, især Smaabørnene og de Fattige; — vi Andre, vi holder os jo lidt tilbage, for han er jo en stor Mand paa sin Maade, men slet ikke storagtig, nej, tværtimod: jævn som Faa«. — Ja, det er Studenten, der taler saaledes, ikke Maren. Selve Bønderne havde ikke Begreb om hans Betydning. Hans Tjenestefolk holdt meget af ham, og han talte ofte med sine Karle om deres private Forhold, gik ned i Loen eller Stalden for at faa sig en Passiar med dem, eller fulgte dem i Markerne og sad hos dem, naar de gravede Mergel eller Grus. Til Bønderne gik han kun, naar de vare fattige og gamle. Man antog ham for en Rigmand, og for Alt maatte han betale det Dobbelte af alle Andre. Han blev ofte plaget om Almisse og havde meget ondt ved at sige Nej, sagde heller aldrig haarde Ord til Nogen — det kunde han ikke, i alt Fald ikke mundtlig. — Mange derude paa Landet ménte, at han egentlig ikke var rigtig klog. Saadan En, der gik og skuffede paa Vejen, lavede Øer og vadede med lange Støvler paa ude i Stranden — han kunde da ikke være saadan ganske rigtig ved sine Fem.

Med disse lange Støvler hang det saaledes sammen. Da han købte sin Ejendom, var der ensomt og stille derude, det var en af de vigtigste Grunde, hvorfor han vilde have den. Saa senere sagde han: »Nu har de layet en hél Strandvej forbi mig, saa jeg ikke kan gaa der uden at møde Mennesker; saa har jeg ladet mig gjøre et Par lange Støvler, som gaar hélt op over Knæerne — dem ta'er jeg paa og spaserer langt ud i Stranden, dér kan jeg da gaa i Fred, dér la'er de nok vær' med at komme ud.«

Kort efter talte jeg med ham, og saa sagde han: »Det er jo mærkværdigt, saa man altid bliver chikaneret her i Landet. Nu købte jeg den Bondegaard for at blive fri for Kjøbenhavnerne — saa la'e de strax en Jærnbane derned, og nu oversvømmer de os, saa jeg ikke kan gaa i min Have, uden at de glor paa mig fra Landevejen. Saa maa jeg plante en hel Skov for at dække mig. Det var

ligesaadan i tidligere Tid med Vagtparaden paa Kongens Nytorv! De véd jo, jeg holder saa meget af at høre den Musik, og saa havde jeg endelig udfundet, at de tre Gange om Ugen kom den Klokken ni, de andre Gange Klokken tolv. Og saa netop, da jeg havde fundet ud af det, saa forandrede de det. Saa maatte jeg leje en Pige til at gaa og passe paa, naar de kom, og rende hen og melde mig det i Heibergsgade. Saa kom jeg altid først midt i, og saa maatte jeg give hende en Mark om Dagen og Frokost; — alle de Andre fik det frit, men jeg maatte betale for det! Saadan gaar det altid!«

Denne Vagtparade, Tivolis Musik og Pligterne ved Kunstakademiet var det, der kaldte Jerichau til Kjøbenhavn. Han var her dog kun dagevis om Sommeren, men den største Del af Vinteren. Rejser i Udlandet skyede han mere og mere. Rom havde han paany besøgt i Vinteren 1854—55, 1859, 1866 og Vinteren 1871—72. Om Sommeren 1867 og i Maj 1868 var han i London.

Omtrent hvert Aar var hans Hustru lange Tider ad Gangen paa Kunstrejser, og Børnene vare dels i udenlandske Pensionater, dels paa Studierejser i fremmede Lande. Hans Datter Fru Læssøe fulgte i Foraaret 1873 sin Mand, en Brodersøn af Thorald og Frederik Læssøe, til Persien, i hvis Armé han havde faaet en overordnet Stilling.

En dyb Sorg havde Jerichau i 1878: hans udmærkede, elskværdige Søn Haralds Død. Allerede i Decbr. 1854 skriver Th. Læssøe, at Harald er Faderens Stoltthed, og i samme Brev skriver Jerichau selv: »Harald skal være Krigsmand og have Kommandoen i Østersøen.« Det blev han ikke, men derimod en meget begavet Maler. Faderen havde siden hans Drengaar ikke set meget til ham, da Sønnen jo opholdt sig i Udlandet. Hans Forlovelse var Faderen en Sorg, langt fra, fordi han ikke havde den ypperlige Marie Kutzner kjær, men fordi han mente, at et fattigt Ægteskab vilde ødelægge Sønnens Fremtid som

Kunstner. Som Fru Jerichau fortæller det i sin Bog om Harald, modsatte hendes Mand sig længe og med Stræng-
hed deres Bryllup, og Harald led meget herunder, da
han stærkt følte det Hensyn, han skyldte sin Fader.
Jerichau vilde, at Sønnen skulde overlægge, om der ikke
kunde findes en anden Levevej ved Siden af Kunsten.
Følgende Brev vil være oplysende med Hensyn til hans
Standpunkt:

1873.

Kjære Marie! Tak for Brevet! ... Jeg vil altid være
Dig en kjærlig Onkel¹⁾; men før vil jeg ønske det jeri-
chauske Navn udslettet af Kunsthistorien, end se Harald
gift og tilintetgjort som Kunstner, blive en manieret Fabri-
kant, leve af Intriger, Løgn, Tiggeri og uretfærdigt Parti-
gængeri, for at friste en ussel Tilværelse som en Kunstner,
der maa foragte sig selv, og et Menneske, der i det Højeste
kan faa Andres Medynk.

Velsignelse kan kun komme fraoven. Gud kan
frelse den Usleste, jeg kan Intet — jeg er et forpint
Menneske, som i den ulige Kamp knap har reddet
Æren. Snart forlader jeg denne skønne Verden for at
leve mine sidste Dage i Stilhed og Glemsel paa Landet,
hvor jeg hverken vil høre om eller se Noget af Kunsthum-
buggen — allermindst af min egen, kjære Søn.

I Guds Navn, Farvel!

Din oprigtige og kjærlige Onkel

J. A. Jerichau.

E. S. Hidtil ere mine Spaadomme gaaede i Opfyl-
delse, og Mange lide nu, fordi de ikke fulgte min Advar-
sel. Hidtil har jeg hjulpet Mange; nu kan og vil jeg ikke
hjælpe Den, som ikke vil følge mit Raad.

---

¹⁾ Hun var, som bekjendt, Fru Jerichaus Søsterdatter.

Fru Jerichau, der kjendte de to Unges udmærkede Indflydelse paa hinanden, stræbte paa alle Maader at faa Brylluppet istand. I den Anledning skriver hun til sin Mand: »Harald ligner mig mest; dog har han flere af sine bedste Sider fra Dig. I ham skulde Du ære Dig selv og alle Dine herlige Sider, som Uafhængighedsfølelsen, Sandheden og Simpliciteten, det klare, skarpe Blik, Din rige Kunstneraand, men — Gud ske Tak, i et sundt, ligevægtigt Legeme og støttet af et ligeledes ligevægtigt, friskt, glad Sind, som han har arvet efter mig. Han arbejder grundig som Du, let som jeg, han vinder Menneskehjærter som jeg, som Du, hvor Du er kjærlig, han er sanselig og lidenskabelig til det Yderste, som Du, og trænger derfor ifølge denne sin kraftige, sanselige Natur til Omgang med Kvinder . . . Men han kæmper den gode Kamp, der bevarer hans aandelige og legemlige Kræfter, han føler dog, at han kan vinde Ro ved at ægte den unge Kvinde, som han har valgt, og som han, til Trods for alle Fristelser, mens han saa ung og alene har staaet i den store, vide Verden, trods Liden-skabernes Medgift, har bevaret i sit Hjærte som sin bedste Skat, der har forædlet og vakt alle hans Sjæls bedste Kræfter . . . Han er legemlig saa stærk og sund, med Muskler som Jærn, som Faderens. Ja, kjære Adolf, denne vor Søn »kunde ikke blive« — som Du skriver — men er vor Stolthed, skjønt jeg ikke lider dette Ord; thi han er lige saa afholdt og hædret, som han fortjener det, og han fornyer Navnets Ære«.

Jerichau gav tilsidst, skjønt modstræbende, sit Samtykke til Ægteskabet. Den 17de Febr. 1875 skriver han:

»Kjære Harald! Jeg har allerede givet mit Samtykke til Dit Giftermaal og vil nu ønske Dig til Lykke og at Guds Velsignelse maa følge Dig og Din kjære Marie! Du véd, at jeg anser en Kunstners Liv for meget usikkert i alle Maader, saa mit Haab er saare ringe for, at det vil gaa godt i Længden; men vi maa nu haabe det Bedste.

Med de kjærligste Hilsener til Din Marie og Din Moder er jeg Din gamle J. A. Jerichau.«

Hvor meget han end yndede sin Svigerdatter, kan man ikke sige, at hendes Død faa Aar efter greb ham dybt; thi han troede, det vilde blive til Haralds Gavn, i Stedet for at det dræbte ham. Efter hendes Død skriver Jerichau: »Harald skulde ikke hengive sig til en sygelig Aandsretning, han skulde styrke sit Legeme ved kolde Søbade og sin Sjæl ved et sundt Arbejde, der kan føre ham frem i Kunsten til at blive sin Moders og sine Søskenes Støtte.«

Budskabet om Haralds dødelige Sygdom i Rom angreb Faderen stærkt, ogsaa fordi han altid pintes ved Det, der var uafgjort, idet han stedse forudsatte de værste Muligheder. Han fik Bud om Bedring i Sygdommen og skrev da: »Telegrammet modtaget. Gud ske Tak! Hans Velsignelse være fremdeles over Eder! Jeg har lidt i denne Tid; jeg kan slet ikke taale at have Sorg og Spænding. Kjære Elise! Gud beskytte Dig og den kjære Søn! Jeg har Haab, men min Angest har været stor. Guds Fred og Hjælp!«

Bedringen betød Intet — snart blev Dødsbudskabet bragt Faderen af Dr. fil. Fr. Knudtzon. Denne skriver derom til Fru Jerichau: »Jeg forberedte ham lidt lempelig og lagde da Telegrammet for ham. Han satte sig fuld af Smerte med Haanden til Hovedet stille hen, gik ind i den anden Stue, kom lidt efter tilbage og satte sig rolig ned. »Altid skal Døden borttage det Bedste. At det nu netop skulde være ham!« Det var omtrent de første Ord, hvormed han brød Tavsheden . . . Vi talte ikke meget, men jeg forlod ham og vendte en Time senere tilbage og fandt ham ved hans Arbejde. Han var smertelig nedbøjet, men temmelig rolig og fattet.«

Hans Hustru skriver til ham d. 13de Marts: »Min kjære, kjære, stakkels Adolf! Gjennem Knudtzon véd jeg, at Du er fattet, at Du sørger — thi vi maa jo sørge,

vi kunne aldrig lade være — men at Du Gudskelov arbejder igjen. Det kan jeg endnu ikke; siden den 14de Febr. har jeg ikke haft en Pensel i Haanden — dog er det mit andet Liv. Nej, mit andet Liv er vor Harald i Kristus, det er i Haabet og i Troen og vor Harald i Mindet, i Kjærligheden. Du har undværet det Bedste: Livet med Harald, Du har undværet det Bedste: Haralds Død — men Du kunde maaske ikke have taalt at se ham lide, at se ham dø. Ingen af Dine tre Børn har Du lukket Øjnene til paa. Gud sender Prøvelserne i Forhold til Kræfterne. ... Om faa Uger forlade vi Rom; helst vilde vi strax have rejst for Din Skyld, og fordi det var saa svært at vende hjem her i de forladte Rum; men det maa være saaledes; thi jeg lever af mit Arbejde, og dette maa være færdigt til bestemt Tid .... Din sørgende Hustru Elisa Jerichau.«

Det første Brev, han efter dette Tab skriver til hende, lyder saaledes: »Kjære! Alt fra hans tidlige Ungdom så jeg hans Livs- og Kunstner-Bane hemmet. Aarene ere slæbte hen i haabløs Kamp. Efter Kulminationen af hans Ulykke vaagnede igjen lidt Haab — men nu er Haab og Kamp forbi. Han kunde være bleven Familiens Stolthed og Støtte — nu ere vi affældige og Huset faldefærdigt. Jeg kan og vil ikke længer kæmpe mod Verdens onde Magter. Mit Endeligt er snarest en tilbagetrukket Ensomhed og Sparsommelighed ... Der er for mig næppe Haab eller Glæde mere. Vores Liv er mislykket, og vi bære sikkert Skylden Begge. Gud være os naadig! — Dine Lidelser og Anstrængelser maa have været overmenneskelige. Gud lønne Dig derfor! — Hils og tak Pietro Krohn! Kjærligst J. A. Jerichau.«

En af Jerichaus Nærstaaende skriver d. 18de Marts, omtrent 14 Dage efter Haralds Død, til Fru Jerichau: »Vi have gjort for Adolf Hvad vi formaa til Hjælp og Opmuntring i denne Fortvivlelsens Tid. Han tager sig sin Søns Død gruelig nær og er endnu ikke istand til at arbejde, skjønt han af og til gjør et lille Forsøg. Jeg spase-

rer med ham lange Ture i Frederiksberghave og ellers udenfor Byen, hvor vi ikke ere udsatte for at træffe Mennesker, der nu genere ham mere end nogensinde; disse Ture forfriske hans Sind og adspredte de mørke Tanker. Spise eller sove er der ikke Tale om, saa han ser meget medtagen ud.«

Paa et løst Stykke Papir har han selv i denne Tid skrevet Følgende:

»Til Minde om Harald Jerichau.

Han var af Naturen begavet med de største Fortrin baade i aandig og legemlig Henseende, saa det var mit Haab, at han maatte blive Bæreren af Familiens Ære og dens Opretholder i Slægten.

Mit Haab er bristet. Han maatte bukke under for en unaturlig Overanstængelse i de varme Lande, og en dræbende Feber skilte ham ved Livet, 25 Aar gammel.

Tabet er uerstatteligt, baade for mig og Fædrelandet; thi han havde som Ingen ved Siden af Kunstnertalent de personlige Evner, uden hvilke en Kunstner (navnlig en dansk) nutildags ikke kan vinde Anseelse i den store Verden.«

Længe efter Haralds Død sagde Jerichau til mig: »Han var mit eneste Lyspunkt, og han faldt som Offer for Tidens nervøse Higen. I gamle Dage havde man de olympiske Lege. I Nutiden jager og hidser man unge Mennesker fremad — fremad mod Maalet; der skal tjenes Penge, der skal skaffes hurtig Udvikling, og saa til Slutningen styrter de, og Folk siger: »Jamen, det var dog smukt, at de holdt ud til det Sidste.« —

Den 11te Juli 1881 mistede Jerichau sin Hustru. Da hun blev syg, opholdt han sig paa »Bondegården«, men tog strax til Kjøbenhavn og var ved hendes Dødsleje. Mange forskellige Følelser gik gennem hans Hjærte, men

han udtalte sig ikke; han var blød og kunde ofte græde meget.

Det var altid Jerichau en Glæde at have sine Børn hos sig, og efter at de vare blevne uddannede i Udlandet, realiseredes dette mere og mere. Navnlig i hans sidste Levetid vare de fleste af dem om ham, og hans Datter Fru Læssøe var i lang Tid i Besøg hos ham. Hans yngste Datter var d. 4de Nov. 1878 bleven gift med Hofjægermester Holstein Rathlau til Rathlausdal i Jylland.

Til Stadighed havde Jerichau i de sidste Aar sin lille Dattersøn Harald Læssøe hos sig og kunde slet ikke undvære ham. Drengen red paa Bedstefaderens Ryg, han løb omkring ham, naar han arbejdede, Jerichau sang og dansede med ham og havde stor Trøst og Fornøjelse af ham.

Jerichau sagde saa tit: »Naar jeg har fyldt de Halvfjerds, saa bliver jeg berømt; saa er der Ingen, der længer er bange for mig.« De ydre Udmærkelser naaede ham dog tidligere. I 1852 fik han Guldmedaljen paa Londonner-Udstillingen for Panterjægeren og i 1873 ligeledes Guldmedaljen i Wien for De badende Piger. Den 21de Marts 1854 blev han Æresmedlem af Stockholms kongelige Akademi for de frie Kunster og d. 21de April 1866 paa Forslag af den berømte franske Maler Ingres¹⁾ Medlem af *L'institut de France Académie des beaux-arts, correspondant dans la section de sculpture.*²⁾ I Februar 1857 blev han Ridder af den preussiske røde Ørn,³⁾ i Juli 1866 Ridder af Nordstjærnen, paa Kongens Fødselsdag 1852

1) Se Pag. 217.

2) *L'Institut de France* bestaar af fire Akademier: a) *Acad. française*, b) *Acad. des inscriptions et belles lettres*, c) *Acad. des sciences morales et politiques* og d) *Acad. des beaux-arts*.

3) Denne Orden bar han aldrig efter Krigen 1863—64.

Ridder af Danebrog, 1861 Danebrogsmænd og 1876 Kommandør af Danebrog. Han var Medlem af den antherske Kommitté, og i aarlig Hædersgave var han naaet op til 2000 Kroner. Ved det københavnske Universitets Firehundredaarsfest blev han d. 5te Juli 1879 Æresdoktor i Filosofien. Forespørgslen fra Universitetet, om han vilde modtage Doktorgraden, traf ham hos Emil Birchs, som nu boede i Roskilde. Det kunde der jo slet ikke være Tale om, mente han. Det kostede et Par Dages Overvejelse og Overtalelse, før han vilde underskrive et Brev, hvori han takkede for Æren.¹⁾

Det morede ham, naar man kaldte ham »Hr. Doktor«; men saa sagde han: »Saadan gaar det med Udnævnelserne! Jeg er bleven Kommandør, og jeg kan aldeles ikke kommandere. Jeg er korresponderende Medlem af det franske Akademi, og jeg har mit hele Liv igjennem hadet at korrespondere. Og nu bliver jeg Doktor i Filosofien, og jeg forstaar mig ikke det Mindste paa Det, der egentlig kaldes Filosofi. Derimod har jeg engang reddet tre Drengene i Svendborgsund, men jeg har ingen Redningsmedalje faaet, og den vilde jeg have sat Pris paa. Jeg har spurgt, om jeg ikke kunde faa den; men saa siger de, jeg har ikke været vaad. Nej, for jeg styrede Baaden saa godt, at vi kom lige paa dem og kunde trække dem op; havde jeg derimod manøvreret med den, saa jeg var kærtret og

---

¹⁾ Ved denne Lejlighed skulde han levere sin Levnedbeskrivelse, der blev trykt mellem de andre Doktorers. Den er saa karakteristisk, at jeg ikke kan nægte mig den Fornøjelse at afskrive den:

Jeg er født i Assens d. 17de April 1816, hvor min Fader var Kjøbmand. I mit 14de Aar blev jeg sat i Malerlære i Odense, hvad jeg dog kun udholdt i 1½ Aar. Jeg kom nu til København og frekventerede Kunstakademiets Skoler og tilkjendtes den store Sølvmedalje. I 1835 udstilledes mit første Billedhuggerarbejde, en Statue af Balder. Ved daværende Kronprins Christians Indflydelse erholdt jeg Tilladelse til at rejse med Fregatten Rota til Rom i 1838. I 1849 blev jeg Medlem af Kunstakademiet samt Professor ved samme.

selv falden i Vandet, saa havde jeg nok faaet Medaljen, for saadan dekoreres der her tillands.« —

Den 1ste Okt. 1881 var det 50 Aar siden, at Jerichau var bleven indskreven som Elev paa Kunstakademiet. I den Anledning modtog han følgende Skrivelse:

Under 1ste d. M. har Byraadet enstemmig vedtaget følgende Beslutning:

Da det idag er 50 Aar siden, at Professor ved Kunstakademiet i Kjøbenhavn, Dr. fil. Jens Adolf Jerichau, blev indskreven som Elev paa Kunstakademiet og saaledes, idet han forlod sin Fødeby Assens, begyndte den Kunstnerbane, paa hvilken han, medens han kastede Glans over sit Fædreland som faa af dets Sønner, dog stedse bevarede en usvækket Interesse for sin lille Fødeby, føle vi os overbeviste om, at vi have alle vore Medborgeres Samstemning, idet vi herved udnævne ham til

Assens' Æresborger.

Idet vi herved kommunikere Deres Velbaarenhed denne Beslutning, tillade vi os at henstille, om De maatte kunne imødekomme Byraadets Ønske om at komme tilstede her i Byen en Dag i Slutningen af denne Maaned for personlig at modtage det Diplom, som i denne Anledning vil være at udfærdige, og eventuelt deltage i en Fest, eller om De maatte ønske at modtage Diplomet i Kjøbenhavn.

Assens' Byraad, d. 4de Okt. 1881.

J. C. Lindberg. G. Czarnewsky. F. W. Andersen.

J. Strøyberg. H. Clausen. N. M. Plum.

J. Jørgensen. M. Rønning.

N. P. Nielsen. Chr. F. Schmidt. B. Bruun.

Velbaarne

Hr. Professor, Dr. fil. J. A. Jerichau,
Kommandør af Dbg. og Dbgsmd., Ridder af Nordstjernen
og den røde Ørns Orden, p. p.

Paa denne Skrivelse svarede han :

Idet jeg bringer det meget ærede Byraad min forbindtligste Tak for den sjældne Ære at være udnævnt til Æresborger i min kjære Fødeby, maa jeg tillige bede mig undskyldt for, at jeg sandsynligvis ikke tør begive mig paa Rejsen i denne Maaned. Jeg lider for Øjeblikket af Ansigtsrosen og er tillige saa nervøs, at slig Ære og Gemytsbevægelse let vilde overvælde mig og virke skadelig paa min Sundhed.

Med sand Erkjendtlighed og hjertelig Tak
ærbødigst

J. A. Jerichau.

Til
Assens' Byraad.

I et Brev fra denne Tid underskrev han sig med Rette: »Din beskedne Æresborger«, og at det mere var Undseelse end Helbredshensyn, der afholdt ham fra at tage til Assens, er vist. Da jeg lykønskede ham, sagde han: »Ja, det kunde jo være meget smukt, naar det blot ikke var mig!« — Festen, som antydes i Byraadets Skrivelse, skulde have bestaaet i, at Diplomet var blevet ham overrakt Kl. 12 i Raadhusets Sal. Sammesteds skulde der Kl. 5 have været afholdt et Festmaal, og derfra vilde man i et Festoptog have fulgt Æresborgeren forbi hans fuldt illuminerede Fødehjem til Hotel Phønix, hvor Dagen skulde have været afsluttet med et Festbal. Man maatte nu nøjes med at sende ham Diplomet, skjønt udført af Lorens Frølich. Foroven ses den unge Kunstner, hvem Amerikas Indianere lokke paa den ene Side, medens Kunstens Genius fra den anden rækker ham Mejselen, som han vælger. Under Diplomets Ord, som i forskjellig farvede Bogstaver fylde Midterpartiet, findes forneden Saga, der optegner Kunstnerens Historie, og Fama, der udblæser hans Røs over Verden, begge Figurer omgivne af forskjel-

lige Génier. Sidefelterne fremstille Scener af Kunstnerens Liv, indrammede i kunstneriske Forsiringer.

At dette Diplom ligesom selve Udnævnelsen til Æresborger bevægede og glædede Jerichau meget, stod i nær Forbindelse med hans store Kjærlighed til Assens. Som Vidnesbyrd om denne hans Følelse nedskriver jeg Følgende: I Juli 1866 opholdt han sig paa Gjennemrejsen til Røm hos Birchs i Roskilde. Sammen med Maleren Vilhelm Melbye og Hustru spiste de dér til Middag, og det var Bestemmelsen, at de med Aftentoget Kl. 8 skulde rejse over Korsør syd paa. Ved Bordet kom Talen paa de vel dresserede Gæs i Assens, som tilbragte hele Dagen i Stranden, men om Aftenen i store Masser kom spaserende hjem gjennem Gaderne, og hver Flok ventede saa skrigende udenfor det Hus, den tilhørte. Jerichau blev ved disse Minder saa længselsfuld og hjemlig stemt, at han erklærede, det var rent umuligt for ham at rejse til Udlandet, inden han endnu engang havde set disse Gæs. Enden blev, at han og hans Hustru overnattede i Roskilde og næste Morgen i det mest straalende Humør toge til Assens, medens Rom maatte vente paa dem.

Efter at han var bleven Æresborger i sin Fødeby, var denne saa at sige lukket for ham. Tanken om, at der dog maaské kunde blive holdt Fest til hans Ære, naar han kom derover, og at han i alt Fald vilde gjøre en vis Opsigt dér, holdt ham for bestandig borte derfra. I sin Kirke bevarer Assens et skjønt Minde om ham: hans Troens Engel i Marmor, en Gave fra Jerichau selv.

Som et Bevis paa, hvor lidet denne Kunstner i Virkeligheden paaskjønnede ydre Hædersbevisninger, kan jeg fortælle, at da han var bleven Medlem af *L'Institut de France*, en Udmærkelse, som ikke er bleven nogen anden nulevende dansk Kunstner tildel, fortalte han ingen Mennesker det. N. C. L. Abrahams opdagede det længe efter og bad ham om at maatte se de Papirer, gjennem hvilke Udnævnelsen var kommen ham ihænde, hvorpaa han gjorde

ham opmærksom paa, at der var vederfaret ham en stor Ære. Men hvergang Jerichau fik saadanne Udmærkelsesbeviser, puttede han dem i en Skuffe og lod det bero paa en Tilfældighed, om de bleve opdagede.

V.

For at give en Oversigt over Jerichaus Liv fra hans Tilbagekomst til Danmark i 1854 og til hans sidste Aar, vil jeg som Fortsættelse af de tidligere meddelte Breve aftrykke følgende, der nærmere ville kunne udfylde Hvad jeg nu har meddelt:

Rønnebæksholm, d. 30te Juli 1850.

Kjære Elise! Vi ere alt nu komne hertil¹⁾ og befinder os for saa vidt godt. Thorald har jo lidt stor Smerte i denne Tid,²⁾ og skjønt det ogsaa er gaaet mig meget nær, saa har jeg dog været meget fattet og forstaaet at trøste min kjære Ven over den store Ulykke, som har ramt ham og den hele Familie Læssøe. Guds Veje ere for os uransagelige, og vi bør jo ikke knurre, i hvad Tab han end sender os — et større Tab end Oberst Læssøes kunde vel ikke ramme denne brave Familie og mange af hans Venner. Om Fædrelandet vil jeg ikke tale; thi det har miskjendt og ikke paaskjønnet ham. Mange Mennesker, som ere til Byrde for sig selv og Andre, vil Gud ikke kalde herfra; men dette Menneske, som var saa Manges sande Ven og Støtte, og som saå med frejdigt Mod ud i den

---

1) Hos Fru Toft, Grundtvigs senere Hustru.

2) Hans Broder Frederik var falden ved Isted d. 25de Juli 1850.

truende Fremtid, han er reven bort af en uheldsvanger Kugle. Den stakkels Moder!

Vi vente Dig efter Aftale senest d. 5te Avgust med min kjære, lille Thorald og Din lille Pige . . .

Din hengivne

J. A. Jerichau.

Venedig, d. 31te Okt. 1854.

Min kjære, elskede Kone! Du ser, at jeg er kommen lykkelig til Venedig, og jeg befinder mig særdeles vel. Det er noget underligt for mig at være alene, men dog ikke saa slemt, som jeg troede. Rejsen er i det Hele taget gaaet heldig for mig. Fra Wien til Laibach, hvor Jærnbanen gaar over de høje Semmering-Bjerge, var Naturen og Kunsten bragt i en storartet Forening, saa jeg maa tilstaa, at det er eneste i sit Slags. De mægtige Broer og Tunneler, som fører Banen igjennem denne vilde Bjærgegn, staar i Forhold til Naturen og overrasker og imponerer. Paa Vejen fra Laibach til Triest interesserede det mig at se Vinderne,¹⁾ som i stor Masse drev med Fragtvogne til Laibach. Det blæste koldt af en Stormvind (Borra), som ofte raser i disse Bjerge saa stærkt, at Ingen vover sig ud. — I Triest sov jeg godt, og om Morgenen var det den blaa italienske Himmel. Da vi kom ud paa Havet, var det stille, saa jeg nød en italiensk Oktoberdag paa Middelhavet. Indsejlingen her til Venedig var meget interessant. Det Første, jeg foretog mig paa Italiens Grund, var at slaa en energisk Næve i en fræk Facchino,²⁾ hvilket havde en afgjørende Virkning paa dette Dyr. Markuspladsen er mageløs iaften, da Maanen skinner, og Venedigs karakteristiske Befolkning som en Flod bevæger sig dér omkring. Med stor Interesse betragter jeg det Altsammen.

¹⁾ Slavoniske Stammer, som bebo Østerrigs sydlige Provinser.

²⁾ Lastdrager.

Jeg haaber til Gud, at Du har det godt, kjære, kjære Elise! Det gjør mig ondt for Dig, at Du skal bevæge Dig i den store, fremmede Verden;¹⁾ men saa faar Du til Løn snart de kjære Børn at se. Gud være med dem og med Dig! Baronesse Løvenskjold var paa Banegaarden i Dresden for at tage Afsked med mig, og da hun talte til mig om min Lykke og hvor god og elskelig Du var, saa græd jeg som et Barn; men Du véd nok, at jeg bliver roligere og koldere, jo længere jeg er borte; saa er det godt, der er Noget at tage af. Dog lover jeg Dig, at Ilden ikke ganske skal gaa ud i Vinter, saa Du vil nok finde en lille Gnist, som Du saa kan se og puste til, naar Du igjen har faaet mig hjem. Gode, elskede Ven! Min Kjærlighed til Dig er ikke af den Slags, som kan udbrænde; jeg er ingen glødende Italiener; men den Sol, som mildt bringer Afgrøden til at voxе og modnes, er bedre end den, der afbrænder Alt.

Det er bedst, jeg hører op med at tale i Billeder og ender med at sige Dig et hjærteligt Farvel for idag med det Løfte, at Du fra Rom snart skal faa et stort Brev. Imorgen gaar jeg til Mantua, o. s. v. Hils alle Venner fra
Din tro Adolf.

E. S. Du maa ikke spare paa Penge, men gjøre Dig det ret behageligt paa Rejse, hvilket jo ogsaa anstaar en Dame i Din Stilling. Farvel! Farvell! Guds Fred!

Rom, d. 13de Nov. 1854.

Kjære, gode Elise! ... Hvor det var glædeligt, at Du rejste til Strelitz; men det kan ikke nytte, at jeg kommer, for jeg er jo en Klods og et Fæ; men derfor har jeg ogsaa faaet Dig til Kone. .... Jeg har det nu saa godt her i Rom og arbejder alt flittig. Thorald [Læs-

¹⁾ Hun var i Berlin.

søe] og jeg bo saa gemytlig, og her er flere gemytlige Landsmænd. Professor Qvarnstrøm er her ogsaa, og vi omgaas daglig. Jeg tænker med Glæde paa Dig og de søde Børn; Vinteren vil let gaa, og naar Paasken er forbi, saa iler jeg til det kjære Danmark i Dine Arme og favner Børnene, og lille Harald kaster jeg højt i Luften ... Lev vel, min elskede, kjære Elise, og vær forvisset om min inderlige Kjærlighed. Gud er os naadig, han holder sin Haand over vores kjære Børn og over Dig, min elskede, gode Kone! Lev vel, og tænk altid med Kjærlighed paa
Din Adolf Jerichau.

Jeg vil ikke glemme at lykønske Dig til Din Fødselsdag, som Du maa være ene om i Berlin; men vi kan jo helligholde den, naar vi igjen ere hjemme hos Børnene; thi uden dem er der dog ikke Noget ved en Geburtsdag ...

Rom, den 12te Dec. 1854.

Kjære, elskede Elise! ... I den Tid, jeg har tilbragt her i Rom, har jeg arbejdet utrolig meget i Marmor. Kristus til Prinsessen var det Første, jeg gjennemgik foreløbig, dernæst Alma Goethe, og nu arbejder jeg med stort Held paa Krucifixet, der nu først bliver Hvad det bør være ¹⁾; det er ogsaa dejligt Marmor, saa det er et glædeligt Arbejde. ²⁾ Jeg befinder mig stadig vel, og det er jo saa meget glædeligere, som jeg arbejder saa anstrængende. Mine Tanker ere stadig beskæftigede med Dig, min elskede Kone, og hvor meget længes jeg ikke efter Brev fra Dig; thi det er min Fortrøstning, at det altid indeholder noget Godt og Kjært, saa længe Gud holder sin Haand over Dig, at Du er rask. De kjære, kjære Børn har jeg naturligvis ogsaa i mine Tanker og beder hver Dag Gud at beskytte

¹⁾ Det var forrige Aar udført i Bronze.

²⁾ Det solgtes paa Avktionen efter Jerichau til Prinsesse Alexandra af Wales for 1600 Kr.

dem og deres kjærlige Moder. — . . . Om Aftenen sidder vi noget i *Café grande* med Qvarnstrøm og de andre skandinaviske Kunstnere og Landsmænd.

Et Hovede efter Hebe i naturlig Størrelse har jeg ogsaa fuldenendt i Marmor, og efter Nyaar begynder jeg paa en Pendant til Slavinden, der skal udtrykke den ved Kristendommen frigjorte Kvinde (med et lille Kors, som hun trykker til Brystet og ser fri og lykkelig mod Himlen.)¹⁾ . . . Der er kommet en Mængde smukt Marmor her til Rom, saa jeg vil købe en Del mindre Stykker og begynde nogle nye Arbejder, som Adam og Eva i halv Størrelse¹⁾, o. s. v.

Idéen til Din David som Hyrdedreng²⁾ er heldig; men jeg tror nok, der kan forbedres Noget i Bevægelsen, uden at den gaar ud af Karakteren, hvilket jeg snart skal forsøge. — Jeg skal nok finde nogle smukke Konkylier til Dig; det bliver en Foræring fra Din nu mere og mere chevaleresk vordende Mand.

Gud er os saa naadig; ham beder jeg altid at beskytte Dig og de elskede Børn. Jeg har det altfor godt; thi Thorald giver mig Pærer og Marsala-Vin med Vand og Sukker hver Aften. Godnat, elskede Elise!

Din tro og hengivne

J. A. Jerichau.³⁾

¹⁾ Dette Arbejde blev aldrig udført.

²⁾ Dette Billede af Fru Jerichau blev udstillet i Kjøbenhavn i 1857 og senere kjøbt af Frederik Vilhelm IV af Preussen.

³⁾ Læssøe tilføjer blandt Andet: »Adolf har det i det Hele taget fortræffelig; vel kan der komme enkelte melankolske Tanker, men de vare kun ganske kort, og Hvad der er mig saa stor en Glæde og Trøst at se, er, at Hengivenhed til Gud og hans Styrelse er det, der driver de mørke Tanker bort fra ham. Naar jeg imellem læser et Kapitel af det nye Testamente for ham, saa fyldes hans Øjne med Taarer, og man ser paa det forunderlig dejlige Udtryk, hvor det kristelige Liv har en kraftig Væxt i ham . . . Hvad er det dog for en Lykke at staa et saa sandt og ædelt Menneske

Rom, d. 5te Jan. 1855.

Kjære, elskede Elise! ... Jeg havde haabet at kunne meddele Dig noget Interessant angaaende en stor Bestilling, som en Mand her vilde have gjort mig, men som paa Grund af politiske Forhold daler ned til noget ganske Smaat; det synes jo nu at blive noget Stabilt, at jeg paa Grund af Politikken ikke faar Dette og ikke Hint. Imidlertid har jeg kjøbt for henved 1000 Scudi Marmor af den skjønneste Sort og agter at lade Adam og Eva, Jægeren og Slavinden udføre paa Lykke og Fromme. Dels har det jo været Dit Ønske, at jeg skal arbejde fremad, og dels tror jeg, at Pengene staar sikrere i Arbejder end i Obligationer.

Du kan tro, kjære Ven, at jeg tænker paa Dig og paa Børnene, de elskede Smaa. Jeg ser dem i Tanken Dag og Nat; og store Onkel Thorald og Fader taler hver Dag om lille Thorald og lille Harald og lille Misse, som er en Trolld, men lille Titte glemmes for det Meste. — Skjønt det jo ser saa sørgelig ud i Verden som muligt, saa haaber jeg dog til Gud, at han vil lede Alt til det Bedste og føre os lykkelig over de kommende svære Krigsaar, som han har naadig hjulpet os i de sex forgangne Revolutionsaar. Dannemarks Fremtid anser jeg ingenlunde som betryggende. Jeg tror, at Dannemarks Existens er truet i en Verdenskrig, og de indre Forhold egner sig kun daarlig til at beskytte Fædrelandet mod en udvendig Fare; tværtimod vil den indre Tilstand vist fremskynde en Opløsning; — dog, Alt ligger jo i Guds Haand, og i alt Fald vil der sikkert Intet ske mod Danmark, saa længe Krigen varer; men naar de store Magter ere udmattede i en lang Krig, og man derpaa opgjør en Fred, som skal give de store Herrer en Opfejning for den kostbare Krig, da vil de nok enes

---

saa nær, som vi staa ham! Adolf er saa glad ved sit Arbejde og kan næppe vente, til det dages, for at komme ned i Atelieret og tage fat, hvor han slap ved Solnedgang.

om at lade det gaa ud over den Uskyldige, som ligger nemmest ved Haanden. Tro mig, hvis det ikke lykkes, at Krigen endnu kan blive standset, saa er Dannemark maa-ské i størst Fare næst Tyrkiet. Det danske Folk har jublet over, at Kongen (Grevinden) har afskediget et Ministerium, hvori befandt sig Danmarks første Statsmænd: Ørsted, Moltke og Tillisch;¹⁾ men det danske Folk vil engang indse, at disse Mænd vidste Mere og kunde Mere, end Folkets højrestede Skraalere, og Gud give, at det ikke for sent maa indses. — Tal til Ingen om Din eller min Mening; thi det er unyttigt og gjør mig endnu mere forhadet.

Lev vel, min elskede, gode Kone, og hils Alle, som vil modtage en Hilsen fra Din tro og lykkelige

J. A. Jerichau.

Rom, d. 8de Jan. 1855.

... Gjør Dig ingen Sorger, kjære elskede Elise, fordi Du ikke har Bestillinger; mal kun nogle smukke Hoveder og Bønderkostymer i denne kolde Tid; saa kan Du sidde oppe hos Børnene ... Søg blot at gjøre Dig det hyggeligt og godt. Gud vil nok hjælpe os. Kun Taalmodighed!

Det er min faste Overbevisning, at vi bør gjøre de nødvendige Skridt for at komme til Finland; det vil blive til vores og vores Børns Lykke. Det er i Guds Haand; men vi Mennesker maa handle efter bedste Evne og i Tillid til Gud, der giver det Fingerpeg, hvorefter vi bør gaa. Mit Atelier skal altid bestaa her i Rom, og glædeligt vil det da være, om et af Børnene vil kunne fortsætte og fuldende Det, jeg ikke skulde naa. At lade en af Drengene blive dansk Kunstner vilde være at berede ham baade aandige og materielle Lidelser; men kan han blive Undersaat i et stort Land, da er det vist ogsaa nutildags en skjøn og

¹⁾ Ministeriet bestod af: a) A. S. Ørsted, b) St. A. Bille, c) K. A. Bluhme, d) K. F. Hansen, e) C. v. Moltke, f) A. V. Scheel, g) V. K. E. Sponneck og h) F. F. v. Tillisch.

lykkelig Karriere at være Kunstner. Tal med Grev Carl Moltke¹⁾ om denne min Plan at gaa til Finland, hvor jeg vil oprette et Atelier og give Undervisning mod et aarligt Gehalt af Kejseren. Vi maa i denne Sag ikke forsømme at gjøre de foreløbige Skridt; forskaf ogsaa Dig anbefalinger til Kejseren, hvor Du kan faa dem.

... Lev vel, min kjære, kjære Elise, og kys de Smaa fra mig, og hils min kjære Moder i Assens.

Rom, d. 2den Febr. 1855.

Kjære, elskede Elise! Det gaar Altsammen fortræffeligt her i Rom med min Virksomhed; ja, det er langt bedre for Kunsten at være her end at være i Kjøbenhavn, men for vores kjære smaa Børn er det bedre i Dannemark eller et andet Sted i Norden.

Gud beskytte Dig og være Dig naadig, min elskede Elisabeth, i Alt, hvad der forestaar Dig! Guds Vilje ske i Alt, hvad Dig, de kjære Børn og mig angaar! Skal vi leve, da er det ved hans Naade, og skal vi dø, da dø vi i Tro og Hengivenhed.

Det er mig en Trøst, at lille Caroline ikke lider Smerter, og naar det er Guds Vilje, at hun skal dø, da er jeg fattet, og vil Gud, hun skal leve, da vil jeg være glad og tro, at han naadigen vil lede og beskytte hende i Livet.

Tak, kjære Line, fordi Du kjærlig plejer lille Caroline i hendes Sygdom. Du synes at være kaldet til at hjælpe i Nøden, og dette er vist den skønneste Bestemmelse, som et Menneske kan have i Livet. Gud være med Dig og alle mine Kjære!

Eders tro og hengivne

J. A. Jerichau.

Jeg vil købe en Del antikke Marmorfragmenter, der med Tiden vil faa en høj Værdi.

¹⁾ Den paa forrige Side nævnte bekendte Minister Moltke-Nüttschau, der med sin Familie hørte til Jerichaus Venner.

Rom d. 8de Febr. 1855.

Til Lykke med den lille Pige! Gid hun maa faa en god Mand og have en lykkelig Fremtid! Hils de kjære, søde Børn allesammen fra deres kjærlige Fader, og vær selv hilset paa det Hjærteligste fra

Din hengivne og tro

J. A. Jerichau¹⁾.

Den 11te Febr. 1855.

Efter min Mening vil det være et stort Misgreb at tilbyde et Billede til Galleriet, da det kun vil have til Følge, at Billedet vil blive forkastet af Galleriinspektørerne Høyen og Thomsen. Du maa derimod afvente, at Galleriet gjør en Bestilling hos Dig; og selv hvis Levetzau²⁾ skulde gjennemsætte, at der skal gjøres en Bestilling hos Dig, saa maa Du slet ikke indlade Dig paa at gjøre en Skitse, som naturligvis ogsaa vil blive forkastet af Inspektørerne. Kun, naar der gjøres en Bestilling, hvor man overlader Dig at gjøre Hvad Du vil, tør Du vente at faa et Billede i Galleriet. Tro mig, saaledes er Din og min Stilling i Dannemark, og derfor maa vi se at forlade dette usle Folkefærd og finde et Hjem (itide) i et større Land.

Din

Adolf.

Den 3dje Marts 1855.

I dette Øjeblik modtog jeg Dit Brev om vores lille Barns Død. Naar det er Guds Vilje, da er jeg altid beredt til at bøje mig, og jeg har den sikre Fortrøstning, at hans

1) Læssøe tilføjer, at Jerichau har maattet skrive i stor Fart, da der stod En og ventede paa ham.

2) Overhofmarskalk J. G. Levetzau var fra 1842 Chef for de kongelige Kunstsamlinger.

Rige er bedre end denne Verden. Jeg beder Gud at beskytte os, saa længe vi ere her, og lade os kunne være Noget for hinanden paa denne Vandring mellem Torne; men naar Gud kalder os, da er hans Kjærlighed vist større, end naar vi skulle leve i altfor megen Kamp og Nød i denne syndige Verden. Gud give Dig nu fremdeles Kraft til at bære dette store Tab, og han beskytte vore andre Smaa og lade os beholde dem til hans Ære og til hans Naade. Hils alle de smaa Elskede, som vi have tilbage, og sig dem, at Fader holder saa meget af dem og at jeg snart kommer hjem til dem.

Farvel, min kjære, elskede Elise, og Guds Fred!

Din

Adolf Jerichau.

Det er bedst, at Du søger en kølig Sommerbolig for os paa Østerbro, helst i Classens Have ... Du maa ikke være bange, om den ogsaa vil koste Meget ...; thi det er jo vigtigt i enhver Henseende, at vi faar en behagelig Sommerlejlighed.

Rom, den 8de Marts 1855.

Kjære, elskede Elise! Tak for den dejlige Tegning af vores lille afdøde Barn; det er det dejligste Indtryk af Døden, som man faar ved denne Tegning, og dog er det kun Sandheden, Du har gjengivet, en Sandhed, der giver langt mere Fred end Smerte, selv naar det er Ens eget Barn. Det dejlige Digt og Dit hele Brev indeholdt saa meget Skjønt og Godt, at det var for mig en Opbyggelse at læse det. Du maa kun ikke anstrænge Dig for meget ved alt Dette, men huske paa, hvor Meget Du er for os Alle i enhver Henseende.

Du skal ikke være bange for mine Indkjøb af Antikker; thi er Noget i Verden til at forudse, da maa det være klart, at jeg maa faa 1 à 2 Tusende Procent af Pengene;

eller mener Du ikke, at jeg maa kunne faa 1 à 2 Hundrede Daler for en smuk antik Byste? Og jeg har kun givet 10 à 20 Rbd. Statspapirer anser jeg derimod for noget usikre; men i alt Fald saa kjøber jeg kun for en Tiendedel af hele min Formue, og denne Tiendedel vil Du engang se forøget til det Ti- eller Tyve-Dobbelte.¹⁾

Kys mine kjære Børn fra mig, og hils Prinsesse Louise²⁾ og alle de andre elskelige Mennesker i Dannemark, som ere saa kjærlige imod Dig. Ja, Du har Ret, at vi bindes mere og mere til dette yndige Land og de gode og kjærlige Mennesker, som vi dér have fundet . . . Hils Moltkes, Clausen, Heibergs, Martensen, Blædels o. s. v. . . . Guds Fred til Eder Alle, og hans Naade for alle os syndige Mennesker!

Fra Din tro og hengivne
J. A. Jerichau.

Rom, d. 22de Marts 1855.

Kjære Elise! Jeg lever vel, og Arbejdet gaar flinkt fremad; men det er dog Intet imod, hvorledes mit Mu-

¹⁾ Han har i et tidligere Brev skrevet, at han har kjøbt for 1000 Rbd. Læssøe tilføjer: »Adolf er, som i Alt, hvad han foretager sig, meget ivrig i denne Sag; jeg tør aldrig lade ham gaa ene paa Indkjøb, da han bliver saa begjærlig efter de smukke Sager, der tilbydes ham, at han altid synes, det er Spotpris, man forlanger derfor; men jeg klemmer Priserne dygtig ned, saa at der derved spares betydelige Penge. Det har gjort Adolf meget godt at have denne Adspredelse, da han var noget overanstrengt af Arbejdet . . . Der er vistnok kun Faa, der har saa skarpt et Øje til at se Skjønhederne ved Antikkerne, som Adolf. Mange Sager blive gaaede uformærket forbi af de Fleste; men naar Adolf gjør dem opmærksom paa Skjønhederne deri, og det paa sin klare, simple Maade — saa har de fleste Mennesker Glæde af at se derpaa.« — Haabet om at tjene Meget ved disse Antikker blev ved Avktionen efter Jerichaus Død højlig beskæmmet.

²⁾ Vor nuværende Dronning.

seum gaar fremad; thi det er næsten fabelagtigt. Og dog maa Du ikke være bange for Det, jeg udgiver; thi det er Intet imod den Herlighed, som jeg nu ejer. Du maa vide, at foruden Det, jeg ved Tilfælde og Søgen har fundet, saa er nu Roms to største Kunsthandlere døde, og deres Arvinger, som ikke forstaa sig det Mindste derpaa, har solgt mig dejlige Sager for Spotpriser. Du skal endnu ikke omtale dette Sidste, da jeg endnu ikke har opnaaet Alt, hvad jeg vil; men snart er jeg i Besiddelse af alt Det, som findes af Betydning, og som er til at opdrive i Rom, og denne Samling er da mindst 30000 Daler værd. Naar jeg køber en Antikvitet, da tænker jeg paa Dig og Børnene, og jeg gør det da, fordi det er til vores Alles Bedste.

Nu nærmer sig Tiden mere og mere, at vi igjen skulle ses, med Guds Hjælp, i Glæde og Lykke. Gud er os naadig, det ser jeg i Alt, og Guds Naade beder jeg stadig om for os og for alle Mennesker i den vide Verden; thi uden hans Naade er Alt Elendighed. Dig og mine kjære, søde Børn længes jeg nu meget efter, saa det er godt at optages af mange Ting, indtil vi ses igjen.

Lev vel, elskede, gode Elise, og vær forvisset om min Kjærlighed og Hengivenhed.

J. A. Jerichau.

Rom, d. 22de Apr. 1855.

Kjære, elskede Elise! Dit kjærlige Brev har jeg modtaget og maa indvende, at Du holder meget for meget af mig; det er jeg ikke værd, ligesom overhovedet alle Mennesker fattes den Rós, de skulle have for Gud. — Det var yndigt og morsomt Hvad Du skrev om Børnene og deres Tysktalen ...

I det Tilfælde, at Du bliver længe i Berlin, søger jeg Dig dér, og hvis Du rejser strax tilbage til Børnene, saa gaar jeg alene over Altona og Kiel og besøger Donners.

Jeg gaar over Stuttgart,¹⁾ ... hvor jeg rimeligvis vil indtræffe d. 20de—25de Maj.

Hold Dig i Berlin fast til Direktør Olfers²⁾ og Professor Rauch³⁾; thi de have Magten, og jeg tror, at de anerkjender baade Dig og mig ... Det glæder mig meget, at Dine Malerier gjør saa stor Lykke paa Udstillingen i Kjøbenhavn.⁴⁾

Jeg glæder mig rigtig til Boligen ved Strandvejen og til alt det Gode, vi dér ville nyde. Som Du ser af indlagte Brev, har jeg bedet Moder fra Assens at besøge os i Sommer⁵⁾ ...

Farvel!

Din tro og hengivne

J. A. Jerichau.

Kjøbenhavn den 27de Apr. 1857.

Kjære Elise! Dit Brev fra Berlin har jeg modtaget, og det gjør mig ondt, at det med Din Rejse til Berlin er gaaet som sædvanlig, at det Hele var et unyttigt Hastværk; men det er jo nu éngang ikke anderledes med os, end at vi maa jages und uns überstürzen⁶⁾, indtil vi midt i denne stundesløse Travlhed ligger med Næsen i Vejret, og saa ere vi dog ikke komne videre, end om vi tog os Alt rolig og bekvemt, som andre Mennesker gjøre. Mine Forventninger om Udfaldet af Din Rejse have aldrig været store, og Du kunde vel lige saa godt være bleven hjemme; men

---

1) Her besøgte han sin Ungdomsven Carl Blædel, som senere flyttede til Kjøbenhavn.

2) Direktør for Kunstakademiet.

3) Den bekjendte Billedhugger.

4) a) Portræt af Gehejmerraad Treschow, b) Portrætgruppe og c) En Dreng med sine Faar.

5) Hans Moder døde Store Bededags Middag den 4de Maj samme Aar.

6) Styrte omkuld.

den megen Snak iforvejen derom og Publikums Forventninger, de genere mig Noget ... For mig er nu alle unyttige Rejser og Transporter det Ubehageligste, jeg kjender; men Hvad skal jeg gjøre?

Børnene ere Alle raske og tale meget med mig om Dig; vi længes efter Dig og efter Foraaret og forblive Dine tro og kjærlige

J. A. Jerichau. Th. Jerichau. Marie. Harald.
Caroline. Louise¹⁾.

Kjøbenhavn. Mandag d. 4de Maj 1857.

Kjære Elise! ... Bestillingen paa Bysten af Kristian d. Ottende glæder mig meget, og dette var just en smuk Tanke af Kongen af Preussen ... Der er ingen Tid til alle de Kommissioner, Du paalægger mig, og jeg beder Dig indstændig at høre op med alle de Projekter frem og tilbage; det er jo en gruelig Uro, der er over Dig. Rejs nu, fornøjet med Hvad Du har opnaaet i Berlin, til Hamborg, og brug Dig dér saa meget Du vil; men kom saa hjem, og nyd i Ro Hvad vi have; thi det er sandelig ikke Lidet.

I Olfers' Magt staar det vist at gjøre Dig en Bestilling, skjønt det jo vil blive ham slemt anregnet af Kunstnerne i Berlin, og Du kan jo ikke gjøre Fordring derpaa; men dersom Kongen og Olfers Begge synes saa godt om David, saa er det jo ikke umuligt, at Du virkelig opnaar en ny Bestilling. Altsaa: Lev nu vel, og megen Lykke i Hamborg, og ikke flere Projekter og Kommissioner, og vær ikke bange, om Du ikke sælger Husandagten; thi med det Billede har det ingen Nød.²⁾ ... Vær tilfreds med Hvad Du opnaar i Hamborg, om det ogsaa er Ingenting. Jeg og Børnene ere raske. Lille Louise var et

¹⁾ Hver har selv underskrevet sit Navn.

²⁾ Blev solgt for 2000 Kroner til Lensgreve Lerche-Lerchenborg.

Par Dage lidt upasselig; men nu er hun igjen i sin fulde Lystighed og danser ofte paa min Haand.

Farvel, og tag ikke ilde op, at jeg vil have lidt Ro.

Din tro

J. A. Jerichau.

Løverdag Eftermiddag.

Kjære, elskede Elise! Det sidste Brev har dog et noget lysere Udseende. Der er nu den store Udstilling i Kristiania ... Høyenianerne sender nok ikke Noget til Norge, da Pariserudstillingen jo har lært dem, at de ikke maa overskride Ejdergrænsen, og for de skandinaviske **Brødre** ere de nok ogsaa bange og blive helst hjemme, skjønt det jo strider imod den skandinaviske Idé at undslaa sig derfor. Professor Munch var ogsaa meget forundret og lidet opbygget af et Besøg, han i den Anledning gjorde hos Marstrand. — Du og jeg bør nu falde dem i Flanken fra den skandinaviske Side, saa Folk kan faa Øjnene op og se, at det ikke gaar ganske rigtig til med **den nordiske Kunst**.

Børnene bleve meget glade ved Blomsterne; Harald, hos hvem Feberen idag er udebleven, delte dem ud, og der er stor Glæde over, at Moder snart kommer hjem.

Din tro

J. A. Jerichau.

[Uden Datum].

Kjære Elise! Med Hensyn til at besvare, hvad Legetøj Du skal købe til Børnene, da indlader jeg mig ikke herpaa; thi min Mening om Legetøj er Dig tilstrækkelig bekendt.

... At Berlinerne og Hamborgerne helst vilde have Husandagten i lille Maalestok, vil ikke sige Andet, end at de helst slet ingen vilde have; thi det generer den hykleriske Verden at se noget virkeligt Godt; for saa synes

den dog at have Pligter, hvilke altid ere ubehagelige at opfylde, naar det gjælder om at gribe dybt i Pengepungen. I Kunstverdenen gjælder kun Partivæsen, Medlidenhed og smaalig Forfængelighed, og det er Grunden til, at det betydeligste Kunstværk kan rejse om og blive beundret, men ikke kjøbt. — Mit Haab har det ikke været, at Du vilde opnaa at sælge Noget; men nu har Du jo prøvet og set. Jeg ønsker Dig nu en lykkelig Rejse, og det er saa en Lykke, at Du har et behageligt Hjem i 1½ Aar, og saa kan vi jo igjen tage Posen paa Nakken og sætte Børnene ud. — Farvel, min elskede, herlige Kone, og tag Dig ikke denne Verden nær; thi vi ere ikke her for at nyde, men for at lide og for at vende Blikket bort fra al denne Uselshed op til noget Bedre.

Din tro

J. A. Jerichau.

Kjøbenhavn. Fredag d. 30te Apr. 1858.

Kjæreste Elise! Idag, Fredag Morgen, var det det dejligste Vejr, og efter Frokost var Thorald, Harald og jeg ude at fange Rejer og fangede en halv Spand fuld til stor Fornøjelse for os Alle. Iaften er det desværre blevet Regn og Blæst, saa jeg er ganske bedrøvet paa Dine Vegne¹⁾. Det gjør mig i det Hele taget saa ondt, at Du skal rejse og være borte fra mig og Børnene. Du kan ikke tro, hvor elskelige de Alle have været idag . . . Det er dog en stor Lykke, at vort Ægteskab er blevet lykkeligere og lykkeligere; men derfor er det mig nu ogsaa svært at skilles fra Dig. Gud beskytte Dig! Nu gaar jeg i Seng og tænker kun paa Dig og beder til Gud for Dig og Børnene.

(Søndag Morgen.) Kjære, elskede Elise! Børnene ere alle raske og elskelige; det gaar saa godt, som det

¹⁾ Hun var paa Vejen til London.

kan, saa Du maa blot være rolig for dem alle og ikke frygte, at der sker nogen Uret ...

Fru Heiberg var her igaar; hun beder at hilse Dig mange Gange. Hun er saa elskværdig og god, at det er en sand Glæde at tale med hende; iaften vil jeg besøge hende.

Iaftes havde vi igjen et Plenarmøde, hvor Alt gik efter Ønske.

... Du maa ikke ængste Dig for Udfaldet af Din Rejse; thi jeg vil være lige tilfreds, om Du ogsaa vender tomhændet hjem; Du véd, at jeg ikke attraar jordisk Guds for min egen Skyld, og med Guds Hjælp kommer vi nok ud af det, om ogsaa Tiderne ere daarlige. For idag: Farvel, min elskede Kone!

Din

J. A. Jerichau.

[Uden Datum],

... At Hambro tænker paa at bestille Gruppen Døden og Opstandelsen er mig en glædelig Tanke; men bedre var det, hvis det var en Virkelighed, førend jeg eller han dør.

Det er mig en stor Tilfredsstillelse, at Du tænker med saa megen Kjærlighed paa mig og Børnene; dette er i Sandhed den største Lykke paa Jorden! Vær forvisset om min Kjærlighed og Hengivenhed, og tro mig: jeg takker Gud for at have fundet en saa kjærlig og trofast Ægtefælle. Gud være med Dig og beskytte Dig! ... Hils nu Hambro, og tak ham, at han har taget saa venlig imod Dig; han er som en engelsk *gentleman* og ikke som de danske smaalige og sjældent ridderlige Mandfolk. ... Vær ved godt Mod. om det gaa. Dig vel eller imod! ... Modgang er det jo, der skal styrke os ... Iaften gaar jeg vist til Fru Heiberg. I Akademiet gaar det efter Ønske, og Høyenianerne maa bøje sig for Magten.

Farvel og Guds Fred!

Din tro og hengivne

J. A. Jerichau.

Pinsemandag 24de Maj 1858.

... Der er nu saa dejlig grønt i Haven, og længe efter Pinse maa Du ikke udeblive. Børnene spurgte strax Pinsemorgen, om Du ikke kom den Dag. Jeg har følt det ensomt, siden Du er borte, og gaar kun lidt ud til andre Mennesker. — Basrelieffet til Storehedinge er nu færdigt ¹⁾, og jeg arbejder paa Madonna, som bliver smuk, men ikke som nogen af Skitserne. Du véd, jeg holder ikke af at gjøre Beskrivelser over Kunstværker (da de helst maa ses) og mindst over mine egne, ellers vilde jeg fortælle Dig, hvor smuk den bliver.

Igaar var den franske Minister hos mig angaaende Kejseren, der vil modtage det som en særdeles Hæder at blive udnævnt til Medlem af Akademiet; denne Sag vil da blive foretagen med det Første.

Med Kongen har jeg talt engang paa Frederiksborg, og han har været meget naadig ligefrem og givet mig Haanden som *bon camarade* ...

Den 27de Maj 1858.

Kjære Elskede! ... Du søger at opretholde Haabet om, at det skal gaa godt i London og smigrer Dig med at kunne udstille paa den franske Udstilling; jeg gjør mig rigtignok slet ingen Illusioner i den Retning. Men nu har Du jo været i London, og saa vide vi jo ogsaa, hvorledes det dér ser ud. Vi have jo ingen Nød og ville derfor heller ikke gjøre os Sorger; men Hvad vi nu i Fremtiden maa holde fast ved, er, at Du er født i Polen, og dette Land er ikke overfyldt af Kunstnere og ikke heller af Kunstværker, og dette Land maa ogsaa have en Fremtid, om endogsaa nok saa beskeden; men Noget er bedre end Intet, og alle de Vanskeligheder, som Du har haft at kæmpe med, hidrøre fra, at Du allevegne er en Fremmed

¹⁾ Matthæus.

og Snyltegjæst; men naar Du engang begynder at dyrke Din egen Jordbund, saa vil det sikkert gaa, om ogsaa kun smaat i Begyndelsen. For det Første gaar vi nu til Rom og lade saa længe 5 være lige.

Jeg arbejder trøstigt fremad med min Gruppe¹⁾, skjønt ogsaa jeg véd, hvor liden Sandsynlighed der er for en Bestilling for det Første; men med Tiden kommer det dog.

Børnene ere flinke, de lege og ere raske; Harald er ikke flittig til at læse; men han er jo ogsaa lille endnu. Naar de ere godt opdragne, saa kan det jo nok gaa dem vel i Livet til deres og vores Lykke ... De længes efter, at Du skal komme hjem, ligesom ogsaa jeg,

Din tro

J. A. Jerichau.

Kjøbenhavn, den 8de Juni 1858.

... Vi længes efter Dig for at nyde det Bedste, som denne Jord kan skjænke.

Din »Bondepige, som stopper Strømper«, er kjøbt af Kunstforeningen til 150 Rbd.; men det var paa et hængende Haar, at det var faldet igjennem: kun én Stemme over Halvdelen. Du vil se heraf, hvor umuligt det er for Dig at leve her i Landet; thi det er jo nu saaledes i alle Retninger. Det er det misundelige Kunstnerpak, som overalt er paa Spil, og Du maa vide, at Du er et svagt Fruentimmer, som er misundt, og den danske Nation er ikke ridderlig, men smaalig ... Du maa nu ikke blive nedslaaet over mine Bemærkninger; thi vi skal nok finde den rette Vej og trøste os ved, at Danmark ikke er hele Verden, men tværtimod en lille bitte Del deraf. Jeg skal ikke forlange noget Offer af Dig; men Omstændighederne vil nok lede os paa det rette Spor. Danmarks hele Existens er tvivlsom og i alt Fald ringe; det er sørgeligt, men det er jo ikke

¹⁾ Moderen med Barnet.

til at forandre. Du tager vel Alt med, som er skrevet om Dine Arbejder i London, at vi kan samle det med Det, som er skrevet i Tyskland om Husandagten; thi det er nødvendigt, at det bliver bekendt i dette Øjeblik. I »Dagbladet« stod et lille Referat af Hvad der havde staaet i engelske Blade, som har glædet Dine Venner, der maa antages at være betydelig i Aftagende i den sidste Tid, da Misundelsen og Forbitrelsen er meget stor over, at Du har faaet Thorvaldsens Medalje. Og saa mener jeg, at en Meddelelse om Din Anerkjendelse i Udlandet i Modsætning til Meningerne her maa danne Slutstenen for Din offentlige Kunstnervirksomhed her i Landet.

Lev nu vel, min elskede, kjære Kone, og tag Dig ikke nær, at Du har saa mange Misundere her i Landet; men tænk paa, at Du ved at frigjøre Dig herfra vil arbejde med langt større Frihed og Lethed og have mere Glæde og Frugt af Dit store Talent og Din virksomme Aand og Haand. Gud være med Dig og beskytte Dig for

Din hengivne, altid elskende

J. A. Jerichau.

Søndag Morgen d. 13de Juni 1858.

Kjære, elskede Kone! . . . Vi have haft en stor Varme og badet hver Dag! Drengene lære nu flittig at svømme. Jeg har arbejdet stadig, men dog været meget forstyrret af andre unyttige Ting. Det er en stor Fejl ikke ganske at kunne leve i sin Kunst, men at man skal være en Slave af dette forfængelige Liv. Havde jeg blot 2000 Rbd. fast, saa skulde jeg ikke mere bryde mig om Noget, men arbejde og glæde mig. Hils nu alle de gode Mennesker, som have været venlige imod Dig i London, og kom saa her hjem, at vi kan have nogle uforstyrrede Dage, førend vi igjen skal paa Rejse. Gid Fanden havde alle Rejserne og man kunde leve i Fred!

Farvel, og lykkelig Rejse, at vi kan ses i Glæde og
takke Gud.

Din tro og hengivne

J. A. Jerichau.

Avgustenburg d. 26de Juli 1859.

Kjære Elise! Vi ere lykkelig ankomne hertil. Vi kom til Svendborg ... Emil Birch traf vi nogle Timer før Dampskibet skulde gaa, og vi gjorde da en lille Sejltur sammen i Sundet. Ernst C. kritiserede min forsigtige Sejlemaade, og jeg blev lidt kjed deraf og fortalte ham om Sejlturen med Tordenbygerne, hvor Julius C. ogsaa var saa rask. Herover forsømte jeg at have Udkik i Læ, og i samme Øjeblik sejlede en anden Baad paa os og løb os de tre øverste Planker ind, men saa nær Forstavnen, at det Intet gjorde for at sejle videre. Det var jo ærgerligt for mig, som hader Uopmærksomhed, selv at have begaaet denne, og jeg skal fra nu af kun svare disse raske Søfolk: »Hold Kjæft!« -- Ti Minutter efter dette Uheld kom der en voldsom Kastevind for ind; men jeg lod Skjødet løst i samme Øjeblik. Hatten fløj af Ernst C.s Hovede, idet han raabte til tre Drengene, der sejlede lidt agter i Læ for os; men i samme Øjeblik slog Kastevinden deres Baad om, og der blev nu en frygtelig Hysten og Skrigen, idet de hængte sig fast paa Rælingen af den kængrede Baad. Da vi laa med løse Skjoder i Vinden og drev for Vind og Strøm, saa lagde jeg en Aare ud og drejede af ned mod den kængrede Baad, beordrede Emil og Ernst forud i Læ og Thorald og Harald agter ud til Luvart hos mig for ikke at komme med for megen Fart ned mod den kængrede Baad. — Strømmen drev ogsaa mod den; og for selv at være sikker mod ethvert Vindstød, lod jeg begge Skjoder aldeles los, og vi kom saaledes rolig ned til de tre Drengene, der endnu alle Tre hang fast paa Rælingen. Emil stod forrest og tog med den ene Arm strax de to Drengene, saa det var en god Krog og et godt Bid; Ernst

var jo parat og tog den tredje, og det Hele foregik saa rolig og bestemt, at jeg var rigtig glad, især for Drengene, men ogsaa fordi jeg havde udført Alt komplet rigtig, og Ernst og Enhver kan heri se et Bevis for, at man intet Øjeblik i en Baad skal være uopmærksom eller give Slip paa Skjødet.

Vi vare formedelst denne Begivenhed næsten ikke komne med Dampskibet; men nu ere vi glade, og imorgen gaa vi paa Jagt. Din tro og hengivne

J. A. Jerichau.

Vær Du rolig for, at jeg ikke et Øjeblik skal være uopmærksom paa nogen Sejltur.

Avgustenburg d. 13de August 1859.

Kjære Elise! ... At Conradsen endnu er syg, er meget sørgeligt, og jeg imødeser hans aldeles ødelagte Sundhed; jeg vil naturligvis snart miste min eneste sande Kunstfælle. Havde jeg været formuende, saa skulde han ikke være gaaet tilgrunde, og den Hjælp, han vilde have ydet mig, skulde nok have forrentet sig; men det gaar nu Alt med raske Skridt til det Punkt, hvor jeg maa afbryde denne elendige Tilværelse. Der vil vel endnu blive bygget mange planløse Planer og malet mange brogede Kulisser; men Virkeligheden bliver dog den samme, og det Maal, jeg under disse Omstændigheder kunde naa, har jeg naaet, og mit Hoved er for svagt til at banke Muren ned, der afspærrer det videre Løb. Hvad et Menneske ikke naar, det faar han ikke Æren og Lønnen for ... Jeg er rolig i enhver Henseende; kun er det svært at leve uden Plan ...

Din uforanderlige

J. A. Jerichau.

Kjøbenhavn d. 28de Marts 1860.

Kjære, elskede Elise! ... Rigsdagen er ved at gaa i

Staa, Finansloven ved ikke at blive antagen, o. s. v. Jeg glæder mig til at stange Aal paa Avgustenberg Fjord i Sommer ... Kongen kommer den 31te Marts paa Akademiet, og saa er jeg vel færdig med den Slags Anstalter ... Lev vel og i godt Haab! Du stoler paa Gud, og jeg haaber, at Djævelens Kunster vel engang faar Ende.

Din hengivne og kjærlige

J. A. J.

Søndag d. 6te Maj 1860.

Kjære, elskede Elise! Jeg har haft stor Uro og flere pinefulde Dage, da jeg ikke kunde begribe, hvorfor jeg intet Brev fik fra Paris, som Du lovede, med Vexelen; og endnu kan jeg ikke begribe, hvorfor Du gaar og spaserer omkring med saa mange Penge i Lommen¹⁾ ... Det er yderligere mærkværdigt, hvor lidet tydelig Du udtaler Dig om saadanne vigtige Gjenstande ... Til samme Tid ere Dine Breve saa fulde af Gisninger og Reflexioner, som ikke have nogen Realitet.

Nu ere de otte Dage med forøget Spænding og Pine overstaaede; men jeg maa dog bemærke, at Sligt aldrig saa unødvendig burde paalæses mig, da jeg jo i mit Liv har haft Nok af den Slags og endnu hver Dag maa gaa i Spænding om Udfaldet af vigtige Ting for Fremtiden.

... Jeg har saa mange Hilsener til Dig fra alle Dine Venner, at der ikke er Plads paa Papiret til dem alle.

Dukkerne og Sukkeræggene fra Berlin arriverede betids; Omkostningerne foruden Ulejligheden oversteg Hvad man kunde kjøbe det Jux for her i Byen, og Toldvæsenet lo derad. Jeg haaber ikke, at Du sender os Nogetsomhelst mere, undtagen den store Vexel, som burde have været sendt i samme Time, Du modtog Pengene.

---

¹⁾ Kejser Napoleon havde for 9000 Fr. købt en Husandagt, malet af Fru Jerichau.

Moltke Hvitfeldts Byste er nu færdig og skal udføres i Marmor. Han har meget bedt om, at vi skulde komme til Glorup i Pinsen. — Fra Kommitteen for Ørstedes Monument har jeg faaet Opfordring til at gjøre Skitser. — I denne Uge haaber jeg, der kommer Resolution for 600 Rbd. aarlig af Rigsdagen. Monrad har søgt at slippe derfra, uagtet han baade er moralsk og juridisk bunden. Hvad skal man dog sige om disse Mennesker, der gjerne ville gjøre sig selv æreløse for at skade en Ikke-Høyenianer og for at hjælpe en Høyenianer! Men det skal blive husket!

... Stein, Vermehren og Hammer have erholdt Thorvalsens Medalje efter mit Ønske.

Din tro og hengivne

J. A. Jerichau.

Den 22de Maj 1860.

Igaar vare Drengene og jeg paa Kaffemølle¹⁾ i Dyrehaven, hvor der var dejlig lysegrønt ... Ministeren har sagt mig, at det nu er underskrevet af Kongen, og det lader til, at han (M.) ikke har været derimod, men kun udført Sagen med Pedanteri for at være dækket mod Angreb ... Kunde Hambro ikke gjøre en Bestilling hos Schleisner? Det vilde være at redde ... en Kunstner, som ellers gaar tilgrunde af Trang. Med en Bestilling til mig har det ingen Hast, da vi nu ere godt forsørgede for det Første ... Dine Billeder²⁾ har gjort megen Lykke paa Udstillingen iaar; men der har ikke været spurgt om et eneste ...

Din ved Din Kjærlighed lykkelige og hengivne Mand

J. A. Jerichau.

¹⁾ Benævnelse for de firstolede Skovvogne.

²⁾ a) Italiensk Pige med Blomster og b) tre italienske Studier.

Den 3dje Juni 1860.

Kjære, gode Elise! Det er idag Søndag, og jeg er hjemme hos Børnene, som lege i Haven og Forvalterens Gaard; alle ere de raske og glade ... Du er saa kjærlig imod mig i Dine Breve, som gjør mig stor Glæde. Hils Hambro, og tak ham for Bestillingen til Schleisner. — Jeg arbejder meget i Haven i disse Dage, som ogsaa er sundt for Sjæl og Legeme. — Fra Sverrig har jeg slet Intet hørt, og det anser jeg for et daarligt Tegn. Men Rusland og Polen ere større og bedre for os. Skandinavien er ikke saa smaat, som det er smaaligt (i det Mindste mod os), og det er utaaleligt i Længden. Ja, min elskede Kone, vi have den vide Verden for os, og Kjærlighed og Mod og Kraft. Hvad kan saa vore smaalige Landsmænd gjøre os? Vi ville ikke engang tænke derpaa, men bryde os nye Baner, der kunne føre til Lykke for os og Børnene ...

Mandag d. 18de Juni 1860.

Kjære, elskede Elise! ... Vi glæde os til, Du snart kommer hjem; det vil jo være et lykkeligt Gjensyn efter saa meget Godt, som er vederfaret os.¹⁾ Fremtiden har jo aldrig været saa lys, og de øjeblikkelige Forhold ere jo ogsaa lykkelige. Jeg erkjender, at man paa denne Jord ikke kan vente mere Lykke, end vi have naaet, naar nu Gud vil bevare det for os, at vi maa se Børnene opvoxte sunde paa Sjæl og Legeme og i Guds frygt og Moralitet.

Sommeren er her temmelig kold; men det er for mig et meget behageligt Vejr. — Naar Du nu kommer hjem, saa skal vi vel gjøre mange Besøg? Jeg har forholdt mig ganske tilbagetrukket; thi jeg bryder mig ikke meget om at tale med Folk — de ere jo næsten alle saa uselvstændige og meningsløse, at det er en Ynk ... Hvad den op-

¹⁾ Hun havde faaet solgt og bestilt mange Billeder i London.

blæste nationale Klikke siger om Din Lykke i Udlandet,
véd jeg ikke; men de ere nok glade!

Din tro og hengivne

J. A. Jerichau.

Lørdag d. 16de Marts 1861.

Elskede Elise! Alt gaar fremdeles godt, Sundhed og Velvære i hele Huset og fremad med Arbejdet, skjönt ikke hurtig. — Kongen har udnævnt mig til Danebrogsmand, hvorfor, véd jeg endnu ikke, men Rygtet har sagt mig for David; paa Mandag vil jeg jo erfare det af ham selv. ... Idag er det Foraar, og naar det saa bliver lidt grønt, kommer Du hjem; jeg skal nok modtage Dig godt, om Du kommer rig eller fattig.

Mandag den 18de. I dette Øjeblik kommer jeg fra Kongen, som var særdeles naadig, og Grevinden beklagede, at Dine Malerier vare afsendte saa tidlig, da Kongen saa gjerne vilde have set dem. Naar Du kommer hjem, faar Du vist en Bestilling. ... Jeg har modtaget Dit Brev, hvoraf jeg ser, at Kejsesinde Eugenie vil se nogle af Dine Billeder. Vær taalmodig! Vi have jo ingen Nød ...

Lørdag d. 28de Juni 1862.

Paa Strandvejen.

Elskede Elise! Jeg sidder her i øsende Regn og venter paa at komme til Byen for at tage Drengene herud. ... Siden Du rejste til London, har det været uroligt Vejr; men Alt voxer frodig, og man bliver ikke nervøs af Varme ...

Du ser vel nu, at det ikke er til nogen Nytte at udstille paa de store Udstillinger. For mig kan Du gjøre med mine Arbejder Hvad Du vil; men det vil kun være fornyede Udgifter til ingen Nytte, især hvad Herkules og

Hebe angaar; De badende Piger kunde derimod have godt af en lille varm Tone.

Vi kjende nu sex Fuglereeder her paa Ejendommen; men der er naturligvis mange flere, uden at tale om de mange Svale- og Spurve-Reder, som Huset er behængt med ...

Apr. 1865.

... Mit Humør er slet ikke godt i den sidste Tid; jeg haaber, det vil blive bedre, naar Du kommer hjem. I Aviserne bliver Dit Maleri med Andersen¹⁾ skjældt dygtig ud, og min Slavinde er der nok Ingen, der bryder sig om, saa Udsigterne ere nok ikke synderlige i Fremtiden, hvad Danmark angaar. — Idag modtog vi Dit Brev, og jeg ser deraf, at Du ogsaa er lidt modløs. Gud give Dig Mod og Kraft til at udholde de mulige Skuffelser; men tænk, at det Alt er jordisk Forgængelighed! Om vi ere lidt fattigere eller lidt rigere, det gjør dog ikke Meget til Sagen; vi slaar os jo nok igjennem, og kommer vi i Nød, saa vil vore Landsmænd føle sig hævede ved at have Medlidenhed med os. Vores største Forseelse er, at vi ikke har ydmyget os og krøbet til Korset; naar vi først blive ydmyge, saa vil vi faa det bedre i Hjemmet. Vær frejdig, og tag Dig Intet nær; thi det er ikke værdt. Lad det gaa her, som det vil, naar vi kun faar Naade hos Gud ... Farvel, min elskede, kjære Kone! Tænk med Kjærlighed og Overbærenhed paa

Din kjærlige

J. A. Jerichau.

Maj 1865.

Kjære Mother! Igaar vare vi ... sammen med Carl Bloch, hvilket glædede mig, da jeg synes godt om ham iaften skal han optages som Medlem af Akademiet.

¹⁾ H. C. Andersen, læsende for Fru Jerichaus Børn.

... Det synes, at mine Landsmænd og selv mine Nærmeste ikke tror paa mine Evner eller min Kraft og Vilje; men det var ligedan, da jeg løb af Læren, og da jeg forlod Landet for at begynde min Bane i Rom. Det er vist, at naar Alt vil være imod ..., kan det være svært nok; men jeg tror dog, der maa engang komme lidt Medbør. Jeg er fast bestemt paa at handle og møde Modgang og overvinde selv Det, som ellers har syntes mig uovervindeligt. Du har i mig en svag og daarlig Mand; men naar det gjælder, naar jeg øjner et Maal, og Beslutningen er fattet, da er jeg stærk, og Ingen vil standse mig uden Døden.

Børnene ere alle elskelige og kjærlige imod mig ... Naar Du nu kommer hjem, skal vi ret leve i Ro og ikke bryde os om Verden ... Lev nu vel, og vær forvisset om, at jeg skal gjøre mig Umag for, at Alt skal blive godt; men fremad skal det gaa i Kjærlighed og Tak.

Din Adolf.

[Uden Datum.]

Kjære Elise! Det er glædeligt, at Du nu er i Farvandet; [Gud] give nu, at Du maa løbe en ordentlig Fart, saa at vi snart maa øjne Dig i vort eget Farvand. Du vil blive hilst med glad Salut som en af vore sejerrige Fregatter ... Børnene ere raske og yndige ... Du fortjener nu ogsaa den Løn (efter det svære Guldspinderi) at finde os Alle raske og omarme de yndige Smaa. Gud ... vil vist lønne Dig for Din tro Gjerning. Du vil vist søge Din Mage i denne Verden, og jeg erkjender, at Du er bedre Kone, end jeg er Mand. Jeg har kun Kræfter i faa Retninger, men Du i alle. ...

Din kjærlig hengivne

J. A. Jerichau.

28de Maj 1866.

Kjære Elise! Tak for Brevene; vi vare temmelig angstige igjen. Du er saa rastløs og lider meget derved ... Kom nu hjem, og lad os have lidt Ro.

... Min Bestemmelse at gaa til Rom med Harald bliver jeg ved; jeg har intet Valg. Jeg tror nu fast paa en stadig Modgang i mit Kunstnerliv; men i tre Aar skal der endnu prøves det Yderste. Haabet flammede op i to Dage, efter at jeg havde arbejdet uden Haab i tyve Aar; men saa kom Efterretningen om Pengekrisen i London. Nu er der slaaet koldt Vand i Blodet, og jeg skal saamænd ikke løbe Vejret af mig for Ingenting. Tænk paa Dine kjære Børn, og kom snart hjem til dem og

Din hengivne

J. A. Jerichau.

Til Samme.

[Uden Datum].

... Jeg anser mig selv nu for gammel og færdig med Livet. Børnene skal nu til at leve, og dette Liv er vores Udødelighed her paa Jorden. Døden er ikke noget Afskrækkende; det maa være en Hvile efter Arbejde, eller ogsaa vi ved Guds Naade naa en højere Tilværelse. Den Tanke, at jeg dør om faa Aar og at Du lever som Enke til de 90, bliver fast hos mig, og Du og Børnene ere altsaa mit Alt ... Nu vil jeg sige Godnat; thi det er sent paa Natten. Guds Fred, min elskede Hustru, mine Børns fortræffelige Moder.

Din tro

J. A. J.

Først i Okt. 1866.

Kjære Elise! Jeg har nu sovet i Gieszen¹⁾ og befinder mig hélt vel. Om en Time gaar det til Frankfurt og Stuttgart ... Du kan være rolig for, at det vil gaa fortræffelig paa Rejsen og i Rom; jeg holder for meget af Dig og Børnene, til at jeg skulde selv paadrage mig Sygdom.

¹⁾ I Øvre Hessen, 7 Mile nord for Frankfurt.

Det forekommer mig, som om det aldrig har været saa godt og kjærligt imellem os som just nu, og der er Meget overvundet, som maatte overvindes. Vær nu ved godt Mod, og hils de kjære, kjære Børn fra mig ... Kjærligst

Din hengivne

J. A. Jerichau.

Rom, d. 10de Okt. 1866.

Min elskede Elise! Saa kom jeg dog d. 10de til Rom; jeg var i Chur den 6te. Rejsen gaaet vel uden mindste Tab uden af et Lommetørklæde, som inat blev stjaalet. Billedhugger V. med Kone, Barn og Svigerinde gjorde jeg Rejsen med fra Chiavenna.¹⁾ Han var ogsaa sommetider utaalmodig og uelskværdig mod sin Kone, som Mændene pleje at være; men Konen var heller ikke saa udmærket dygtig, som visse Andre, hvorimod han var mere praktisk end jeg. Vi tog Vejen over Ankona, hvor der alt er Jærnbane; men Vejen er ikke smuk.

Jeg haaber at udrette Meget i Marmor i Vinter; jeg længes efter at faa fat. — Paa Rejsen har jeg undertiden haft en Blenden for Øjnene; men jeg tror vist, det er Blodet. ... Jeg føler mig som halvt hjemme her i Rom og tænker med Kjærlighed paa Eder Alle, uden derfor at have Hjemve ...

[Uden Datum].

Kjære elskede Elise! Jeg er nu flyttet til Via Tritone²⁾ Nr. 50, ultimo Piano hos en Enke med sin Datter, en Kone, Holbech³⁾ kjender; Værelset er hyggeligt med

1) Chiavenna og Chur ere Grænsebyerne paa Italiens og Schweizes Side ved Overgangen over Splügen.

2) Løber ud i Piazza Barberini ved Via Felice.

3) Billedhuggeren.

en smuk Udsigt og koster kun $4\frac{1}{2}$ Scudi.¹⁾ — Jeg har allerede arbejdet meget, og med Guds Hjælp bliver Alt færdigt i denne Vinter, saa jeg kan dermed sige Rom Farvel, saafremt der ikke viser sig noget Særdeles i Horizonten. ... Saa har jeg Sejer vundet, og Verden kan blive fri for mig, og jeg for den.

Det er for mig en Vellyst at arbejde i Marmor, og saa sparer jeg mange Penge og mange Ærgrelser. — Jeg lever meget billig, spiser ofte med Holbech og Schulze²⁾ for 4 à 5 Paoli om Dagen³⁾; men til Atelieret maa der snart igjen sendes 500 Francs ...

Jeg befinder mig særdeles vel. Igaar var jeg i Kampagnen med Holbech og Schulze, en herlig Dag med Vin og Solskin, Oxer og Faareflokk, smaa bitte Lam og den mageløse Farveharmonie, som kun den romerske Kampagne kan opvise. Der opstaar saa mange Ungdomsminder i denne dejlige Natur, at jeg ligesom føler mig hjemme her, kuns har jeg ikke Eder, I Kjære, Alle! Jeg beder Gud at beskytte Jer, og saa er jeg beroliget, skjønt det undertiden er et Savn ...

Til Samme.

Rom, d. 5te Nov. 1866.

... Jeg har det ret godt, arbejder med Fornøjelse og spaserer med mine engelske Veninder. Efter Dig og Børnene længes jeg stadig, og derfor er Stemningen jo ofte tung; thi jeg kan jo ikke glæde mig i Verden eller ved Verden. I Arbejdet har jeg vel en sand Tilfredsstillelse; men jeg væmmes, naar jeg ser mig om; thi Alt er Løgn og Bedrag — og saa stor min Glæde er over Børnene, saa sørger jeg dog over deres Fremtid ...

Schulze er tjenstvillig og omhyggelig for mig ...

1) Omtrent 17 Kroner maanedlig.

2) F. A. T. Schulze, født 1838 i Rendsborg, uddannet som Billedhugger paa Kunstakademiet i Kjøbenhavn.

3) 1 Paoli = 38 Øre.

Til Digteren Ibsen kommer jeg imellem ... Hele mit Hjærte tilhører Børnene og Dig ...

Rom, den 27de Nov. 1866.

Kjære, elskede Elisel! Jeg har tænkt paa og talt om Dig hele Dagen.¹⁾ ... Jeg traf Fanny og Adolf Stahr paa Monte Pincio, og med Schulze spiste jeg hos Falcone²⁾ og drak Din Skaal i Orvieto.³⁾

... Med Arbejderne gaar det fortræffelig; mine Øjne og Hænder ere allevegne, og det er en Tilfredsstillelse at arbejde ... Her er ingen Fremmede, Alt tyder paa en daarlig Vinter som sædvanlig. Førrige Vinter har Amerikaneren Rossic [?] faaet 70 Byster bestilt; jeg har i 28 Aar ikke solgt et eneste lille Arbejde; kun de store Grupper ere afsatte ved Tiggeri eller for Skams Skyld; men al den Løgn og Usselhed skal faa en Ende. Her bliver hvert Aar solgt for mange Tusende, og dette Uvæsen vil gaa frem, uden at man kan udrette Noget. Det er mere anstændigt at leve som simpel Daglejer end som stor Tigger eller grov Plattenslager ... Fanny, Stahr, Ibsen og Andre lade Dig hilse ...

Til Samme. Rom, den 19de Dec. 1866.

... Foraaret og Eftersommeren, to kvindelige Hoveder, blive udførte i Studiet; ogsaa en Hund har jeg modelleret, som kan udføres to Gange i Marmor til Dekoration, men den store Gruppe⁴⁾ vil jeg ikke begynde paa, da jeg ikke véd, om jeg kommer oftere til Rom; maaské modellerer jeg noget Mere, som kan passe til de øvrige Rester af Marmor, der findes i Atelieret. Jeg indretter mig

¹⁾ Det var hendes Fødselsdag.

²⁾ Bekjendt Restaurant.

³⁾ En Vin, opkaldt efter sit Voxested i Kirkestaten.

⁴⁾ Adam og Eva før Syndefaldet, i Marmor.

paa aldrig mere at se Rom. . . . At Pigen med Duerne sank, ¹⁾ er et Fingerpeg, at min Virksomhed her maa have en Ende. Til Paris sender jeg ikke Noget, saa lidt som til nogen anden Udstilling. Med 50000 om Aaret kunde jeg, der har den Ulykke (som Kunstner) at være dansk, maaske udrette Noget og have Lyst til at udstille . . .

Foruden de to Byster og Hunden vil jeg modellere en Diana i Basrelief og Dødens Engel, som har to Børn i Favn, ogsaa Relief. ²⁾

Kommer Du, eller ikke? Jeg véd ikke at raade Noget; thi Alt er usikkert med lidet glædelige Udsigter for Kunsten. Farvel, alle I Kjære, Store og Smaa! Gud beskytte Eder!

Din tro

Adolf.

Rom, d. 28de Dec. 1866.

Kjære Elisabeth! Glædeligt Nyaar og Lykke med Kunsten og fremfor Alt med Børnene! Gud lede deres Veje! — Harald skal heller lære Hesteanatomi end Alt ellers . . . For Alt i Verden ingen kjøbenhavnsk Lærdom! . . . Hvad Dine Anmeldelser af mine Arbejder til Pariserudstillingen angaar, da er det utroligt, hvor ofte man skal sige en Ting (1000 Gange er ikke tilstrækkeligt). **Jeg vil ikke udstille**, og saa beder jeg at være forskaanet for fremtidigt Vrøvl.

H's. har jeg ikke besøgt, da Arkæologi og Preussendom er mig imod. Baron Bille Brahes ³⁾ er her; de ere de elskværdigste Mennesker, jeg kjender, og jeg tilbringer mange Timer i Deres Selskab.

Lev nu vel, min kjære Kone, og Tak for alt det Gode og Elskværdige i Dit Brev. Hils alle de kjære Børn!

¹⁾ Jeg har ikke kunnet faa at vide, hvortil dette sigter.

²⁾ Intet af disse Arbejder blev udført, men de existere i Tegninger.

³⁾ Sjællands nuværende Stiftamtmand, hvis Hustru er født Komtesse Moltke Bregentved.

Jeg omslutter Dig og dem kjærligst i mine Tanker ved
Nat og Dag.

Din tro

J. A. Jerichau.

Til Emil Birch.

Rom, d. 5te Febr. 1867.

Kjære Emil! Du maa ikke lade »Bækken«¹⁾ slippe ud af mine Hænder ... Roskilde kan jeg ikke opgive, da det er det eneste Sted, hvor jeg kan nyde Naturen, Jagt og Fiskeri, holde en Ridehest og dog passe mit Arbejde. I Sommer rejser jeg sandsynligvis til Wärmland med en Svensker, som dér har Ejendomme. Farvel.

Din Ven

J. A. Jerichau.

Rom. [Uden Datum].

Kjære Elisabeth! ... Jeg har arbejdet godt i Vinter. Jægeren er saa godt lavet, som om Djævelen selv havde gjort den, og det vil ikke fejle, at den vil volde Mangan Mavepine, selv om Vedkommende ogsaa tjener 20 Gange saa mange Penge som jeg.

Det er mit bestemte Ønske, at ... Børnene lære rigtig Engelsk. Det er for dem Mere værdt end ti Aars Læsning og vrang Undervisning. Jeg selv vil i Sommer, som jeg længe har attraaet, rejse dels i Sverrig og dels i Danmark omkring paa Landet. Dette er min nærmeste Fremtidsplan og i Overensstemmelse med Hvad jeg ofte har udtalt; men jeg kan jo sige min Mening, saa ofte jeg vil, uden at derpaa agtes.

... Mine Nerver have været stærkt afficerede af det

---

¹⁾ »Bækken« er en Ejendom ved Roskilde Fjord. Da man ikke var sikker paa, at den var brugbar for Jerichau, blev der der Intet af Kjøbet.

strænge Arbejde, den megen Hammeren og det meget Vrøvl og den Løgn, som man altid maa vade igjennem, ikke at tale om den usle Hjælp ved Arbejdet. Det er utroligt, at jeg har holdt det ud; det usle indskrænkede Lokale — Alt har bidraget til at gjøre mig Helvede saa hedt som muligt. Hils de kjære Børn, at jeg er for nervøs til at skrive mange Breve, men at min Tanke, mit Hjærte hører dem til. Hvor meget jeg end maa beklage, at mit Kunstnerliv er lagt i Lænker, saa takker jeg dog Gud for **den store Lykke at have Børn**. Min senere Livsplan er jo at trække mig saa meget som muligt ud af Verden. Med Skulpturen er jeg nu færdig; thi den maa overlades til Kapitalister og Vindbeutler. Dette Ophold i Rom har berøvet mig ethvert Haab i saa Henseende; men jeg er ogsaa tilfreds med at kunne sige Farvel til denne kolossale Humbug ... Jeg har nu udtalt mig om Nutid og Fremtid efter Din Opfordring; det er det Samme, som jeg har set og udtalt i 25 Aar og Du har hørt i 20; men det er jo en bedrøvelig Sandhed, og derfor tier jeg helst dermed. Jeg agter ikke at overbevise mine Medmennesker; jeg vil gaa afvejen for dem og deres Sludder og Løgn!

Nu Farvel, min fortræffelige, utrættelige Kone, og mine kjære, kjære Børn! Gud bevare dem og Dig fra det Onde (og fra at se bag Kulisserne) og fra saa tungt et Sind, som jeg har.

Din oprigtige og hengivne

J. A. Jerichau.

Rom, d. 4de Apr. 1867.

Kjære Elisabeth! ... Jeg rejser gjerne til London næste Foraar paa 3 à 4 Maaneder; men iaar rejser jeg hverken til Paris eller London; i Paris er der saa dyrt og ufremkommeligt. Jeg vil nu have Ro efter disse uhyre Anstrængelser og Ærgrelser. Nu fylder jeg 51 Aar; maaské

forlader jeg Rom paa min Fødselsdag for at begynde et nyt Liv, som skal frelse Mine og mange Andre fra den Skjændsel og Død, som forestaar det gamle Evropa. Jeg ser nu det Kald, som Forsynet har bestemt for mig, det historiske Blik har sagt mig Sandheden, og min virksomme Aand driver mig frem ad den Vej, som alle Slægter hidtil har maattet gaa: mod Vest. Der behøves flere Aar til at forberede Sligt (7 Aar); naar Holger er 14 Aar, da tiltrædes den lange Rejse mod Vest, der vil blive en Velsignelse for kommende Slægter. Usandhed og Forblindethed ere Frugterne af den megen Dannelse, Nutiden præsterer. Løgnen er sat i System og bleven retfærdig. Ve Den, som modsætter sig den systematiske Løgn! Alle, der ville leve i god Forstaaelse med deres Medmennesker eller Medkristne, maa lyve med — ja, saa er det saa gemytligt, (som Rasmus Nielsen, naar han Tirsdag Aften hos Dronningen faar tysk Filosofi til at harmonere med dansk Kristendom, o. s. v.) O, hvor kunde det være rart i Kjøbenhavn med alle de religiøse, politiske og Kunst-Løgne, naar ikke disse ægte Preussere var til, som føre disse slaaende Beviser for deres politiske Løgn. Og tænk, nu bygger de saagar en ny Domkirke i Berlin til Vorherres Ære! —

Jeg haaber nu, at de mange Spørgsmaal er besvaret, og jeg haaber at indrette mig saaledes for Fremtiden, at Ja eller Nej skal blive tilstrækkeligt . . .

. . . Sandsynligvis kommer jeg altsaa hjem i Paasken og ønsker da at sove sammen med Holger eller Harald. . . . Lev nu vel, indtil vi ses.

Din og Børnenes hengivne

J. A. Jerichau.

Middelfart, d. 16de Avg. 1867.

Kjære Elisabeth! ... Jeg sender Hilsen og Lykønskning til Harald¹⁾. Gud give ham Sundhed og en stærk Sjæl, at han kan blive vores Glæde og sine Søkendes Støtte! Jeg vilde saa gjerne se i ham Fremtidens Haab og Familiens Bærer ... Jeg har endnu Noget at gjøre med Figuren²⁾ i Assens, som jeg vender tilbage til først i næste Uge. Her i Middelfart³⁾ som i Assens nyder jeg Godhed og Venskab, og jeg tænker ikke med stor Glæde paa at vende tilbage til Kjøbenhavn, Centrummet for den danske Humbug. Mit Kunstnerliv er en brudt Bane, og Tiden er allerede faret hen derover med Øjeblikkets smaalige Krav. Familielivet kan ikke være gemytligt, hvor stadig Jærnbane-piben lyder — foruden megen anden Uro.

Nu maa jeg slutte, og mit Ønske er, at Livet maa kunne slæbe af uden altfor store Ulykker; jeg skal nok vide at indskrænke mig, og naar jeg søger og naår tildels at afslutte mig fra Verden, saa vil jeg dog paa min Vis føre et tilfredsstillende Liv. Filosoferne gjorde det Samme, og de religiøse Sektør gjøre heller ikke Andet.

Din tro hengivne

J. A. Jerichau.

Til Samme.

Marts 1868.

Kjæreste! Tanken følger stadig efter Dig;⁴⁾ jeg føler mig noget ene — der er Intet, som kan udfylde Savnet af Den, som man elsker, og som et hélt Liv, fuldt af Sorg og Glæde, har knyttet [En] sammen [med] for Tid og Evighed. Din Kjærlighed og Troskab i Forening med et

1) Det var hans Fødselsdag den 17de.

2) Troens Engel.

3) Hvor hans Halvbroder boede.

4) Hun var rejst til Rom.

daadrigt Liv er meget Mere, end jeg har fortjent; men med Guds Hjælp vil det være en Velsignelse for de kjære Børn, som det har været en Velsignelse for mig i Livet og forhaabentlig vil være min Frelse i Døden.

Jeg sidder mellem de kjære Børn, og det er den største jordiske Glæde: en kjærlig Hustru og yndige Børn.

Guds Fred!

Din

J. A. Jerichau.

[Uden Datum]. 1868.

Kjære Elise! ... Vi have det Alle godt, kun jeg føler mig, som altid, betynget ... Idag rejser jeg maaske til Sverrig, hvor jeg maaske engang finder Trøst i de øde Skove og kolde Klipper. — Holger sover hos mig, og det er ofte min Trøst at se paa ham, naar jeg ikke kan sove; han er saa sund og saa sød. Gud beskytte ham og dem Alle mod Livets Onder og give os Alle Fred i Døden! — Lev vel, kjære Elise!

Din tro og kjærlige,

J. A. Jerichau.

Conradsen rejser maaske med til Sverrig.

[Uden Datum]. 1868.

Min kjære Kone og Hustru! Jeg ser af Haralds Brev, at Du har begyndt paa et større Arbejde.¹⁾ Deraf slutter jeg altsaa, at Du overanstrenger Dig uden at naa Resultat, og Dit Ophold i Rom bliver hverken behageligt eller nyttigt, som det efter vor Aftale vilde være blevet, naar Du indskrænkede Dig til at male Studier efter Naturen, navnlig Hoveder ...

Forøvrig vil jeg kun udtrykke min inderlige Kjærlighed til Dig, idet jeg mindes de mange lykkelige Øjeblikke, vi

¹⁾ »Martyrersken«, et Billede fra den første Kristenfølgelses Tid.

have oplevet sammen, og ved at se paa Børnene har jeg det klareste Bevis for, at vort Ægteskab har faaet Betydning og har været lykkeligt!!!

Jeg siger Dig igjen et kjærligt Farvel og omfavner Dig i Tanken af Hjærtet og forbliver

Din tro elskende

J. A. Jerichau.

Dec. 1870.

Min kjære Elisabeth!

Vi have et dejligt Vintervejr, og jeg er rask og lykkelig ved vore kjære Børn; jeg har rigtignok ogsaa 150 andre Børn udenom, som jeg ikke kan Andet end tage mig lidt af — dog ikke over Kræfterne.

Jeg haaber, at det gaar Dig vel og at Guds Velsignelse følger Dig, og ved hans Naade ville vi kunne leve og udrette Noget for os selv og Andre.

Med største Kjærlighed og Beundring

Din J. A. Jerichau.

Til Fru Lilla Birch, født Leth.

Kjæreste Lilla!

1871.

Atter har jeg baaret mig galt ad: Jeg kan jo ikke tage Del i Festligheden paa Fredag med mange Mennesker, Varme, Dunst og bedøvende Summen. Det kunde derimod være, at vi kom paa Løverdags for at overnatte og gaa i Kirke Søndag ... Det er visselig ubehageligt, at der altid er saa mange Hensyn at tage, naar jeg skal ud, og jeg beder at undskylde paa Grund af de 55.

Hils Alle kjærligst fra mig! Jeg elsker mine Medmennesker; men min Kjærlighed kan kun omfatte Faa ad Gangen — ja helst En ad Gangen!

Din uforbederlige

J. A. Jerichau.

Til Elisabeth Jerichau i Rom.

1873.

Kjære!

Jeg skal bringe de bedste Hilsener fra mange Venner her i Danmark. I Assens har jeg været og haft det godt; ogsaa her hjemme har jeg det godt og rolig og hyggelig. Jeg er flittig og ret vel, skjønt Arbejdet er for meget, og det er tvivlsomt, om det kan overkommes . . .

Line ¹⁾ har været lykkelig over at tilbringe nogen Tid her hos mig . . .

Hele Kristenheden taler og skriver som altid meget; men i Livet hænger man ved de gamle Synder! Jeg er ogsaa den gamle Adam, som søger mig selv og nu mere end nogensinde vil værge mig mod de mange andre Syndere og Røvere, der efterstræbe min lune Pels og det Par smaa Skillinger, jeg har lagt tilside.

Iaar har jeg ikke givet Noget til de Fattige her i Byen, men derimod Lidt til dem i Assens og paa Landet i Nærheden af Bondegaarden.

Jeg vil bede Gud være os naadig her og hisset 'og tegner mig

Din kjærlige

J. A. Jerichau.

Tak for de smukke Blomster!

Til Samme.

1873.

. . . Kunstforholdene ere og blive, som jeg altid har set og forudsagt det, og Ingen kan være en sand Kunstner og et honnet Menneske og tillige sørge for Andre end sig selv (knap nok det Sidste). Lev vel, og vær rolig for, at jeg nok altid skal opfylde mine Forpligtelser overfor Verden; aldrig er jeg bleven Nogen én Skilling skyldig, næsten altid har jeg givet Mere end jeg skyldte . . .

¹⁾ Hans Søster.

Bitterhed, og Alt, hvad jeg kan gjøre i Fremtiden baade for Dig og Børnene skal være mit Hjertes Tilfredsstillelse. Lad os ikke nære Ufred og ikke regne og maale vore Fejl; jeg erkjender mine, men jeg kan ogsaa forsikre Dig, at mine Tanker og Handlinger imod Dig altid ville vidne om Honnethed i min Karakter. Har jeg sagt Noget, som kunde saare Dig, saa beder jeg Dig om Undskyldning derfor. Lad os tænke paa hinanden som Mennesker, der have været Meget for hinanden . . .

Din altid hengivne og erkjendtlige

J. A. Jerichau.

Til Samme.

Nov. 1873.

Kjære Elise!

Tak for Brevet, som var saa kjærligt og poetisk. Tiden vil oplyse, udjævne og maaske bringe mere Ro. . . . Jeg ønsker Dig Sundhed, Glæde og Fred paa Din Fødselsdag. Gud er med Dig, og Du har mange Goder i Livet . . .

Jeg har skrevet til Harald, at jeg ikke nu kan indvillige i et Ægteskab, men maaske om to à tre Aar.

Jeg er rask og arbejder stadig, hvor tomt og meningsløst det oftest forekommer mig at være Kunstner i en Tid som denne, hvor Folk aldeles ikke bryder sig om Kunst; og jeg er aldeles uden Evne til at agitere eller trække dem ved Næsen eller til Slagterbænken, saa jeg vil sidde som en Eneboer, der ruger over sine selvlavede Skatte.

Ja, denne Haandtering forekommer det mig som Vanvid at drive.

Farvel og Guds Fred!

J. A. Jerichau.

Jeg haaber, at Du vil være taalmodig; det gjør mig ondt, naar Du lider . . .

Julen 1873.

Kjære Børn!

Tak for Brevene og de gode Ønsker for det nye Aar! Presenterne sætter jeg ikke stor Pris paa, især naar de komme saa langvejs fra. I tænke med Vemod paa Danmark og ønske at være her i en hyggelig Familiekræds; dette er saare naturligt, men vanskeligt at opnaa. Det sidste Aar, I vare her i Danmark, stege vore Udgifter til over 12000 Daler, og desuagtet vare vi langt fra at have det komfortabelt eller hyggeligt, ja, vi havde ikke engang nogenlunde Orden eller Renlighed i Huset. Det er et gammelt og sandt Ord, at en Kunstner aldrig bør gifte sig, men leve for Musen, sin Kunst. Jeg har begaaet dette Misgreb, som endnu er forværret derved, at jeg har giftet mig med en Kunstnerinde, som, uagtet sine store Evner og gode Vilje, slet ikke var i Stand til hverken at skabe et lille, hyggeligt Hjem eller til at føre et komfortabelt Hus. — Dersom vi igjen vilde forsøge at leve samlede her i Danmark, vilde vi i to à tre Aar forbruge Alt, hvad vi eje, og dog Intet opnaa derved. Jeg har endnu saa Meget, at jeg kan leve anstændig og ved Sparsommelighed faa Lidt tilovers til mine Nærmeste, naar Nøden banker paa Døren hos dem. Jeg kan nemlig ikke vente at fortjene Noget, da Kunstsansen kun er Hykleri og Intrige, og Kabale er for mig en Umulighed. Femten Tusend Daler er Alt, hvad jeg ejer, og det haaber jeg at konservere; saa findes da ogsaa Lidt efter min Død. I kjære Børn maa belave Eder paa at træde ud i Livet for at stride og lide; hvad enten I høre til den dannede (priviligerede) Klasse eller til den simple Arbejderstand, saa er det svært at arbejde sig igjennem Livet. Kun den Bemidlede kan sige: »Nu har jeg Lyst til Dette eller Hint.« I maa være belavede paa at tjene og lyde Andre.

Du, kjære Harald, hvem jo Lykken synes tidlig at tilsmile, selv Du gaar Ydmygelser imøde. Du skal finde

Dig i at male Veduter¹⁾ efter det dumme Publikums Smag, og naar Du saa med Tiden engang begræder at være tabt for Kunstens højere Formaal, da kan Du maaske samtidig se Dig forladt af dette aandløse, viljeløse Publikum, som kun driver med Strømmen. Du faar da ikke mere Bestillinger, Udsigterne ere da ringe, og Du hører da med til den store Sværm af fattige Kunstnere, til hvem vi allerede nu maa begynde at bygge Hospitaler.

Gud er os Alle naadig, og i Kristendommen er der Trøst for Enhver, dér er Hjemmet og det rette Fædreland, dér maa være Kjærlighed og ikke Had som imellem Tyske, Danske og Franskmænd.

Jeg omfatter Eder Alle med Kjærlighed og beder Gud om at beskytte Eder. Jeg er gammel og trænger til Ro og Fred, Verden er mig imod, den fine Verden ser jeg slet ikke, og de Fattige har jeg ikke Raad til at hjælpe. Kun mine gamle Venner ser jeg af og til. I min Ensomhed har jeg det trods Verdens Ondskab saa godt, som jeg egentlig aldrig har haft det. Et lille, hyggeligt Hjem, sund og velsmagende Kost, Orden og Renlighed, en stille og fredelig Omgang — alt Dette virker saa velgjørende paa min Sundhed, at jeg føler mig mere vel, end jeg har gjort i 30 Aar. Ingen skal beklage mig, Verdens Goder, Penge, Ære, Selskaber, Titler og Ordener foragter jeg, og Folks onde Tunger ogsaa.

Eders kjærlige Fader

J. A. Jerichau.

Til Elisabeth Jerichau.

Kjære!

1874 [?].

... Jeg ser ikke rettere, end at Børnene af det store Kunstnerpar ere ligestillede med Børnene af den simple Arbejder. Jeg kan ikke engang fortjene en rigtig Dagløn, jeg kan kun indskrænke mig med den Smule, jeg har tilbage,

¹⁾ Prospekter.

og se paa, hvor herligt det gaar til i Verden, og trøste mig med de mange Fraser, som . . . Verdens Børn smurte mig om Munden med, indtil Tiden randt og Mulighederne og Kræfterne vare svundne. Det Navn, jeg har tilkæmpet mig, vil leve, naar mange af dem ere glemte, som stod paa Lykkens Tinde, mens de levede. Det er ikke for min egen Skyld, jeg klager; det er Børnenes Fremtid, som ligger lidt svært paa Hjærtet, og jeg føler min Afmagt, og Du erkjender nu ogsaa Din Afmagt — men det er noget for silde.

Jeg kan ikke føre Børnene frem i den store, rige, dannede Kristenhed, jeg kan kun i Nøden byde dem et ringe Hjem paa Landet, der slet ikke svarer til deres Opdragelse, hvor de vil forefinde . . . Ruinerne af en Fader, der havde Evner og Vilje, men maatte bukke under for Forholdene og Verdens Løgn og Dumhed.

Din gamle Sandhedssiger

J. A. Jerichau.

Til Samme.

Kjøbenhavn, d. 20de Nov. 1874.

Kjære!

Tak for Dit kjærlige Brev! Det er fuldt af Haab — Du véd, at jeg har kun lidet Haab, og især nu, da det viser sig, at jeg ogsaa har haft Ret i Bedømmelsen af vore Kunstforhold og Livsforhold. Kunstnere kunne vel leve i vore Dage; men Kunsten gaar det tilagters med, jo mere Kunstnerne leve af Kunsten og ikke for Kunsten. Jeg er glad ved at se en rolig og ved Sparsommelighed sorgfri Alderdom imøde. Mennesket Jerichau kan ikke klage, og Kunstneren J. har dog udrettet Noget trods Verdens Modgang. Min Sundhed er god, og jeg kan ogsaa føle en Glæde i at være lille; de Store sprække undertiden, før de naa Enden.

I 30 Aar har mine Nerver været overanstrengte; nu

har jeg Ro, og derfor føler jeg mig mere vel. Jeg attraar næsten Intet, og derfor har jeg ingen Skuffelser; jeg føler mig tryk; thi selv de Mægtigste kunne ikke krumme et Haar paa mit Hoved; og af Den, som er over Alle, haaber jeg Naade og Tilgivelse, selv hvis jeg har været en stor Synder.

Farvel og Guds Fred!

J. A. Jerichau.

Til Samme.

1874 [?].

... Det lader til, at den Forbandelse, der altid har fulgt mig som Billedhugger, fordi jeg er fattig og arbejder under daarlige Forhold, ogsaa til det Sidste skal følge mig med Ørsteds Monument¹⁾; men det er forhaabentlig ogsaa den sidste større Bestilling; det Martyrium har da ogsaa varet længe nok. Jeg tror dog, at Folk anerkjender mine Fortjenester som Kunstner, hvorimod Du bliver 'meget lidet paaskjønnet. I det daglige Liv har jeg det saa godt, som jeg ikke før i mit Liv har haft det. — Jeg kan undvære Ære og Formue; men min Frihed (Uafhængighed) lader jeg mig aldrig mere berøve.

Tak for Hovedpuden og for hver kjærlig Tanke om

Din gamle

J. A. Jerichau.

Til Samme.

Apr. 1875.

Kjære Elise!

Dit Billede Marsk Stigs Døtre er efter Ønske udstillet. Man har vist ellers ikke mere Plads for Dine Billeder herhjemme (i det Mindste ingen anstændig Plads). Jeg

¹⁾ Formodentlig ved Støbningen.

fik det imidlertid hængt om, og nu tror jeg, det hænger meget godt. Haralds hænger ogsaa simpelt nok¹⁾, men man kan dog se dem nogenlunde. Man skulde tro, at det var paa Grund af de mange Mesterværker, som frembringes herhjemme, at saadanne Kunstnere som Du og Din Søn knap kan faa Plads her i Danmark; men jeg tror, det har andre Grunde.

Jeg haaber, at Du kan sælge nogle af mine Antikker, skjønt jeg tror, at Alt, hvad der berører mig med Verden, er ligesom forhexet; men jeg lader ogsaa Verden gaa sin Gang og trækker mig tilbage — omsider virkelig paa den tit omtalte Ø.

Nu vil jeg sige Farvel og give en kjærlig Hilsen til Thorald . . . Du maa ikke bryde Dig om mine mørke Betragtninger over Livet; jeg ser jo Alt sort og kan aldrig faa den lyse Side frem. Gid Du og Børnene altid maa se Lyset og finde Freden i Gud!

I Godhed og Kjærlighed

J. A. Jerichau.

Der findes følgende Brudstykke af et Brev fra Fru Jerichau til hendes Mand, dateret Rom, d. 18de Jan. 1876:

«Det, som saa bitterlig gjør mig ondt for Dig, er, at Du stadig synes at leve under Indtrykket af kommende Nærings-sorger for Dig. Denne Ængstelse synes mig at være værre, end om virkelige Nærings-sorger indfandt sig, hvilken Angst, saa længe Du er Professor, jo er aldeles ubegrundet, og Du véd, at Du saavel har Din Æresgage, og ved at blive ældre, Pension at vente, og at, om end Formuen mindskedes, Du dog aldrig vilde lide Mangel. Tro mig, jo længere jeg lever, desto mere faar jeg den Erfaring stadfæstet, at Ængstelser for det Ubestemmelige, Skjulte, Forudsatte, er det største Onde, der betager os Livsglæden og dermed Kraften til at nyde Livets Goder, som vi eje, hvorimod Ondet, der i Livet rammer os, og der som oftest kommer fra en anden Kant og paa en anden Maade, end vi havde ventet eller forudsat det, naar det er der, stedse kan overkommes . . . Tro mig: indbildt Sorg, som man tiltror Realitet, er Sjælens og Livets værste Fjende. Jeg vilde ønske, jeg kunde snakke den og kjæle den bort.»

¹⁾ a) Parti ved Athen og b) Akropolis.

Til Elisabeth Jerichau.

Sept. 1876.

... Monumentet [over Ørsted] er mageløst; den store Sten er væltet fra mit Hjærte. (Høyen, Marstrand og Bissen har vendt sig i Graven). De tre Skæbnens Asynjer (Norner) sidder frit til evige Tider. Der er dog en god Engel, som følger mig paa min tunge Livsbane ...

Den 4de Dec. 1876 skriver Fru Jerichau fra Rom til sin Mand:

»... Der er kun En, vi savne, og det er den kjære Papa. Ja, om Du engang traadte ind ad Døren, det var dog rigtig yndigt, og bliver det Dig for koldt og for ensomt derovre, saa husk paa de blomstrende Roser og de duftende Violer, hvoraf jeg her sender Dig nogle, og husk paa de varme Hjærter, der i Tanken omslutte Dig og gjerne ville drage Dig hertil ... Plads er her og Hygge — derfor kom! Du fortryder det vist ikke ...

Til Elisabeth, Sophie og Harald Jerichau.

Dec. 1876 [?].

I tre Kjære!

Jeg føler mig ikke ensom; thi det er en Velgjerning for mig at have Ro og at have det hyggeligt i Hjemmet. Arbejdet optager ogsaa saa stor Plads i mit Sind, at jeg sjældent har Tid at tænke over Mere. Og efter Rom længe jeg slet ikke; naar jeg blot véd, at I har det godt, saa er jeg rolig ... Gud give, at I Alle maa vedblive at være raske, saa er Alt godt, og I kan glæde Eder og høste Nytte af det rige og skønne Rom. For i Aften: Godnat! Jeg er træt, og Pennen er et Værktøj, som jeg ikke forstaar at bruge.

Eders kjærlige

J. A. Jerichau.

Til Elisabeth Jerichau.

Januar 1877.

Kjære! Et lykkeligt Nyaar og en god Fortjeneste — i Danmark bliver der vist Intet at fortjene . . .

Jeg arbejder flittig paa Basreliefferne¹⁾ og glæder mig til, at jeg snart kan tage en yndig Afsked med Verden, med al dens Vrøvl, Løgn og Bedrageri, og leve stille i Fred med de umælende Dyr: en stor, bidsk Hund, som nok skal holde Folk borte fra mig, og de yndige Køer, Faar, Geder, o. s. v.

Det glæder mig, at Harald er kommen i Ligevægt og arbejder godt . . . Vi have haft et godt Vejr, og Julen tilbragte jeg hos de kjære Birchs, hvor jeg havde det godt; kun var der lidt Støj af andre Mennesker.

Lev nu vel, kjære Paarørende, og hav mig undskyldt, at jeg ikke kan tage Del i Illusioner eller i Verdens øvrige Tummel og Glæder. Jeg er og bliver Eders afsondrede, i Stilhed kjærlige, tro

J. A. Jerichau.

Fru Jerichau skriver den 18de Juli 1877:

. . . Tro mig, denne unaturlige Afsondrethed, som Du foretrækker at leve i, er Din Ruin. »Jeg slipper Dig ikke, før Du har velsignet mig!« siger den med Engelen stridende Jakob, og jeg tror fuldt og fast, at Du engang vil velsigne mig, fordi jeg holder fast ved Dig i sand, trofast Hengivenhed, om det saa først var i Dødens Time. . . Tro mig: vi to Gamle trænge til at holde sammen; thi Dine Interesser ere kunstlede, ere et Surrogat, ere at ligne med Bjørnens Sugan paa Lappen. Vi trænge begge To til Fællesskab paa de bedste Punkter, vi trænge til vore Børn, der da ville omfatte os med fornyet Kjærlighed. Hvad bryde vi os da om Omverdenen? Jeg bringer rige Skatte til Kuben: Erfaring, der ikke har gjort mig bitter, Erindringer, Studier, der blive til Billeder, til Fortællinger, og Børnene, der elske Dig dobbelt, naar Du holder vor Fred og min Trofasthed i Ære.«

¹⁾ a) Odysseus og Nausikaa og b) Kampen mellem Hektor og Ajax.

Til Emil Birch og Hustru.

Nedredraaby.

Tak for i Søndags! Mad og Musik er dog det mest Vederkvægende i denne Verden, næst Kjærlighed. Tak for det Altsammen. Lev vel!

Eders

J. A. Jerichau.

Til Emil Birch.

Nedredraaby.

Det er af stor Betydning, at Bagsædet bliver sænket 3 à 4 Tommer bag til, ikke for til, ellers faar jeg en ægte Molbo-Rutschbane i min egen Vogn, efter at Baghjulene blive større.

Lev vel, og hils Dine Kjære fra

Din gamle, tro

Adolf J.

Kjære Kaalund! Jeg læser »Et Foraar« af Dig, og det er virkelig en Tilbagevenden til min Ungdom. Saa mange skjønne Tanker og Følelser fra vor Ungdom — hvor oplivende og velgjørende! Jeg tror ogsaa, at det er nogle af de skønneste Digte, der existere. Du har skjænket dem til Sophie. Ja, Sophie er nu et af de lykkeligste Mennesker i Kjærlighed, der er til: hun er bleven forlovet med Holstein-Rathlau, ham: Vikingen, stor og stærk, smuk og ejegod....

Tak for de dejlige Digte!

Din tro hengivne

J. A. Jerichau.

Bondegaarden [Avg.] 1878.

Den 12te Maj 1879 skriver Fru Jerichau fra Kjøbenhavn til sin Mand paa »Bondegaarden«:

»... Det maa være en stolt Følelse at møde i den nye Egenskab som Producent af friske Æg, hvortil nu snart den filosofiske Dokortittel vil kunne føjes. Forresten synes jeg, at Du for Alvor kunde blive mere meddelsom, end Du er. Lidt Kontakt med Yderverdenen er Krydderi, og Du bliver en altfor tyk Egoist, naar Du f. Ex. kun modtager gode, rare Breve og ikke gjør Gjengæld uden ved engang imellem at brumme efter Bjørnemanér ...«

Til Emil Birch.

Nedredraaby 24/6 79.

... I dette Øjeblik er Pianoet ankommet, saa jeg ligner nu mere et Kulturmenneske, end en Eneboer ...

Til Elisabeth Jerichau.

Vinteren 1881.

Kjære! Du er retfærdig, det er jeg ikke, jeg føler mig som en Synder i Hvad jeg foretager mig, ikke mindst i min Kunstnervirksomhed; men dog var der Forudsætninger, som berettigede til en Fremtid, der kunde have bragt Ære og Nytte. Jeg mangler ganske Snuhed og Forretningsaand, og dermed vare mine øvrige Evner Intet. Jeg beklager, at gode Kræfter ere gaaede tilgrunde. For mig selv renoncerer jeg gjerne paa Verdens Herlighed, hvis jeg blot kan blive fri for Gjæld og [for at] ende som en moderne Kjæltring. Fattig, nøjsom og ensom — det er snarere en Lykke end en Ulykke; men i Verdens Hurlumhej og store Løgnelabyrinth vilde jeg ikke kunne leve og nyde denne Lykke.

Det glæder mig for Dig Alt, hvad Du kan faa i denne Verden, og jeg ønsker til Lykke med hendes Majestæts Portræt¹⁾ og Æren af at være bleven Medlem af Stock-

¹⁾ Dronning Louises Portræt var bestilt hos Fru Jerichau til Frederiksborg.

holms Akademi, o. s. v. Jeg venter' mig ikke hverken Ære eller Fordel og ser rolig Menneskenes Dom imøde, men haaber paa Guds Naade og Fred.

Alvorligst

J. A. Jerichau.

Til Harald Conradsen.

Nedredraaby 1881.

Kjære Conradsen!

Hvorledes har Du det, og hvorledes har min Elev det? Er det til Afgangsprøve, han arbejder, saa maa han jo ikke hjælpes.

Jeg har lidt Rosen i Ansigtet, som kommer frem det Mindste Luften kommer til.

Hils Dine Kjære i Hjemmet, og hils Mine i Heibergsgade!

Vær taalmodig og nøjsom; thi denne Verdens Goder ere faa, og Prøvelserne ere mange. Gud være med os Alle! Uden hans Naade ere vi Intet.

Din tro Ven

J. A. Jerichau.

Til Elisabeth Jerichau.

1881.

Jeg har det ret godt, men Sindet er tungt, og i Skulpturen har jeg ingen Glæde; det Hele er for mig i Forfald, jeg er gammel, og min Virksomhed er tilende og passeret, lig Moderne ... Gud være med Dig i Liv og Død!

J. A. Jerichau.

Til Fru Lilla Birch, født Leth.

Jan. 1882.

Kjære Lilla!

... Karl S. spørger, om jeg kommer til Matthison-

Hansens Fest¹⁾. Nej! Vel har jeg haft det godt i den sidste Tid; de tunge Skyer, som altid have omgivet mig, begyndte at spredes; selv i de mørke Nætter, hvor Alt plejer at være sortere end sort, såå jeg en Lysning, og der [var en] god Aand, [som] hviskede til mig: »Du skal haabe, det vil blive anderledes og bedre for Dig! Gaa kun efter den Stjerne, som magnetisk trækker Dig til sig, vær ikke bange, kast bort det gamle Mismod, og stol paa mig; jeg skal ikke forlade Dig!«

Og virkelig [har] jeg i nogen Tid haft det bedre end i mit hele tunge Liv; det vil sige: jeg haabede, og jeg såå Glæden vinke, om ogsaa i det Fjærne; saa følte jeg mig løftet, og Sjæl og Legeme har mange Dage været forynget. Men Tvivl og Mismod er ikke at faa Bugt med; en lille Skygge over min Stjerne er Nok for at gjøre [mig] usikker, og i ethvert Fald er jeg jo slet ikke skikket til at tage Del i store, glade Selskaber. — Hélt Tilbagefald tror jeg ikke, der kommer; for det er mærkeligt: den gode Genius eller Aand føler jeg stadig er i [og] med mig [og] holder mig oppe.

Se, nu har jeg gjort et svagt Forsøg paa at sætte Dig ind i min Tilstand.

For omtrent et halvt Aar siden havde jeg en Drøm: Jeg befandt mig midt i al min Herlighed i Atelieret og følte mig højst ulykkelig; saa stod paa éngang en Genius ved min Side og holdt mig i Haanden. Siden den Tid har jeg været meget mere frejdig haabefuld.

---

¹⁾ Den bekjendte Domorganist i Roskilde, M. H., fejrede den 31te Januar 1882 sit Jubilæum. Han og Jerichau vare meget gode Venner, ja endog paa deres gamle Dage Dus, og det var en af Jerichaus bedste Glæder, naar han var i Roskilde, at høre gamle M. H., saavel som dennes begavede Søn, Vaage M. H., spille paa det dejlige Orgel i Domkirken, hvilket de Begge til alle Tider gjorde med stor Beredvillighed, hvorfor Jerichau ogsaa følte stor Taknemmelighed mod denne Fader og Søn.

Nu en Hilsen til Æresgjæsten og en Undskyldning!
 Din
 J. A. Jerichau.

Vi nærme os Jerichaus sidste Dage. Det vil erindres, at han som Dreng havde været svag og at han i sin Ungdom havde gennemgaaet svære Sygdomme. Det var dog især hans Nerver, som altid vare meget angrebne, og i 1867 fik han et stærkt Nerveslag, som havde Udseende af Apoplexi; det kom, da han paa sit Landsted fik Underretning om, at hans Badende Piger i Marmor, som vare sendte til Udstillingen i Paris, vare komne dertil i Stumper og Stykker. Den Svaghedsperiode, han nu gennemgik, lod baade ham selv og hans Venner befrygte, at han ikke vilde komme til at leve længe. Han var dog ikke modfalden, hans Sindstilstand var tværtimod bedre end sædvanlig. Han sagde: »Jeg er altid god og medgjørlig, naar jeg er syg; legemlig Svaghed kan jeg sagtens taale, saa falder jeg til Ro og befinder mig bedst. Men hvordan skal man blive rolig, naar man er rask? Man skal dæmpe sine Lidenskaber, siges der. Ja, hvor kan man det? Det er altid som en uhyre Kæmpesten, man vil løfte og kan dog ikke faa den løftet. Nej, jeg glæder mig formelig til at blive gammel, saa jeg kan ligge i Sengen; det har jeg lige fra Ung haft Passion for. Saa er jeg elskværdig.« Det varede ikke meget længe, før han sagde: »Nu kan jeg mærke, jeg kommer mig, nu bliver Humøret daarligt«. Han forvandt virkelig dette Sygdomsanfald, om end hans Nerver aldrig bleve stærke. Men ved Siden af denne Svaghed viste der sig allerede tidlig andre Symptomer paa Skrøbelighed, der ytrede sig som stærkt Næseblod. I 1869 skriver hans Hustru til ham fra Berlin: »Jeg har talt med Lægen om Dit Næseonde, og han brin-

ger det sammen med Mavesvækkelse og anbefaler at bruge en homøopatisk Medicin, som hedder Russ.« — I Aarenes Løb klagede Jerichau undertiden over Mavesvaghed; men der var vel Ingen, som lagde synderlig Vægt herpaa; og dog blev denne Svaghed Aarsagen til hans Død.

Det var ved Sommertide 1883, og Alt var tillokkende ude paa »Bondegaarden«; men Jerichau opholdt sig ikke desto mindre meget i Kjøbenhavn. Det var en overordentlig Iver og Arbejdslyst, der var kommen over ham, han var oppe Kl. 3 om Morgenen og arbejdede saa til Kl. 7, derpaa fra 9, til han Kl. 3—4 spiste til Middag, og endelig undertiden igjen om Aftenen. Han glemte alt Andet end Kunsten, indtil Nogen kom og gav ham Mad og Drikke. Det var især den sidste Gjennemførelse af De badende Piger i Marmor, der beskæftigede ham. Da han sidste Gang forlod sit Atelier, havde han hugget løs paa dem, og de staa altsaa nu ufuldførte paa Kristiansborg i det samme Exemplar, der i 1873 skaffede ham Guldmedaljen i Wien, og som han siden stadig arbejdede paa.

Det var ikke længe før sin Død, at han besøgte mit Hjem paa Frederiksberg for at spise til Middag hos os. Jeg husker det saa tydelig. Jeg kom hjem fra Kjøbenhavn og traf ham siddende nede i vor Haves Lindelysthus; han var mild og glad tilmode, men klagede atter over, at hans Mave ikke var rask, og han fortalte, at han i Juni Maaned havde lidt en Del af Opkastninger. Fru Magdalene Thoresen kom, og hun, som ikke havde set ham siden hans sidste Udstilling, udtalte sin Beundring for ham som Kunstner. Der fandt da følgende Samtale Sted imellem dem:

»Ja, Hvad kan det nytte, man er en stor Kunstner, naar man er et ussel Menneske?«

»»Aa, Jerichau, De er ikke saa ussel endda.««

»Hvor kan De vide det? Det er der jo Ingen, der véd, uden jeg selv.«

»»Ja, jeg véd jo dog, der er meget Godt ved Dem.««

»Noget Godt er der vel nok, men det er ikke min Fortjeneste, det har jeg af Naturen.«

»Kommer nu ogsaa De med den Snak! Er det ikke vores Fortjeneste, at vi er gode, saa er det heller ikke vores Skyld, naar vi er onde. Det at bevare det Gode i sig, er et Selvarbejde.«

»Ja, jeg har ingen Fortjeneste af det. Nej, men jeg holder mig til Troen, jeg holder mig til Kristus, det er det Eneste, der skal hjælpe mig. Jeg antager vel ikke, jeg er saa meget værre, end de fleste Andre, netop fordi jeg véd, jeg Ingenting er.«

I Løbet af Eftermiddagen var han ret livlig, men klagede dog over Træthed og tog tidlig hjem. Det var tydeligt, at han var overanstrengt af Arbejde. Faa Dage efter, Løverdagen den 14de Juli, tog han ud paa »Bondegaaarden« for at hvile sig ud. Her færdedes han da i nogle Dage paa sædvanlig Vis. Om Torsdagen følte han sig ikke ganske vel, men spaserede over i Skoven og var glad tilmode. Mod Aftenstunden sad han i Haven og udtalte, at der var ingen Plet paa Jorden saa yndig som den, han her ejede, nu havde han beskaaret Træerne, og de voxede til, som han vilde have dem, Alt derude var ham netop saaledes, som han ønskede det, og han kunde ikke tænke sig at sælge denne Ejendom og flytte andensteds hen. Han gik tilsengs paa sædvanlig Tid; men om Natten begyndte det igjen med Opkastninger. Fredag Morgen stod han imidlertid atter op, og om Eftermiddagen var han igjen langt bedre. Opkastningerne viste sig imidlertid ikke at være ganske forbi; men først Løverdags Eftermiddag gik han tilsengs, dog uden at lægge nogen Vægt paa Sygdommen. Han havde næsten ingen Appetit, men nød mest Is og Sodavand. Om Mandagen Kl. 1 begyndte det at koge i Brystet, og han led Aandenød, hvorfor han fik Mixtur, Opiumsdraaber og Morfinindsprøjtning, hvorpaa han blev bedre henad Kl. 6. Han sagde, han ingen Lidelser følte, og hele Tiden var han god, from og mild som et Barn.

Om Natten sov han til Kl. 1, saa begyndte Aandenøden igjen og varede til Kl. 5. Han bad inderlig Fadervor og fortsatte Bønnen; navnlig bad han, at han ikke maatte komme til at gjennemgaa lange Lidelser. Mandag Aften havde Lægen sagt til hans Husholderske, at han ikke kunde leve, da nu ogsaa Lungerne vare angrebne. Tirsdag Morgen spurgte han Hvad Lægen ménte og forlangte med Bestemthed at faa et ærligt Svar. Det blev da sagt ham, at det var Døden, men at det maaské kunde vare længe. Han blev overordentlig glad, det lysnede over hans Aasyn, og han udbrod: »Har Lægen virkelig sagt det? Nej, hvor var det dog dejligt, hvis Vorherre nu vilde tage mig hjem til sig!« Han blev saa livlig, som om Sygdommen svandt, og da Lægen kom, fortalte han ham om flere Ting, der vare blevne udrettede paa Gaarden, og sagde, at det dog var godt, det var i Orden. Han talte gjentagne Gange om Kaalund, som var syg, og han bebrejdede sig, at han ikke saa længe havde været hos denne Ven. Snart udtalte han, at han altid havde sagt, at Kristus var den eneste Trøst i Livet, og det holdt han fast ved i Døden, ham stolede han ganske paa. — Hans Husholderske og lille Dattersøn sad og græd ved Sengen, og da der blev sagt: »Det er ikke værdt at græde, saa bliver Bedstefader bedrøvet«, svarede han: »I maa gjerne græde, det gjør mig godt«. Han ønskede blot at være i Ro og dø stille. Af og til talte han om temmelig almindelige Ting, men bevarede sin Glæde og viste slet ingen Dødsangest. Om-trent Kl. 12 om Middagen sov han hen saa umærkelig, at der end ikke hørtes et Suk. Da han var død, saâ han ud, »som naar han ellers var mest glad og god«.

Hans Dødsdag var den 24de Juli 1883.

Hvilke Sjælekampe er der ikke iforvejen gaaet igjen- nem Jerichau, for at han kunde dø, som han gjorde det! De vedbleve til kort før hans Endeligt; man kunde ofte om Natten høre ham hulke i aandelig Kamp.

Det lille Sovekammer, i hvilket den verdensberømte

Kunstner udaandede, vendte ud til hans Gaardsplads og var beskedent som han selv. Det indeholdt i et Hjørne ved Vinduet hans Seng, i Hjørnet paa den anden Side et Fyrretræs Vandbord, ved Væggen et lille Bord med nogle Bøger og bag et Tæppe i et tredje Hjørne hans Garderobe. De fire hvittede Vægge vare uden et eneste Billede. Hans Foragt for Luxus var Sandhed.

Engang da Jerichau gravede i en af Bakkerne over sin Gaard, fandt han en gammel Urne. Han bestemte da at ville begraves paa dette Sted, hvorfra der var en vid Udsigt over Stranden, og han beplantede det med Graner. Han sagde, at han holdt ikke af at ligge paa en Kirkegaard, men at dette Sted var som skabt til hans Gravleje. Det viste sig imidlertid saa vanskeligt at realisere denne Plan, at den maatte opgives. At der ogsaa har været Tider, hvor han ikke var saa bestemt paa at blive begravet ved sin Bondegaard, fremgaar af, at han ved sin Hustrus Død selv havde valgt Gravstedet paa Frederiksbergs Fasankirkegaard og havde sagt, at han nok vilde ligge paa dette Sted, hvor der var en fri, smuk Udsigt over Landet.

Hans Kiste blev fra »Bondegarden«s Havestue ført gennem Frederikssund, der flagede paa halv Stang, ad Jærnbanelen til Kjøbenhavns Frue Kirke, hvor Begravelshøjtideligheden fandt Sted. Skjønt Kirken var fuld af Mennesker, saås der forholdsvis ikke særdeles mange Kunstnere, da de fleste af disse vare paa deres Sommerudflugter. Thorvaldsens Marmorværker traadte frem mellem Lavrbærtræerne, og fra Kandelabrene straaledes talrige Lys. Blandt de mange Kranse fandtes en meget pragtfuld »fra Assens' By til sin Æresborger«. Stiftsprovst Rothe holdt Talen, og medens J. P. E. Hartmanns mægtige og skønne Sørgemarsch over Thorvaldsen, udført af Mesteren selv, gjennemtonede Kirken, bare Jerichaus Nærmeste og en Del Kunstnere og Kunstvenner Kisten til Ligvognen. Ved sin Hustrus Side sankedes han i Jorden,

og nu staar over Graven hans egen Troens Engel med Palmegrenen i Haanden og nedenunder de Ord af Johannes' Evangelium, 2ode Kap. 25de Vers: »Hvem søge I efter?«

Og hermed er da denne Levnedsskildring sluttet. Idet jeg ser tilbage paa den, maa jeg spørge mig selv: »Kan Du nu staa ved Alt, hvad Du har sagt?« Jeg har talt saaledes, som det var sandt for mig. Jeg har skildret en Mand, for hvem Kunsten stod høj og ren og hellig, men kun som en Afglans af noget endnu Højere, der til Slutningen blev det ene Afgjørende. Kunsten var ham ingen Fristerinde, der satte sig selv paa Tronen og ikke kjendte andre Magter over sig. Saaledes har jeg tegnet hans Billede, og denne hans Livsanskuelse vil i sin evige Sandhed blive hans Monument, som altid skal staa.

Det er umuligt at maale noget Menneskes Betydning. Den Kunstperiode, der er fulgt efter Jerichaus, staar hans egen fjærn; men hans Arbejde vil altid vise tilbage til sand Kunst. I sit Liv har han for Mange staaet som Kunstens gode Samvittighed, han har været tilrettevisende og vejledende, han har været et Exempel. Og saaledes vil det ogsaa blive i Fremtiden.

Han synes ikke at skulle stifte Skole — og det at stifte Skole, det er at være Konge. Det laa ikke for ham. En stor Mand, en Konge, en Banebryder, maa have Noget af Lokomotivets Natur, han maa kunne optage den Ene efter den Anden ligesom spændt til sig, han maa have mange Efterfølgere, der træde i hans Spor og føre aandelig Bagage med sig. Selv venter han ikke; men De, der ville med, maa i det belejlige Øjeblik, tit hastig og ilende, strømme til fra alle Veje og Stier. Han maa ikke hensynsfuldt ænse Hvem der træder ham ivejen, men med sin mægtige Kraft maa han rydde det Alt tilside. Han maa

lyse af Ideens Ild, sprænge Bomme med Energiens Ihærdighed. Sikkert og bestemt naar han Maalet som en god Samvittighed.

En saadan Mand var Jerichau ikke, nok i enkelte Dele, men ikke i Helheden. Og dog vil hans Navn lyse blandt Danmarks bedste Kunstnere.

Et Folk udfolder sig, blomstrer, bærer Frugt, og dets modneste og skjønneste hedder en Kunstner. I Jerichau satte det danske Folk en Frugt, der var opstaaet ved Podning med en sund og kraftig, skjøn og ægte hellenisk Kvist.

Man har set, der var meget Jordisk i hans Liv. Nær ved ere Himmelkloderne almindelig Jord, det er kun Afstanden, der gjør dem til Stjærner. Enhver Kunstner er af sanselig jordisk Natur, og det skjønnes ofte i hans Liv. Fjærnes de fra os ved Døden, omstraalet Glansen dem. Tidsafstanden her paa Jorden har den samme forherligende Magt overfor Begivenheder og Personer, som Rummet har overfor Kloderne. Hvor funkler det Fjærne ikke som Minder! Og paa Mindernes høje Himmel lyser Jens Adolf Jerichaus Navn, straalende for Kunstens Beskuere, dyrebart for hans Venners Hjærter.

Personliste.

- Aagaard H. H. 311.
Abendroth 147, 159.
Abildgaard N. A. 110, 238.
Abrahams, N. C. L. 328.
Albinus 19.
Albrecht, Prins af Preussen, 183.
Alexandra af Wales 242, 243,
332.
Andersen F. W. 326.
Andersen H. C. 27, 84, 129, 167,
168, 185, 186, 206, 207, 225,
227, 250, 355.
Arnesen P. K. M. 310.
- Bardenfleth, C. E. S. 189.
Bauditz, Frøken, 64, 76, 93, 108,
143.
Baumann Adolf 3, 4, 24.
Baumann Helene 30.
Baumann Joachim 4, 5.
Baumann P. A. 189, 198, 205.
Baumann P. J. 4.
Baumann Rose 187, 198, 205,
214.
Baumgarten, Jfr. 22, 23.
- Bendz V. F. 71, 94, 238.
Bertouch 55.
Bille St. A. 335.
Bille-Brahe J. C. 361.
Bille-Brahe M., født Moltke-Bre-
gentved, 361.
Bing 224.
Birch Emil 44, 58, 288, 306, 310,
325, 328, 349, 362, 377, 378,
379.
Birch Lilla, født Leth, 367, 378,
380, 381.
Birch, Foderalmager, 29, 34.
Birch, Mad., denhøes Hustru, 29.
Birch, Mad., Jerichaus Bedste-
moder, 23.
Bissen H. V. 76, 80, 134, 142,
150, 155, 177, 195, 196, 197,
207, 219, 229, 231, 246, 247,
248, 249, 250, 277, 293, 294,
376.
Bloch Carl 355.
Blom J. A. 241.
Bluhme C. A. 199, 335.
Blunck D. C. 13, 71, 79, 140,
150.
Blædel Aug. 25, 35, 57, 58.

- Blædel Carl 8, 24, 26, 27, 28, 29, 35, 139, 306.
 Blædel Elisabeth, født Dons, 18.
 Blædel Ludvig 84.
 Blædel Nicolaj Gottlieb 8, 10, 24, 29, 30, 33, 35, 36, 39, 41, 42, 44, 49, 57, 58, 60, 62, 63, 64, 66, 69, 70, 72, 73, 74, 77, 82, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 93, 95, 96, 98, 102, 105, 107, 111, 115, 120, 123, 124, 126, 128, 138, 139, 288, 306, 339.
 Blædel Werner Ludvig 7, 8, 18,
 Bottomley J. W. 114, 117, 127, 136, 137, 141, 145, 148, 149, 152, 153, 154, 159, 163, 169, 187, 271, 304.
 Bravo Joh. 91, 143, 144, 145.
 Bremer Fredrika 169, 207.
 Brosbøll J. C. C. 49, 50.
 Bruun B. 326.
 Bruun Sofie 36.
 Bruun Søren 16, 30.
 Bull Ole 288.
 Byron 244.
 Bødtcher Ludv. 260.
 Bøgh Frederik I, 223.
- Canova 98.   •
 Cantu 305.
 Caroline Amalie 76, 144, 156, 213, 293.
 Castrén M. A. 241.   •
 Christensen C. C. 71, 76, 166.
 Christensen Julius 20.
 Clausen H. 326.
 Clausen H. N. 33, 34, 36, 143, 173, 187, 197, 200, 203, 222, 224, 227, 339.
 Collin E. 167.
 Collin H. I. 46.   •
 Collin Jonas 167, 197.
- Conradsen Harald 29, 31, 54, 57, 58, 117, 133, 156, 159, 165, 178, 179, 183, 184, 186, 191, 198, 205, 206, 210, 211, 214, 216, 218, 225, 239, 240, 241, 242, 254, 263, 277, 296, 303, 306, 307, 308, 350, 366, 380.
 Conradsen Johannes 29, 194.
 Conradsen Regine, født Ørgaard, 213.
 Cornelius 78, 95, 160, 162, 211.
 Czarnewsky G. 326.
- Dagmar, Kejserinde af Rusland, 246.
 Dahlerup, Chef paa »Rota«, 57, 64, 70.
 Dahlerup, dennes Søn, 66.
 Danner L., født Rasmussen, 228, 335, 354.
 Donner C. H. 340.
 Dons Poul 18.
 Dorph N. W. 46.
 Dotézac A. V. A. 344.
 Dreyer Dankvart 9, 10, 11, 29, 30, 31.
- Eckersberg C. V. 80, 150, 223, 224, 238.
 Eddelien M. H. E. 36, 76, 124.
 Eddelien Olivia, født Hjorth, 124.
 Eschricht D. F. 78.
 Estrup J. B. S. 245.
 Eugenie, Kejserinde af Frankrig, 354.
- Faye, F. C. 224.
 Feilberg Nicolaj 109.
 Ferdinand af Neapel 196.
 Feuillet Oct. 286.

- Fibiger F. C. 224.
 Fich, Malermester, 9, 26, 27, 28.
 Finsen H. 288.
 Fiorelli 190, 191.
 Fischer I. C. H. 269.
 Fogelberg B. E. 87.
 Frederik d. Sjette 109, 200.
 Frederik d. Syvende 179, 208,
 221, 222, 225, 241, 247, 248,
 249, 335, 346, 351, 352, 354.
 Frederik Wilhelm IV 225, 333,
 342.
 Freund H. E. F. 10, 31, 32, 45,
 75, 76, 126, 134, 135, 178, 229,
 262, 272, 273.
 Freund Victor 44, 75, 272.
 Frølich J. F. 13, 61.
 Frølich Lorens 76, 88, 94, 104,
 107, 113, 121, 125, 127, 138,
 140, 149, 151, 155, 159, 188,
 190, 191, 198, 209, 259, 306,
 327.

 Gade N. W. 276.
 Galitzin Wasili 168, 190, 191.
 Galli Pietro 80, 91, 98.
 Galli Vincenzo 87.
 Gertner Vilh. 54, 128.
 Goethe Alma 168, 175, 179, 184,
 332.
 Goldschmid Francis 168.
 Goldschmidt M. 179, 180, 181,
 182, 183, 219, 220, 225, 227.
 Grundtvig N. F. S. 33, 34, 35, 37,
 84, 88, 94, 128, 154.
 Grundtvig Otto 84.
 Grundtvig Svend 154.
 Gurlitt Louis 170.

 Hambro Carl 69, 168, 225, 241,
 243, 345, 352, 353.

 Hambro, Baronesse, 225.
 Hammer W. 352.
 Hammerich Martin 96, 101, 128,
 206.
 Hansen Chr. 11, 54.
 Hansen Constantin 71, 144, 145,
 192, 202, 231, 232.
 Hansen Georg E. 309.
 Hansen K. F. 335.
 Hansen Mouritz Mørk 35, 36, 57,
 58, 63, 76.
 Hansen Niels 35, 36, 58, 76, 88.
 Hartmann J. P. E. 306, 386.
 Heiberg J. L. 209, 339.
 Heiberg J. L., født Pätges 209,
 245, 339, 345.
 Hertz M. 266.
 Hetsch G. F. 9, 29, 76, 207, 212.
 Hjort S. C. F. 288, 289.
 Holbech C. F. 196, 205, 206,
 213, 358, 359.
 Holstein-Ledreborg C. E. M. 177.
 Holstein-Rathlau E. 324, 378.
 Homér 305.
 Hornsyld J. 15, 17, 125, 130.
 Humboldt 211.
 Hvidt L. N. 199.
 Høyen, Birgitte, født Westengaard,
 204.
 Høyen N. L. 112, 164, 165, 177,
 178, 228, 229, 230, 233, 234,
 337, 376.

 Ibsen Charlotte 62, 76, 89, 124,
 138, 143.
 Ibsen Henrik 360.
 Ingemann B. S. 67, 76, 88, 203.
 Ingres 217, 324.

 Jacobsen Carl 242, 245, 263.
 Jacobsen J. C. 168, 176, 256.

- Jellachic 210, 211.
 Jensen J. L. 203.
 Jerichau Carl 2, 14, 15, 18, 225.
 Jerichau Caroline 2, 20, 21, 28, 31, 33, 37, 153, 176, 191, 194, 195, 215, 276, 336, 368.
 Jerichau Caroline 187, 188, 190, 193, 194, 195, 197, 275.
 Jerichau Caroline Agnete 277, 318, 324, 330, 334, 336, 342.
 Jerichau Daniel 4.
 Jerichau Elisabeth, født Baumann, 21, 54, 156, 159, 167, 169, 170, 171, 172, 173, 174, 175, 176, 177, 178, 179, 185, 186, 187, 188, 189, 190, 191, 192, 193, 194, 195, 196, 197, 198, 199, 200, 201, 202, 203, 204, 205, 206, 207, 208, 209, 210, 211, 212, 213, 214, 215, 216, 221, 222, 226, 230, 242, 262, 270, 271, 272, 275, 276, 277, 278, 279, 280, 281, 282, 283, 284, 293, 294, 296, 298, 300, 301, 302, 308, 310, 311, 316, 318, 319, 320, 321, 322, 328, 329, 330, 331, 332, 333, 334, 335, 336, 337, 338, 339, 340, 341, 342, 243, 344, 345, 346, 347, 348, 349, 350, 351, 352, 353, 354, 355, 356, 357, 358, 359, 360, 361, 362, 363, 364, 365, 366, 367, 368, 369, 370, 371, 372, 373, 374, 375, 376, 377, 379, 380, 382, 386.
 Jerichau Frederik 3, 11, 20, 21, 29, 33, 43, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 62, 77, 93, 94, 105, 107, 111, 113, 114, 115, 117, 120, 123, 124, 133, 135, 176, 205.
 Jerichau Harald 277, 285, 300, 303, 318, 319, 320, 321, 322, 323, 332, 334, 342, 343, 344, 347, 349, 357, 361, 364, 365, 366, 370, 371, 377.
 Jerichau Holger 277, 312, 364, 366.
 Jerichau Jakobine 20.
 Jerichau Juliane 20, 30, 176, 191.
 Jerichau Julius 3, 6, 20, 191.
 Jerichau Karen, født Birch, 2, 3, 9, 12, 15, 16, 17, 18, 19, 22, 23, 25, 28, 29, 30, 33, 70, 108, 116, 130, 133, 135, 137, 140, 148, 176, 189, 202, 225, 275, 276, 314, 336, 341.
 Jerichau Karen 277, 337, 338.
 Jerichau Louise 277, 342.
 Jerichau Marie 277, 334, 342.
 Jerichau Marie, født Kutzner, 318, 319, 320, 321.
 Jerichau Peter 7.
 Jerichau Sophie 277, 324, 376, 378.
 Jerichau Thorald 202, 205, 275, 288, 330, 334, 342, 344, 349, 375.
 Jørgensen J. 326.
 Juel J. 238.
 Kaalund H. V. 11, 31, 33, 34, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 56, 58, 178, 256, 262, 299, 306, 309, 378, 385.
 Kaulbach W. 95, 127, 140.
 Kiellerup T. J. 140.
 Kierkegaard Søren 192.
 Kingo Th. 53.
 Knudsen Karl 5, 6.
 Knutzon Fr. 321.
 Knuth - Knuthenborg K., født Rothe, 241.
 Knuth - Knuthenborg Vilh. 184, 199.

- Koch, J. H. 201, 207, 233.
- Kristian d. Ottende 33, 56, 58, 69, 87, 108, 110, 118, 122, 124, 128, 129, 134, 136, 137, 138, 140, 141, 147, 163, 168, 186, 221, 222, 225, 226, 227, 342.
- Kristian den Niende 242.
- Krog-Meyer H. V. 310.
- Krogh G. C. 200.
- Krohn Pietro 245, 322.
- Küchler Alb. 13, 82, 96, 98, 143, 150.
- Købke Chr. Schjellerup 36, 37, 75, 95, 96, 238.
- Købke Hans Peter 36, 37, 63, 76, 88, 108.
- Lange Thomas 306.
- Lehmann Orla 199, 200.
- Leoni 190.
- Lerche-Lerchenborg C. A. 225, 342.
- Lessing 228.
- Levetzau J. G. 337.
- Liebmann, Kaptajn, 67.
- Lindberg J. C. 326.
- Lorck F. A. 241.
- Lorentzen C. A. 238.
- Louise, Dronning af Danmark 339, 379.
- Ludvig af Bayern 163.
- Lund, Frøken, 192.
- Lund J. L. 13, 76, 110.
- Lund Troels 238.
- Lundbye Joachim Theodor 43, 44.
- Lundbye Joh. Th. 11, 33, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 54, 56, 57, 60, 61, 63, 66, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 79, 81, 82, 85, 86, 87, 88, 89, 93, 94, 95, 98, 102, 104, 105, 107, 109, 110, 111, 112, 113, 115, 117, 120, 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 141, 149, 150, 151, 154, 155, 157, 253, 259, 305, 315.
- Lynge H. H. 44, 225.
- Læssø Axel 59.
- Læssø Harald 324, 385.
- Læssø Signe, f. Abrahamson, 55, 70, 89, 96, 145, 192, 201, 203, 213, 330.
- Læssø Thorald 11, 12, 33, 55, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 66, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 77, 79, 81, 82, 84, 85, 86, 87, 88, 91, 93, 95, 96, 97, 98, 102, 104, 105, 107, 109, 110, 111, 115, 117, 119, 120, 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 132, 133, 134, 135, 136, 137, 138, 139, 140, 141, 143, 145, 146, 147, 148, 149, 153, 154, 156, 169, 172, 173, 185, 186, 188, 190, 192, 194, 198, 200, 202, 210, 214, 216, 277, 297, 303, 306, 307, 308, 318, 329, 331, 332, 333, 334, 337, 339.
- Læssø V. H. F. A. 192, 199, 200, 201, 220, 222, 245, 318, 329, 330.
- Læssø Viggo 138, 213, 278.
- Løffler C. J. A. 204.
- Løvenskjold 331.
- Malthe R. S. 223, 225, 241, 243.
- Marianna, Prinsesse af Nederlandene, 183, 184.
- Marstrand Vilh. 71, 150, 177, 179, 184, 202, 204, 207, 228, 232, 238, 255, 271, 343, 376.
- Martensen H. L. 339.
- Marx 272.
- Matthison-Hansen H. 380, 381, 382.

- Matthison-Hansen Vaage 381.
 Mathiæ 79, 108.
 Melbye Vilh. 328.
 Melbye N. H. C., født Matthison-
 Hansen 474.
 Meyer Ernst 177.
 Michel Angelo Amerigi 73.
 Michelsen 245.
 Milo, Boghandler, 34.
 Moe N. 238.
 Moltke - Bregentved A. W. 93,
 199, 213, 218.
 Moltke-Hvitfeldt H. 168, 241, 253,
 352.
 Moltke-Nütschau C. 335, 336, 339.
 Monrad D. G. 199, 352.
 Most P. 309.
 Muhle C. A. 42, 76.
 Munch A. 226, 306.
 Munch P. A. 343.
 Müller Adam 36, 76, 94, 108,
 110, 115, 150.
 Mygind S. 238.
 Mlynster J. P. 222, 223.
 Møller J. P. 54, 127, 133.
 Møller P. L. 305.
- Napoleon III 346, 351.
 Nellemann 19.
 Nielsen N. P. 326.
 Nielsen Rasmus 293, 364.
 Nordraach 41.
- Oehlenschläger A. 43, 143, 203,
 206, 305.
 Olsen 76.
 Olfers 341, 342.
 Ortman Carl 243.
 Oscar I 204.
 Overbeck F. 61, 62, 78.
- Palmerston 208.
 Palombi 190.
 Paludan H. J. 238.
 Peel 208.
 Petzholdt E. C. F. 94.
 Phidias 115.
 Piantereno Dovicielli 190.
 Plum Fr. 27.
 Plum N. M. 326.
 Plum Th. 243.
 Plutarch 247.
 Pretzmann Caspara 12, 55, 60, 63,
 64, 66, 70, 71, 72, 76, 79, 81,
 82, 84, 86, 89, 90, 91, 92, 95,
 96, 97, 98, 108, 109, 111, 117,
 118, 119, 120, 124, 125, 126,
 127, 128, 129, 130, 131, 132,
 133, 134, 135, 138, 141, 142,
 143, 145, 146, 147, 148, 153,
 202, 273, 287.
 Pretzmann Christian 55.
 Puggaard Bolette, født Hage, 224.
- Qvarnstrøm C. G. 87, 97, 109,
 127, 332, 333.
- Raadsig Peter 204.
 Radetzsky 210, 211.
 Raduini 190.
 Raffenberg Adolf 24.
 Raffenberg Michael K. 307, 308.
 Raphael 73, 78, 79, 83, 115, 151,
 265.
 Rauch C. 341.
 Reitzel C. 192.
 Riedel August 150.
 Risom Jfr. 18.
 Ritzenberg 179.
 Roed J. 71.
 Rosa-Bonheur 272.
 Ross C. 146, 153, 154, 159.

- Ross, Helene, født Abendroth, 159.
 Rossi 196.
 Rossic [?] 360.
 Rothe C. 386.
 Rothschild 50.
 Ruben Ludvig 154.
 Rønning M. 326.
 Rørbye M. Chr. W. 124, 150,
 216.
 Rørbye Rosa, født Schjædt, 124,
 238.
- Saabye A. V. 251.
 Schack Sofus 57, 58.
 Schaldemose M. C. 18.
 Scheel A. V. 335.
 Scheel H. J. 226.
 Schiller 275.
 Schleisner C. A. 352, 353.
 Schleppegrell, F. A. 200, 201.
 Schmidt Chr. F. 326.
 Scholl 197.
 Schouw J. F. 197, 203.
 Schreiber V. 224.
 Schulze F. A. T. 359, 360.
 Schwanthaler 107.
 Schwartz Nic. 20, 191.
 Sessing 19, 25, 26.
 Shakespeare 305.
 Sibbern F. C. 37.
 Simonsen N. 203.
 Skovgaard P. C. 37, 53, 150, 232.
 Sonne J. V. 13.
 Sponneck V. K. E. 335.
 Staël Holstein Mad. 252.
 Stahr Adolf 160, 161, 164, 165,
 172, 173, 174, 175, 218, 360.
 Stahr Fanny, født Lewald, 360.
 Stampe C. M. M., født Dalgas, 153,
 203.
 Stein J. C. H. T. 246, 249, 352.
 Strøyberg J. 326.
- Suenson M. N. 70.
 Suhm P. F. 290.
 Suhr J. T. 222, 224.
 Sødring Julie, født Rosenkilde,
 285, 286.
 Sætoft Nic. 15.
- Tenerani 88, 91.
 Thiele J. M. 91, 142, 143, 144,
 145, 231.
 Thomsen, Instrumentmager, 50, 51,
 76, 109.
 Thomsen J. C. 61, 76, 80, 82, 83,
 104, 109, 197, 225, 227, 253,
 337.
 Thoresen Magdalene 242, 243,
 383, 384.
 Thorvaldsen Alb. 12, 13, 14, 32,
 60, 70, 71, 74, 75, 76, 78, 79,
 80, 81, 82, 83, 84, 85, 87, 88,
 90, 91, 92, 97, 98, 105, 108,
 109, 112, 117, 119, 128, 130,
 134, 136, 146, 147, 150, 153,
 156, 160, 167, 196, 197, 231,
 238, 244, 250, 256, 257, 258,
 260, 261, 262, 264, 265, 289,
 294, 348, 352, 386.
 Thuesen Kristian 6.
 Tidemand Emil 197.
 Tillisch F. F. 335.
 Tizian 82.
 Toft A. M. E., født de Carlsen,
 35, 329.
 Treschow F. W. 341.
 Tscherning A. F. 199, 200, 241,
 253.
 Tutein F. 224, 245.
- Vermehren, J. F. N. 352.
 Vernet H. 73.
 Vogt Adelgunde, f. Herbst, 145.

Wagner J. M. 75, 97. Weilbach Ph. 32, 33, 76, 129, 130, 142, 177, 216. Wiborg K. F. 77. Wichmann 209. Widman B. 14, 85, 86, 89, 91, 97, 107, 116, 152, 200. Wilde Alex. 61, 64, 70, 289. Winckelmann 161. Windisch-Grätz 210, 211. Winstrup, Amtsforvalter, 19. Winstrup L. A. 191, 198. Winstrup Marie 19. Winther Mathias 54.	Welhaven J. S. 264. Wolfhagen F. H. 224. Zahrtmann K. K. 199. Zahrtmann S. E., født Donner, 221, 225. Zeuthen S. født Schulin, 225. Ørsted A. S. 212, 335. Ørsted H. C. 186, 212, 244, 285, 307, 352, 374, 376.

Efter at tredje Ark var rentrykt, har en fælles Ven af Jerichau og Lundbye opkastet stærk Tvivl om, at de S. 44 nævnte Portrætter, som Hr. Boghandler Lyngkjøbte efter Victor Freund, og som denne havde mærket med Jerichaus Navn, ogsaa virkelig forestillede ham. Man har derfor fundet det rigtigst at gjengive den Hr. Emil Birch tilhørende Akvaral af Lundbye, som altsaa findes foran i Bogen.

Jerichaus Pag. 20 nævnte Svoger, Grosserer Christensen, er efter andet Arks Trykning forulykket paa en Sejltur i Øresund.

Bogen er afsluttet d. 28de Septbr. 1884.
